INSTITUTIONUM JURIS ECCLESIASTICI, PUBLICI ET PRIVATI

LIBER SUBSIDIARIUS I.

QUI EST

ISAGOGICUS,

ET

PRINCIPIA AC FONTES JURIS ECCLESIASTICI EXHIBET.

AUCTORE

JAC. ANT. ZALLINGER

AD TURRIM,

S. S. THEOLOGIÆ AC JURIS UTRIUSQUE DOCTORE,

ET IN LYCEO CATHOLICO AUGUSTANO AD S. SALVATOREM S. S. CANONUM PROFESSORE PUBLICO ORDINARIO.

CUM APPROBATIONE RRmi ORDINARIATUS.

AUGUSTÆ VINDELICORUM,

SUMTIBUS MATTHÆI RIEGER P. M. FILIORUM.

MDCCXCI.

D.PROB.ROM.S.J.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Vereor committere, ut non bene proviſa & diligenter exploratа principia ponantur: nec tamen ut omnibus probentur; nam id fieri non poteſt.

Cicero L. I. de Legibus & Origine juris.

VIRO
CLARISSIMO
JOSEPHO ANTONIO
WEISSENBACHIO,
S. S. THEOLOGIÆ DOCTORI,
ET
CANONICO AD AQUAS DURAS,
FAUTORI, ET AMICO.

Libellum tenuem ea voluntate accipe, *Vir Clariſſime*, qua illius Scriptorem excepiſti, ante ſeptennium per Helvetiæ partem non modicam peregrinantem, & domi tuæ liberaliter habuiſti. Memini enim nunc quoque, & alias ſæpiſſime cum voluptate memini temporis illius, quo communi tempeſtate, naufragioque disjectis nobis in remotas plagas, ſors obtigit & conveniendi una cum optimo Fratre tuo, & colloquendi de varia fortuna noſtra, & teſtificandi priſtina Religionis ſtudia, veteremque animum in veſte nova, & præſentem jam tum, atque in dies creſcentem temporum calamitatem deplorandi; quibus iisdem diebus ad communem amicum noſtrum, fautoremque, ANTONIUM WONLICHIUM, Eccleſiæ Ganodurenſis Re-

ctorem, transvecti Rhenum acceſſimus: quæ quidem animi mei maxima ſolatia tibi in acceptis fero.

At quanta iis de rebus evenere inde ab eo tempore, quas tum quidem alter alteri præſagiebamus! Quam aperte erupit exitialis factionis improbitas, quæ, ut divinam in religionem graſſaretur licentius, in noſtrum primo exitium conſpiraverat! Patent conſilia adverſariorum, noſtrorum dicam, an ſacroſanctæ Eccleſiæ? atque ita patent, ut, ſiquid vident boni omnes, concitatam in caput noſtrum procellam pene invideant nobis. Sed quam divina nobis gratia injecit mentem, eam nec mutare unquam, nec deſiſtere ab inſectandis hoſtibus condiximus, qui bellum

in

in animo habuerunt: pacem promiſerunt, cum mactari nos cogerent. Honeſtiſſimum id vindictæ genus eſt, tueri Chriſti cauſam, quam unam oppugnant, eaque re curare, ne inulti atque inglorii abeamus ad Patres noſtros.

Hoc quidem animo opuſculum, quod vides, exaravi; quod ſi, non dico, eruditione tua, quam aſſequi minime poſſum, ſed comprobatione dignum judices, non inutilem pro bona cauſa opellam me collocaſſe arbitrabor. Vale.

Dabam Auguſtæ Vindelicorum III. Idus Junias MDCCXCI.

AUCTOR.

Approbatio.

Præſentes Libri ſubſidiarii Inſtitutionum juris Eccleſiaſtici publici, & privati, qui Auctore Clariſſimo P. R. D. Jac. Ant. de Zallinger, SS. Theologiæ, ac juris utriusque Doctore, & in Auguſtano ad S. Salvatorem Lyceo ſacrorum Canonum Profeſſore in lucem prodeunt, neque catholicæ fidei, neque bonorum morum Principiis adverſantur; merentur autem maximam commendationem tum ob hiſtoricam Eruditionem, tum ob canonicam doctrinam, quam exhibent. Proin eosdem libros ſubſidiarios typo digniſſimos cenſeo. Auguſtæ Vindelicorum, die 22. Aprilis Anno 1791.

JOS. ANT. STEINER,
SS. Theol. Doctor, Eminentiſſ. ac Sereniſſ. Elect. Archiepiſc. Trevir. Epiſc. Auguſtani Conſil. Eccleſ. Major Pœnitentiarius, Viſitator Generalis, Conſiſt. Aſſeſſor, ad inſig. Colleg. S. Mauritii Canonicus, & Librorum Cenſor.

Imprimatur.

THOM. JOS. de HAIDEN,
J. U. D. Eminent. & Sereniſſ. DD. Archiepiſcopi & Electoris Trevirenſis, Epiſcopi Auguſtani &c. Conſiliarius intimus, Provicarius Generalis, Vice - Officialis, & Canon. Eccleſ. Colleg. ad S. Gertrudem.

PRÆ-

PRÆFATIO.

Habent diſciplinæ artium, uti mores hominum, converſiones ſuas, mutationesque formarum, & pro temporum varietate aliter, atque aliter verſantur in re eadem: nam ut de ſacris modo diſciplinis duntaxat loquar, ſacroſancta quidem religio, quæque eidem penitus conformanda eſt, eccleſiaſtici regiminis ratio, eædem manent inde ab exorta, diffuſaque Evangelii luce. At Theologia tamen, quæ religionis dogmata exponit, & Jurisprudentia ſacra, quæ in explicanda ratione ſacri regiminis ſita eſt, poſteaquam in diſciplinam & velut artem cœperunt redigi, quam vario, diſparique modo tractatæ ſunt a viris ſolertiſſimis, &

quam multiplici easdem concertationum ſcholæ, aut eruditionum hiſtoricarum, aut humanæ rationis ſubtilitatum, ſyſtematumque genere propoſitas novimus, atque exornatas, non nunquam etiam, quæ eſt humani ingenii imbecillitas, deformatas!

Ac ſi incorrupta quidem ſervatur religionis puritas, ſi ſalva atque integra manet divina fides, ſi inviolata relinquitur hierarchia divinitus inſtituta; dandum aliquid eſt inſtabili hominum ingenio, virorum prudentium conatibus, judiciisque, atque etiam neceſſitati temporum.

At illa graviſſima eſt, minimeque ferenda labes temporum noſtrorum, qua diſciplinas quasque ſanctiſſimas tractantium, novantiumque ſtudia ad perniciem religionis, & depravationem fidei, ac divinæ hierarchiæ everſionem tota convertuntur; & iſti tamen homines, quorum temeritas, impudentiaque longe doctrinam ſuperat, perſuadere ſibi conantur,

aliis-

aliisque, recentiſſimas tractationes multum antiquorum ſtudiis antecellere, quamque in dies proferunt, novitatem earum etiam diſciplinarum, quarum laus maxima in tuenda antiquitate conſiſtit, felicitati noſtræ ætatis attribui oportere.

Quæ eſt autem iſta novitas, quam infeſta catholicæ unitati, quam remota ab Apoſtolica origine, quam aliena a mente ſacroſanctæ Eccleſiæ per orbem diffuſæ, quam profana, & abhorrens a ſanctitate divinæ religionis! Cujus cum ea vis ſit, ut actiones noſtras omnes, quantumvis profanæ ſint ex ſe, & neceſſitatibus præſentis vitæ inſerviant, tamen religionis ſpiritu imbuere, & quodammodo conſecrare doceat; iſti tamen homines ea etiam, quæ ſacra ſunt natura ſua, profana reddunt, quæque cæleſti quodam ſenſu æſtimari oporteret, ea ad conditionem deprimunt profanorum negotiorum, atque ad fallacem humani ingenii, caducæque utilitatis normam exigunt.

Id in inſtitutionibus, quas de Eccleſiaſtico jure protrudunt in lucem, cernitur perquam manifeſte. Etſi enim id ex divina promanet religione, atque ad eandem referatur totum; tamen de illo ſcripturi, tantum abeſt, ut ejusdem religionis adeant puriſſimos fontes, ac quid divinæ fidei, & cæleſti Evangelii doctrinæ, atque venerandæ antiquitati conſentaneum ſit maxime, perquirant, ut potius de ſacerrimis myſteriis, de religionis cultu & ritibus, de ſanctitate actionum vitæque, de veritate dogmatum, pernicieque contrariorum errorum ex ingenii ſui, corruptæque mentis & rationis modulo pronuntient, novasque procudant diſciplinæ methodos, quarum prima fere origo in hæreſi cubat; quod de recoctis Richerii erroribus multifariam videmus hodie.

Proferunt ii quidem non raro effata ſacrarum Scripturarum; ſed quas, ut collibitum eſt ipſis, depravant ad interitum ſuum: excutiunt eccleſiaſtica monumenta temporum præteri-

teritorum, ut nempe narrationes decerpant male mulctatas, pejus detortas, peſſime adplicatas ad rem propoſitam: adcommodate ad patriæ leges de Eccleſiaſtico jure acturos ſe ſpondent, eamque fere nunc, tanquam hederam vino vendibili, apponere ſolent in librorum fronte; ut inſtitutiones Germaniæ moribus adcommodatas ſe conſcripſiſſe fidem dent; ut nempe a Catholica unitate, & communi Eccleſiæ centro magis, magisque in dies diſtrahatur, tot pugnantibus ſacrarum perinde, ac civilium rerum ſtudiis jam ante miſerabiliter diſciſſa Germania. Sed ut vim divinæ Hierarchiæ infringant maxime, atque Apoſtolicæ poteſtatis jura eludant: Jus illud Publicum Univerſale, & Majeſtaticum Naturale perpetuo in ore ac ſtilo habent, quaſi toto decurſu ætatum prope octodecim, quibus per omnes terras annuntiata eſt, viguitque Chriſti religio, genuini fontes differendi de ſacro Imperio, in Apoſtolos collato a divino Magiſtro, atque ex mente ejusdem in ſucceſſores illorum tranſmiſſo, latuiſſent catholicum orbem,

&

& felicis inventi gloria ab hominibus a catholica veritate alienis exſpectanda fuiſſet.

Atque hujuscemodi me cauſæ impulerunt, ut principia juris ſacri, purosque fontes aperire conarer iis, quos propoſita vitæ ratio, aut cupiditas divinarum legum ad canonum diſciplinam percipiendam magno numero attrahit in annos ſingulos. Neque enim in hoc genere ſcientiarum gravius erratur, quam ſi veritatem quæras, ubi non debeas, & invenire non poſſis, niſi perniciosſos errores. Argumentum tractationis, quod ſane graviſſimum eſt, lateque patet, non magno conſtrinxi opuſculo, quo illud ſæpius expendere, ipſoque progreſſu canonicarum inſtitutionum iterato revolvere non pigeret, pœniteretque cupidam ſacrarum Legum juventutem. Quam feliciter verſatus ſim in re, in qua viros doctiſſimos ante me elaboraſſe non ignoro, alii dijudicent. Habui ego neceſſitatem præſentium temporum præ oculis; nihilque jam antiquius mihi eſt, eritque in poſterum, opitulante divina gratia,

quam

quam ut ſcripta dictaque omnia in hoc genere, quæ ad divinam referuntur religionem, ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ, atque Apoſtolicæ Sedis judicio ſubjiciam penitus, atque ex animo.

SERIES CAPITUM.

I. De Religione & diſciplinis ſacris, quarum in numero eſt jurisprudentia ſacra. Pag. 1
II. De principiis juris eccleſiaſtici generatim. 12
III. De auctoritate divina & divinitus inſtituta, ſeu eccleſiaſtica. 22
IV. De Traditionibus & notionibus analogis. 36
V. De Sacris Scripturis. 66
VI. De conſtitutionibus Romanorum Pontificum. 88
VII. De Conciliis. 106
VIII. De Scriptis SS. Patrum, eorumque in jure eccleſiaſtico auctoritate & uſu. 129
IX. De auctoritate & allegatione Doctorum & Interpretum juris ſacri. 143
X. De rationis & philoſophiæ uſu in jure ſacro. 154
XI. De conſtitutionibus Principum, eorumque jure circa ſacra. Excutiuntur pernicioſæ recentiorum Scriptorum de illo jure doctrinæ. 107
XII. De Hiſtoria & Critica, tanquam neceſſariis adminiculis juris ſacri. 205

CAPUT

CAPUT I.

DE RELIGIONE ET DISCIPLINIS SACRIS, QUARUM IN NUMERO EST JURISPRUDENTIA SACRA.

§. I.

Sacri Canones, quorum principia exponere hoc libello aggredior, nequaquam ut inventa profanæ politices, aut tanquam naturalia humanæ rationis præſcripta ſpectari debent. Chriſtus enim, qui eſt Sapientia Patris, miniſtris ſuis in regenda Eccleſia, ſe adfuturum usque ad ſeculi conſummationem promiſit, ac miſſurum a Patre Spiritum, qui cum ipſis in æternum maneat, eosdemque doceat omnem veritatem. Hinc Apoſtoli in Concilio Hieroſolymitano, *viſum eſt*, inquiebant, *Spiritui Sancto, & nobis* (*a*); ac univerſe legitimis ſynodis, in quibus aut conditi canones, aut promulgati maxime ſunt, Spiritum Sanctum adeſſe, antiquitas Chriſtiana cenſuit, eleganterque explicavit Cæleſtinus P. I. in epiſtola 18. ann. 431. ad ſynodum Epheſinam data: *Spiritus Sancti teſtatur præſentiam congregatio ſacerdotum* (*b*). Unde ad omnes canones ratione quadam pertinet id, quod de Nicænis ſcripſit Leo P. I. *Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia con-*

ſecratos eſſe (*c*). Ex divina ergo religione promanat canonum diſciplina, & ad divinam religionem tota refertur.

(*a*) Act. XV. 28. (*b*) Conſtant. in Epiſt. RR. PP. col. 1155. (*c*) Can. 5. XXV. q. 2. ex epiſt. S. Leonis. 14. c. 2. edit. Ballerin. col. 687.

§. II.

Religio, ex qua canonum diſciplina manat, ſumitur I. *ſubjective*, uti in homine tanquam ſubjecto ineſt, & nunc denotat *actus* ad Dei cultum, & ſempiternam hominis ſalutem ſpectantes, nunc *habitum* iſtiusmodi actus rite, conſtanterque obeundi. II. *Objective*, aliarum diſciplinarum more; eſtque complexio veritatum theoreticarum, & regularum practicarum ad cultum Dei & hominum ſalutem pertinentium. Ejusmodi complexio apto ordine digeſta nuncupatur diſciplina aut *facultas ſacra*, generatim *Theologia*. Partes illæ, in quas hodie facultas ſacra ſeu Theologia diſpeſcitur, uti variis locis propoſitæ ſunt in divinis ſcripturis; ita ſine ſtabili ordine & pro re nata exponebantur a ſanctis Eccleſiæ Patribus, aliisque ſcriptoribus eccleſiaſticis, in ſynodis item Epiſcoporum, aut in conſtitutionibus Romanorum Pontificum. Primorum enim ſeculorum Patres & ſcriptores non ſyſtematis, & diſciplinæ formam, ſed inſtructionem & ſanctificationem populi fidelis, atque errorum confutationem ſpectabant. Enimvero ſi præclara volumina antiquorum Eccleſiæ Doctorum tum græcorum ceu Athanaſii, Gregorii Nazianzeni, Baſilii & Chryſoſtomi ſumas in manus, tum Latinorum, nempe Gregorii M., Ambroſii, Auguſtini & Hieronymi; in ſcriptis eorundem nunc admiraberis profundiſſimos

mos Theologos, nunc ſapientiſſimos canonum Doctores & præceptores morum. Iidem, qui fidei dogmata quodam tempore explicarunt, & vindicarunt contra hæreticos, alio tempore eccleſiaſtica jura tractarunt, in ſynodis congregati canones condiderunt; ſecundum canones cauſas cognoverunt, litigantibus jus dixerunt, reos citarunt, audierunt, condemnarunt: quomodo contra contumaces procedendum ſit, ſtatuerunt, quæque ſunt alia infinita generis iſtius.

§. III.

Contigit frequenti dogmatum ac fidei divinæ expoſitione, & interpretatione Scripturarum, ac hæreſum confutatione, dein canonum multitudine ac diverſitate, quam ratio temporum & incrementa eccleſiarum & cleri frequentia poſcebant, ut cumulus expoſitionum Theoreticarum fidei, præceptorum quoque & canonum mirifice augeretur. Ea res ſegregationem, ac veluti diviſionem bonorum, quæ antea communia erant, peperit, & facultatem ſacram ſeu Theologiam ſcindere in partes coegit; atque uni quidem attributæ veritates Theoreticæ, ſeu dogmatum expoſitio ac defenſio, aliis præcepta morum & canones; quamquam nulli fines adeo ſtabiles fuerint deſignati, ut non altera diſciplina in alterius veluti fundum ſæpe invaderet, ipſo veritatum rerumque nexu impellente, aliquando etiam ob imperitiam aut æmulationem tractantium; accedit, quod eadem doctrina non uno ſpectari modo queat; nunc enim tanquam ex divina revelatione profluens refertur ad dogmata fidei, alio modo ad gubernationem Eccleſiæ, & jura hierarchica, alio denique ad internum conſcientiæ forum, actionisque bonitatem,

vel malitiam. Quoniam vero inde a Sæculo XII. Doctores Scholaſtici cum expoſitione dogmatum venerandum Theologorum nomen ſibi retinuerunt, uſu venit non raro, ut ſibi ſolis fas eſſe opinentur, ſanctuarium ingredi; utque doctores canonum velut in numero hominum profanorum habeant, de quorum doctrina non ex canonum inſtitutis, ſed ex præconceptis ſcholæ ſuæ opinionibus judicent; quaſi jurisprudentia ſacra non eosdem, ac dogmatica theologia haberet fontes, divinarum nempe ſcripturarum, traditionum, conciliorum, conſtitutionum Pontificiarum, ſanctorumque Eccleſiæ Patrum; ob quam cauſam eadem merito *Theologia rectrix*, aut *practica* nuncupatur (*d*) & utriusque doctores a SS. Concilio Tridentino fere exæquati ſunt (*e*). Sed hæc quidem haud ægre diſſimulari poſſunt; *quid enim?* dicemus cum S. Paulo, qui & ipſe inſigniter peritus juris Romani, & non paucorum conditor canonum fuit, *dum omni modo ſive per occaſionem ſive per veritatem Chriſtus annuntietur* (*f*). Illud multo acerbius malum invexit ætas noſtra, ut homines, rationum theologicarum prorſus expertes, quibus ſæpenumero lacte opus eſt, non ſolido cibo, res canonicas ſibi tractandas ſumant, & graviſſimas divinæ fidei veritates de ſacra hierarchia, ejusque origine, de Primatu Vicarii Chriſti, de juribus epiſcoporum, de ſacramentis, & matrimonio inprimis non tanquam expoſitas & demonſtratas in Theologia dogmatica pro certis, lemmatum more habeant, ſed ipſi examinent easdem, tractentque, de rebus Eccleſiæ ex libris hoſtium Eccleſiæ differentes, quorum errores, & captiunculas prorſus ignorant.

(*d*) Boetius Epo de Jure ſacro l. 1. c. 2. n. 190. Alvarus Pelagius Planctu Eccleſiæ. l. 2. art. 20.

(*e*) Seſſ.

(*e*) Seſſ. 22. c. 2. de ref. Seſſ. 23. c. 18. de ref. Seſſ. 24. c. 12. de ref. (*f*) Philipp. VI. 18.

§. IV.

A religione, cujus notionem, & diſciplinam adhuc expoſui, *Eccleſia* differt, uti concretum ab abſtracto, vel corpus animatum ab anima. Eſt enim Eccleſia cœtus hominum religionem colentium; at enim uti deſcriptiones individuorum rerumque exiſtentium arbitrariæ non ſunt, ita neque notio Eccleſiæ, quæ una, unica & individua eſt, pro arbitrio ſtatui poteſt, ſed per notas divinitus inditas exhiberi, dicique debet cœtus hominum unius fidei profeſſione, & eorundem ſacramentorum communione colligatus ſub regimine legitimorum paſtorum, atque in primis ſummi in terris Chriſti Vicarii Romani Pontificis.

§. V.

Ad rectam Eccleſiæ gubernationem maxime comparata eſt jurisprudentia ſacra vel eccleſiaſtica; non enim attingam partes alias Theologiæ varii nominis, cujusmodi ſunt poſitiva, ſcripturiſtica, dogmatica, polemica, ſcholaſtica, moralis & paſtoralis, quarum profeſſores ſæpe finium regundorum agere ſolent (*g*). Diſciplina canonum ante alias Theologiæ partes in ſyſtema quoddam videtur redacta; id quod oſtendunt collectiones canonum chronologico primum, tum etiam ſyſtematico ordine digeſtæ, certisque titulis inſignitæ. Quodſi canones Conciliorum tum generalium tum particularium, decreta item ſummorum Pontificum indubitato ac velut jure quodam proprietatis ad jus ſacrum pertinent, vix aliquod actionis, virtutis vitiique genus excogitari poterit,

de quo in ſacris canonibus nihil definitum omnino ſit. Habet dein canonica diſciplina non modo uberrimos fontes totidem, quot dogmatica Theologia, ſed præterea jure civili Romano, conſtitutionibus Principum, ac concordatis inter Sedem apoſtolicam, variasque nationes initis adjuvatur. His non obſtantibus figendi ſunt quoquo modo limites, quibus diſciplina noſtra a Theologia dogmatica & morali diſterminatur. Ac in primis quæ in jure eccleſiaſtico publico de Eccleſia, de divina inſtitutione ac transmiſſione poteſtatis hierarchicæ, de juribus ſummi Pontificis, & epiſcoporum varii gradus, eorumque jurium objectis pertractantur, ea in hac diſciplina non tanquam objectum credendorum, ſed tanquam regula agendorum ſpectantur, per quam pax & recta gubernatio Eccleſiæ, publicaque fidei ac morum puritas atque integritas in populo fideli firmatur. Dein vero non conſideramus in hac diſciplina ſingulos fideles more Theologiæ moralis, ſed tum univerſam rempublicam Chriſtianam, tum ſingulos *relate ad communitatem eccleſiaſticam*, cujus membra ſunt, cujus imperio & foro ſubjacent; ut eorum tranquillitas & bonum ſpirituale contra iniquos invaſores, & perturbatores in foro maxime externo vindicetur (*h*).

(*g*) De diverſis Theologiæ partibus conf. apparatum ad Theologiam & Jus Canon. V. C. Zachariæ part. 2. ſeu c. XV.

(*h*) Hæc mirifice illuſtrantur ex ipſo Proæmio Decretalium, ſive ex Epiſtola, quam Gregorius P. IX. præfixit compilationi ſuæ, qua in foro & ſcholis utimur. „Rex pacificus, inquit, pia miſeratione „diſpoſuit ſibi ſubditos, fore pudicos, pacificos & „modeſtos. Sed effrenata cupiditas, pacis æmula, „mater litium, materia jurgiorum tot quotidie no-

„va

„va litigia generat, ut niſi juſtitia conatus ejus ſua „virtute reprimeret, & quæſtiones ipſius implicitas „explicaret, jus humani fœderis litigatorum abuſus „extingueret, & dato libello repudii concordia ex„tra mundi terminos exularet. Ideoque lex prodi„tur, ut appetitus noxius ſub juris regula limite„tur, per quam genus humanum, ut honeſte vi„vat, alterum non lædat, jus ſuum unicuique tri„buat, informatur. „

§. VI.

De definitione *Juris* incredibile dictu eſt, quam varie, copioſeque ſcribant non ii tantum, qui de quadam univerſæ jurisprudentiæ parte, ceu de naturali privata vel publica, de eccleſiaſtica, de civili, quique de Inſtitutis, & Pandectis Juſtiniani commentantur, verum etiam Theologi, qui in hanc materiam ſæpe irrumpunt. Ac in primis inquirunt in derivationes vocum *juris*, *juſti*, *juſtitiæ*; dividunt, definiunt aliter, atque aliter. At enim, quia verba gignunt verba, quæ ipſa quoque definiri poſſunt, nullus erit definiendi finis, nullum principium certum, niſi idea ſimplex & primigenia indicetur, quæ in alias ſimpliciores reſolvi nequeat. Dico igitur, una expreſſa idea ſimplici, & una complexa, unaque animadverſione addita totum hunc laborem abſolvi poſſe. Idea facultatis moralis & obligationis moralis *ſimplex* eſt: Idea plurium facultatum & obligationum certo ordine digeſtarum, *complexa* eſt: ne *facultas* moralis agendi quidpiam, vel omittendi cum *licentia* actionis confundatur, *animadverſione* dignum eſt.

§. VII.

Idea facultatis, potentiæ, impotentiæ vel neceſſitatis *in genere phyſico* certe ſimplex eſt, & cuivis nota ſenſu intimo; quæ aliis atque aliis verbis fortaſſis explicari poteſt, ut tamen diverſis verbis nec diverſa idea, nec clarior, magisque diſtincta ingeratur, quam antea ſuppetebat. Quivis enim novit, quid ſit in *genere phyſico, poſſe* movere manum, lapidem: *poſſe* attentionem ad rem quandam advertere: *non poſſe* movere montem de loco ſuo: *non poſſe* diſſimulare pudorem repente excitatum. Hoc igitur modo etiam ſimplex videtur idea facultatis ſeu potentiæ, obligationis ſeu impotentiæ aut neceſſitatis *in genere morum*; nam quod hominibus, qui ratione utuntur, inſint regulæ de honeſto & turpi, de recto aut pravo, de juſto & injuſto, quamcunque originem aut vim illæ habeant, æque certum eſt, ac quod in iisdem, ſi ſanis utantur ſenſibus, ſolemque ac lunam aſpexerint, inſit idea ſolis ac lunæ. Hinc ſane norunt homines, quid *poſſint* facere per ejusmodi regulas, & quid ſit, *poſſe* facere in genere morum: quid *non poſſint* facere, vel *non poſſint* omittere; & quid ſit hoc, non poſſe facere, non poſſe omittere, ſeu *facere debere* in genere morum (*i*). Facultas moralis ſtricte *juris* nomine exprimitur, ac denotat tum qualitatem *paſſivam* moralem ſeu habilitatem aliquid recipiendi vel acquirendi e. g. ut poſſit eligi in prælatum, inſtitui in teſtamento &c. tum *qualitatem activam moralem* quidpiam agendi e. g. contrahendi matrimonii, alienandi res ſuas. Sæpe tamen *juris* vocabulo tum facultates, tum obligationes deſignamus, dicimusque paſſim: *hoc juris eſt: hoc jure utimur*, tum quando de mera facultate, tum quando de vera obligatione ſermo eſt.

eſt. Illud jam ex ipſis ideis cuivis perſpicuum eſt, ex jure ſtricte ſumto, ſeu facultate non inferri obligationem: contra ex obligatione jus ſtricte ſumtum ſeu facultatem; uti in genere phyſico ex poſſibili non infertur neceſſarium, at ex neceſſario poſſibile.

(*i*) Hæc impotentia moralis ſeu obligatio expreſſa eſt l. 15. D. de condit. Inſtitutionum; ibi: „Quæ fa„cta lædunt pietatem, exiſtimationem, verecun„diam noſtram, & ut generaliter dixerim, contra „bonos mores fiunt, *nec facere nos poſſe* credendum „eſt.„ Circa facultates & obligationes tanquam circa cardines verſatur univerſa jurium diſciplina, & ſub iis notionibus conſiderat humanas actiones. Ad easdem reſpiciunt analogicæ expreſſiones: in jus vocare: jus dicere &c.

§. VIII.

Complexa idea iuris eſt, quando hoc vocabulo denotamus conjunctionem ſeu complexionem plurium facultatum moralium pluriumque obligationum ex eodem fonte manantium, vel ad idem ſubjectum, idem objectum, vel eundem finem pertinentium. Si ejusmodi complexio recto ordine digeſta eſt, *Syſtema juris* dicitur. Sic dicimus jus naturale, poſitivum, ſacrum, profanum &c. non utique unam facultatem moralem, aut obligationem unicam cogitantes. Hoc quidem modo jus, ſeu ſcientiam juris, vel (quia ad actiones refertur tota) jurisprudentiam, ſpectamus *objective*, ut alias diſciplinas. Subjective autem dicitur habitus jura ſeu leges recte interpretandi, applicandique ad propoſitas ſpecies. Ad hanc notionem complexam referenda eſt diviſio juris, quæ ſic videtur concinne ſtatui poſſe. I. Eſt jus divinum, vel humanum. II. Divinum aut

 natu-

naturale aut poſitivum. III. Naturale quadruplex, privatum, ſociale generale, publicum, & gentium. IV. Jus divinum poſitivum tum veteris, tum novi Teſtamenti. V. Jus humanum ſacrum vel profanum. VI. Utrumque, publicum vel privatum. VII. Utrumque publicum, tum univerſale, tum particulare. VIII. Utrumque privatum, tum commune, tum ſpeciale.

§. IX.

Ideæ juris ſimplici & complexæ addenda nunc eſt animadverſio, ne idea facultatis moralis aut juris ſtricte ſumti cum *licentia actionis* confundatur. Ad licentiam enim præter jus ſeu facultatem moralem agendi præterea requiritur honeſtus finis agenti propoſitus, atque ut abſint circumſtantiæ, quæ actum vitiant. Univerſe regulæ juris diſtinguendæ ſunt a regulis completæ moralitatis, honeſtatis, prudentiæ, politices, decori, utilitatis. Jus enim ſeu facultas moralis intelligitur, dum ei reſpondere concipitur obligatio aliorum aut *negativa*, ſeu non impediendi uſum juris ſeu facultatis moralis, aut *poſitiva* quidpiam præſtandi ei, qui jure ſuo utitur.

§. X.

Ex dictis patet jam definitio juris canonici; eſt enim ſyſtema juris ſacri, nempe ad Dei cultum, Eccleſiæ gubernationem, & ſempiternam hominum ſalutem pertinentis; ſive eſt jus poſitivum, quod ex verbo divino & regulis Patrum de rebus ad Dei cultum & religionem pertinentibus a ſummis Pontificibus Eccleſiæ catholicæ traditum, conſtitutum vel approbatum fuit ad rectam fidei morumque inter Chri-

Chriſtianos conſtitutionem. Ex quibus verbis ejusdem juris cauſa efficiens, formalis, & finalis, itemque ejus objectum haud ægre intelligitur; cur item appelletur *ſacrum*, eccleſiaſticum, pontificium, canonicum, imo divinum; *ſtudium*, inquit Pontifex, *juris divini & humani, canonici videlicet & civilis* (*k*).

(*k*) C. 2. de privileg. in 6. Auctor Principiorum juris publ. Eccl. in introductione ait: Jus eccleſiaſticum eſt regula juſte ac pie vivendi Chriſtiano præſcripta. Sed hæc notio in theologiam quoque moralem cadit. Ac neſcio, utrum vox *regula* ſecundum receptam vulgo notionem habeat eam vim, quam jus, obligatio, & lex ſacra exprimit, de qua dictum eſt a Chriſto: Qui vos audit, me audit; qui vos ſpernit, me ſpernit: quidquid ligaveris, ſolveris in terris; erit ligatum, ſolutum in cælis. Certe regula etiam refertur ad conſilia perfectionis, & ſtudium aſceſeos. Anceps vero, atque adeo maligna eſt ejusdem auctoris annotatio loco eodem: „Cetera, quæ crumenæ, pompæ, dominatui in „clero populoque chriſtiano favent, juris eccleſia„ſtici appellatione haud dignor.„ Quaſi vero totum id, quod in jure canonico, quodque in tot Conciliis & Pontificiis conſtitutionibus de reditibus beneficiorum & bonis eccleſiaſticis, quod de majoritate & obedientia, quod de hierarchica poteſtate ac præſertim de divino primatu diſſeritur, & conſtituitur, id crumenæ, pompæ ac dominatui faveret, neque in diſciplina canonica omnino pertractari deberet.

CAPUT

CAPUT II.

DE PRINCIPIIS JURIS ECCLESIASTICI GENERATIM.

§. XI.

Principium in Philoſophia dicitur id, unde aliquid eſt, aut fit, aut cognoſcitur; ut adeo triplicis generis ſint principia, nempe *eſſentiæ*, *exiſtentiæ* & *cognitionis*. Singula applicanda nunc ſunt ad jus eccleſiaſticum.

§. XII.

Principia eſſentiæ vocantur, quæ rem ipſam intrinſecus conſtituunt; ceu notæ partiales eſſentiam rei cujusvis: materia ac forma compoſitum. Non ago de ſingulis legibus, quarum eſſentia ſeu definitio in Jure P. U. præmiſſa eſt (*a*) & ad titulum de conſtitutionibus recurrit. Jus totum canonicum, uti quævis ſcientia, ex plurimis legibus ac deciſionibus tanquam ex partibus & ex materia compoſitum eſt, quæ *capitula* vel *canones* vocantur; ea capitula certo ordine digeſta ſunt, & ad certos titulos relata: tituli in libros quinque diſtributi. Vides materiam & formam. — Porro materia ſeu ipſa capitula ſunt effata ſacræ Scripturæ utriusque teſtamenti, ſunt definitiones vel obſervantiæ Eccleſiæ, ſunt canones Conciliorum univerſalium & particularium, ſunt decreta Romanorum Pontificum, ſunt venerabilium Patrum ſententiæ, ſunt conſtitutiones Principum ab Eccleſia in canones aſſumtæ, ſeu ut ajunt, canonizatæ, alia-

aliaque id genus, ex quibus tanquam partibus ſeu Principiis internis jus canonicum, ejusque volumen velut compoſitum quoddam artificiale coagmentatum eſt. Concordata nationum cum Sede Apoſtolica ad jus canonicum commune non pertinent, niſi quatenus Imperator Romanorum defenſionem univerſæ Eccleſiæ catholicæ promittit. Nullam vero juris noſtri partem efficiunt transactio Paſſavienſis, Pax religioſa & Weſtphalica, etſi in foro externo obſervandæ ſint. Scriptores quidam catholici imprudenter Proteſtantes hac etiam in re exſcribunt. Multo rectius V. C. Zech. in Præcognitis tit. XIX. ubi de illa pace agit, eam inter *contraria* refert, quibus rectus & liber uſus juris canonici impeditur.

(a) Lib. III. §. CCLV. pag. 518. Confer. Jus N. priv. §. XXI. pag. 50.

§. XIII.

Principia exiſtentiæ ſunt, per quæ contingens aliquid & mutabile habet exiſtentiam. Ac quæri poteſt de *ſingulis* legibus, juribus, obligationibus, unde proveniant, a Deo, ut auctore naturæ vel collatore gratiæ, an a Legislatore quodam humano. Si generatim de jure canonico quæritur, ejus auctor, & legislator primarius eſt Jeſus Chriſtus, qui ad Apoſtolos dixit: *Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo & in terra; euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos — — docentes eos ſervare omnia, quæcunque mandavi vobis; & ecce ego vobiscum ſum omnibus diebus usque ad conſummationem ſeculi* (b). Prout autem jus canonicum in hodiernam formam redactum conſideratur, *cauſa efficiens* illius ſunt Pontifices, quorum auctoritas in ferendis legibus petenda

tenda eſt ex poteſtate Apoſtolis, præſertim S. Petro a Chriſto conceſſa, atque ex inſtitutione Chriſti, & uſu Eccleſiæ univerſæ ab Apoſtolorum temporibus ad noſtram usque ætatem transmiſſa. A Pontificibus igitur hoc jus partim *traditum eſt* nempe ex veteri traditione, ceu canonicæ ſcripturæ, opuſcula Patrum, regulæ apoſtolicæ, partim *conſtitutum* tum in ſynodis una cum aliis epiſcopis, tum extra concilia per decreta Pontificum; partim denique *approbatum*, confirmatumque, uti ſunt concilia quædam particularia, compilationes decretalium.

(*b*) Matth. ult.

§. XIV.

Principia cognoſcendi in jure dicuntur illa, ex quibus deciſio caſuum & quæſtionum particularium derivatur, ſuntque eadem fere, ac principia intrinſeca, quæ §. XII. enumeravi, quæque fontes juris eccleſiaſtici vocantur, unde argumentationis ope ad concluſiones deſcenditur; ac ſæpe ex pluribus, imo ex omnibus ejusmodi fontibus de propoſita quæſtione aut ſpecie facti diſputari ſolet, ceu de uſuris, de duello, de ſimonia, de tolerantia HH.; quid nempe de his quæſtionibus jure nat. quid divino poſitivo, quid ex canonibus conciliorum, decretis Pontificiis, ſententiis PP., conſtitionibus Principum exiſtimandum ſit. Maximi vero momenti & velut præjudicialis quæſtio eſt, quinam ſint genuini fontes, qui proprii loci, quæ recta principia, ex quibus datæ controverſiæ particularis definitio pendeat (*c*).

(*c*) E. g. Utrum ex veteri Teſtamento de Hierarchia & ſacramentis novæ legis argumentum duci queat? ex jure civili Rom. an ex canonico de impedimentis matrimonii diſſeri debeat? jus commune, an ſpecia-

ſpeciale concordatorum conſuli debeat? ſola ratione humana, cui omnia tribuuntur a nonnullis, an conciliorum canonibus, Pontificum decretis, ſententiis Patrum nitendum ſit? verumne ſit, jura RR. Pontificum magnam partem ex ſpuriis decretalibus Iſidori promanaſſe? ſi lis teſtamentaria oriatur, ex jure canonico, an civili decidi debeat? de juribus & prærogativis Principum Imperii Romanogermanici an recte diſſeratur ex codice Juſtinianeo? rectene ſemper provocetur ad canones primorum Eccleſiæ ſeculorum? quando de valore aut diſſolutione matrimonii, aut de tranſitu ad novas nuptias agitur, quo jure, canonico, cæſareo vel civili Romano lis dirimenda ſit? ſunt alia iſtius generis prope infinita. Univerſe quæri poteſt, ſi de divina religione agitur, quibus doctoribus auſcultandum ſit? Quomodo enim *prædicabunt, niſi mittantur*? Rom. X. 15.

§. XV.

Qui jus naturale ejusque diverſas partes tractant, *Principii* nomine fere denotant propoſitionem quandam generalem, quæ *notiones directrices* ad explicanda præcipua ejus diſciplinæ capita in ſe continet. Si iſtuc ad juris eccleſiaſtici diſciplinam applicandum eſt, recte generalis inſtar principii ſic ſtatuendum eſt: *De jure ſacro ejusque partibus ſingulis convenienter divinæ fidei diſſere.* Ac divino ſane conſilio factum arbitror, ut primo mox capitulo tituli primi ac libri primi decretalium hæc in ipſo principio ponerentur ſymboli verba: FIRMITER CREDIMUS, ET SIMPLICITER CONFITEMUR. Quia nempe in *firma fide*, & *ſimplici fidei confeſſione* omne principium jurisprudentiæ canonicæ ſitum eſt; quemadmodum mox oſtenſurus ſum. Illud prius cogita, quam firmitatem fides habeat;

eam nempe, quam expreſſit Dei filius: *Cælum & terra tranſibunt, verba autem mea non præteribunt* (*d*); eam, quam Apoſtolus filii Dei ſignificavit: *Licet nos aut angelus de cœlo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema ſit. Sicut prædiximus, & nunc iterum dico: Siquis vobis evangelizaverit præter id, quod accepiſtis, anathema ſit* (*e*). Dein edic, quæ ſit fidei ſimplex confeſſio? Ea, quam exegit Dominus ac Magiſter noſter: *Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine; & quod in aure auditis, prædicate ſuper tecta* (*f*); & alio loco: *Qui me erubuerit, & meos ſermones, hunc filius hominis erubeſcet, cum venerit in majeſtate ſua & patris & ſanctorum angelorum* (g); ea, quam fecit Apoſtolus: *Non erubeſco Evangelium;* & iterum: *Non ſumus, ſicut plurimi adulterantes Verbum Dei, ſed ex ſinceritate, ſicut ex Deo, coram Deo, in Chriſto loquimur* (*h*). Atque hoc eſt: *Simpliciter confitemur*, nihil addentes, nihil detrahentes, nihil mutantes, nihil dantes hominum gratiæ, nihil placendi ſtudio, nihil diſplicendi metui; bono animo, certo conſilio, ſtudio veritatis, Chriſti amore, æternæ ſalutis deſiderio, Eccleſiæ emolumento. Adeo autem ſimplex hæc fidei confeſſio eſſe debet, ut nemini neutrarum partium eſſe liceat. Chriſtus enim ait: *Qui non eſt mecum, contra me eſt; & qui non colligit mecum, diſpergit* (*i*).

(*d*) Matth. XXIV. 35. (*e*) Gal. I. 8. 9. in quæ verba eleganter commentatur S. Vincentius Lirinenſis adverſus hæreſes, c. 12, 13. & 14. ubi ita concludit: „Quæ cum ita ſint, eſtne aliquis vel tan„tæ audaciæ, qui præter id, quod apud Eccleſiam „annunciatum eſt, annunciet: vel tantæ levitatis, „qui præter id, quod ab Eccleſia accepit, accipiat? „Clamet,

„Clamet, & repetendo clamet, & omnibus & ſem„per & ubique per literas ſuas clamet ille vas ele„ctionis, ille magiſter gentium, ille apoſtolica tuba, „ille terrarum præco, ille cælorum conſcius, ut, „ſiquis novum dogma annuntiaverit, anathematize„tur, & contra reclament ranæ quædam, & cyni„phes, & muſcæ morituræ &c. (*f*) Matth. X. 27. (g) Luc. IX. 26. (*h*) Rom. I. 16. & II. Cor. II. 17. (*i*) Luc. XVII. 23.

§. XVI.

Fide cognoſcimus Chriſtum: fide cognoſcimus Eccleſiam Chriſti. *In ſcripturis*, inquit S. Auguſtinus (*k*) *didicimus Chriſtum: in ſcripturis didicimus Eccleſiam.* Et alio loco: *Obſcurius dixerunt prophetæ de Chriſto, quam de Eccleſia: puto propterea, quia videbant in ſpiritu, contra Eccleſiam homines facturos eſſe particulas, & de Chriſto non tantam litem habituros* (*l*). Si igitur fide cognoſcimus Chriſtum & Eccleſiam, pariter cognoſcimus ſponſam Chriſti, poſſeſſionem & hereditatem Chriſti, & *regnum ejus, quod non corrumpetur* (*m*). Qui igitur Eccleſiæ cauſam agit, reipſa Chriſti cauſam agit, & ſponſæ Chriſti cauſam agit, eamque defendit ab injuriis hominum improborum, & Chriſti hereditatem vindicat ab impetitionibus hominum injuſtorum, & Chriſti regnum tuetur ab invaſionibus hominum impiorum. Multum ego afficior hac cogitatione, itemque illud adjicere apud me ſoleo, eſſe Eccleſiam, ſponſam Chriſti unicam ac perpetuam; cujus is perpetuitatis certiſſimum pignus ac ſignum ſingulare inſtituit in matrimonio, quod diebus prope ſingulis celebratur: *Sacramentum hoc magnum eſt in Chriſto & in Eccleſia* (*n*). Dein vero ſæpe iraſcor iis, qui ſponſam Chriſti modis omni-

omnibus calumniantur, & deſpectui habent, nec in ea conſpicere ſe putant, niſi maculas & rugas.

(k) Epiſt. 166. (l) In Pſalm. 30. Conc. 2. in illa verba: Qui videbant me, foras fugerunt a me. (m) Daniel. VII. 14. (n) Epheſ. V. 32.

§. XVII.

Fide novimus, Dei filium hominem factum, & cum in terris verſaretur, cæleſtem ſapientiam docuiſſe nos, penitus oppoſitam humanis cupiditatibus, mundi illecebris, dæmonum inſtigationibus, rectumque ordinem conſtituiſſe actionum, laborumque, quibus occupari homo debeat in hac vita: *Quærite primum regnum Dei*, inquiens, *& juſtitiam ejus, & hæc omnia* (quibus ad vitæ ſuſtentationem egemus) *adjicientur vobis* (o). Similiter fide novimus, eundem, cum diſcederet ex hoc mundo, divinum Spiritum ſuis adpromiſiſſe: *Ego*, aiebat, *rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiſcum in æternum, Spiritum veritatis, quem mundus non poteſt accipere* (p). A divino hoc Spiritu, quem mundus etiam hodie non poteſt accipere, profluxere illa Apoſtoli Chriſti verba; *Qui Chriſti ſunt, carnem ſuam crucifixerunt cum vitiis & concupiſcentiis. — — Hoc itaque dico, fratres; tempus breve eſt: reliquum eſt, ut & qui habent uxores, tanquam non habentes ſint, & qui flent, tanquam non flentes; & qui gaudent, tanquam non gaudentes; & qui emunt, tanquam non poſſidentes: & qui utuntur hoc mundo tanquam non utantur; præterit enim figura hujus mundi. — Animalis homo non percipit ea, quæ ſunt Spiritus Dei; ſtultitia enim eſt illi, & non poteſt*

poteſt intelligere. — Sapientia hujus mundi ſtultitia eſt apud Deum (q). Similiter cæleſti hac ſapientia imbutus Apoſtolorum Princeps nos monet: *Fratres magis ſatagite, ut per bona opera certam veſtram vocationem & electionem faciatis* (r). Ex his ſane fidei principiis judicandum eſt de omni cauſa religionis, contentioneque illius cum felicitate caduca: de pietatis operibus, de obſervatione jejuniorum, de pœnitentiis & remiſſionibus, de cælibatu & vita ac honeſtate clericorum, de ſtatu regularium, de voto, de periculis peccati, quibus tot ſacri canones ſaluberrime & inſtar aggeris oppoſiti ſunt: unde ſatis intelligi puto, jurisprudentiam canonicam divina fide maxime, tanquam primo & generali principio niti. Porro hanc beatam fidem ac baſin jurisprudentiæ noſtræ miſerandum in modum apud plurimos ſcriptores ætatis noſtræ deficere, ipſi, quos in dies procudunt, libri manifeſtum faciunt; quos perluſtranti mihi illius ironiæ qua Siracides uſus eſt, in mentem venire ſolet: „Cum viro irreligioſo tracta de ſanctitate, & cum „injuſto de juſtitia, & cum muliere de ea, quæ „æmulatur: cum timido de bello, cum negotiatore „de trajectione, cum emtore de venditione, cum „viro livido de gratiis agendis, cum impio de pie„tate, cum inhoneſto de honeſtate, cum operario „agrario de omni opere, cum operario annuali de „conſummatione anni, cum ſervo pigro de multa „operatione. Non attendas his in omni conſilio. „Sed cum viro ſancto aſſiduus eſto (s). „

(o) Matth. VI. 33. (p) Joan. 16. 17.
(q) Gal. V. 24. I. Corinth. VII. 29. I. Cor. II. 14. I. Cor. III. 9. (r) II. Petr. I. 10.
(s) Eccli. XXXVII. 12. ſeq.

§. XVIII.

Denique ut generali ejusdem divinæ fidei doctrina concludamus hunc locum, fide divina novimus, neceſſe eſſe, *ante Chriſti tribunal nos omnes aſtare reddentes rationem in primis ipſius fidei*, ut inquit Tertullianus de præſcriptionibus adverſus hæreticos (*t*). *Quid ergo dicent, qui illam ſtupraverint adulterio hæretico, virginem traditam a Chriſto? Credo, allegabunt, nihil unquam ſibi ab illo vel ab apoſtolis ejus de ſævis & perverſis doctrinis futuris prænuntiatum? — — Quaſi nec hoc ſcriptum ſit, venturos multos, qui etiam virtutes maximas ederent ad fallaciam muniendam corruptæ prædicationis* (*u*)? Opinione ſua, rationeque ſe deceptos cauſabuntur? Atqui habebant Eccleſiam, quam Dominus ſupra montem, maxime conſpicuam ædificavit, cujus vocem audire juſſit: habebant exempla virorum graviſſimorum totius retro antiquitatis, omnes errores, ſciſſionesque, quibus dilaceratur corpus Chriſti, cane pejus & angue abominantium; nec ignorare poterant, Chriſti regnum, non autem rationis aut philoſophiæ regnum, quod cæco faſtu jactitant, vaticinatos fuiſſe priſcos prophetas. Dei benevolentia & bonitate ſe confiſos fuiſſe dicent? Atqui non ea eſt divina bonitas, quæ errores, ſchismata, flagitia foveat, ſed quæ ab errore ad veritatem, a diſſenſionibus ad unitatem, a tenebris ad lucem traducere velit homines, ſi evangelio obediant. Sunt tamen hoc ævo novi ſcilicet benevolentiæ divinæ præcones, qui non illud inclamant: *Convertimini a viis veſtris peſſimis. — — Facite fructus dignos pœnitentiæ*; ſed qui contra Eccleſiæ Chriſti, univerſæque antiquitatis ſenſum, contra

ſuam

ſuam ipſorum profeſſionem, ingeniolo ſuo definiant, quid de hominibus divinæ fidei expertibus, id eſt, quid de abſciſſis aridisque lignis ſtatuere poſſit, debeatque divina juſtitia. ***Sed firmum fundamentum Dei ſtat, habens ſignaculum hoc: Cognovit Dominus, qui ſunt ejus; & diſcedat ab iniquitate omnis, qui nominat nomen Domini*** (*x*). Sit igitur in omni tractatione religionis, qualis certe eſt jurisprudentia canonica, principium immotum ac primum divina fides: ab hac omnem derivemus ſapientiam noſtram, & reſpuamus terrenam, quæ ſtultitia eſt coram Deo: in hac ſita ſit fortitudo & magnanimitas noſtra, ſi per gratiam divini Spiritus veritati affixi, & ſupra firmam petram inædificati nullis concutiamur inferorum flatibus: huic fidei ſubjectum eſſe una cenſeatur libertas noſtra ac felicitas; niſi forte liberam, ac felicem dixeris navem, quæ ſine gubernatore & anchora agitatur a fluctibus, & felicem oviculam, quæ ſine paſtore per avia & invia oberrat, & felicem viatorem, qui ſine duce, viæ ignarus in tenebris palpat, & felicem domum, quæ ſupra arenam ædificata eſt (*y*).

(*t*) C. 43. (*u*) Ibid. (*x*) II. Tim. II. 19.

(*y*) Paſſim hodie deplorari temporum pravitatem & profligatos mores, & collapſam integritatem, proſtratum pudorem, oppreſſam juſtitiam, erumpentem quaquaverſus temeritatem, cupiditatem, & violentiam omnes novimus. His calamitatibus mederi homines quidam per inſtillatas ethicas ſeu ethnicas doctrinas, & novas inſtitutionum formas ſtudent, qui mihi videntur aerem verberare, niſi torpentem fidem exſuſcitari, eamque tum ab apertis injuriis, tum ab occultis Sectariorum machinationibus vindicari ac defendi curent. *Hæc eſt victoria, quæ vincit mundum, fides noſtra*, inquit S. Joannes Epiſt. I. c. 5.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

c. 5. v. 4. Fides noſtra, non Ethica noſtra eſt, quæ vincere debet novum, quod hoc ævo erupit, genus Chriſtianismi politici, Evangelii philoſophici, & religionis profanæ, qua homines cæci prudentiam carnis cum Spiritu, mundum cum Evangelio, Belial cum Chriſto, tenebras cum luce conciliare nituntur, ſcepticismum ſubſtituentes fidei, & occulta conventicula colentes pro Eccleſia, qui tamen non ceſſant privatam publicamque polliceri felicitatem, more ſcilicet eorum, de quibus jus noſtrum in Extrav. Un. de crimine falſi inter comm. ait: Spondent, quas non exhibent, divitias pauperes Alchimiſtæ. Labante igitur fide, tanquam fundamento & radice, mirum non eſt, univerſam vacillare canonicam diſciplinam, eamque peſſime affligi & vulnerari, atque adeo ab iis, qui ſe canonum Doctores vocant, tantam, quam deploramus, canonum ſtragem fieri.

CAPUT III.

DE AUCTORITATE DIVINA ET DIVINITUS INSTITUTA, SEU ECCLESIASTICA.

§. XIX.

In diſciplinis publice tradendis multa noſtris temporibus immutata eſſe, magnamque eorum partem, quæ & noſtra, & Patrum noſtrorum memoria in ſcholis viguerant, eſſe deſtructa, norunt omnes. Quid aptius ſubſtitutum ſit veteri rationi, rectiusque exædificatum, vix quisquam oſtendere ac tueri poterit. De exponenda in primis Theologia,

quæ

quæ latiſſime patet, novas methodos, nova ſyſtemata, novasque rerum explicandarum deſcriptiones protulerunt non pauci; quæ quidem re conveniunt, etſi verbis ſæpe diſcrepent; exhibent enim veritatum Theologicarum ordinem prope eundem, quem ſymbola fidei, atque in primis ſymbolum Concilii Lateranenſis IV., quod principio codicis noſtri extat, præ ſe ferunt; qui idem *ordo ſalutis* nuncupatur. Etſi vero novi ſcientiarum præceptores ac dictatores ſæpe in diverſa abeant, nec ipſi ſecum fere conſentiant, nemo tamen eorum inficiatur, ad ſacras diſciplinas rite proponendas percipiendasque opus eſſe *parte Iſagogica*, *ſeu prævia Prolegomenon tractatione*, qua de auctoritate Eccleſiæ divinitus inſtituta diſcentes velut in veſtibulo diſciplinæ ſacræ informentur, & docentes perpetuo adjuventur ac ſuffulicantur. Eadem ratio nos cogit, hoc primum ponere principium juris ſacri.

§. XX.

Primum ac generale principium juris ſacri eſt auctoritas divina, & divinitus inſtituta, ſeu eccleſiaſtica. Nam *primo* religio divina, cujus pars eſt jus ſacrum, & fidei dogmata, quæ ejusdem ſunt fundamentum, proveniunt ex divina revelatione, & divina nituntur auctoritate; quia *fides ex auditu* eſt, non ex humana ratione (*a*). Porro ſinguli homines non audierunt immediate Deum loquentem, nec quisquam, ut ſibimet loquatur Deus, exigendi jus habet; ſed ut S. Paulus inquit: *Multifariam, multisque modis olim Deus loquens patribus in prophetis, noviſſime diebus iſtis locutus eſt nobis in Filio* (*b*). Filius divinus, aſſumta humana natura,

natura, locutus eſt hominibus in Palæſtina tum degentibus; ſed cum religionem & Eccleſiam ſuam per univerſum orbem propagari, & usque ad mundi finem conſervari vellet, ſelegit Apoſtolos, eosque de myſteriis regni ſui, id eſt, Eccleſiæ ſingulari ſtudio informavit, atque ita informatos, ac divino repletos Spiritu per univerſum orbem ſuo nomine & auctoritate ad annuntiandam doctrinam & legem ſuam, & Eccleſiam quaquaverſus propagandam miſit, addito certiſſimo promiſſo, *eam poteſtate inferorum nunquam oppreſſum iri: ſe cum ipſis Apoſtolis futurum usque ad conſummationem ſeculi: ſe miſſurum præterea Spiritum veritatis, qui eos omnem veritatem docturus, & cum ipſis permanſurus eſſet in æternum* (c). Hoc Chriſti promiſſum, uti & miſſio Apoſtolorum in univerſum orbem, auctoritas quoque ipſis collata non ita profecto intelligi poſſunt, ut cum Apoſtolorum vita habeant finem, aut quaſi Apoſtoli vitam in hoc mundo usque ad ſeculi conſummationem protracturi eſſent. Quapropter totum id, quod pro Eccleſia conſervanda ac propaganda neceſſarium fuit, æque ad ſucceſſores Apoſtolorum, ac ipſos Apoſtolos pertinuit; eſtque ea perſpicua mens verborum Chriſti, ac ſenſus totius antiquitatis, nec quisquam alius præter Apoſtolorum ſucceſſores divina Chriſti verba, juſſa, inſtituta ac promiſſa ad ſe quoquo modo trahere, ſibique applicare poterat ullo jure aut ſpecie veri. Jam vero verba Chriſti, juſſa, inſtituta ac promiſſa, æque ad ſucceſſores Apoſtolorum, quam Apoſtolos pertinentia, ſunt id, in quo auctoritas divinitus inſtituta conſiſtit. quam *eccleſiaſticam* hic nuncupamus, primoque loco inter principia juris ſacri ponimus. Sacræ Scripturæ ſine dubio res

divina,

divina, ac Dei Verbum ſunt, atque ob eam cauſam primo collocandæ loco. At quando de ipſarum divinitate agitur, quod nempe inſpiratione Dei, non humana fide & diligentia exaratæ ſint: cum dein de exemplarium, verſionum Authentia, de numero ſeu canone librorum, partiumque ac de genuino maxime illarum ſenſu diſputatur, ad Eccleſiæ auctoritatem recurrendum eſt; quæ proin primo ſtabilienda loco videbatur. Similiter anne traditiones præter ſcriptum Dei Verbum extent: quæ genuinæ ſint, & incorruptæ: quam vim & ſignificationem habeant; auctoritate Eccleſiæ definiendum eſt. Decreta vero Romanorum Pontificum & Conciliorum deciſiones, & Venerabilium Patrum in rebus ſacris conſentientes ſententiæ ipſam exhibent Eccleſiæ vocem, & auctoritatem.

(*a*) Rom. X. 17. (*b*) Hebr. I. 1.

(*c*) Portæ inferi non prævalebunt adverſus eam, Matth. XVI. 18. Ego vobiscum ſum usque ad conſummationem ſeculi, Matth. ult. Cum venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis a Patre, Spiritum veritatis, Joan. XV. 26. Ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum, Spiritum veritatis, Joan. XIV. 16.

§. XXI.

Quia ſummi momenti ſunt, quæ ſtrictim congeſſi hoc loco, videntur ea diſtinctius explicanda, & arceſſenda a capite. Antiquis mundi temporibus Deus locutus hominibus eſt per prophetas, ultimis per unigenitum Filium ſuum. Hanc totam temporum ſeriem nunquam interruptam inde a creatione mundi usque ad præſentem horam vi naturali cogitandi, & velut uno obtutu mentis ſimul con-

tueri poſſumus, nobisque repræſentare inſtar unius continuæ lineæ perpetuo fluxu generatæ usque ad hoc momentum. In hac linea aſſumatur una pars minime longa, nempe ea, in qua unigenitus Dei Filius homo factus eſt, natus, educatusque, & poſt vitam privatam annorum circiter triginta deinceps paulum ultra triennium publice prædicando & benefaciendo omnibus in hoc mundo verſatus, ex quo poſt acerbiſſimam mortem & perfectum redemtionis opus glorioſe ad Patrem aſcendit, immiſſo paulo poſt, uti promiſerat, in diſcipulos Spiritu Sancto.

§. XXII.

Hæc temporis particula in tota temporum ſerie a mundo condito usque ad momentum præſens vocari poteſt *Epocha Chriſti*, a qua æram Chriſtianam ducimus. Chriſti epocham a creatione rerum præceſſerunt ſecula circiter quadraginta, id eſt, quater mille anni & quod excurrit; quæ eſt probabilior latinorum chronologorum ſententia: inde vero ab illa epocha conſecuta ſunt ſecula prope octodecim. Præcedentia quidem proſpiciebant ſemper, avideque exſpectabant hanc Chriſti epocham. *Amen dico vobis*, inquiebat Chriſtus, *multi prophetæ & juſti cupierunt videre, quæ videtis, & non viderunt: & audire, quæ auditis, & non audierunt* (d). *Abraham pater veſter exultavit, ut videret diem meum: & vidit, & gaviſus eſt* (e). Contra, quæ ſecuta ſunt, ad eandem perpetuo reſpectant. Priora Chriſti regnum præmonſtrabant: quæ poſtea ſunt prætérlapſa, & ſequentur deinceps; idem Chriſti regnum exhibent, & exhibebunt perpetuo: *Cujus regni non erit finis*, uti in ſymbolo profitemur.

Eſt

Eſt id regnum unum & unicum quidem, ſed univerſale, per omnem mundum, atque omnes ætates diffuſum, non caducis opibus, non carnis deliciis, non humana gloria reſplendens, ſed mirifice exornatum, abundansque in hac quidem hominum vita divinis gratiis, meritis, virtutibus, in altera vero cæleſti gloria, præmiis & triumphis; idque regnum mortali hoc ſtatu *Eccleſiam militantem*, altero illo beato *triumphantem* dicimus.

(*d*) Matth. XIII. 17. (*e*) Joan. VIII. 56.

§. XXIII.

A Chriſti epocha tranſeo ad epocham Apoſtolorum, qui Magiſtro ac Domino ad Patrem regreſſo, repleti Spiritu Chriſti illico executi ſunt graviſſimum mandatum, & miſſionem, legationemque ſuam, ſtrenue utentes poteſtate divinitus ſibi conceſſa, ac memores verborum Chriſti: *Sicut miſit me pater, & ego mitto vos. — — Data eſt mihi omnis poteſtas: — — Euntes ergo docete — baptizantes eos* (*f*). Ipſo Pentecoſtes die Petrus, qui ubique ut caput & princeps inter ſuos comparet, ad confertam hominum multitudinem elata voce Chriſti legem promulgat. Ejus Sermone tria fere hominum millia, paulo poſt millia quinque convertuntur, & novellæ Eccleſiæ aggregantur. Eodem, aut altero certe anno divina virtute proſternitur Saulus perſecutor, & erigitur Paulus Apoſtolus Eccleſiæ. Probabilis traditio eſt, Apoſtolos per 12. ferme annos in Palæſtina hæſiſſe, aut eo, poſtquam aliquando excurrerant in finitimas regiones, rediiſſe; quo miniſterio ac conatu Judæis impenſo profe-

profeсti prædicaverunt ubique, *Domino cooperante, ac ſermonem confirmante ſequentibus* ſignis (*g*).

(*f*) Joan. XX. 21. Matth. ult. (g) Marc. ult.

§. XXIV.

De hac Apoſtolorum prædicatione tria cenſeo animadvertenda.

I. Cogitandum non eſt, Chriſtum Apoſtolos ſuos cum codice legum, aut cum tabulis lapideis, ut olim Moyſen, vel cum programmate publice recitando, affigendove miſiſſe ad populos, & in orbem. Juſſit eos prædicare, non juſſit ſcribere. Juſſit eſſe teſtes eorum, quæ de ipſo viderant, audierant, manibus palparant: *Quod audivimus*, ſcripſit Joannes eo nempe tempore, quo Evangelium jam diu voce, non ſcripto annuntiatum fuerat; *quod vidimus oculis noſtris, quod perſpeximus, & manus noſtræ contrectaverunt de verbo vitæ — — annuntiamus vobis* (*h*). Sane & veteres prophetæ divinum Spiritum in corda hominum, non in tabulas & chartas effuſum iri prædixerunt; id quod Apoſtolorum Princeps prima in concione in memoriam Judæis revocavit: *Hoc eſt*, inquiens, *quod dictum eſt per prophetam Joel: & erit in noviſſimis diebus* (*dicit Dominus*), *effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem: et prophetabunt filii veſtri, & filiæ veſtræ* (*i*). Nitebatur tum quidem religio ac Fides Chriſti *Verbo Dei*, ſed non verbo *ſcripto*. Quæ enim Scriptura pro multitudine maximam partem indocta & imperita adhiberi poterat? Atqui hæc ipſa erat, cujus primis temporibus maxime miſeratus eſt Dominus in impertienda Salutis gratia:

tia: *Videte*, inquit Paulus ad Corinthios, *vocationem veſtram, fratres; quia non multi ſapientes ſecundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles: ſed quæ ſtulta ſunt mundi, elegit Deus, ut confundat Sapientes: et infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia: et ignobilia mundi, & contemtibilia elegit Deus; & ea, quæ non ſunt, ut ea, quæ ſunt, deſtrueret: ut non glorietur omnis caro in conſpectu ejus* (*k*). Quæ verba homines ætatis noſtræ, qui de philoſophia ſua & rationis vi gloriantur, inſtar tonitrui tangere atque affligere deberent, niſi omnem Dei timorem, atque ſalutis æternæ curam plane abjeciſſent.

(*h*) I. Joan. I. 1. (*i*) Act. II. 16, 17.
(*k*) I. Cor. I. 26.

§. XXV.

II. Etſi divinus Magiſter, cum in terris degeret, ſolicite patienterque inſtruxerit Apoſtolos, & poſt reſurrectionem per dies 40 cum eis verſatus ſit, non confabulando de rebus caducis, ſed loquens de regno Dei; iidem tamen non ita clare diſtincteque perceperunt omnia, ut nullæ poſtea dubitationes, quæſtionesque exortæ ſint. Id perſpicuum fit *primo*, quod Chriſtum redivivum interrogarint Apoſtoli: *Domine, ſi in tempore hoc reſtitues regnum Iſrael* (*l*)? *Secundo* ex quæſtione de recipiendis in Eccleſiam gentibus diſceptata (*m*). *Tertio* ex controverſia de legalibus agitata: *Conveneruntque Apoſtoli, & ſeniores videre de verbo hoc. Cum autem magna conquiſitio fieret &c.* (*n*). Quamvis autem Apoſtoli repleti eſſent Spiritu Sancto, ſcirentque ipſum docturum & ſuggeſturum omnia;

omnia; non tamen Deum velut ex machina loquentem exſpectarunt, ſed magna diligentia, circumſpectione prudentiaque in rei veritatem inquiſierunt, eaque facta inquiſitione ad ſententiam proceſſerunt definitivam. Nemo igitur mirari debet, ſi poſterioribus temporibus aliæ atque aliæ fidei controverſiæ motæ ſint, quæ multa diſputatione, magnaque ſynodorum cogendarum difficultate dirimendæ fuerunt.

(*l*) Act. I. 6. (*m*) Ibid. X. 45. (*n*) Ibid. XV. 6, 7.

§. XXVI.

III. Inſtitutio Eccleſiæ atque origo regni Chriſti non eo concipienda eſt modo, quo alia regna, & respublicæ ex patribusfamilias, tanquam ſubjecto præexiſtente, vi pacti unionis & ſubjectionis coaleſcunt. Longe aliter egit Chriſtus, qui primo ex diſcipulis ſpeciatim ſelegit Apoſtolos, ex Apoſtolis unum, Petrum ſcilicet, ſingulari ſupra ceteros prærogativa poteſtatis exornavit. Hos veluti duces futuri exercitus, a ſemet conſtitutos juſſit prædicare & baptizare, id eſt, adlegere milites, cives & domeſticos Dei. Nullo igitur modo fingi poteſt, poteſtatem ſacram, quæ tota a Chriſto provenit, in ipſam communitatem fidelium, quæ nulla tum erat, collatam fuiſſe. Data eſt ea Apoſtolis, ut homines ſub Chriſti ſigna adducerent, in quos dein eandem exercerent, haud ſecus, ac ſi Princeps ducem crearet cum præcepto, ut milites ſibi adlegeret, quibus præeſſet. Hanc nobis ideam ingerunt ipſa Apoſtolicæ miſſionis verba: *Sicut miſit me Pater; & ego mitto vos, — euntes prædicate, baptizantes eos — docentes ſervare omnia.* Itemque illud: *Faciam*

ciam vos fieri piſcatores hominum (o); & maxime ad Petrum: *Ex hoc jam homines eris capiens* (p); *ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam.* Sane idea fundamenti, & ædificii, idea paſtoris & ovium, piſcatoris & piſcium omnem poteſtatis æqualis, & communis collegialis, aut democraticæ ſpeciem penitiſſime excludunt, longeque removent.

(o) Matth. IV. 19. (p) Luc. V. 10.

§. XXVII.

Expoſita Apoſtolorum miſſione ſpectandi ſunt ii, ad quos miſſi fuerunt. Ac in primis opus non eſt, multum inquirere, qui fieri potuerit, ut Chriſti religio, ſublimia continens myſteria, & pravis cupiditatibus atque inveteratis vitiis hominum maxime adverſa, intra annos pauciſſimos tantopere potuerit propagari, ut Paulus ad Romanos ſcripſerit: *Fides veſtra annuntiatur in univerſo mundo* (q). Eſt enim hæc ipſa propagatio admirabile prodigium divinæ gratiæ, quo evidenter credibilis fit Chriſtiana religio. Ad alia igitur rei iſtius capita advertendus eſt animus.

I. Audita Apoſtolorum teſtificatione de Chriſto, cognitaque eorum divina miſſione, tenebatur quivis audientium & jure quidem naturali, Chriſti religionem ac legem amplecti, & aſſenſum firmiſſimum etiam internum veritatibus annuntiatis præſtare, tanquam divinæ videlicet locutioni, quemadmodum Paulus ad Theſſalonicenſes ſcribit: *Cum accepiſſetis a nobis Verbum auditus Dei, accepiſtis illud non ut Verbum hominum, ſed ſicut eſt vere, Verbum Dei* (r).

II. Nemo

II. Nemo eorum, ad quos doctrina ac miſſio Apoſtolorum pervenerat, optionem ac veluti jus deligendi habebat, quid ex veritatibus annuntiatis aut propoſitis legibus reciperet, quid reſpueret; quia par in omnibus ratio & fundamentum ſuberat, auctoritas nempe Dei revelantis & præcipientis, & divina Apoſtolorum miſſio. Hoc ſubruto fundamento vacillat fides & lex univerſa; ac quævis ejus capita pro arbitrio convelli poterunt. Hæc cauſa eſt, cur fides dicatur *individua.*

III. Etſi multa religionis capita ab Apoſtolis propoſita humanum captum, moremque judicandi & vivendi ſuperarent; tamen cognita revelatione ac miſſione Dei jure conqueri nemo potuit, Apoſtolos tyrannidem ac dominatum exercere in conſcientias hominum. Hinc Paulus de armis, quibus ſubjugagarat Corinthios, ait: *Arma militiæ noſtræ non carnalia ſunt, ſed potentia Deo ad deſtructionem munitionum, conſilia* (inimicorum) *deſtruentes, & omnem altitudinem extollentem ſe adverſus ſcientiam Dei, & in captivitatem redigentes omnem intellectum in obſequium Chriſti, & in promtu habentes ulciſci omnem inobedientiam* (*s*).

IV. Siqui auditis Apoſtolorum de Chriſto teſtimoniis, imo perceptis ac etiam viſis miraculis in infidelitate obtorpuerant (obtorpuerunt autem plurimi); culpa refundi non potuit in Apoſtolos, non in defectum credibilitatis earum veritatum ac legum, quæ promulgabantur, non in ipſum Chriſtum, qui Apoſtolos ad prædicandum miſit; ſed in homines, qui obedire Evangelio pertinaciter detrectarunt. Sane quod a propheta diu ante prænuntiatum fuerat, Paulus repetiit: *Sed non omnes obediunt Evangelio* (*t*).

Nec

Nec cauſa infidelitatis in intellectu hæſit audientium, ſed in prava voluntate, cui difficile non eſt, vanas excuſationes obtendere. Multi non obedierunt Dei Filio prædicanti: non obedierunt Apoſtolis a Dei Filio miſſis: quam igitur excuſationem habuerunt de peccato ſuo? *Sinite illos*, ajebat Dei Filius, *cæci ſunt & duces cæcorum* (u). *Quoniam repellitis Verbum Dei* (ajebat Apoſtolus Chriſti) *& indignos vos judicatis vitæ æternæ; ecce convertimur ad gentes* (x).

(q) Rom. I. 8. (r) I. Theſſ. II. 13.
(s) II. Cor. X. 4. 5. 6. (t) Rom. X. 16.
(u) Matth. XV. 14. (x) Act. XIII. 46.

§. XXVIII.

Nullo labore nunc opus eſt, ad præſentem Eccleſiam applicandi ea, quæ de Apoſtolica miſſione & poteſtate, ac de obligationibus primorum fidelium dicta ſunt; quia ad noſtra etiam tempora per ſe ſe jam, vere proprieque ea pertinent. Non enim, ut *temporarium* regnum acquireret Dei Filius, tot vaticinia de illo regno per prophetas præmiſſa ſunt; nec ob *temporarium* regnum Sanguinem fudit Chriſtus, nec ſibi ſponſam comparavit, quam repudiaret poſtea. Manet etiam nunc Chriſti regnum. Chriſtus reſurgens ex mortuis jam non moritur: una morte acquiſivit gentes hereditatem ſuam, & poſſeſſionem ſuam terminos terræ. Cæleſtem doctrinam ſemel docuit: unam fundavit Eccleſiam, eamque perpetuam eſſe, eandemque manere voluit: miſit Apoſtolos ſuos cum poteſtate, quam ipſe a Patre obtinuit: ea poteſtas non in commodum data erat Apoſtolorum, ſed in perpetuum Eccleſiæ bo-

num: nunc etiam vivunt Apoſtoli in unitate ſucceſſorum, & nunc etiam vere dicunt: *Pro Chriſto legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos* (y). Quia etiam noſtra fides auctoritate divina, & Apoſtolica nititur miſſione: et quia nos quoque ſuper fundamentum Apoſtolorum & prophetarum ædificati ſumus, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Jeſu. Ac fuit hæc inde ab ævo Apoſtolorum certiſſima totius antiquitatis ſententia, Petrum maxime etiam nunc in *ſua ſede vivere, & præſidere, & quærentibus fidei veritatem præſtare* (z). Manet igitur, ut paulo ante dixi, Chriſti regnum: manet Apoſtolica miſſio & poteſtas Apoſtolica: manet cum Apoſtolis Chriſtus usque ad conſummationem ſeculi: manet promiſſa aſſiſtentia Spiritus Sancti. Apoſtolica miſſio, poteſtas, Sedes Apoſtolica non moritur: Eccleſia non moritur; & quando in ſymbolo totum per orbem decantato confitemur Unam, Sanctam, Catholicam & Apoſtolicam Eccleſiam, non id profitemur, eam *aliquando fuiſſe*, nos credere, ſed præſentem eſſe, ac fore in poſterum.

(y) II. Cor. V. 20.

(z) His verbis S. Petrus Chryſologus ad Eutychen ſcripſit an. 449.

§. XXIX.

Non de ſola doctrina theoretica fidei loquor; nec Apoſtolorum miſſio ad fidem duntaxat prædicandam pertinuit, ſed vel maxime etiam ad regulas legesque præſcribendas, quibus Eccleſia novella regeretur; quamquam qui Eccleſiam agnoſcit docentem tanquam ex divina miſſione Apoſtolis impoſita, is eandem regentem ac ſaluberrimos præſcribentem canones

nones non agnoſcere & non profiteri non poteſt; quoniam ipſa conceſſio poteſtatis rectoriæ divinitus facta in numero dogmatum & doctrinarum Eccleſiæ eſt. Quo, obſecro, jure regebantur fideles ab Apoſtolis converſi & baptizati? Quas leges ad religionem resque ſacras pertinentes propoſuerunt Apoſtoli? Ex quo fonte Chriſtianam honeſtatem morum petere juſſerunt? Ex jure, credo, philoſophico? Ex jure publico univerſali? Ex libris moralibus ethnicorum? Quam functionem in fundanda ac regenda Chriſti Eccleſia, quam auctoritatem, vel auctoritatis functionisve particulam habuit Magiſtratus Judaicus, Præſes provinciæ, Imperator Romanus? *Penes Imperatores*, ait S. Joannes Damaſcenus (*a*), *poteſtas non eſt, ut Eccleſiis leges ſanciant. Attende, quid dicat Apoſtolus: Quosdam quidem poſuit Deus in Eccleſia, primum Apoſtolos, ſecundo prophetas, tertio paſtores & doctores ad perfectionem Eccleſiæ; non adiecit Imperatores. Verbum locuti non ſunt reges, ſed Apoſtoli & prophetæ, paſtoresque & doctores.*

(*a*) **Oratione II. de imaginibus.**

§. XXX.

Uti jura divinæ miſſionis & poteſtatis in Apoſtolos collata a Chriſto pro conſervanda regendaque Eccleſia, ſic eædem in fidelibus noſtri ævi ſunt obligationes, ac ævo Apoſtolorum fuerant. Tenemur igitur Verbum Dei, ſicut eſt vere, per Eccleſiam annuntiatum omni ſuſcipere reverentia, ac propoſitis veritatibus præſtare aſſenſum, etiam internum, ac firmiſſimum, ac de dono fidei, & declarationibus ab Eccleſia Spiritu Dei editis gratias agere in-

finito Deo; minime autem conqueri de conſtricta ſentiendi, opinandique aut potius ſomniandi libertate: tenemur propoſitas ab Eccleſia veritates legesque divinas ſine diſcrimine amplecti omnes ob ſummum auctoritatis divinæ ac divinitus inſtitutæ pondus. Quo pertinet elegans Sententia S. Auguſtini: *Qui in Evangelio, quod vultis, creditis: quod vultis, non creditis; vobis potius, quam Evangelio creditis* (*b*). Subruto fundamento auctoritatis divinæ & divinitus inſtitutæ, ſeu Eccleſiaſticæ, nulla religionis pars firma conſiſtet. *Abdicata qualibet parte dogmatis catholici* (inquit S. Vincentius Lirinenſis) *aliæ quoque, atque item aliæ, ac deinceps aliæ jam quaſi ex more & licito abdicabuntur. Porro partibus abdicatis quid aliud ſequetur, niſi ut totum pariter repudietur* (*c*).

(*b*) Lib. 17. contra Fauſtum Manich. c. 3. in fin.
(*c*) In commonitorio. c. 31.

CAPUT IV.

DE TRADITIONIBUS, ET NOTIONIBUS ANALOGIS.

§. XXXI.

Auctoritas Eccleſiæ, de qua dictum eſt ſupra, Verbum Dei nobis proponit traditum, ac ſcriptum: ac prius quidem traditum; quia, ut jam animadverti §. XXIV. n. I. Apoſtoli doctrinam ac legem Chriſti prædicando primo promulgarunt, non ſcribendo. Sacræ Scripturæ poſteriores ſunt ordine,

ac

ac tempore; & auctoritatem extrinſecam habent a traditione, non traditio ex Scripturis (*a*).

(*a*) Conf. J. P. E. C. I. §. 318. pag. 632.

§. XXXII.

Traditio, vi notionis, opponitur I. propriæ inventioni aut electioni: II. opponitur recenti conſtitutioni, denique ſcriptæ communicationi. Quod enim *traditum* fuiſſe contendo, eo ipſo non nuperrime inventum, aut meo arbitrio definitum: non recenter conſtitutum, nec origine ſua ſcriptum aſſero.

§. XXXIII.

I. *Traditio*, uti dictum, *opponitur propriæ inventioni aut electioni.* A propria inventione aut electione in cauſa religionis nomen accepere *Hæretici*, qui ſpreta doctrina a majoribus tradita, elegerunt id, quod ipſi excogitarunt aut invenerunt, aliive, quos ſectabantur. Hinc Tertullianus de Præſcript. hæret. n. 6. ait: *Hæreſes dictæ græca voce ex interpretatione electionis, qua quis ſive ad inſtituendas, ſive ad ſuſcipiendas eas utitur. — — Nobis vero nihil ex noſtro arbitrio indulgere licet; ſed nec eligere, quod aliquis de arbitrio ſuo induxerit. — — Apoſtolos Domini habemus Auctores.*

§. XXXIV.

II. *Traditio opponitur recenti conſtitutioni.* Hinc Romani Pontifices, ut Eccleſias particulares fortius ſtimularent ad obſervandos canones, ſæpius profeſſi ſunt, ſe nihil novi nunc præſcribere, ſed quæ a

 majo-

majoribus eſſent inſtituta. Sic Gregorius IV. can. 2. diſt. 12. „Non novum aliquid præſenti juſſione præcipimus; „ & Siricius P. an. 386. Ep. V. n. I. apud Couſtant. col. 652. ait: „Literas tales dare „placuit, non quæ nova præcepta aliqua imperent, „ſed quibus ea, quæ per ignaviam deſidiamque „aliquorum, neglecta ſunt, obſervari cupiamus, „quæ tamen Apoſtolica & Patrum conſtitutione ſunt „conſtituta, ſicut ſcriptum eſt: State & tenete tra„ditiones.„ Similiter loquitur Innocentius P. I. Ep. 2. ib. col. 747.

§. XXXV.

III. *Traditio opponitur ſcriptæ communicationi aut transmiſſioni.* Talis traditio Cypriano & Afris rebaptizantibus oppoſita eſt teſte S. Auguſtino l. 5. de Baptism. contra Donat. c. 23. ubi addit: „Sicut „ſunt multa, quæ univerſa tenet Eccleſia, & ob hoc „ab Apoſtolis præcepta bene creduntur, quanquam „ſcripta non reperiantur. „ Traditioni non obeſt, ſi, quæ ore primum promulgantur, poſtea conſignentur literis. Hinc Paulus II. Theſſal. II. 15. ait: „Tenete traditiones, quas didiciſtis ſive per ſermonem ſive per epiſtolam noſtram; „ quia ea, quæ per epiſtolam communicarat, ore primum fuerant tradita. Theologorum mos eſt, ea, quæ primo loco probarunt ex Scriptura, ſecundo confirmandi ex traditione, nempe ex doctrina Patrum, ex factis aliisque teſtimoniis de agnita & conſervata ſemper doctrina.

§. XXXVI.

Materia traditionis generatim eſt dogma, factum divinum vel humanum, inſtitutio alicujus ritus,

ritus, juris, functionis: *forma* ſita eſt in teſtimonio, profeſſione, aut uſu & exercitio ejus dogmatis, facti, ritus, juris, functionis. Unde vox *traditio* nunc ad *materiam* refertur, ſeu dogma, factum, ritum &c. viva voce, profeſſione, vel praxi transmiſſum: nunc ad *formam*, ſeu ad hæc ipſa teſtimonia dogmatis, facti, ritus &c. Materia igitur traditionis tum fidei dogmata ſunt, tum regulæ Eccleſiaſticæ. Hæ tamen ſolæ nomine traditionis aliquando deſignari videntur, forte quod longiore tempore nullis literis fuerint commendatæ. Siricius enim Papa Epiſt. VI. n. V. apud Couſtant. de ordinationibus agens oſtendit, quomodo *unam fidem habentes unum etiam in traditione ſentire debeamus:* quaſi fidei opponeret diſciplinam, tanquam alterum diviſionis membrum.

§. XXXVII.

Analogæ atque affines traditioni ſunt conſuetudo, mos, mores, obſervantia, imo & præſcriptio (*b*). Ac *mores* quidem denotant actus frequentes, publicos, uniformes & quodam modo inveteratos. *Conſuetudo* ſtricte ſumta exprimit jus, ſuppoſitis diuturnis populi moribus aliquo conſenſu legislatoris introductum: quo ſenſu eſt alia conſuetudo *præter legem*, alia *contra legem*; jus enim tum obligationem exprimit, tum facultatem moralem ſeu libertatem agendi (§. VII.): nominatur tamen etiam conſuetudo *ſecundum legem*, nempe inhæſiva & declarativa. Quavis ſignificatione continet duo, factum, & jus: unde *conſuetudo facti*, ſeu factum, quod ineſt in conſuetudine, & *conſuetudo juris*, ſeu jus, quod exhibet, nominatur (*c*). A traditione

differt in eo, quod hæc non novum dogma, novam inſtitutionem ritus indicet, ſed teſtimonium de dogmate vel ritu jam olim inſtituto: contra conſuetudo ſtricte accepta denotat jus novum, non ſcriptum. *Obſervantia*, tanquam forma traditionis & conſuetudinis, eſt teſtimonium moribus & factis expreſſum de jure tradito, vel per conſuetudinem introducto; aliquando opponitur veteri juri vel uſui, & recentem praxin juris tum ſcripti, tum non ſcripti indicat; hinc legem quandam in viridi eſſe obſervantia dicimus. Sed in his omnibus ingens eſt inconſtantia loquendi.

(*b*) De conſuetudine extat titulus in utroque jure; ac multo pluribus verbis agitur de præſcriptionibus.

(*c*) Quo loquendi genere vocatur etiam poſſeſſio juris & facti.

§. XXXVIII.

In traditionibus *origo* ſpectatur maxime, ex qua vis illarum pendet. Sunt enim divinæ: ſunt etiam humanæ, Apoſtolicæ, vel Eccleſiaſticæ. *Traditiones divinas* ſeu divina dogmata & præcepta viva voce transmiſſa toto ante Moyſen, legemque ſcriptam tempore agnoverunt patriarchæ ac fideles omnes, & de ſummis quidem religionis capitibus, ſcituque neceſſariis, ceu de peccato originali, de promiſſo Redemtore, de vi ſacrificiorum carnalium, de reſurrectione & univerſali judicio, de fide, ſpe, caritate, ac remedio peccati originalis. Easdem ante exaratum novum teſtamentum agnoſcere debuerunt, & indubitato agnoverunt fideles primorum Eccleſiæ temporum (*d*). Cur nos item non agnoſcamus? Quia, inquiunt Proteſtantes, & ante ipſos alii hæretici;

retici; quia divina dogmata & præcepta in Scripturis nunc exarata proſtant dictante Spiritu Sancto. Reſpondeo

I. Ipſa divinitas Scripturarum, authentia præſertim verſionis, canon librorum aliunde cognoſci certo non poteſt, niſi ex traditione (*e*). De genuino ſenſu mox dicam.

II. Dogmata & præcepta N. T. ſcripta ſunt magno numero; id fatemur; at ſcripta non per modum integri ſyſtematis, aut completæ inſtructionis de divino jure; ſed aliis atque aliis locis, velut pro re nata: unde adverſarii Eccleſiæ, qui affirmant, *plane omnia* eſſe ſcripta, id non præſumere, ſed probare debent; quod efficient nunquam.

III. Patres ac ſcriptores primorum Eccleſiæ temporum, ſynodi item, in quibus de jure divino agebatur, certe noſſe debebant fontes, in quibus jus divinum, & ſalutis doctrina ex voluntate Chriſti continetur: atqui omnes duplicem Chriſtianæ Religionis agnovere fontem, ſacras Scripturas & traditiones. Id recentiſſime atque enucleate oſtendit V. C. Gottfridus Lumper in Hiſtoria Theologico - critica de vita, ſcriptis, atque doctrina SS. Patrum &c. per omnes, quas adhuc edidit, partes. Duo hic animadvertenda ſunt, quæ ſectas novas graviſſime affligunt. I. Rejiciunt illæ divinas traditiones, quas prima Eccleſia inde ab ortu, & poſt exaratas etiam Scripturas, tanquam Dei Verbum, & ſalutaris doctrinæ fontem agnovit. II. Rejiciunt easdem more illo deſperato, quo primorum temporum hæretici easdem rejecerant, ceu Ariani teſte S. Auguſtino l. 1. contra Maxim. item Pelagiani apud eundem: Neſtoria-

 ni

ni quoque, ut meminit Concilium Epheſinum, nec non Eunomiani, ut refert S. Baſilius l. de Spiritus S. c. 27. Omitto alios.

(*d*) S. Matthæus, qui primus omnium manum admovit tabulæ, ut Fidelium Palæſtinæ votis faceret ſatis, ante octavum annum poſt reſurrectionem J. C. non ſcripſit, teſte Euſebio Demonſtrat. l. 3. c. 24. Haud paulo ſerius ſecuti ſunt SS. Marcus, Lucas, Joannes.

(*e*) Eleganter Bellarmin. De Verbo Dei. l. 4. c. 4. „Quomodo enim, inquit, colligemus ex Scriptura, „Evangelia Marci & Lucæ eſſe vera Evangelia, „Thomæ & Bartholomæi eſſe falſa? Item Epiſto- „lam ad Romanos eſſe veram: Pauli ad Laodicen- „ſes, quæ nunc circumfertur, non eſſe Pauli; cum „utraque præferat titulum Pauli; & cum Paulus „in Epiſt. ad Coloſſ. ult. dicat, ſe ſcripſiſſe ad Lao- „dicenſes; nusquam autem dicat, ſe ſcripſiſſe ad „Romanos. Oportet etiam credere, hoc Evangelium, „quod nunc legitur nomine Marci, eſſe illud verum „& incorruptum, quod ſcripſit Marcus; quod certe „ex Scripturis haberi non poteſt. Quomodo enim „ex Scriptura colligam, hoc Evangelium non eſſe „ſuppoſititium, ut dicunt Mahumetani; vel certe „totum depravatum, ut dicebant olim Manichæi, „& nunc Anabaptiſtæ? „ De Evangeliis Apocryphis confer. can. 3. diſt. 15.

§. XXXIX.

De traditionibus atque adeo neceſſitate earundem addam ex diſciplina juris, quæ animadverſione videntur digna. Ac primo in omni communitate mores ſunt priores legibus ſcriptis, & præter has vim habent; quia omnia definiri legibus haudquaquam poſſunt. *Diuturna conſuetudo pro jure & lege, in his, quæ non ex ſcripto deſcendunt, obſervari ſolet.*

ſolet. l. 33. & 35. D. de LL. *Leges quoque ipſas antiquitus probata & ſervata tenaciter conſuetudo imitatur & retinet.* l. 3. C. Quæ ſit longa conſuetudo. Dein præter ſcripturam aliis adminiculis indigent leges, quibus declarentur & applicentur. Lex ipſa, uti ſe non explicat, ita nec applicat ad ſpecies obvenientes. Hinc ab ipſis ſcriptis legibus conſuetudo dicitur *optima interpres legum.* l. 37. D. de LL. & c. 8. de conſuetud. Præter conſuetudinem in ambiguitatibus legum ſcriptarum etiam præjudicia, vel potius exempla, id eſt, rerum ſimiliter judicatarum auctoritas valet., l. nam Imperator. 38. D. de LL. Maxime huc pertinet tum interpretatio authentica legum ab ipſo legislatore petenda l. 11. ib. tum officium judicis leges applicantis & jus ſecundum leges dicentis. His omnibus ſi deſtituantur leges ſcriptæ, pro laqueis erunt, non remediis expediendarum litium.

§. XL.

Ex his intelligitur primo neceſſitas traditionum tum Apoſtolicarum, tum Eccleſiaſticarum, per quas determinentur ea, quæ jure divino determinata non ſunt; ſed quæ divinus legislator pro temporum & locorum ratione paſtoribus a ſe inſtitutis definienda reliquit. Dein patet neceſſitas ejus generis traditionum divinarum, quæ *declarnitvæ* dicuntur. Scriptura ſacra continet myſteria valde ſublimia, ceu Trinitatis, Incarnationis, Proceſſionis Spiritus Sancti, Euchariſtiæ &c.; nec ipſa genuinos verborum ſenſus a pravis diſtinguit, quod oſtendunt controverſiæ & hæreſes omnium temporum (*f*). At quæ in cordibus hominum, operante Spiritu Sancto, ſcripta

eſt,

eſt, & depoſita veritas, ea ignorare homines non ſinit, quid & quo ſenſu credendum ſit, quo non credendum ſit. Hinc quando, ſuborta hæreſi, detecta & explicata eſt pravitas doctrinæ, eique oppoſita catholica veritas a Romanis Pontificibus diſtincte ſegregata eſt a pravo ſenſu; Epiſcopi in ſynodis congregati illico in ejusmodi expoſitione fidei recognorunt ſenſum fidei ſuæ, acclamantes: *Hæc eſt fides Patrum: ita credimus: ita ſentimus omnes: anathema Neſtorio: anathema Eutychi &c.* Id contigit in Synodo Epheſina contra Neſtorium, in Chalcedonenſi contra Eutychen, in œcumenica VI. contra Monothelitas. Lecta Epheſi Epiſtola S. Leonis ad Flavianum act. 2. acclamarunt Patres: *Petrus per Leonem locutus eſt.* Epiſcopi Galli accepta eadem Leonis expoſitione reſcripſere: *Multi in ea gaudentes pariter & exultantes recognoverunt fidei ſuæ ſenſum, & ita ſe ſemper ex traditione paterna tenuiſſe, ut veſter Apoſtolatus expoſuit, jure lætantur. Non nulli ſollicitiores facti, Beatitudinis Veſtræ admonitione percepta modis omnibus ſe gratulantur inſtructos, datamque ſibi occaſionem gaudent, qua libere ac fiducialiter, ſuffragante etiam Apoſtolicæ Sedis auctoritate, eloquantur, & aſſerat unusquisque, quod credit* (g). Hoc etiam declarativæ traditionis genus qui rejicit (ut fit a Proteſtantibus), etſi nudæ retineat Scripturæ verba; in ſenſum reprobum atque hæreſin incidit, uti Siricius P. dudum obſervavit: *Scimus*, inquiens, *fratres cariſſimi, multos Epiſcopos per diverſas Eccleſias ad famam peſſimam nominis ſui humana præſumtione Patrum traditionem mutare properaſſe, atque per hanc cauſam in hæreſis tenebras cecidiſſe* (h).

(f) Scriptu-

(*f*) „Scripturam ſacram, inquit S. Vincentius Lirinen-„ſis c. 2. commonitorii, pro ipſa ſua altitudine „non uno eodemque ſenſu univerſi accipiunt; ſed „eadem eloquia aliter atque aliter alius interpratur, „ut pene, quot homines ſunt, tot illinc ſententiæ „erui poſſe videantur: aliter namque illam Nova-„tianus, aliter Photinus, aliter Sabellius, aliter Do-„natus exponit, aliter Arius, Eunomius, Macedo-„nius, aliter Apollinaris, Priſcillianus, aliter Jovi-„nianus, Pelagius, Celeſtius, aliter poſtremo Neſto-„rius; atque idcirco multum neceſſe, propter tan-„tos tam varii erroris anfractus, ut Propheticæ „& Apoſtolicæ interpretationis linea ſecundum ec-„cleſiaſtici & catholici ſenſus normam dirigatur.„

(g) Epiſt. Synodica Ravennii, aliorumque Epiſcoporum Gallorum inter Epiſtolas S. Leonis n. 99. c. 2. edit. Ballerin. col. 1108. Huc referenda eſt animadverſio, quam contra Molinæum & auctorem Principiorum J. P. E. de traditionibus agentem feci in Inſt. J. E. P. C. VII. §. 373. not. 3. pag. 763.

(*h*) Epiſt. X. Siricii apud Couſtant. col. 687.

§. XLI.

Traditiones divinas eſſe *univerſales* palam eſt. Porro quævis traditio univerſalis coaleſcit ex traditione omnium eccleſiarum catholicarum, in eandem doctrinam conſpirantium. At conſtat, inquiunt, traditiones eccleſiarum particularium tum Divinas, tum Apoſtolicas, & Eccleſiaſticas corrumpi poſſe. Exemplo ſunt controverſiæ de Baptismo hæreticorum, de celebratione paſchatis, aliæque id genus (*i*). Quem ergo characterem habent traditiones eccleſiarum particularium, ex quo veræ dignoſcantur? Nempe traditio vera, ſi de Divina & Apoſtolica agatur, ex doctrina, prædicatione vel inſtitutione Apoſtolica origi-

originem ducere debet, &, ut Tertullianus ait, conſpirare cum doctrina earum eccleſiarum, quas Apoſtoli fundarunt, & in quibus ſuam doctrinam depoſuerunt: *Conſtat proinde, omnem doctrinam, quæ cum illis Eccleſiis matricibus & originalibus fidei conſpiret, veritati deputandam* (*k*). Id ævo noſtro in ſolam cadit Eccleſiam Romanam, quantumvis Epiſcopi Catholici omnes ſucceſſores Apoſtolorum cenſeantur; ut proin character traditionis eccleſiarum particularium ſit conſenſio & concordia cum traditione Romanæ Eccleſiæ. At enim cum viggerent aliæ quoque Apoſtolicæ Eccleſiæ, harum etiam traditiones cum traditione Romanæ Eccleſiæ conferri debuiſſe, ut veræ deprehenderentur, ſacra antiquitas docuit. Ita Irenæus inſigni ac celebri loco, cum longum nimis atque impoſſibile eſſe dixiſſet, omnium eccleſiarum traditionem exquirere, ſufficere docuit, conſulere traditionem Romanam: idque probavit ex eo; quia ob primatum potentiorem Romanæ Eccleſiæ omnes undique fideles & omnes Eccleſiæ cum ea in fide conſentire debent, ut proin cognoſcere Romanam traditionem ac fidem, perinde ſit, ac cognoſcere traditionem ac fidem aliarum orbis catholici eccleſiarum (*l*). Plura in hanc ſententiam vide apud Petrum Ballerinium de vi & ratione primatus RR. PP. Illud animadverte, univerſalitati haud obſtare, ſiquæ Eccleſiæ particulares aliquamdiu diſſenſerint, uti patuit in cauſa de Baptiſmo hæreticorum, de authentia item ſacrorum librorum.

(*i*) Cum Joannes Apoſtolus & aliqui ipſius ſucceſſores Epheſi Paſcha celebraſſent cum Judæis ex prudenti quadam indulgentia, ne iſtos offenderent; id in pravum ſenſum detorquens Polycrates Epheſiorum Epiſcopus, qui tempore S. Victoris P. I. præfuit, contendit, hoc omnino ex lege Evangelica fieri debere.

Ita corrupta eſt traditio. Similiter cum in ordinationibus Clericorum aliquando præter Canones temporum neceſſitate vel ex diſpenſatione quidquam actum eſſet, id non nulli ordinaria lege fieri poſſe, prave ſenſerunt; de qua re queritur Siricius P. Ep. 6. n. 5. apud Conſtant. col. 662. & Innocentius I. Ep. 17. ib. col. 835. n. 9.

(*k*) De Præſcript. c. 21.

(*l*) S. Irenæi locum l. 3. c. 3. adverſus hæreſes diſtincte expoſui in Inſt. J. E. P. C. IV. §. 343. Illud nunc addam, quod de eodem S. Irenæi loco in actis SS. ad diem 28. Junii pag. 339. narratur. Regem Franciſcum I. mellitis hæreticorum ſermonibus, & perſonatorum catholicorum artibus prope actum in muſcipulam, Cardinalis Turnonius fraudi, unaque Galliam univerſam ruinæ ſubduxit, oſtentato ſui, ut ajebat, in Lugdunenſi ſede deceſſoris volumine; & regi (ut erat literarum & librorum amantiſſimus) de induſtria ſuggeſſit, quæ S. Irenæus l. 3. c. 3. de Apoſtolorum & Apoſtolicorum virorum in hæreticos odio & diligenti eorum devitatione, quamcunque ſpeciem pietatis obtendant, ſcripta reliquit.

§. XLII.

De traditionibus, maxime divinis, errores non ferendos in chartam projecit Auctor Princip. J. P. E. Catholicorum. Agit de iisdem C. II.; ac §. II. ait: „De hoc juris eccleſiaſtici principio lis multa eſt inde a ſeculo XVI. *facti* tamen potius, quam juris. „Nemo enim negat, Verbo Dei tradito, *ſiquod reipſa exiſtat*, omnem deberi reverentiam; ſed hoc „inficiantur Proteſtantes, quod *exiſtant* præter Scripturam genuinæ traditiones.„ Addit in nota: „Unde „anathema illud vagum S. Concil. Trid. Seſſ. 4. non „videtur efficaciter fulminare Proteſtantes. — Con-

„ſimili-

„ſimili fere ratione, qua Catholicus in theſi credens, „reliquias Sanctorum eſſe venerandas, non ſubibit „anathema, ſi neget, *has individuas reliquias eſſe* veras. §. VII. ait: „Traditio alia eſt inhæſiva, alia de„clarativa, alia mere oralis. *Inhæſiva* eſt, quæ tra„dit ipſum illud, quod clare ſcriptum eſt. *Decla„rativa* diſertius explanat, quod Sacra Scriptura bre„viter, aut minus clare docet. *Mere oralis* tradit, „quod nullo modo, ne implicitis quidem terminis, „ſcriptum eſt. §. X. Traditiones mere orales inſtar „priorum vel ſunt *dogmaticæ*, vel *diſciplinares.* „An dentur dogmaticæ, a Verbo Dei ſcripto plane „ſeparatæ, quarum ne obſcura quidem mentio fiat „in ſacris paginis; quæſtio eſt pure Scholaſtica, „quæ tantas rixas haud meretur. §. XI. Mihi vi„detur, vix oſtenſum iri dogma aliquod pragmati„cum & fundamentale religionis Chriſtianæ, quod „traditione mere orali nitatur. Dogmata vero ſe„cundaria, & pragmaticis inferiora exhibet traditio, „quæ ægre ex S. Scriptura eruentur.„

§. XLIII.

Hæc quidem, ab homine catholico ſine ſtomacho legi vix poſſunt; auctor tamen, qui ea profudit, principia juris publici eccleſiaſtici *Catholicorum*, & ad uſum tyronum ſcribere ſe profeſſus eſt. Antequam reſpondeam, audienda eſt, atque exponenda doctrina SS. Concilii Tridentini. I. Seſſ. IV. S. Synodus ſe perſpicere ait, *ſalutarem veritatem & morum diſciplinam contineri in libris ſcriptis, & ſine ſcripto traditionibus, quæ ipſius Chriſti ore ab Apoſtolis acceptæ, aut ab ipſis Apoſtolis Spiritu Sancto dictante, quaſi per manus traditæ ad nos usque pervenerunt.*

II. Ortho-

II. *Orthodoxorum Patrum exempla ſecuta* (ſynodus) *omnes libros tam veteris, quam novi teſtamenti, — — nec non traditiones ipſas tum ad fidem tum ad mores pertinentes, tanquam vel oretenus a Chriſto, vel a Spiritu Sancto dictatas, & continua ſucceſſione in Eccleſia catholica conſervatas, pari pietatis affectu & reverentia ſuſcipit & veneratur.*

III. Poſt enumeratos ſingilatim libros Canonicos addit: *Siquis autem libros ipſos integros cum omnibus ſuis partibus, prout in Eccleſia Catholica legi conſueverunt, & in veteri vulgata latina editione habentur, pro ſacris & canonicis non ſuſceperit; & traditiones prædictas ſciens & prudens contemſerit; anathema ſit.*

IV. Addit, omnes intelligere debere, *quibus potiſſimum teſtimoniis ac præſidiis in confirmandis dogmatibus & inſtaurandis in Eccleſia moribus ſit uſura*, nempe ſcripturis & traditionibus.

§. XLIV.

Quæritur nunc I. *Rectene auctor dixit, de traditionibus multam litem eſſe inde a Sæculo XVI.?* ℞. Pro traditione omni tempore contra hæreticos lis fuit, non tantum inde a Sæculo XVI.; quia novitati ſemper oppoſita fuit antiquitas ſeu aſſerta traditio, quam novatores reſpuebant. Nec vero Tridentinum, nec antiquiores Patres de illa tantum agunt traditione, quam *mere oralem* vocat auctor; uti ſectarii non illam tantum rejecerunt; ſed *declarativam* etiam, ſeu antiquam & ex traditione acceptam interpretationem verborum Scripturæ, imo & *inhæſivam*, culpantes publicam doctrinam & praxin

Eccleſiæ. Seſſ. VI. c. 8. Tridentinum tuetur declarativam & inhæſivam traditionem de verbis Scripturæ, quibus Apoſtolus dicit, juſtificari hominem per fidem & gratis. Similiter Seſſ. 14. c. 1. de pœnitentiæ Sacramento, & Seſſ. 22. c. 9. de Sacrificio Miſſæ. Seſſ. 13. c. 8. ad traditionem Apoſtolicam provocat, dicens: *In ſacramentali ſumtione ſemper in Eccleſia Dei mos fuit, ut Laici a ſacerdotibus communionem acciperent, ſacerdotes autem celebrantes ſe ipſos communicarent; qui mos tanquam ex traditione Apoſtolica deſcendens jure ac merito retineri debet.* Seſſ. 22. c. 4. docet, ſacrum canonem Miſſæ conſtare tum ex ipſis Domini Verbis, tum *ex Apoſtolorum traditionibus* ac ſanctorum quoque Pontificum piis inſtitutionibus. Unde Pallavicinus in Hiſtoria Concil. Trid. P. I. l. 6. c. 18. n. 17. obſervat, Concilium per ſanctionem de traditionibus duo intendiſſe; alterum, „palam facere, fidei catholicæ fundamenta non modo eſſe divinas literas, „quod recentes hæretici pertinaciter contendebant; „ſed non minus etiam traditiones. —— Alterum, „profiteri, Apoſtolicos ritus, ad hanc usque ætatem nobis per manus haud interrupte traditos, „recipi ab Eccleſia, nec eſſe variandos, ut audebant hæretici; ei vero, qui in hiſce generalibus articulis diſſentiebat, anathema infligi (*m*)„

(*m*) Videtur S. Concilium Trident., ejusque Eminentiſſimus Hiſtoricus reſpexiſſe ad locum S. Baſilii l. de Spiritu Sancto c. 27. ubi ait: „Dogmatum & inſtitutionum, quæ in Eccleſia ſervata ſunt, alia quidem habemus ex doctrina, quæ literis conſignata „eſt; alia vero ex Apoſtolorum traditione ad nos „transmiſſa in myſterio accepimus, quæ utraque „*eandem vim ad pietatem habent.*„ Vide apud Gratianum

tianum can. 5. diſt. 11. Ubi Correctores Romani S. Baſilii locum integrum græce & latine exhibent.

§. XLV.

Quæritur II. *Lis de traditionibus factine potius eſt, ut auctor affirmat, an juris & dogmatis?* Rx. Juris & dogmatis, haud ſecus, ac ſi quæritur, an exiſtant Scripturæ divinitus exaratæ: an ſeptem ſint Sacramenta a Chriſto Domino inſtituta. Inepte auctor ea, quæ antecedenter ſunt contingentia atque a liberrimo Dei beneplacito pendent, ad quæſtiones facti, quæ juris & dogmatis quæſtionibus opponuntur, refert; multo rectius inter dogmata fidei fit diſtinctio, aliaque dicuntur *abſolute & ante omnem hypotheſin neceſſaria, atque æternæ veritatis;* qualia ſunt de eſſentia divina, de perſonis, de infinitis perfectionibus Dei: alia *antecedenter contingentia & mutabilia*; cujusmodi eſt univerſa œconomia humanæ ſalutis in hac providentia, ſive Conſilia atque opera divinæ Sapientiæ, Juſtitiæ, Miſericordiæ in reparando homine lapſo, inſtitutio Sacrificii, Sacramentorum, Hierarchiæ eccleſiaſticæ.

§. XLVI.

Quæritur III. *Anathema Tridentini in hac cauſa fulminatum rectene vagum ab auctore dicitur; quatenus nemo negat, Verbo Dei tradito, ſiquod reipſa exiſtat, omnem deberi reverentiam, ſed hoc tantum, quod reipſa exiſtant traditiones?* Rx. Negative: nam anathema Tridentini non in eos vibratum eſt, qui negant, Verbo tradito deberi reverentiam, etſi conſtet, id exiſtere; ſed in eos, qui negant ullum omnino Verbum traditum exiſtere, quique ſolas Scrip-

turas pro adæquata regula fidei habent. Id vero negarunt Sectarii antiqui & novi. At, inquit auctor, nemo *ſciens & prudens* traditiones contemnit, hoc eſt, nemo, qui ſcit eas dari; Proteſtantes autem hoc non ſciunt. ℟. Qui ignorant, traditiones dari; id diſcere debent ab Eccleſia: ac probe norunt Proteſtantes, Eccleſiam, traditiones dari, docuiſſe; anathema ferit eos, qui hanc doctrinam Eccleſiæ, ipſasque traditiones ſpernunt, non eos, qui quoquo modo contra traditiones agunt; quia aliud eſt, legem violare, aliud ipſam legem, ejusque exiſtentiam contra Eccleſiæ doctrinam pertinaciter impugnare (*n*).

(*n*) Has ineptias auctor deſcripſit ex pſeudo - hiſtoria Pauli Sarpi, quem l. c. refutat Card. Pallavicini. Paritas de reliquiis ad rem non eſt; quia cum Proteſtantibus lis non fuit, utrum extent veræ reliquiæ; ſed in theſi, an, ſi eas extare ſatis compertum eſt, venerandæ ſint; quod ipſum negarunt Proteſtantes.

§. XLVII.

Quæritur IV. *Lis de traditionibus mere oralibus, & a Verbo Dei plane ſeparatis an mere Scholaſtica jure dicitur, quæ tantas rixas non meretur?* ℟. 1. Nego ſupp., quod contra veteres & novos ſectarios de traditionibus mere oralibus *tantum* lis fuerit. Rejiciunt iidem interpretationes, quas Eccleſia Verbo Dei tribuit; rejiciunt pios ritus: Eccleſia doctrinam Patrum, & uſum perpetuum eorum rituum, hoc eſt, traditionem opponit; hanc etiam rejiciunt ſectarii. ℟. 2. Utrum extet Verbum Dei ſcriptum; quibus in libris & verſionibus extet authenticum; qui libri canonici ſint; aliunde certo conſtare non poteſt, niſi ex traditione mere orali, ex qua Eccle-

ſia

ſia illud proponit ac docet. Tritum eſt S. Auguſtini dictum: *Ego vero Evangelio non crederem, niſi me Eccleſiæ catholicæ commoveret auctoritas* (o).

(o) Contra Epiſt. fundamenti c. 5. Similia habet l. 18. c. 4. contra Fauſtum.

§. XLVIII.

Quæritur V. *Rectene diſtinxit auctor inter dogmata pragmatica & fundamentalia, aliaque ſecundaria & pragmaticis inferiora?* ℟. Quo ſenſu ita diſtinxerit, non explicat; nec intereſt, multum indagare. Illud conſtat, indifferentiſtas, ac ſyncretiſtas duplicis generis articulos fidei diſtinguere, quorum alios vocant *fundamentales*, *ſubſtantiales*, *eſſentiales*, in quibus convenire debent omnes, qui ſalutem velint conſequi: alios *accidentales*, *arbitrarios*, *adiaphoros*, quos credere vel reſpuere pro libitu quis poſſit citra periculum ſalutis. Hoc poſito, contendunt, diſcrimen, quod inter catholicos, lutheranos & calviniſtas intercedit, non eſſe *ſubſtantiale*, nec in fundamento fidei, ſed ſolum circa *res adiaphoras*; catholici contra perpetuo docent, fidem eſſe individuam: nullum articulum, quem quis ab Eccleſia propoſitum, tanquam revelatum a Deo, novit, ſine jactura fidei & Salutis negari vel in dubium vocari poſſe. Docent præterea aliquos fidei articulos neceſſario & *explicite* ſciri, & credi ab omnibus debere, reliquos ſaltem *implicite* (p). Ceterum uti ex ſententia auctoris dogma de exiſtentia ſacrarum Scripturarum fundamentale eſt, & pragmaticum; ita & dogma de traditionibus: quia utræque pari pietatis affectu ſuſcipiendæ ſunt.

 (p) Huc

(*p*) Huc pertinent, quæ de unitate fidei in Inſt. J. E. P. docui §. 319. pag. 633. & ib. C. VIII. §. 385. pag. 789.

§. XLIX.

Hactenus de *divinis* maxime traditionibus actum eſt, quæ aliquando *Apoſtolicæ* vocantur; eoquod ex Chriſti ore acceptæ vel a Spiritu Sancto dictatæ per Apoſtolos ad nos transmiſſæ ſunt. Aliæ Apoſtolicæ ſunt juris humani & mutabiles, perinde uti lex abſtinentiæ a ſanguine & ſuffocato, ritus immerſionis in Baptismo, & inſtitutio diaconiſſarum mutatæ ſunt (*q*). Memorabilis eſt regula S. Auguſtini: *Quod univerſa tenet Eccleſia, nec Conciliis inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt, non niſi auctoritate Apoſtolica traditum rectiſſime creditur* (*r*). Et alio loco: *Illa autem, quæ non ſcripta, ſed tradita cuſtodimus, quæ quidem toto terrarum orbe obſervantur, datur intelligi, vel ab ipſis Apoſtolis vel plenariis conciliis, quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima auctoritas, comendata atque ſtatuta retineri* (*s*). Tertullianus vero ait: *Id eſſe ab Apoſtolis traditum, quod apud Eccleſias Apoſtolorum fuerit ſacroſanctum* (*t*). Sed hoc quidem dictum ad divinas etiam traditiones referri poteſt. Plurimas regulas juris Sacri ſola traditione ab Apoſtolis ad ſucceſſores manaſſe, dubium non eſt; tum quia antiquiſſimi Patres ac ſcriptores ad eas ſæpe provocant; tum quia vigebat illo tempore diſciplina arcani, de qua iidem explicant dictum Chriſti Matth. VII. 6. *Nolite dare Sanctum canibus, neque mittatis margaritas ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus ſuis, & converſi disrumpant vos* (*u*).

(*q*) S. Augu-

(q) S. Auguſtinus ſuo jam ævo l. 32. c. 15. contra Fauſtum ſcribit: „Quis jam hoc Chriſtianus obſervat, „ut minores aviculas non attingat, niſi quarum „ſanguis effuſus? --- --- Qui, forte pauci adhuc „tangere iſta formidant, a ceteris ridentur. „

(r) L. IV. de Bapt. c. 24. (s) Ep. 118. ad Januar.

(t) L. IV. contra Marcionem. c. 5.

(u) De diſciplina arcani eruditiſſime ſcripſit Schelſtratus, quem immerito carpit Bingham Antiquit. Eccleſ. vol. IV. l. 10. c. 5.

§. L.

Apoſtolicas quidem traditiones aperte improbare vix hæretici auſi ſunt. Romanos tamen Pontifices reprehendit Boehmerus, quod alias omnes Eccleſias ad obſervandas Romanæ Eccleſiæ conſuetudines adigere conentur; quia ſecundum ſententiam S. Auguſtini *hoc genus liberas habeat obſervationes*, ut eſt apud Gratianum can. 11. diſt. 11. (x). Sunt enimvero multa diſciplinæ capita, quæ liberas habent obſervationes, & aliis locis aliter atque aliter obſervantur, quando antiquis canonibus nihil definitum eſt, aut legitimus uſus prævaluit (y). At quis neſcit, alia capita ex Apoſtolica traditione, quam Romana diligentiſſime cuſtodivit Eccleſia, penitus definita eſſe, atque in iis regulam de Romana diſciplina & norma obſervanda in antiquiſſimis collectionibus longo eccleſiarum uſu probatis extare (z)? Certum eſt enim (ut animadvertit Cl. Zech in Præcognitis Jur. Can. de jure non ſcripto), nulla re magis commendari Eccleſiæ Catholicæ ritus & diſciplinam, quam exactiſſima uniformitate per omnes provincias obſervata: decet autem, ut potius membra

 capi-

capiti, ſcilicet Romanæ Eccleſiæ, quam caput membris ſe conformet; cum ſciamus, doctrinam Evangelicam per univerſum occidentem ex Romana Cathedra propagatam eſſe; ut merito reliquæ eccleſiæ antiquos matris ſuæ mores ſequantur, ad quos Romani Pontifices identidem novis decretis alias eccleſias reducunt.

(x) Boehm. Jur. Eccl. Proteſtant. l. 1. tit. 4. §. 26. De Innocentio P. I. ait. „Satis impertinens & li„bertati Eccleſiaſticæ adverſa fuit Innocentii I. Epi„ſcopi Romani prætenſio, contendentis, omnes ce„teras eccleſias ad obſervantias Eccleſiæ Romanæ „attendere debere, quaſi obſervantia illius Eccleſiæ „aliis quoque legem præſcriberet.„ Epiſtola Innocentii, de qua auctor heterodoxus agit, ſcripta fuit a. 416. & quidem a Pontifice græcorum ac latinorum elogiis ſumme exornato; neque is de recenti obſervantia, ſed antiquis cuſtodiendis regulis agit.

(y) Apud Gratianum can. 3. 4. 10. diſt. 12.

(z) Ita in iis collectionibus extat Epiſtola Innocentii I., quam Boehmerus criminatur: Conſtituta item Gelaſii P., quæ eandem præſcribunt Romanam normam.

§. LI.

Eccleſiaſticas traditiones & obſervationes, quarum origo ad prima Eccleſiæ tempora certis documentis revocari nequit, indignis ſæpe modis explodunt, negliguntque ii etiam, qui catholico nomine gloriantur; etſi eædem vigeant plurimorum uſu ſeculorum, & obſervantiam habeant a viris ſanctiſſimis, & ab Eccleſia haud obſcure approbatæ ſint. Populum iis inhærentem *præjudiciis* obcæcatum dicunt; ipſas ſacras obſervationes vocitant *ſuperſtitiones*, *abuſus*, *genus mechanicum pietatis*, *doctrinas*

nas & mandata hominum, reſpicientes nempe ad verba Chriſti Matth. XV. traditiones phariſaicas improbantis. Ita novi doctores ævi noſtri univerſam prope *præſentis Eccleſiæ diſciplinam* aſpernantur, carpuntque.

§. LII.

De præjudiciis primo reſpondendum duco. *Præjudicium* in diſciplina juris denotat exemplum deciſionis in cauſa ſimiliter judicata; vel judicium, quod in una cauſa quadam præceſſit, aut præcedere debet, donec lis præcipua dirimi queat: inde nomen habent actiones præjudiciales, quales ſunt actiones ſtatus. Hoc loco *præjudicia* denotant opiniones aut perſuaſiones de actibus religionis ante conceptas, quam iidem a quovis privato ſatis examinati ſint. De qua re tota ita ſtatuendum judico:

§. LIII.

I. Cum de inquirenda aut examinanda divina religione, ejusque actibus agitur; labor, aut diſputatio inchoari non debet ab interpretatione Scripturarum; quia ipſa divinitas, canon, authentia, genuina expoſitio Scripturarum ex ipſis Scripturis haberi non poteſt: cum, ut ex dictis conſtat, Scripturæ non ſint adæquata regula fidei, ſed traditiones habent adjunctas: & cum denique ſi ſolis inſiſtatur Scripturis, examinis aut diſputationis finis obtineri nunquam poſſit. Hanc inquirendæ atque examinandæ religionis regulam dudum agnovit Tertullianus, in libro, quo ex inſtituto contra varias hæreſes agit: poſtquam enim docuerat, diſceptationem ex Scripturis nihil proficere, cum pars utraque ſuam interpretatio-

 nem

nem tenere aut tueri ſoleat; addit : *Ergo non ad Scripturas provocandum eſt, in quibus aut nulla, aut incerta victoria eſt, aut parum certa: nam etſi non ita evaderet collatio Scripturarum, ut utramque partem parem ſiſteret; ordo rerum deſiderabat, illud prius proponi, quod nunc ſolum diſputandum: quibus competat fides ipſa: cujus ſint Scripturæ: a quo, & per quos, & quando: & quibus ſit tradita diſciplina, qua fiunt Chriſtiani* (*a*). Hoc eſt, primo omnium inquirendum eſt, quæ ſit vera Chriſti Eccleſia, originem habens Apoſtolicam, easque perſpicuas notas, per quas a falſis ſectis diſcernitur.

(*a*) De præſcriptionibus adverſus Hæreſes c. 19.

§. LIV.

II. Quæ ſit vera Chriſti Eccleſia, originem habens Apoſtolicam, easque perſpicuas notas, per quas a falſis ſectis diſcernitur; nec rudibus & incultis hominibus, qui Catholicæ Eccleſiæ notitiam habent, obſcurum eſſe poteſt. Eſt enim Eccleſia Chriſti civitas ſupra montem ædificata, quæ locis & temporibus omnibus conſpici poteſt. Perſpicua eſt unitas fidei & communionis: perſpicua concentratio & communis adhæſio eccleſiarum orbis erga Apoſtolicam Sedem: perſpicua origo & ſucceſſio Apoſtolica non interrupta in hac prima Sede: perſpicua ſanctitas doctrinæ catholicæ: perſpicui fructus hujus doctrinæ in tot martyribus & confeſſoribus etiam poſteriorum temporum, quos conſtat, eandem doctrinam firmiſſime tenuiſſe: perſpicua lux miraculorum: perſpicua diffuſio ejusdem Eccleſiæ per totum orbem, in eadem fide & Communione conſentientem. Ceteras ſectas exiiſſe ex hac Eccleſia palam

palam eſt. Atqui, ut Tertullianus l. de Præſcript. obſervat, prior eſt vera doctrina, quam hæreſis: prior arbor, quam rami amputati: prius ædificium, quam lapides ex ædificio projecti: prius corpus, quam membrum abſciſſum. Hæc ratione cognoſcuntur, ſed magis divinæ gratiæ lumine; nam fides Dei donum eſt, & operatio Spiritus Sancti non pendens ab humana ſcientia, quæ inflat teſte Apoſtolo; ac Chriſtus dixit: *Oves meæ vocem meam audient: ipſe adducit illas in ovile ſuum: ipſe ædificat Eccleſiam ſuam.*

§. LV.

III. Cognita veritate Eccleſiæ catholicæ, & Apoſtolorum miſſione ac ſucceſſione permanente, per ſe conſequitur, Eccleſiam ex præcepto Chriſti audiendam: Eccleſiæ judiciis acquieſcendum: conſtitutam ab Eccleſia diſciplinam, ac pro temporum ratione temperatam ſine dubio amplectendam eſſe. Non patitur ſanctitas Eccleſiæ, quæ divino ſemper Spiritu regitur, ut diſciplinam ab ipſamet inductam, & aperte taciteve approbatam, tanquam malam aut ſuperſtitioſam, criminemur.

§. LVI.

IV. Hæc ſi vis *præjudicia* appellare, per me appelles. Poſteaquam ab Eccleſia quidquam conſtitutum, probatumve eſt; dico, præjudicatum eſſe: cauſam finitam eſſe: actioni præſcriptum eſſe: hæc præſcriptio litis novæ ingreſſum impedit: hæc actorem, accuſatoremve a limine judicii repellit (*b*), ac quivis noſtrum ſolemniter & jurato ſpondet: *Apoſtolicas & eccleſiaſticas traditiones, reliquasque ejuſdem*

dem Eccleſiæ obſervationes & conſtitutiones firmiſſime admitto & amplector. — — Receptos quoque & approbatos Eccleſiæ catholicæ ritus, in ſupradictorum omnium Sacramentorum ſolemni adminiſtratione recipio & admitto.

(*b*) Hoc ſenſu Tertullianus inſcripſit librum *de præſcriptionibus*, qui nulli librorum, quos idem magno numero effudit, utilitate concedit. Stilo nempe jurisperitorum præſcriptionis voce denotavit exceptionem, qua agere vel accuſare volens ſine nova cauſæ cognitione ſubmovetur.

§. LVII.

In iis, in quibus generalis Eccleſiæ conſtitutio deficit, maximi facimus ſenſa, dicta atque exempla hominum proborum, ſanctorumque, eorum maxime, quorum virtus publico Eccleſiæ teſtimonio & ſolemni cultu comprobata eſt. Nam intelligentia rerum ad religionem pertinentium, operumque placentium ſummo Deo potiſſimum pendet a divino Spiritu, cujus impulſum homines probi, ſanctique ſentiunt præ aliis, & ſequuntur. Ad hos pertinet promiſſum Chriſti: *Qui diligit me, diligetur a Patre meo; & ego diligam eum, & manifeſtabo ei meipſum* (*c*); itemque illud, quod ſcripſit dilectus diſcipulus Chriſti: *Qui ſervat mandata ejus* (Chriſti), *in illo manet, & ipſe in eo: & in hoc ſcimus, quoniam manet in nobis, de ſpiritu, quem dedit nobis* (*d*). Ipſum Sacroſanctum Concilium Tridentinum allegat *uſum hominum piorum* (*e*); ac Summi Pontifices, Clemens XII. & Benedictus XIV. in inſigni conſtitutione edita contra tenebricoſa quorundam conventicula, vulgo *de liberi muratori* ajunt: Conventicula prædicta vehementem adeo fidelium men-

mentibus ſuſpicionem ingeſſerunt, ut iisdem aggregationibus nomen dare, apud prudentes & probos viros idem omnino ſit, *ac pravitatis & perverſitatis notam incurrere.* Hominum igitur proborum ſanctorumque, præſertim conſentientium magno numero, ſenſa dictaque longe anteferimus inſolentibus clamoribus novatorum ætatis noſtræ, qui nævos Sponſæ Chriſti abſtergere volunt, cum ipſi in luto hæreant; quique feſtucam vident in oculo boni fratris: trabem in oculo ſuo non vident. Si tanto religionis ſtudio ardent; cur capitalia hæreſum, ſchismatumque crimina tam molliter & indulgenter tractant, culicem nempe excolantes, & camelum glutientes?

(*c*) Joan. XIV. 21. (*d*) I. Joan. III. 24.

(*e*) Seſſ. XIV. c. 5. De confeſſione peccatorum venialium.

§. LVIII.

Dictum eſt de præjudiciis. Quanto juſtius veriusque conqueruntur boni omnes ob falſiſſima & calumniis plena præjudicia, quibus orbem terrarum opplent minuti ſcriptores temporum noſtrorum, non tam in quæſtionibus juris ac dogmatis de rectitudine actionum, de qua omnes judicant, quibus mens ſana & proba eſt, quam in *aſſertis hiſtoricis* maxime, quorum falſitas a paucioribus deprehendi ſolet, quæque eo peiora ſunt, quod ægre vir bonus in animum inducat, tantam impudentiam mentiendi calumniandique reperiri poſſe, ut pro falſis habere queat, quæ toties tamque publice dicuntur, ſcribunturque. Iſidorum peccatorem quoties nominant, tanquam pro re explorata habentes, falſis decreta-

libus

libus diſciplinam Eccleſiæ penitus immutatam, corruptamque fuiſſe? Res geſtas a ſanctiſſimis Eccleſiæ univerſæ paſtoribus quomodo exponunt? Ita nempe, ac ſi compertum eſſet, omnia ambitione, & amplificandæ poteſtatis gratia fuiſſe geſta? De virginibus Deo ſacris quoties affirmarunt, invitas pleraſque omnes hærere in clauſtris, & liberatorem exſpectare? Univerſum Juſtiniani jus quomodo vexant? Stramineum vocitari ipſe audivi; quia vel nomen Romanum inviſum eſt. De ſanctiſſimis cultus externi operibus quid garriunt? Mechanicam pietatem exerceri ajunt; quaſi intima cordis penetralia inſpicerunt ipſi, atque interni ſenſus pietatis vacua deprehenderent. Infinita ſunt generis iſtius aſſerta, quibus *præjudicia* veri nominis, ſi in malam partem cum adverſariis detorqueas hanc vocem, id eſt, opiniones extrinſecus forte ingeſtas, non examinatas, nullo experimento, ratione nulla, nec conveniente auctoritate nixas concipere, ac tenere coguntur homines.

§. LIX.

Hactenus de præjudiciis, quæ nobis objectantur, & univerſe de traditionibus & obſervationibus eccleſiaſticis *generatim* ſcripſi, quid ſentiendum, quid hominibus inquietis, rerumque novandarum cupidis reſpondendum ſit. Atque hi ipſi fere non aliter, niſi *generatim*, Eccleſiæ diſciplinam criminari ſolent; quid enim afferent magnopere, quod tempore Sacroſancti Concilii Tridentini contra novas ſectas examinatum, ac judicatum non eſt (*f*)? Eam igitur intelligimus *præſentem Eccleſiæ diſciplinam*, quæ in illa œcumenica ſynodo diſcuſſa, confirmata, & a pravis uſibus, ſiqui irrepſerant, expurgata eſt; qua

inde

inde ab eo tempore tuto firmiterque utimur; quamquam præcipua capita omnia diu ante in uſu fuerant. De hac ſi novas lites cient, præjudicatum eſſe dicimus, & præſcriptione nos tuemur. Non patimur, ea, quæ tum examinata & probata ſunt, *abuſuum, ac ſuperſtitionum* nomine vilipendi: nec *adiaphora* nos dicimus, quæ maximam vim ad pietatem habent, & ſenſa catholicæ Eccleſiæ contra errores novatorum manifeſtant. Ipſa Sacraſancta Synodus iſtiusmodi rituum & obſervationum Eccleſiæ contemtum non tulit, ſed inflicto fere anathemate vindicavit (g). Habemus viros magno numero, qui eandem diſciplinam & probarunt, & ſecuti ſunt, & maximum ſanctitatis culmen eandem ſequendo attigerunt, qui miraculorum gloria & publico univerſæ Eccleſiæ cultu nunc coruſcant.

(*f*) Sectariis ejus temporis, antiqua Eccleſiæ inſtituta criminantibus, & ubique nova molientibus, acriter reſpondit Erasmus Roterodamus, teſtis in hac re minime ſuſpectus, in Epiſt. ad Vulturium Neocomum data apud Friburgum Brisgoicum pridie nonas Novembres an. 1529. contra quosdam, qui ſe falſo jactitant evangelicos; ubi demum ita concludit: „Quid multis? Si Paulus hodie viveret, non im„probaret, opinor, præſentem Eccleſiæ ſtatum: in„hominum vitia clamaret. At quibusdam nihil in„de placet, niſi quod ipſi inſtituerunt, quamquam „ne in his quidem conſtantes. Medendum igitur vi„tiis, ſed citra tumultum, & illud obiter caven„dum, ne morbo ſint atrociora remedia „ Vitiis, quæ jure objiciebantur, medicinam adhibuit SS. Concilium Tridentinum, quod poſtea conſecutum eſt.

(*g*) Exempla protuli in Inſt. J. E. P. C. I. §. 320. agens de Sanctitate Eccleſiæ. Quanti fieri & obſervari debeat probatus Eccleſiæ uſus, ſapienter, ut ſem-

ſemper, docuit S. Thomas 2. 2. q. 10. art. 12. illam agitans ſatis celebrem quæſtionem, utrum pueri Judæorum aliorumque infidelium ſint invitis parentibus baptizandi: „ Dicendum, inquiens, quod maxi„mam habet auctoritatem Eccleſiæ conſuetudo, quæ „ſemper eſt in omnibus æmulanda: quia & ipſa do„ctrina catholicorum doctorum ab Eccleſia auctori„tatem habet. Unde magis ſtandum eſt auctoritate „Eccleſiæ, quam auctoritati vel Auguſtini vel Hie„ronymi vel cujuscunque doctoris: hoc autem Ec„cleſiæ uſus nunquam habuit, quod Judæorum Fi„lii invitis parentibus baptizarentur. „

§. LX.

Quæ de conſuetudine & obſervantia ad hunc locum congeruntur a nonnullis, ea remittenda cenſeo ad titulum de Conſuetudine, qui extat l. 1. Decretalium; ibi enim exponitur, quæ ſit legitima conſuetudo: quod novum jus pariat: quam habeat vim confirmandi, declarandi, abrogandi leges ſcriptas; aliaque generis iſtius. Traditio hoc loco ſumta eſt pro *teſtimonio*, tum dogmatum, quæ a Deo revelata ſunt, tum regularum, quas primo conſtituit Auctoritas divina, aut divinitus inſtituta, id eſt, Apoſtolica vel eccleſiaſtica. Id teſtimonium ſitum eſt in ipſa publica profeſſione, in doctrina Patrum aliorumque ſcriptorum, in geſtis ſynodalibus, in uſu perpetuo. Charta & atramentum veritatibus aut regulis divinis vel humanis vim non addunt. Corruptioni etiam ſcriptura ſubjacet. Periculum non eſt, ut doctrina, aut inſtitutio, ſine ſcripto tradita, oblivioni detur, aut univerſe depravetur: non enim inſtar otioſæ & ſterilis ſpeculationis traditur hominibus; ſed ejusmodi eſt, de qua omnes probi ſæpe cogitant, quam, Spiritu Sancto intus agente, credendo,

ſperan-

ſperando, amando verſant: quæ publicis precibus inſeritur: quæ in conventibus eccleſiaſticis perpetuo exponitur & celebratur: quæ denique unanimi aliorum profeſſione & domeſticis exemplis quavis ſcriptura efficacioribus identidem prædicatur: cui ſolicitudo paſtorum, & Sedis Apoſtolicæ auctoritas nullo non tempore invigilat (*h*). Jure ergo traditioni & antiquitati inſiſtitur exploſa novitate: manet enim idem Spiritus, Eccleſiam perpetuo regens: manet idem ſponſus Eccleſiæ, *Jeſus Chriſtus heri & hodie; ipſe & in ſæcula.* Unde illico addit Paulus: *Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci* (*i*). Qui idem novos doctores ac novitatis ſectatores quavis data occaſione pungere eſt ſolitus. I. Cor. VII. 40. *Puto autem, quod & ego Spiritum Dei habeam.* II. Timoth. III. 7. *Semper diſcentes, & nunquam ad ſcientiam veritatis pervenientes.* Epheſ. IV. 14. *Ut jam non ſimus parvuli fluctuantes; & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in aſtutia ad circumventionem erroris.*

(*h*) Adpoſite Paulus II. Cor. III. 2. „Epiſtola noſtra „vos eſtis, ſcripta in cordibus noſtris, quæ ſcitur „& legitur ab omnibus hominibus: manifeſtati, quod „Epiſtola eſtis Chriſti, miniſtrata a nobis, & ſcripta non atramento, ſed Spiritu Dei vivi, non in „tabulis lapideis, ſed in tabulis cordis carnalibus.„

(*i*) Hebr. XIII. 8. In eandem ſententiam Eraſmus l. c. contra novatores ait: „Quale eſt autem, quod „exigitis, ut credamus, Eccleſiam annis mille & „quadringentis caruiſſe Chriſto; ſed ſponſo ſtertente „ſponſam pro Deo coluiſſe larvas & idola: in ſacris „literis enarrandis fuiſſe prorſus cæcam: miracula „Sanctorum nihil aliud fuiſſe, quam præſtygias dæ„monum? „

CAPUT V.

DE SACRIS SCRIPTURIS.

§. LXI.

Ex auctoritatibus veteris & novi Teſtamenti canonicas ſanctiones proceſſiſſe, dudum animadvertit Innocentius III. (*a*). Sane, quæ ad Jus Eccleſiaſticum publicum pertinent, de fundatione Eccleſiæ, de inſtitutione poteſtatis hierarchicæ, de ſacro imperio Apoſtolis, atque in primis S. Petro a Chriſto collato, de geſto ab iisdem imperio circa res omnes ad religionem & Eccleſiæ gubernationem ſpectantes, cunctisque imperii ſacri partibus ſeu functionibus obitis, nempe poteſtate inſpectoria, legislatoria & executoria, eo ſemper propoſito fine, ut Eccleſia eſſet, ac perpetuo maneret Una, Sancta, Catholica & Apoſtolica; ea omnia ex Sacris Scripturis novi Teſtamenti luculente expoſui in Inſtitutionibus juris eccleſiaſtici publici C. I. & II. De Jure privato vix tractari quidquam poteſt, quin idem ex Sacris Literis erui, confirmari, & illuſtrari queat: de omni enim officiorum ac jurium genere, de privato cujusque, de ſociali conjugum, parentum, dominorum atque etiam civium jure, de origine civitatum, gentiumque homines docuit divinus Spiritus. Ac Gratianus monachus principio ſuæ collectionis *jus naturale* appellavit illud, *quod in lege & Evangelio continetur*. Quo quidem dicto præ Ulpiano certe ſapuit, cui jus naturale viſum eſt, quod natura omnia animalia docuit. Boſſuetus

autem,

autem, vir celeberrimus, univerſam Politicen ſeu artem regiminis publici ex ſacro codice mirabiliter explicavit. Accedit, quod homini docto, religionisque & ſalutis ſtudioſo nihil in omni fortuna jucundius eſſe poſſit, nihil ſanctius & antiquius eſſe debeat diligente lectione ac meditatione Sacrarum Scripturarum. *Habentes ſolatio ſanctos libros, qui ſunt in manibus noſtris*; ajebant difficillimis temporibus Jonathas & Seniores gentis, & Sacerdotes, & reliquus populus Judæorum (*b*). Et *quæcunque ſcripta ſunt*, ait Paulus, *ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, ut per patientiam & conſolationem Scripturarum ſpem habeamus* (*c*). Ea enim, quæ bonos omnes non poſſunt non diſcruciare, frequentia ſcandala, apertusque divinarum rerum contemtus, & oppreſſio Sacrarum Legum & eccleſiaſticæ libertatis, invaleſcens item improborum hominum audacia, pravæ machinationes ac vis, tum prænuntiata extant in divinis libris, tum exhibita primorum narratione Eccleſiæ temporum: neque vero naſcente ipſa Eccleſia, atque annis proxime conſecutis, quam ad contemtum præſentis Eccleſiæ & diſciplinæ auream vocant religionis ætatem, defuiſſe importunas rixas, turpia flagitia, ingentia ſchismata & multiplices hæreſes, ex divinis ipſis literis novi Teſtamenti diſcimus.

(*a*) C. 24. de Accuſat. (*b*) I. Mach. XII. 9.

(*c*) Rom. XV. 4.

§. LXII.

Primum igitur in ſacra diſciplina juris locum tenet Codex Sacer, ſive corpus divini juris; idque cultor ejusdem in manibus identidem habet pari reveren-

verentia & aviditate auſcultandi divinam vocem, tanquam præcipuum legum Codicem a ſummo conſectum Legislatore, aut tanquam Epiſtolam, uti SS. Gregrorius & Auguſtinus inquiunt, ex cœleſti patria ad exules miſſam, nempe a Domino ad ſervos, a Patre ad filios, a Sponſo ad ſponſam. Nec vero demiſſe roganti deerit ſuperna intelligentiæ lux, monente S. Jacobo: *Siquis veſtrum indiget ſapientia, poſtulet a Deo, qui dat omnibus affluenter, & non improperat: & dabitur ei: poſtulet autem in fide, nihil hæſitans* (*d*).

(*d*) Jacob. I. 5.

§. XLIII.

Ut ſacri codicis notitia generatim aperiatur, ſequentia capita ſunt præmittenda:

I. Secundum principia juris utriusque *de fide inſtrumentorum*, quatuor ſunt quæſtiones omnibus communes diſciplinis ſacris, quæ divino hoc inſtrumento utuntur. *Prima* eſt de auctoritate ſeu divinitate Bibliorum: *ſecunda*, de canone ſeu catalogo partium & librorum, ex quibus ea componuntur: *tertia* de authentia exemplaris ac verſionis, qua utimur: *quarta* de authentica interpretatione, ac genuino verborum ſenſu.

II. Totus codex dividitur in vetus, & novum Teſtamentum: in veteri numerantur partes vel libri 45, in novo 27. univerſe ergo 72.: ordo, quo conjunguntur, non perpetuo chronologicus eſt.

III. Ii libri ſpectato argumento, quod *primario* tractant, referuntur ad claſſes quatuor: nam dicun-

dicuntur 1. *Legales*, ceu Pentateuchus V. T. & quatuor Evangelia N. T. 2. *Hiſtorici*; in his ex V. T. Liber Joſue, Judicum, Ruth; libri quatuor regum, duo Paralipomenon; Esdræ primus, & ſecundus, qui dicitur Nehemias; Tobias, Judith, Eſther, Job, & libri duo Machabæorum; ex N. T. actus Apoſtolorum a Luca Evangeliſta conſcripti. 3. *Sapientiales* ſeu morales; ex V. T. Pſalterium Davidicum 150 Pſalmorum, Parabolæ, Eccleſiaſtes, Canticum Canticorum, Sapientia, Eccleſiaſticus. — Ex N. T. Quatuordecim Epiſtolæ Pauli Apoſtoli, Jacobi Apoſtoli una, Petri Apoſtoli duæ, Joannis Apoſtoli tres, Judæ Apoſtoli una. 4. *Prophetici*; in his quatuor prophetæ majores, 12 minores V. T. & Apocalypſis Joannis Apoſtoli N. T.

III. Omnia, quæ in his libris utriusque Teſtamenti continentur, referuntur ad jus credendorum, & agendorum, ſive ad dogmata & præcepta.

IV. Dogmata alia ſunt *communia* utriusque Teſtamenti, ceu de unitate Dei, & Trinitate Perſonarum, quæ apertius revelata eſt in N. T., de miſſione Angelorum, de purgatorio. II. Mach. XII. 46. alia *peculiaria*, ceu de exſpectatione & figuris Meſſiæ: & de adventu ejusdem, & figurarum complemento, de Sacrificio, Sacramentis.

V. Præcepta V. T. reducuntur ad cæremonialia, judicialia ſeu forenſia, & moralia: in N. T. fieri debet diſtinctio inter præcepta divina ſeu divino-apoſtolica, & humano-apoſtolica: inter præcepta item, & conſilia.

§. LXIV.

His generatim indicatis, ſtatuendæ pro Num. I. §. præced. propoſitiones quatuor, de quarum veritate homini catholico dubitare non licet. I. *Extat Scriptura Sacra tam veteris, quam novi Teſtamenti, quæ proprie eſt Verbum Dei, ita, ut Deus ſaltem res & ſententias in libris ſacris expreſſas ſcriptoribus ſacris inſpiraſſe cenſendus ſit.* Diverſi enim gradus divinæ operationis concipi hic poſſunt; ac primo *revelatio*, & quidem proprie, veritatis antea ignotæ divinitus facta manifeſtatio. Dein *inſpiratio*, ſeu incitatio interior, qua quis ad loquendum, ſcribendum, agendum a Deo impellitur, ſalvo etiam rationis & libertatis uſu. Denique *directio* ſpecialis, ſeu aſſiſtentia divini Spiritus, nequid a ſcriptore ſacro falſi immiſceatur. Hæc quidem *Sola* divinam Scripturam non efficit; cum ea Eccleſiæ docenti ac definienti ſemper præſto ſit, quin ejus deciſiones continuo Verbum Dei nuncupentur. Alia eſt ergo Scriptura divina: alia de rebus divinis humanitus exarata, & quidem vel cum ſingulari aſſiſtentia divini Spiritus, vel ſola fide humana ſeu hiſtorica, quæ talis eſſe poteſt, ut ei nulla exceptio ex regulis criticis aut ex titulis juris *de fide inſtrumentorum*, *de teſtibus & atteſtationibus*, obmoveri poſſit. Locus Joſephi Judæi l. 18. antiquit. c. 4. de Jeſu mirabilium operum patratore conſentit cum ſcriptis Evangeliſtarum, ſed Verbum Dei non eſt (*e*).

(*e*) Nihil ergo repugnat, quo minus Evangelia, antequam demonſtretur divina eorum origo & auctoritas, ſumantur tanquam hiſtoria humanitus ſcripta, ſed quæ ſummam habet fidem hiſtoricam, nullique exceptioni aut criſi obnoxia eſt. Inde autem veritas

tas Chriſtianæ Religionis, & inſtitutio Eccleſiæ atque eccleſiaſticæ poteſtatis & auctoritatis divino munitæ Spiritu evidenter comprobatur. Quo facto tanquam per regreſſum demonſtrativum ad divinitatem ſacrarum Scripturarum pervenitur. Non eſt hic circulus vitioſus, ſed rerum, ſcriptorumque conſenſus glorioſus. Sane promulgata eſt lex Evangelii, & per annos plures propagata, cum nulli extarent libri N. T.; regebantur oves Chriſti a paſtoribus, paſtores a Spiritu S.; ac poterant tum divinæ veritates, leges, res geſtæ mandari literis humana tantum fide; manſiſſet tamen divinitas religionis, certaque ejus divinitatis cognitio. At ſingulari Dei gratia ſupervenerunt Scripturæ divinæ, ut tales propoſitæ inſtar dogmatis a rectoribus Eccleſiæ, qui falli in ea re, aut fallere non ſinebantur a Chriſto, & Spiritu Chriſti iisdem adpromiſſo & aſſiſtente.

§. LXV.

II. Eſt propoſitio: *Canon Tridentinus de libris divinis Seſſ. IV. legitimus eſt, & irreformabilis*, h. e. omnes & ſoli libri, qui recenſentur in eo canone pro divinis habendi ſunt. Eſt autem *Canon* hoc loco catalogus Scripturarum aut Librorum, qui auctoritate publica Eccleſiæ pro divinis proponuntur: a Canone libri appellantur *canonici*. In his alii *Proto-canonici*, de quorum divina auctoritate nunquam dubitatum fuit in Eccleſia: alii *Deutero-canonici*, qui aliquando a particularibus quibusdam eccleſiis in dubium vocati ſunt, donec re explorata, facem præferente Romana Eccleſia, ab omnibus pro canonicis agnoſcerentur (*f*). SS. Synodus Tridentina enumeratis libris ſingulis utriusque Teſtamenti addit eadem Seſſ. IV.: *Siquis autem libros ipſos integros cum omnibus ſuis partibus, prout in Eccleſia catholica legi conſueverunt, & in veteri vul-*

gata latina editione habentur ; pro ſacris & canonicis non ſuſceperit ; anathema ſit (g). Auctoritati librorum Deutero ; canonicorum prior dubitatio nonnullarum eccleſiarum adeo nihil officit, ut poſterior acceptatio & approbatio eandem plurimum confirmet, augeatque ; indicio enim illa hæſitatio eſt, qua diligentia & circumſpectione in exploranda divina librorum origine uſæ ſint eccleſiæ. Sub finem Seculi IV. Canon librorum integer fuit editus a Concilio Hipponenſi an. 393. Breviatio ſtatutorum ejus Concilii cum canone eodem recitata dein fuit in Concilio Carthaginenſi an. 397. cum clauſula utrique Concilio communi : *Ut de confirmando iſto canone transmarina Eccleſia conſuleretur.* Quæ verba reſpiciebant Eccleſiam Romanam maxime, aliamve earum partium, cui Romanæ Eccleſiæ ſenſa propius explorata ſciebant Afri. Id intelligitur ex Concilio Carthaginenſi an. 419. ; in quo idem canon repetitus fuit cum clauſula paulum immutata, & illi tum tempori accommodata, quæ hujus erat tenoris : *Hoc etiam fratri & conſacerdoti noſtro Bonifacio, vel aliis earum partium Epiſcopis pro confirmando iſto canone innoteſcat* (*h*). Ignorabant tum quidem Afri, eundem canonem, quem ipſi ediderant, confirmarique volebant, jam an. 405. perſcriptum fuiſſe ab Innocentio I. ad Exuperium Toloſanum (*i*). Illum Auguſtinus l. 2. de doctrina Chriſtiana C. VIII. repetit ; ubi etiam regulas proponit, quæ in ejusmodi dubiis de Scripturis canonicis tenendæ eſſent. Has regulas ex Auguſtino in Decretum retulit Gratianus can. 6. diſt. 19. ; quem vide cum annotatione Correctorum Romanorum. Adhæſit eidem canoni Gelaſius, vel certe Hormisda Papa in decreto de libris genuinis, & apocryphis (*k*), ſyno-

(*k*), ſynodus item Florentina in Decreto pro Armenis; nec diſſentit Eccleſia græca, etſi ſchismatica (*l*).

(*f*) Hiſtoriam canonis recenſet V. C. Hermannus Goldhagen Introductione in S. Scripturam P. I. Sect. I. L. VIII. *Libris Canonicis* opponuntur apocryphi, quorum notionem explicabo, cum de ſubſidiis artis criticæ erit agendum. Synodus Laodicena, habita inter an. 347 & 381. in ſuo canone omittit librum Sapientiæ, Eccleſiaſtici, Tobiæ, Judith, duos Machabæorum, & ex N. T. Apocalypſin S. Joannis: ſed totum id plus non probat, quam quod de horum librorum auctoritate aliquibus locis aliquamdiu dubitatum fuerit; id quod omnes novimus & fatemur. Canon Apoſtolicus 84. non tantum aliquos libros prætermittit; ſed alios addit, qui canonici non ſunt, ceu tertium Machabæorum, Epiſtolas duas Clementis & octo libros conſtitutionum: at vero hic canon nullius eſt auctoritatis.

(g) Non poterant verba Concilii clarius concipi; & tamen Auctor Princip. J. E C. I: „Quomodo, inquit, hæc verba ſint intelligenda, non eſt ſatis expeditum. Cur ita vero? Quia Sixtus Senenſis in Bibl. docuit, ſeptem poſtrema capita libri Eſther, quæ deſunt in Hebraico, eſſe apocrypha. At Sixtus unus eſt ex innumerabilibus, qui contrarium docuerunt: & Sixti argumenta refutavit Bellarminus l. 1. c. 7. Quomodo opinatio unius, cui ſatis & abunde reſponſum eſt, dubiam reddere poteſt definitionem Concilii œcumenici?

(*h*) Ballerinii T. III. Op. S. Leonis pag. 98. n. XXXVI. Conf. Couſtant in præfat. ad Ep. RR. PP. n. 118.

(*i*) Couſtant in Epiſt. RR. PP. pag. 795.

(*k*) Ballerin. de antiquis Collect. P. II. C. XI. n. VII.

(*l*) Sardagna T. II. Theol. dogmatico-pol. n. CLIV.

§. LXVI.

III. Propoſitio ipſis verbis Concilii Trid. Seſſ. IV. exprimenda eſt: „Sacroſancta ſynodus, conſide„rans, non parum utilitatis accedere poſſe Eccleſiæ „Dei, ſi ex omnibus latinis editionibus, quæ cir„cumferuntur ſacrorum librorum, quænam pro „authentica habenda ſit, innoteſcat, ſtatuit & de„clarat, ut hæc ipſa vetus & *vulgata editio*, quæ „longo tot ſeculorum uſu in ipſa Eccleſia probata „eſt, *in publicis lectionibus, diſputationibus, præ„dicationibus & expoſitionibus pro authentica habea„tur, & ut nemo illam rejicere quovis prætextu „audeat, vel præſumat.* „ De uſu fontium, & verſionibus multa erudite congeruntur ab iis, qui ex inſtituto hæc tractant. S. Hieronymus Scripturis interpretandis, atque ad codicum fidem redigendis in primis de Eccleſia præclare meritus eſt; quod indicatur can. 6. diſt. 9. At Iſidorus, qui Pontificibus Hieronymo antiquioribus adſcribit verba Scripturæ ex poſteriore iſtius interpretatione, fraudis indicium prodidit manifeſtum.

§. LXVII.

Expoſita divina auctoritate, canone, authentia verſionis ſacrarum Scripturarum, de recta illarum *interpretatione* ex eodem Tridentino Concilio ſtatuenda eſt propoſitio IV.: „*Ad coercenda petulan„tia ingenia decernit* (S. Synodus), *ut nemo ſuæ „prudentiæ innixus, in rebus fidei & morum, ad „ædificationem doctrinæ Chriſtianæ pertinentium, ſa„cram Scripturam ad ſuos ſenſus contorquens, con„tra eum ſenſum, quem tenuit*, & tenet ſancta ma-

„ter

„ter Eccleſia, *cujus eſt judicare de vero ſenſu, & „interpretatione Scripturarum ſanctarum*, aut etiam „*contra unanimem conſenſum Patrum*, ipſam Scrip„turam ſacram interpretari audeat; etiamſi hujus„modi interpretationes nullo unquam tempore in „lucem edendæ forent. Qui contravenerint, per „Ordinarios declarentur, & pœnis a jure ſtatutis „puniantur „ (*m*). Summum igitur judicium de vero ſenſu Scripturarum penes Eccleſiam eſt, a qua ipſæ Scripturæ auctoritatem habent non *intrinſecam* veritatis & infallibilitatis, ſed *extrinſecam* legitimæ atteſtationis, & judicialis definitionis. Spiritus Sanctus, qui inſpiravit Scripturas, & Eccleſiam in docendo regit, falli ipſam aut fallere haud ſinit. Eloquia veteris Teſtamenti Judæis, nempe populo fideli credita ſunt, ut ait Paulus Rom. III. 2. Scripturæ utriusque Teſtamenti Eccleſiæ Chriſti, non ejus hoſtibus. Hi ex Scriptura cum agunt, non audiendi quidem eſſent; quia nulla æquitatis & juris ratio permittit, ut Eccleſiæ hoſtes Eccleſiam ex inſtrumentis, quæ propria habet, accuſent, & arma ex domo Eccleſiæ petant. In hanc ſententiam acute contra hæreticos diſputat Tertullianus: *Nullum*, inquiens, *jus capiunt Chriſtianarum literarum; ad quos merito dicendum eſt: Qui eſtis? Quando & unde veniſtis? Quid in meo agitis non mei? Quo denique, Marcion, jure meam ſilvam cædis? Qua licentia, Valentine, fontes meos ſubvertis? Qua poteſtate, Apelles, limites meos commoves? mea eſt poſſeſſio. Quid hic ceteri ad voluntatem veſtram ſeminatis & paſcitis? mea eſt poſſeſſio. Olim poſſideo: prior poſſideo: habeo origines firmas ab ipſis auctoribus, quorum fuit res: ego ſum heres Apoſtolorum. Sicut caverunt teſtamento ſuo: ſicut fidei-*

com-

commiſerunt: ſicut adcuraverunt; ita teneo. Vos certe exheredaverunt ſemper, & abdicaverunt ut extraneos, ut inimicos (n).

(*m*) Sic a via Patrum deflectunt praecones tolerantiae, interpretantes vel potius depravantes verba Chriſti Matth. XVIII. 17. verba Pauli Gal. I. 7. 8. Tit. III. 10. verba Joannis I. Jo. IV. 1. II. Joan. 10.

(*n*) L. de praeſcript. c. 37. Juris peritus hac ſententia mirifice debet affici. Cadit eadem in omnes, qui a Catholica & Apoſtolica Eccleſia alieni ſunt. Quod uni eorum non licet, nulli licet. Omnes alieni ſunt: omnes extranei ſunt: omnes Eccleſiae poſſeſſionem injuſte invadunt.

§. LXVIII.

Ad particularia nunc capita de recto ſacrarum Literarum uſu deſcendendum eſt; ac in primis ſenſus earum duplex diſtingui ſolet. Primo *literalis*, ſeu hiſtoricus & externus, quem verba ipſa ſecundum linguae proprietatem, & uſitatum loquendi modum prae ſe ferunt, tum ſignificatione *propria*, tum *metaphorica*: utraque enim ad ſenſum literalem referenda eſt; ceu cum Chriſtus dicitur agnus, leo, lapis angularis, cum Petrus dictus eſt Petra, ſupra quam Chriſtus aedificavit Eccleſiam. Tales Metaphorae ſenſum literalem ſub notione imaginaria, uti in Dialecticis dicitur, exprimunt, quae ad realem revocanda eſt.

§. LXIX.

Alius eſt *ſenſus myſticus*, ſpiritualis vel internus, quo praeter ſenſum literalem res ſignificatae per voces ad aliud quidpiam ſignificandum adhibentur;

tur; eſtque is triplex. 1. *Allegoricus* ad Chriſtum & ejus Eccleſiam: 2. *Anagogicus* ad gloriam cœleſtem: 3. Moralis, ſeu græco nomine *tropologicus* ad ſingulorum hominum vitam conformandam refertur. Exemplum triplicis ſenſus extat in verbis Pauli Gal. IV. 22 — 26. *Abraham duos Filios habuit — — quæ ſunt per allegoriam dicta* (*o*). Ab omni hoc ſenſuum & ſignificationum genere differt ſenſus *accommodatitius*, quo viri docti ac pii verba Scripturæ ad alias res pias & honeſtas & veritati conſentaneas ingenioſe adhibent, id eſt, propter quandam ſimilitudinem, & expoliendæ tractationis ſtudio, quin indicare velint, eo ſenſu, quo utuntur ipſi, verba a Spiritu Sancto inſpirata fuiſſe (*p*). Addenda autem hoc loco Tridentini Concilii lex eſt Seſſ. IV. *Temeritatem illam reprimere volens* (S. Synodus), *qua ad profana quæque convertuntur, & torquentur verba & ſententiæ ſacræ Scripturæ, ad ſcurrilia ſcilicet, fabuloſa, vana, adulationes, detractiones, ſuperſtitiones, impias & diabolicas incantationes, divinationes, ſortes, libellos etiam famoſos; mandat & præcipit, ad tollendam hujusmodi irreverentiam & contemtum, ne de cetero quisquam quomodolibet verba Scripturæ ſacræ ad hæc & ſimilia audeat uſurpare; ut omnes hujus generis homines, temeratores & violatores Verbi Dei, juris & arbitrii pœnis per Epiſcopos coerceantur* (*q*).

(*o*) De ſenſu myſtico luculente differit Weitenauerus ad finem commentarii literalis in libros Machabæorum. Sunt hodie, qui ſenſus myſticos Scripturæ Sacræ penitus inficiantur: in qua re certe contra communem PP. doctrinam ſentiunt.

(*p*) Senſu

(p) Senſu accommodatitio ſæpe uſus eſt Innocentius III. pro more hominum literatorum illius ævi. Exempla extant in c. per venerabilem, 13. qui filii ſint legitimi; & in Decretali integra, cujus fragmentum exhibetur c. 40. de Electione.

§. LXX.

Præcepta Moſaica vulgo dividuntur in cæremonialia, forenſia ſeu politica, & moralia. Bina priora ceſſaſſe nunc, generatim ſtatui poteſt: ultima manere, non tam vi promulgationis a Moyſe factæ, quam quia in ipſa hominis rerumque natura rationem ſufficientem habent. Sed totum id ſpecialiter explicandum eſt.

I. Quicunque ritus V. T. indicio eſt, vaticinia ac figuras venturi Meſſiæ necdum impletas eſſe, aut legem, quæ natura ſua fuit temporaria & uni populo usque ad Chriſti adventum data, etiam nunc durare; is quidem ſuperſtitioſus eſt. Hinc cum ſingulari emphaſi dictum a S. Paulo: *Ecce ego Paulus dico vobis: quoniam ſi circumcidamini* (tanquam ex neceſſitate legis), *Chriſtus vobis nihil proderit.*

II. Aliquando lex V. T. aut inſtitutio ritus rationem habet in peculiari natura ſtatus Judaici; ceu quod mulier, quæ, deficiente ſucceſſore maſculo, paternam capiebat hereditatem, maritum ex ſua tantum tribu aſſumere potuerit, ne bona tribuum diſtraherentur. Item quod Sacerdotibus & Levitis V. T. uxores fuerint conceſſæ; quia modus perveniendi ad ſacrum miniſterium fuit hæreditarius.

III. Aliquando permiſſa duntaxat & tolerata fuerunt in V. T. nonnulla, quæ eo ſublato pariter ceſ-

ceſſant. Talis erat libellus repudii, de quo Chriſtus Matth. XIX. 24. ad Phariſæos dixit: *Moyſes ad duritiam cordis veſtri permiſit vobis dimittere uxores veſtras. Ab initio autem non fuit ſic.*

IV. Magna inter Synagogam, & Eccleſiam provenit differentia ex Sacrificio noſtro, quod antiquis omnibus Sacrificiorum generibus infinities antecellit. Unde ſequitur maxima Sacerdotii & Legum differentia. *Nam translato Sacerdotio neceſſe eſt, ut & legis translatio fiat.* Quæ doctrina D. Pauli Hebr. VII. 12. cum ſit animadverſione digniſſima, ſapienter translata eſt in Decretales. c. 3. de conſtitutionibus. Similiter de Sacramentis obſervat S. Auguſtinus l. XIX. c. 12. contra Fauſtum; alia nunc inſtituta eſſe, *virtute majora*; *utilitate meliora*; *actu faciliora*; *numero pauciora*: quod ad leges connubiales provide referendum eſt; cum matrimonium novæ legis ad dignitatem Sacramenti ſit elevatum.

V. Denique Synagoga unius gentis finibus continebatur: Eccleſia Chriſti toto orbe ac per regna plurima erat diffundenda ex voluntate Dei & prophetarum vaticiniis; ita, ut inter plurimos Sacerdotes unum haberet ſummum, quem Chriſtus, cui omnis poteſtas data eſt in cœlo & in terra, ſuum eſſe Vicarium juſſit, & ſingulari ad id munus poteſtate exornavit (*r*).

(*q*) Gal. V. 2. Acute, ut ſemper, diſſerit S. Auguſtinus l. 18. c. 4. contra Fauſtum: „Ea Chriſtiani ex „lege & prophetis non faciunt, quibus ſignificantur iſta, quæ faciunt. Illæ quippe erant figuræ „futurorum, quæ rebus ipſis per Chriſtum revelatis, præſentatis auferri oportebat, ut eo quoque „ipſo,

„ipſo, quod hæc ablata ſunt, lex & prophetæ „implerentur. „

(r) Ob has Synagogæ & Eccleſiæ, atque utriusque Sacerdotii ac Legis differentias Bellarminus agens de Romano Pontifice l. II. c. 29. inter ſummum Pontificem utriusque Legis ſolerter diſtinguendum docet.

§. LXXI.

Ex dictis intelligitur, præcepta cæremonialia ac politica V. T. generatim exſpiraſſe cum Chriſto in cruce, quando velum templi ſciſſum eſt, & omnia conſummata fuerunt. Eo non obſtante ſpectari debet eorum præceptorum interna ratio, ob quam vel ad moralia reduci debent, vel nova poteſtate ob rationem potiorem, aut ſimilitudine quadam reſtaurari poſſunt. Caſus ſunt ſequentes:

I. Deut. I. 17. Judicibus præſcribitur lex hæc: *Nulla erit diſtantia perſonarum: ita parvum audietis, ut magnum: nec accipietis cujusquam perſonam; quia Dei judicium eſt.* Hæc lex forenſis ſine dubio ad jus publicum naturale referenda eſt. Similiter lex Numer. XXX. de poteſtate patris irritandi vota liberorum impuberum, quæ a Gratiano refertur can. 14. & 15. XXXII. q. 2. etiam nunc obtinet, utpote fundata in naturali poteſtate parentali (s).

(s) Antoine in Theol. moral. de voto. Ex Gratiano adde can. 2. XX. q. 2.

§. LXXII.

II. Siquid in lege veteri ad ornatum divini cultus, & dignitatem Sacerdotii conſtitutum fuit; introdu-

troducto per legem gratiæ cultu longe perfectiore, & Sacerdotio ſublimiore recte argumentum ducitur ad leges ſimiles, perfectioresve ſanciendas, tuendasque contra profanos impugnatores. *Nunc autem* (inquiebat S. Leo Serm. VIII. de Paſſione Domini) *& ordo clarior Levitarum, & dignitas amplior Seniorum, & ſacratior unctio Sacerdotum.* Hoc eodem argumento legem Cælibatus contra Jovinianum defendit S. Hieronymus. *Nam & in veteri lege*, inquiens, *qui pro populo hoſtias offerebant, non ſolum in domibus ſuis non erant, ſed purificabantur, ad tempus ab uxoribus ſeparati, & vinum & ſiceram non bibebant, quæ ſolent libidinem provocare* (*t*). Siricius P. differens pariter de lege continentiæ addit: *Sacerdotibus legis veteris expleto deſervitionis ſuæ tempore uxorius uſus ſolius ſucceſſionis cauſa fuerat relaxatus; quia non ex alia, niſi ex tribu Levi, quisquam ad Dei Miniſterium fuerat præceptus admitti* (*u*).

(*t*) L. 1. contra Jovinianum.

(*u*) In Epiſt. ad Himmerium Tarraconenſem. Couſtant col. 630.

§. LXXIII.

III. Multo etiam magis ex legibus ceremonialibus V. T. contra cavillationes hominum profanorum differi poteſt, quando iidem ritus ab Eccleſia inſtitutos, & ſacras cæremonias, ornatum templorum, variasque divini cultus ſolemnitates magna temeritate inſectantur, tanquam inanes, ridiculas, ſuperſtitioſas, imo & noxias; cum per ſacram illam pompam animos Chriſtianorum ab internis meditationibus pietatisque ſenſis ad res externas avocari

putent. His dicteriis longe præferri debet prototypon a Deo præmonſtratum in lege veteri, & uſus Eccleſiæ, & exemplum remotiſſimæ antiquitatis, & experientia bonorum omnium.

§. LXXIV.

Ad *moralia præcepta* V. T. reduci poſſunt præcepta Noachidarum, quæ ignorari non debent a ſtudioſo juris ſacri; cum Scriptores quidam ſummam univerſi naturæ juris in iis ponant. *Noachidæ* a Judæis appellantur omnes gentes, ab Hebræa diſtinctæ. Earum diſciplinam ſeculo elapſo ex Hebræorum monumentis collegit Joannes Seldenus, Angliæ Ictus in libro, quem inſcripſit: *De Jure naturali & gentium juxta diſciplinam Hebræorum.* Ejus diſciplinæ recenſentur capita ſeptem:

I. *De cultu extraneo*; quo prohibetur idololatria, & quodvis ſuperſtitionis ac ſacrilegii genus.

II. *De maledictione Numinis ſanctiſſimi*, quo interdicitur blasphemia, execratio, ſeu profanatio divini nominis.

III. *De effuſione ſanguinis*; quo prohibetur non modo omne homicidium, ſed quævis effuſio ſanguinis in terram ex animali etiam mundo; quia ſanguis in terram defodiendus erat.

IV. *De revelatione turpitudinum.* Vetantur inceſtuoſa & interdicta commercia cum matre, cum Patris uxore, cum ſorore germana, cum alterius conjuge: ſodomia ſeu coitus contra naturam, coitus cum beſtiis.

V. De

V. *De furto & rapina.* Data fides non deſerenda: mendacia & perjuria vetita.

VI. *De judiciis*, ſeu re forenſi & ſubjectione civili.

VII. *De membro animalis viventis*, quo vetatur eſus ſanguinis (x). Patet, valde imperfectam eſſe hanc juris naturalis diſciplinam, ac præceptis fere negativis conſtare, nullo communi principio copulatis; eorum tamen veſtigia deprehenduntur in libro Job, qui nihil de lege Moyſis norat (y).

(x) Quidam Rabbini octavum addunt de circumciſione datum Abrahamo: alii aliud de caſtratione; videlicet vetitum fuiſſe, abſcindi hominem vel brutum.

(y) De cultu extraneo Job. XXXI. 26. ſeq. de blaſphemia ib. I. 5. de homicidio XXXI. 29. de adulterio ib. 9. de judiciis XXIX. 14. XXXI. 13. de furto XXIV. 9.

§. LXXV.

Ex ſententia aliorum Judæorum Deus poſteris Noemi ea tradidit præcepta, quæ extant Geneſ. IX. ac

I. De connubio: *Creſcite & multiplicamini.*

II. De jure coercendi animalia: *Terror veſter ac tremor ſit ſuper cuncta animalia terræ.*

III. De facultate adhibendi in cibum carnes: *Omne, quod movetur, & vivit, erit vobis in cibum.*

IV. De abſtinentia a ſanguine: *Carnem cum ſanguine ne comedatis.*

V. De homine ab animali occiſo: *Sanguinem animarum veſtrarum requiram de manu cunctarum beſtiarum.*

VI. De pœna homicidii: *Quicunque effuderit humanum ſanguinem, ſundetur ſanguis illius.*

VII. De diſtributione terrarum: *Ingredimini ſuper terram, & implete eam.*

§. LXXVI.

De præceptis N. T. curandum, ut leges divinæ ſecernantur a mere Apoſtolicis: quæ ſunt juris humani & variabilis, etſi eæ ex divina inſpiratione ſint mandatæ literis, ut alia dicta, factaque hominum. Paulus aliquando ſcribit: *Ego accepi a Domino, quod & tradidi vobis. — — Iis, qui matrimonio juncti ſunt, præcipio, non ego, ſed Dominus* (z). Aliquando vero ait: *Præceptum Domini non habeo: conſilium autem do. Ceteris ego dico, non Dominus* (a). De divinis præceptis ſæpe quæſtio movetur, utrum divina naturalia ſint, an poſitiva, ceu de monogamia. Præceptum Chriſti Matth. X. 8.: *Gratis accepiſtis: gratis date*; quatenus Simoniam excludit, certe divinum eſt naturale. Similiter quod contra uſuram extat Luc. VI. 34. 35.: *Mutuum date, nihil inde ſperantes*, tanquam ex juſtitia & ſtricte debitum; eſt divinum naturale.

(z) I. Cor. XI. 23. I. Cor. VII. 10.

(a) Ibid. v. 25. & 12.

§. LXXVII.

A præceptis divinis ſegreganda ſunt conſilia, quæ non exiguo numero ſuggeruntur a novo Teſtamen-

mento. Iſtiusmodi extant Matth. V. 40.: *Qui vult tecum judicio contendere, & tunicam tuam tollere; dimittas ei & pallium.* Et ib. v. 39. *Ego autem dico vobis: non reſiſtere malo.* Non enim juſta defenſio, aut bellum Chriſtianis omnino interdicuntur (*b*).

(*b*) Confer. de Conſiliis Inſt. J. N. Priv. §. XII. pag. 28. & §. CI. not. 2. pag. 217. Item Jus natural. Gentium §. CCXCVII. pag. 599.

§. LXXVIII.

Concludendus eſt hic locus & fons canonicus graviſſimi momenti animadverſione, videlicet de difficultate recte interpretandi Scripturas Sanctas, ac temeritate in labore interpretandi vitanda. Dictum eſt mox, diſtingui oportere inter præcepta divina & conſilia: — divina eſſe alia naturalia, alia poſitiva & arbitraria: — utriusque generis divina ſegregari debere ab humanis. Sunt alia, quæ difficultatem genuinæ interpretationis augent; nam in præceptis cæremonialibus & judicialibus V. T. ſpectanda eſt ratio, quæ tum moralis eſſe poteſt, tum ſita in peculiari conditione ſtatus Judaici. — Dein ſenſus S. Scripturarum eſt multiplex; non enim ſolæ voces, ſed etiam res vocibus indicatæ ſignificatum habent, qui ſane in oculos non incurrit; exemplo ſunt Agar & Sara, Agnus paſchalis, Jonas in ventre ceti, mare rubrum, ſerpens in deſerto, catenæ Jeremiæ. — Frequens in Scripturis eſt tranſitus a ſenſu literali ad myſticum, a carnalibus ad ſpiritualia, a temporalibus ad æterna, a prophetis ad Chriſtum. Hinc Eunuchus reginæ Candacis verba Iſaiæ legens: *Tanquam ovis*

ad occiſionem ductus eſt. — — *Generationem ejus quis enarrabit?* ad Philippum dixit: *Obſecro te, de quo propheta dicit hoc? de ſe, an de alio aliquo* (c)? — Hic ipſe locus Iſaiæ: *Generationem ejus quis enarrabit?* nunc æternam, nunc temporalem Chriſti generationem, imo & reſurrectionem ejusdem ſignificat. — Maxime vero expendenda eſt myſteriorum ſublimitas, quæ in S. Scripturis patefacta ſunt, ceu Trinitatis, Incarnationis, divinæ gratiæ ac prædeſtinationis, & humanæ libertatis; quæ inter ſe, & cum aliis exploratis veritatibus ægre conciliantur. — Sapientiæ & doctrinæ Chriſti, quæ in myſterio Crucis ſita eſt, quantas lites movet prudentia carnis, & humanæ rationis fallacia? — Fit quidem non uno loco, ut, quod obſcure hic dictum eſt, alibi clarius videatur expreſſum; ſed pertinacium ingeniorum mos eſt, ut loco, quem arripuerunt aliquando, omnibus modis inſiſtant; quodque obſcurum apparet aliis, id clarum dicant, & contra. Et quid demum exprimi tam claris & perſpicuis verbis poteſt, quod ab hominibus pravis, ſuarum opinionum amantibus, non trahatur in perverſum ſenſum? Satis eſt, exempli cauſa, commemorare dogma de primatu Petri, & Succeſſorum ejus, qui apertiſſimis, pluribusque Scripturæ verbis & ſententiis perquam conſentientibus inter ſe expreſſus, explicatusque, & confirmatus eſt. Atqui nemo ignorat, quam variis interpretationibus idem vexetur, laceretur, eludatur, ut merito vir ſanctiſſimus & theologicæ ac canonicæ ſcientiæ peritiſſimus Franciſcus Saleſius diſc. 32. de Eccleſ. ſcripſerit: *Quod ſi liceat ſic clara loca explicare; nihil omnino in Scriptura reperitur, quod in omnem ſenſum detorqueri non poſſit.*

(c) Act. VIII. 34.

§. LXXIX.

§. LXXIX.

At, inquiunt, interpretationes novæ, quas afferunt, ab Eccleſia nondum rejectæ & condemnatæ ſunt. Id ſcilicet temerarii homines ſibi & aliis perſuadere volunt, doctrinam & interpretationem novam tamdiu hæreſeos notam effugere, donec publico Eccleſiæ judicio condemnetur. At vero tam falſum hoc, ut nihil magis; penitusque adverſum *firmitati fidei, cui neceſſe non eſt, ut ſingulos articulos Eccleſiæ declaratio antecedat; alioquin ad fidei dogmata cognoſcenda nullam haberet vim divinæ Scripturæ lectio, ſed Eccleſiæ duntaxat definitio; & per aliquot ſecula, quibus paucula quædam Eccleſia definivit, licuiſſet de reliquis omnibus dubitare. At contra legimus, Sanctos Patres etiam ante definitiones Eccleſiæ deteſtatos fuiſſe tanquam hæreticos eos, qui aliquem articulum refellebant, de communi ſententia e Scripturæ verbis deductum: atque ea de cauſa Eccleſia poſtmodum in Conciliis eosdem execrata eſt, etiam impiorum nomine & anathemate inflicto; quod ſane iniquum fuiſſet, niſi per fidem ad credendum articulum illum obſtringerentur, antequam Eccleſia declaraſſet* (*d*).

(*d*) Ita ad propoſitum meum ſapienter diſſerit Em. Pallavicinus in Hiſt. Conc. Trid. l. 6. c. 18. n. 5.

 CAPUT

CAPUT VI.

DE CONSTITUTIONIBUS ROMANORUM PONTIFICUM.

§. LXXX.

Non eſt mihi propoſitum hoc loco, ſummam auctoritatem Romanorum Pontificum ab innumeris vindicare criminationibus, quibus minuti ſcriptores ætatis noſtræ adverſus illam non ſcribunt, ſed furunt & fremunt. Suſcitent per me & bonos omnes, ſopitas dudum lites: accuſent ambitionem, occultasque fraudes aulæ Romanæ, avaritiam Romanæ curiæ: clament oppreſſam poteſtatem Epiſcoporum, libertatem populorum, majeſtatem Principum: exaggerent nationum gravamina: exprobrent Iſidori decretales: inſurgant contra ſacrum & divinum imperium, ejusque imperii partes ſingulas lacerent: obſiſtant inſpectioni: obſtrepant legibus: inſaniant contra judicia: nitantur diſcindere corpus Chriſti, & membra a Capite diſtrahere: contendantque modis omnibus, ne Sacroſancta Jeſu Chriſti Eccleſia Una ſit, ne Sancta, ne Catholica, ne Apoſtolica. Ego vero, & boni omnes divina illa verba volvemus animo: TU ES PETRUS, ET SUPER HANC PETRAM ÆDIFICABO ECCLESIAM MEAM: ET PORTÆ INFERI NON PRÆVALEBUNT ADVERSUS EAM (*a*). Vetus hic furor eſt adverſariorum Eccleſiæ, id eſt, *hæreticorum, ut, cum in aliis fere dogmatibus non minus inter ſe, quam a nobis diſſentiant, in hoc tamen omnes conveniant,*

ut

ut totis viribus, ſummaque animi contentione Romani Pontificis Sedem oppugnent. Nulli fuerunt unquam hoſtes Chriſti, atque Eccleſiæ, qui ſimul cum hac Sede bellum non geſſerint (*b*).

(*a*) Matth. XVI. 18.

(*b*) Eminentiſſ. Bellarminus in præfat. De Romano Pontifice.

§. LXXXI.

Cur de conſtitutionibus Romanorum Pontificum ante agam, quam ſynodorum canones, tanquam canonici juris fontem uberrimum, aperirem, cauſæ ſunt hæ:

I. Antequam coirent, ac coire poſſent generalia Concilia, complura emanarunt per orbem, vimque habuerunt Apoſtolicæ Sedis decreta; fuitque ea primorum Patrum ac Fidelium certiſſima ſententia, divinas & apoſtolicas Traditiones, ac Scripturarum canonem rectumque ſenſum apud Romanam Eccleſiam fideliſſime cuſtodiri, & inveniri poſſe ab iis, qui inde reſponſa peterent. *Cum in Chartis eccleſiaſticis*, inquit Hieronymus, *juvarem Damaſum, Romanæ urbis Epiſcopum, & Orientis Occidentisque ſynodicis conſultationibus reſponderem* (*c*). Innocentius I. ad Patres Concilii Milevitani in hunc modum ſcribit: *Diligenter & congrue Apoſtolici conſulitis honoris arcana (honoris, inquam, illius, quem præter illa, quæ ſunt extrinſecus, ſollicitudo manet omnium Eccleſiarum) ſuper anxiis rebus, quæ ſit tenenda ſententia: antiquæ ſcilicet regulæ formam ſecuti, quam toto ſemper ab orbe mecum noſtis eſſe ſervatam, — — ſcientes, quod per om-*

nes provincias de Apoſtolico fonte petentibus reſponſa ſemper emanent (*d*). Eundem in modum loquitur Bonifacius I.: *Inſtitutio univerſalis naſcentis Eccleſiæ de beati Petri ſumſit honore principium, in quo regimen ejus & ſumma conſiſtit. Ex ejus enim fonte Eccleſiaſtica diſciplina per omnes Eccleſias, religionis jam creſcente cultura, manavit* (*e*).

(*c*) Hieronym. Ep. 110. n. 91.

(*d*) Couſtant col. 896. (*e*) Ib. col. 1037.

§. LXXXII.

II. Canones particularium ſynodorum jus commune non faciunt, niſi ad hoc velut faſtigium eleventur ab univerſali Paſtore: quæ autem ab Epiſcopis per orbem diſperſis, aut in Conciliis œcumenicis congregatis definiuntur, aut decernuntur, vim & auctoritatem præcipuam a Capite univerſæ Eccleſiæ habent; Romani vero Pontifices Caput univerſæ Eccleſiæ & ipſi ſe profeſſi, & omnibus locis ac temporibus agniti, cultique ſunt. Unde Siricius ad Himmerium Tarraconenſem ad cuncta ſe reſpondiſſe ait, *de quibus ad Romanam Eccleſiam, utpote caput tui corporis, retuliſti* (*f*). Patres Concilii Aquileienſis de ambitione Urſini, qui Damaſi P. locum uſurpare moliebatur, ad Imperatores, Gratianum, Valentinianum ac Theodoſium ſcripſere his verbis: *Totius orbis Romani Caput, atque illam Sacroſanctam Apoſtolicam fidem, ne turbari ſineret, obſecranda fuerat Clementia Veſtra*; adduntque rationem: *Inde enim in omnes venerandæ communionis jura dimanant* (g). Jure etiam civili hæc dig-

dignitas ſupremi Capitis promulgata eſt, ubi Romanus Pontifex *Caput omnium ſanctarum Eccleſiarum* pronuntiatur, cujus Sedi uniri ac ſubjici omnes ſacerdotes, etiam univerſi Orientalis tractus; ad quem dubia fidei referri, & per quem diſcere oporteat Epiſcopos ſinceram doctrinam (*h*).

(*f*) Couſtant col. 637. adde Epiſtolam Anaſtaſii I. ib. col. 728. & Bonifacii I. loco ſupra cit.

(g) Couſtant col. 554.

(*h*) L. 8. §. Reddentes honorem, C. de Summa Trinitate.

§. LXXXIII.

Hactenus de præſenti argumento veluti præfatus, nunc aggrediar ad rem ipſam. *Conſtitutionis* vox ad illud genus legum adhibetur proprie, quæ a ſupremo Principe communitatis ſacræ vel profanæ emanant: *Canones* eduntur in Conciliis: *Decreta* fiunt cognita partium cauſa: *edicta* motu proprio promulgantur. *Reſcripta* ſtricte referuntur ad illud genus Literarum Apoſtolicarum, quibus Pontifex ſupplicantium cauſa aliquid fieri jubet. *Epiſtolæ Decretales* ad præcedentem conſultationem ſcripto remittuntur. *Dogmata vel Conſtitutiones dogmaticæ* reſpiciunt fidem: *mandata* mores & diſciplinam: *interdicta* quidpiam fieri vetant: *Sanctiones* pœnam in transgreſſores ſtatuunt, eæque legibus omnibus fere annexæ ſunt (*i*).

(*i*) §. 10. Inſt. de rer. diviſ. Loquendi uſus in his omnibus valde inconſtans eſt.

§. LXXXIV.

§. LXXXIV.

Aliæ non paucæ Literarum Apoſtolicarum denominationes petuntur vel a perſonis, ad quas Miſſæ ſunt, vel a cauſa, & argumento ſcriptionis, vel etiam a modo, quo emittuntur in orbem, ac

I. *Familiares* dicuntur Pontificum Epiſtolæ, quæ ad viros pios, & doctos mittuntur ſolatii vel conſilii petendi, aut benignitatis Apoſtolicæ teſtificandæ cauſa. Talis eſt Epiſtola X. B. Innocentii P. I. ad Aurelium, Carthaginenſium, & Auguſtinum, Hipponenſium Epiſcopos data circa an. 406. ſalutatoria & plena caritatis (*k*). S. Leo P. I. de Paſchate celebrando Cyrillum Alexandrinum & Paſchaſinum Lilybæum conſuluit. Deſideratur utraque Leonis Epiſtola: extat reſponſum Paſchaſini & fragmentum de reſponſo Cyrilli (*l*). Hac occaſione commemorandæ ſunt *Paſchales* Epiſtolæ, per quas dies celebrandi paſchatis a Pontifice Romano maxime indicebatur (*m*).

(*k*) Couſtant col. 807. Apud Dionyſium exiguum hæc Epiſtola eſt Decretum Innocentii octavum & trigeſimum.

(*l*) T. I. Op. S. Leonis edit. Ballerin. Ep. 3.

(*m*) Synodus Arelatenſis I. an. 314.

§. LXXXV.

II. *Tractoriæ* (Epiſtolæ) verbum a jure civili ad uſum Eccleſiaſticum videtur traductum (*n*). S. Auguſtinus tractoriam Epiſtolam vocat, qua Epiſcopi ad ſynodum vocabantur; quo ſignificatu etiam literæ *ſynodales* dictæ ſunt. Alio loco intelligit literas

ras per orbem miſſas, velut *encyclicas* ſuper eorum nomine, qui de crimine convicti fuerunt, aut ſuper criminibus objectis reſpondere pertinaciter detrectant (*o*). Quo ſenſu celebris eſt Tractoria Zoſimi P. ſuper damnatione Pelagii & Celeſtii omnibus Eccleſiis inſcripta. Ab his tractoriis vel tractatoriis non multum abludunt Epiſtolæ *denuntiativæ*, quibus hæreticus vel infidelis quispiam denuntiabatur; uti Jovinianus & ſocii a Siricio P. denuntiati ſunt (*p*).

(*n*) Confer. paratitlon & commentarium Gothofredi in tit. 6. de tractoriis & ſtativis l. VIII. cod. Theodoſ. Idem titulus extat in cod. Juſt. l. 12. tit. 52.

(*o*) S. Auguſtinus Ep. 43. n. 8 & 9. Serm. 2 in Pſal. 36. n. 19. Epiſt. 217. & l. Poſt collationem contra Donatiſtas c. 24. n. 41.

(*p*) Ep. VII. Siricii apud Couſtant col. 663.

§. LXXXVI.

Aliud genus Pontificiarum Literarum ſæpe exprimitur nomine *commonitorii* aut *regularum*, quæ præſtitui ſolebant legatis ad ſynodum profecturis, aut ſynodis Papæ nomine præſidentibus, Vicariis item Apoſtolicis, aut Legatis alia ex cauſa in provincias miſſis; quales literæ hoc ævo *inſtructiones Legatorum* vocantur. Celebre eſt commonitorium Gelaſii P. inſcriptum *Fauſto Magiſtro fungenti legationis Officium Conſtantinopolim.* In Concilio Epheſino lecta fide Nicæna & expoſita cauſa Neſtorii dictum ab omnibus Epiſcopis: *Sanctiſſimi Romani Epiſcopi ſcripta legantur.* Ante damnationem vero Neſtorii dixerunt Patres: *Coacti per ſacros canones & Epiſtolam Sanctiſſimi Patris noſtri & Commini-*

miniſtri Cæleſtini, Romanæ Eccleſiæ Epiſcopi, lacrymis ſubinde perfuſi ad lugubrem hanc contra eum ſententiam neceſſario venimus. In Concilio Chalcedonenſi Act. I. Paſchaſinus, Romanæ Eccleſiæ Legatus, dixit: *Beatiſſimi atque Apoſtolici viri Papæ urbis Romæ, quæ eſt caput omnium Eccleſiarum, præcepta habemus præ manibus, quibus præcipere dignatus eſt ejus Apoſtolatus, ut Dioſcorus Alexandrinorum Epiſcopus non ſedeat in Concilio, ſed audiendus intromittatur. Hoc nos obſervare neceſſe eſt. Si ergo præcipit veſtra Magnificentia, aut ille egrediatur, aut nos eximus.*

§. LXXXVII.

Declarativæ dictæ ſunt Epiſtolæ, quæ inſignem viri defuncti ſanctitatem declarabant. Aliæ dictæ *clericales*, *diaconales*, *Epiſcopales* ſeu enthroniſticæ, quas initio Pontificatus non tam Pontifex M. ad univerſos Epiſcopos, quam Epiſcopi ad collegas ſuos, indeque ad ipſum Pontificem M. mittebant, ut, qua par erat, ſubmiſſione agnoſcerent eundem, ac revererentur. S. Cyprianus ad S. Cornelium P. accepto de ejus electione certo nuntio ſcribit: *Placuit per Epiſcopos — — ut per omnes omnino iſthinc poſitos* (Epiſcopos Africæ) *literæ fierent, ſicut fiunt, ut Te univerſi collegæ noſtri, & communicationem tuam, id eſt, catholicæ Eccleſiæ unitatem pariter & caritatem probarent firmiter, ac tenerent* (*q*).

(*q*) Ita nimirum ex mente S. Cypriani, totiusque eccleſiaſticæ antiquitatis in communione eſſe Apoſtolicæ Sedis, perinde eſt, ac communicare cum univerſa, ſeu Catholica Eccleſia.

§. LXXXVIII.

§. LXXXVIII.

In tam vario Literarum Pontificiarum genere diſtinguendæ in primis ſunt conſtitutiones *generales*, quæ ad regendam univerſam Eccleſiam diriguntur, tum circa dogmata fidei, tum circa diſciplinam Eccleſiaſticam & mores fidelium: *& ſpeciales*, ceu reſcripta ſtricte dicta. Ad has referuntur, quæ a Romano Pontifice ſtatuuntur vel in Concilio provinciali, vel pro ſuis ditionibus in Italia; id quod velle præſumitur, ſi Decretum edat lingua italica conceptum. Nam ut in J. P. E. §. 353. animadverti, Romanus Pontifex conſiderandus eſt, ut Caput Eccleſiæ univerſalis & Paſtor paſtorum, ut Patriarcha totius Occidentis, ut Primas Italiæ, ut Metropolita Romanæ provinciæ, ut Epiſcopus Diæceſeos Romanæ, ut Princeps temporali gaudens Dominio; quia ſuperior dignitas inferiorem non ſupprimit, ſed ornat, & elevat. Quovis autem harum dignitatum munere conſtitutiones edere, aut reſcripta dare poteſt Romanus Pontifex.

§. LXXXIX.

De conſtitutionibus generalibus, qualia ſunt Decreta & Decretales Epiſtolæ, generatim atque ex ſenſu venerandæ antiquitatis ſtatuendum, *eas venerabiliter ſuſcipi, ſummoque in pretio haberi debere, tanquam ipſius divina Petri voce firmatas* (r). Homini catholico ſalutisque ſuæ ſtudioſo id perſuaſiſſimum eſt ex ipſo primatu divinitus inſtituto,

(r) Can. 2. diſt. 19.

§. XC.

Quantam autem vim Epiſtolis Decretalibus Pontificum ineſſe agnoverit antiquitas, ipſa indicat vox *auctoritatis*, qua illas Epiſtolas denotabant. Acta ſynodi Palæſtinæ, quæ tempore Victoris P. celebrata eſt, ſic incipiunt: *Papa Victor, Romanæ urbis Epiſcopus, direxit auctoritatem ad Theophilum Cæſarienſem. — — Cum multitudo illa convenit, Theophilus Epiſcopus protulit auctoritatem ad ſe miſſam Papæ Victoris.* Teſte Conſtantio in pervetuſta Canonum collectione non alio, quam *auctoritatis* nomine inſcribuntur Epiſtolæ Decretales: *Auctoritas Siricii ad Himmerium, Auctoritas Innocentii ad Victricium.* P. Zoſimus in Epiſtola I. ad Epiſcopos Galliæ, cum præſcripſiſſet, ut, qui Romam aut alio e Gallia veniunt, formatas accipiant a Metropolitano Arelatenſi, addit: *Quam auctoritatem ubique nos miſiſſe manifeſtum eſt, ut cunctis regionibus innoteſcat, id, quod ſtatuimus, omnimodis eſſe ſervandum.* Eadem voce & vocis ſignificatione utitur Bonifacius I. in Epiſt. ad Rufum & Macedonas: S. Leo Epiſt. 159. Ball. edit. Nec Tertullianum, cum l. de Præſcript. c. 36. de Romana Eccleſia ait: *Unde nobis quoque auctoritas præſto eſt*; aliud ſignificaſſe puto, quam Decreta illius Eccleſiæ etiam in Africam deferri. Iſti enim auctoritatis voce aliud non denotabant, quam juſſa ſuperiorum, & edicta publice propoſita (*s*).

(s) Vicat in vocabulario J. U. verbo: *Auctoritas.*

§. XCI.

§. XCI.

Ut præter venerationis ſenſa erga decretales Epiſtolas, ſimul ideam de veteri illarum ſtilo informes animo, animadverte, ſolitos eſſe primorum temporum Pontifices, vitæ ſanctitate omnique doctrina illuſtres maximam obedientiam ſubjectionemque erga Decretales ſuas exigere, easque, tanquam Petri poteſtate conſtitutas, additis graviſſimis ſanctionibus communire.

I. Teſtis minime ſuſpectus eſt Tertullianus Montaniſtarum lue jam infectus, & contra edictum Apoſtolicæ Sedis ſentiens. Is in l. de pudicitia, ſeu potius adverſus reconciliationem pœnitentium prope initium ita ſcribit: *Audio, etiam edictum eſſe propoſitum, & quidem peremtorium: Pontifex ſcilicet Maximus, quod eſt Epiſcopus Epiſcoporum, edicit: Ego & mœchiæ & fornicationis delicta pœnitentia functis dimitto.* Quibus verbis Tertullianus ex ſtylo Juriſconſultorum, quorum ipſe in numero fuit, *peremtorium* vocat edictum, ita conceptum, ut *perimeret diſceptationem, hoc eſt, ultra non pateretur adverſarium tergiverſari,* l. 70. D. de Judiciis; ſatisque indicat, Pontificem Romanum vi & titulo ſupremæ poteſtatis coegiſſe alios, ut exemplum Romanæ Eccleſiæ ſequerentur, & delictorum, quæ nominat, pœnitentia functos reconciliarent, atque ad ſacra admitterent myſteria (*t*).

(*t*) Tertulliani verbis deſignari Romanum Pontificem, ac veriſimiliter Zephyrinum, ſentiunt viri eruditiſſimi plerique omnes, præſertim cum eundem, quem impugnat, *Apoſtolicum* nominet c. 21. ejusdem libri; qua voce ſimpliciter a Veteribus denominatum fuiſſe Præſulem Apoſtolicæ Sedis; conſtat. Quæ hoc eodem c. 21. de eccleſia Petri propinqua Tertullianus profert, de eccleſia tempore, non loco propinqua

pinqua Petri videntur intelligenda; quia verba Chriſti: *Super hanc Petram*, ita explicat, & perſonæ Petri aplicat, quaſi cum perſona Petri poteſtas ibi conceſſa exſpirarit. Conf. Antifebronio di Franceſcant. Zaccaria T. 3. P. II. L. II. C. I. n. IV.

§. XCII.

II. Quanta Auctoritatis vi Victor P. I. Polycratem Epheſiorum Epiſcopum & provinciæ Aſianæ Metropolitam aggreſſus ſit, ut in celebrando Paſchate Romanæ & Univerſæ Eccleſiæ diſciplinam ſequeretur, dicemus in appendice hiſtorica L. II. & facile ex reſponſo Polycratis colligitur, in quo ait: *Nihil moveor iis, quæ ad terrorem intentantur* (*u*).

III. Firmilianus Cappadociæ Epiſcopus intemperante ſane epiſtola, quæ eſt 75. inter epiſtolas Cypriani, ſatis indicat, Stephanum Papam, a quo diſſentiebat, in decreto de Baptismo hæreticorum ad ſummam auctoritatem D. Petro conceſſam, atque ad ſe jure ſucceſſionis devolutam provocaſſe; unde Firmilianus juſte indignari Stephano ſe ajebat, quod, *qui ſic de epiſcopatus ſui loco gloriatur, & ſe ſucceſſionem Petri tenere contendit, ſuper quem fundamenta Eccleſiæ collocata ſunt, multas alias petras inducat, & eccleſiarum multarum nova ædificia conſtituat, dum eſſe illic Baptisma ſua auctoritate defendit.* Qua in re, cum a Cathedra Petri diſſentiret Firmilianus cum conſortibus litis, non potuit non errare; quaſi, qui Baptismum rite adminiſtratum ab hæreticis probaret validum, ſectam hæreticorum ob eam cauſam comprobaret, ut veram.

(*u*) Apud Couſtant col. 99.

§. XCIII.

§. XCIII.

Addam nonnullas ſanctionum formulas, quas decretis ſuis pro ſumma & univerſali poteſtate ad Epiſcopos, & Metropolitas miſſis annexuerunt antiquiſſimi & ſanctiſſimi Pontifices.

I. Ex Epiſt. S. Siricii P. ad Himmerium Tarrac. an. 385. *Scituri poſthac omnium provinciarum ſummi Antiſtites, quod ſi ultra ad ſacros ordines quemquam de talibus crediderint aſſumendum: & de ſuo & de ſuorum ſtatu, quos contra Canones & interdicta noſtra provexerint, congruam ab Apoſtolica Sede promendam eſſe ſententiam.* Has minas ad Metropolitas, *provinciarum ſummos Antiſtites*, eſſe directas, vix dubium eſt.

II. Ex Epiſt. S. Zoſimi P. ad Epiſcopum Salonitanum, & vicinos fratres data an. 418. *Sciet, quisquis hoc, poſtpoſita Patrum & Apoſtolicæ Sedis auctoritate, neglexerit, a Nobis diſtrictius vindicandum; ut ſui loci minime dubitet, ſibi non conſtare rationem, ſi hoc putat, poſt tot prohibitiones impune tentari: contumeliæ enim ſtudio fit, quidquid interdictum toties uſurpatur.*

III. Ex Epiſt. S. Cæleſtini P. ad univerſos Epiſcopos per Apuliam & Calabriam conſtitutos data an. 428. *Quisquis vero conatus fuerit tentare prohibita, ſentiet cenſuram Sedis Apoſtolicæ minime defuturam. Quæ enim ſola admonitionis auctoritate non corrigimus, neceſſe eſt, per ſeveritatem congruentem regulis vindicemus.*

IV. Ex Ep. 4. alias 3. S. Leonis P. M. ad Epiſcopos per Campaniam & univerſas provincias con-

ſtitutos data. an. 443. *Hoc itaque admonitio Noſtra denuntiat, quod, ſiquis fratrum contra hæc conſtituta venire tentaverit, & prohibita fuerit auſus admittere, a ſuo ſe noverit officio ſubmovendum, nec communionis noſtræ futurum eſſe conſortem, qui ſocius eſſe noluit diſciplinæ.*

§. XCIV.

Dicent fortaſſe adverſarii Pontificiæ Auctoritatis: in hunc modum ſcripſiſſe Romanos Pontifices *in cauſa ſcilicet propria.* ℟. 1. Non in cauſa propria ita ſcripſerunt, egeruntque Romani Pontifices, ſed in cauſa Chriſti, a quo Vicarii conſtituti ſunt; in cauſa Eccleſiæ, cui ſumma cum poteſtate præpoſiti ſunt; in cauſa divinæ religionis, cujus præcipui depoſitarii ſunt; in cauſa ovium, de quarum ſalute rationem ſe reddituros æterno Judici norunt: nec ipſi magis de ſuprema ſua poteſtate, quam ſacræ Scripturæ, & Traditiones, & Patres, & Concilia, & Doctores Eccleſiæ ita ſentiunt, præcipiuntque. ℟. 2. Si hæc exceptio: *In cauſa propria*, hoc loco valet; eadem objectari ſemper poterit & judici, qui contumacem aut petulantem litigatorem: parenti, qui immorigerum filium: Principi, qui rebellem ſubditum compeſcit auctoritate ſua: denique paſtori, qui gregem continet, luposque abigit. Imo ſiquis ſe, vitamque, & fortunas ſuas, ſi honorem, ſi auctoritatis, vel juris ſui quamlibet partem defendit contra iniquos invaſores, repelli poterit hac exceptione: *In propria cauſa.* ℟. 3. Viri ſanctiſſimi, & cæleſti pleni ſapientia, ambitionis nota, faſtusque ſuſpicione aſpergi non poſſunt ſine impudente calumnia; ſed pro

certo

certo tenendum, eos ita locutos & perpetua quidem conſenſione, atque ita actitaſſe tanquam conſcios, memoresque graviſſimi officii divinitus impoſiti, atque ſollicitos de ſalute Eccleſiæ & animarum, de quibus rationem redditùri erant divino Judici.

§. XCV.

Non ſola reverentia ac ſimplex ſubjectio impendenda eſt Pontificiis Conſtitutionibus, ſed recta quoque interpretatio, & attentio, ut & materia illarum expendatur, & ratio ac modus, quo eam pertractant. Nam Pontificiæ Conſtitutiones in eo duntaxat ſenſu atque intra illos limites auctoritatem obtinent, intra quos conſtringuntur ex mente ipſorummet Pontificum. Recte monet Petrus Ballerinius in præclariſſimo opere de vi ac ratione Primatus RR. PP. *Illud apud non paucos præjudicium obtinet, quo omnia Pontificum dicta vel ſcripta, tanquam fidei definitiones, exiſtimant, nec cogitant, ſe hac ratione ipſis Pontificibus, dum favere nimium volunt, obeſſe plurimum, adverſariisque Pontificiæ inerrantiæ plurium objectorum occaſionem præbere* (x). Ut *definitionem fidei* edere cenſeatur Romanus Pontifex, opus eſt, *primo*, ut res ipſa, quæ definitur, tanquam ad fidem & jus divinum pertinens attingatur: *ſecundo*, ut præcipiatur, aliquid credendum, aut tenendum tanquam ad fidem aut jus divinum pertinens, vel reprobandum tanquam errorem fidei aut juri divino repugnantem. Hoc præceptum ita exprimi ſolet, ut ii, qui aliter ſentiunt, a Catholica vel Romana fide abeſſe, aut ab Eccleſiæ Romanæ communione & unitate ſeparati declarentur, anathemate percellantur: aut ut propo-

ſitiones damnatæ hæreſeos aut aliis æquivalentibus cenſuris inurantur (*y*).

(*x*) C. XV. §. 10.

(*y*) Hujus generis ſunt tum antiquæ definitiones Innocentii I. contra Pelagianos, Cæleſtini I. contra Neſtorium, Leonis I. contra Eutychen, Agathonis I. contra Monothelitas &c. Tum aliæ recentiores definitiones RR. PP. ceu Innocentii X. in Conſtit. de quinque propoſitionibus ex libro Janſenii excerptis.

§. XCVI.

Si eo, quo dictum eſt, modo quidpiam definit Romanus Pontifex, *ex Cathedra* loqui dicitur a Scholaſticis, nempe tanquam publicus Doctor & ſupremus Legislator Eccleſiæ, ut unitas fidei ſervetur, & ex præcepto Chriſti Petro impoſito fratres confirmentur in fide. *Cathedræ* appellatio præcipue deſumta eſt ex verbis Chriſti Matth. XXIII. 2. Ubi Moyſis Cathedra, non utique materialis, ſed nempe doctrina Legis, & poteſtas atque officium Legem explicandi memoratur. Cathedræ Romanæ vel Apoſtolicæ vocabulum latius ſumtum omnem denotat Auctoritatem Apoſtolicam, ex divino primatu manantem; primario tamen ad fidei doctrinam circa veritates theoreticas vel regulas practicas ſignificandam a Patribus adhibitum eſt, ut Ballerinius cit. op. de Primatu oſtendit C. XIII. n. 35. Auctor Principiorum J. P. Eccl. C. V. §. 5. ait: Pontifex *agit doctorem privatum, quoties nec ut judex procedit, nec ut legiſlator*; & adnotat: *Hanc explicationem puto clariorem eſſe phraſi illa metaphorica Scholaſticorum: Cum non loquitur ex Cathedra.* Inepte! ac inprimis non Scholaſticis tantum, ſed antiquiſſimis

mis Patribus uſitatiſſima eſt Cathedræ Romanæ vel Apoſtolicæ vox ; ut oſtendit Ballerinius loc. mox cit. Dein privato doctori auctor opponit Pontificem ex Cathedra loquentem. Privatus doctor cenſetur ; ſi nec ut judex procedit, nec ut legislator : ergo ſecundum dialecticas regulas ex Cathedra loqui cenſebitur ab auctore , ſi vel ut judex procedit , vel ut legislator : atqui id falſum omnino eſt ; ſæpe enim Pontifex judicis vel legislatoris munere fungitur in cauſis meri facti , vel ad fidem aut jus divinum minime pertinentibus ; nec tamen continuo ex Cathedra loqui exiſtimatur a peritis rerum theologicarum.

§. XCVII.

Idem Auctor Princip. C. V. quo de ſummorum Pontificum decretis agit. §. XXXVIII. *Demus*, inquit, *cenſuras papales absque generali Concilio, non eſſe judicium ultimum : demus provocatum fuiſſe ad univerſalem ſynodum : nihil tamen minus reverentia illis & obſequium interim debebitur, tanquam decretis proviſionalibus, honeſtis, imo ad præcavenda animarum pericula neceſſariis, medioque tempore abſtinendum erit ab ulteriore diſſeminatione dogmatis confixi, quam plerumque ſubſequitur ſeditio.* Non eſt hic locus agendi de vi & infallibilitate Pontificiarum deciſionum , ſed antiquitatis Eccleſiaſticæ ſtudioſus explorata habet ſequentia. *Primo*, ſemper in Eccleſia agnita fuit *neceſſitas*, in doctrina fidei & divini juris ſentiendi & conſentiendi cum Cathedra Petri. Ampliſſimam traditionem hujus neceſſitatis palam fecit Ballerinius toto opere de vi & ratione Primatus RR. PP. *Secundo*, editis ab Apoſtolica Sede decretis, quæ formalem ex-

poſitionem fidei & divini juris præ ſe ferebant, controverſiæ in Eccleſia cenſebantur *terminatæ*; id quod in Antifebronio a V. C. Zaccaria T. III. l. 1. c. 3. multis exemplis oſtenditur. Vox & ſignificatio decreti *provisionalis* eſt nova & multis ſeculis in Eccleſia inaudita. *Tertio*, ſi poſt definitionem Pontificiam lis eadem in Conciliis agitata & examinata fuit, diſtingui oportet cum Epiſcopis Galliæ *examen* quoddam *inſtructionis*, *Confirmationis & ſimplicis adhæsionis*; quale etiam poſt conciliares definitiones aut conſenſum totius orbis extra Concilium habuit locum, ab *examine juridico*, *ſeu auctoritatis*. *Quarto*, ſi homines hæretici & turbulenti definitionibus Pontificiis non acquieverunt; cogitandum, eos nec generalium ſynodorum definitionibus acquieviſſe. Manſerunt poſt Concilium Nicænum Ariani; poſt Conſtantinopolitanum Macedoniani: poſt Epheſinum Neſtoriani: poſt Chalcedonenſe Eutychiani, & ita porro. *Quinto*, Auctor Princip. Cit. C. V. §. VIII. ait, de infallibilitate Romani Pontificis *merito* dubitari poſſe in iis cauſis, quæ duplicem involvunt quæſtionem, nempe juris, & facti; qualis eſt Canonizatio Sanctorum; *cum quæſtio facti prudentiſſimos latere queat*. Sed reſpondendum eſt cum Benedicto XIV. L. I. C. XLIII. n. 1. *de Servorum Dei beatificatione, & Beatorum canonizatione*, id ipſum dici poſſe de *canonizationibus factis in Conciliis generalibus, legitime congregatis: infallibilitatem propterea, quam denegant Romano Pontifici in canonizationibus, denegare quoque coguntur generalibus Conciliis.*

§. XCVIII.

§. XCVIII.

De cenſuris propoſitionum, & *qualificatione* doctrinæ, a Summis Pontificibus reprobatæ, egi in Jure E. P. C. VII. §. 375. In Decretalibus multæ agitantur quæſtiones, ad fidem & jus divinum pertinentes; ſed animadvertendum, quod Bellarminus ſcripſit: *Multa eſſe in Epiſtolis decretalibus, quæ non faciunt, rem aliquam eſſe de fide; ſed ſolum opiniones Pontificum ea in re nobis declarant* (z). Idem monet Melchior Canus: *Reſpondent ſæpe Pontifices*, inquiens, *ad privatas hujus aut illius Epiſcopi quæſtiones, ſuam opinionem de rebus propoſitis explicando, non ſententiam ferendo, qua fideles obligatos eſſe velint ad credendum* (a). Nempe ex quo Summi Pontifices ad Petri Sedem promoti ſunt, ſicut non exuerunt humanam naturam; ita neque humanam agendi opinandique rationem depoſuerunt. Sæpe pro more Scholaſticorum rationes *dubitandi*, ſecuturæ deciſioni contrarias, præmittunt; quæ utique vim probandi non habent, ac ne menti quidem & ſententiæ ipſorum Pontificum conformes ſunt. Singularem divini Spiritus aſſiſtentiam ex Chriſti promiſſo tum demum iisdem attribuimus, quando, ut dictum, & explicatum ſupra eſt, de fide & divino jure ex Cathedra loquuntur. Aliis Apoſtolicis ſcriptis & decretis ſummam quidem obſervantiam exhibemus pro ſumma ſcribentium dignitate & auctoritate; at non continuo in numero dogmaticarum & immutabilium definitionum ea habemus; quod nec ipſi deſiderant ullo pacto.

(z) L. 4. de Rom. Pontif. c. 14.

(a) L. 6. de locis Theol. c. 8. ad 8.

CAPUT VII.

DE CONCILIIS.

§. XCIX.

Conventus plurium in unum de re quadam deliberandi cauſa, *Concilium* dici poteſt. Concilia autem Eccleſiaſtica ſunt legitimi conventus Catholicorum Antiſtitum, de cauſis fidei, unitatis & diſciplinæ coacti. Non quivis ergo Epiſcoporum congreſſus, Concilium eſt; ſed ſpectari in eo debet primo *finis*, deinde *forma*, quæ ex principiis Hierarchiæ pendet tum in convocatione, tum in celebratione, denique in concluſione ſeu confirmatione, ut *legitimus* habeatur conventus. Hierarchia Eccleſiæ ordinatum corpus exhibet & Caput requirit membris præpoſitum, quale eſt Papa in Conciliis univerſalibus; Patriarcha vel Primas in nationalibus; Archiepiſcopus in provincialibus; Epiſcopus in diœceſanis (*a*).

(*a*) Ab antiquis Scriptoribus loca ſacra & pia, in quibus fideles communi pietatis ſpiritu convenerant, ſæpe appellantur concilia, ſynodi, Martyrum concilia, conciliabula (etſi hæc vox in deteriorem nunc ſenſum ſoleat accipi). Eo reſpicit edictum Conſtantini M. „Habeat unusquisque licentiam ſanctiſ„ſimo catholicæ venerabilique Concilio decedens bo„norum, quod optaverit, relinquere, & non ſint „caſſa judicia ejus. „ L. 1. c. de SS. Eccl. & Cod. Theod. l. 16. tit. 2. de Epiſcopis, Eccleſiis & Clericis. Leg. 4.

§. C.

§. C.

Quadruplex enumeravi Conciliorum genus. I. *Univerſalia*, *generalia*, *ſeu œcumenica* ſunt, ad quæ vocantur Epiſcopi univerſi orbis, qui poſſunt & debent intereſſe, niſi impediantur, & quibus Romanus Pontifex per ſe vel ſuos legatos præſidet.

II. *Nationalia*, in quæ conveniunt Archiepiſcopi & Epiſcopi unius regni vel nationis præſide Patriarcha vel Primate regni. Atque hæc, ſi numero Antiſtitum, rebusque geſtis ſpectabilia ſunt, ſæpe vocantur *plenaria*, ſed fere cum limitatione e. g. Concilium plenarium Africæ: Concilium univerſale anniverſarium.

III. *Provincialia*, ad quæ unius provinciæ Epiſcopi præſide Metropolitano, vel Archiepiſcopo evocantur.

IV. *Diœceſana*, in quibus Clerus unius Diœceſis ſuo ſub Epiſcopo congregatur.

§. CI.

Mixta ex provincialibus & diœceſanis memorantur Concilia plurima a Romanis Pontificibus olim celebrata, in quibus præter presbyterium Papæ, id eſt, præter diaconos & presbyteros Eccleſiæ Romanæ aderant Epiſcopi vicini, atque alii etiam remotarum regionum, qui in urbe tum reperiebantur. Frequentiſſimus enim primis jam temporibus, maximeque periculoſis ob furorem gentilium erat acceſſus Epiſcoporum ad Sedem Apoſtolicam, non utique curioſitatis cauſa, ſed communis fidei, unitatis & diſciplinæ ſtudio. Iſtiusmodi fuit Concilium,

lium, quod S. Cornelius P. circa an. 251. Romæ habuit in cauſa confeſſorum Maximi presbyteri, Urbani & Sidonii, qui ejurato ſchismate Novatiani in Catholicam Eccleſiam recepti ſunt. *Omni actu ad me perlato*, inquit S. Cornelius P. *placuit contrahi presbyterium. Adſuerunt etiam Epiſcopi quinque, qui & hodie præſentes fuerunt, ut firmato conſilio, quid circa perſonam eorum obſervari deberet, conſenſu omnium firmaretur* (*b*). Similiter S. Zoſimus P. in Epiſtola ad Aurelium & univerſos Epiſcopos Africæ data an. 417. teſtatur, examini ſeu inquiſitioni Celeſtii, vaferrimi hæretici, interveniſſe, *quicunque in tempore ex diverſis regionibus aderant Sacerdotes*; unde Paulinus Diaconus in ea cauſa *cœtum Apoſtolicæ Sedis* nominat (*c*). In ſynodo Romana III. ſub S. Gregorio M. ſubſcripſerunt Epiſcopi 24., Clerici 33. (*d*). Ab hoc Conciliorum Romanorum genere re ipſa non differt ampliſſimum Collegium S. R. E. Cardinalium, perfectam exhibens Hierarchiam Epiſcoporum, Presbyterorum, ac Diaconorum, quorum conſiliis & ſuffragiis Romani Pontifices in expediendis negotiis Eccleſiæ utuntur.

(*b*) Couſtant in Ep. RR. PP. col. 136.

(*c*) Ib. col. 947. & 966. Idem auctor in Præfat. n. 33. auctoritatibns & exemplis antiquiſſimorum Pontificum oſtendit, eos negotia in ſynodis decidere ſolitos eſſe; etſi decreta & conſtituta ipſi Pontifici, nempe Capiti, jure tribuantur.

(*d*) Concil. edit. Manſi T. X. col. 486.

§. CII.

Hiſtoria temporum antiquorum aliud præterea genus ſynodorum exhibet, quæ *regiæ* dicebantur;

co-

eoquod non ex Epiſcopis tantum conſtarent, ſed ex optimatibus quoque & comitibus regni vel imperii, ut omnium ſuffragiis firmarentur Leges ad utramque politiam, Eccleſiaſticam & civilem, pertinentes. Iſtius generis Concilia frequentia extitiſſe Conſtantinopoli, animadvertit eruditiſſimus Thomaſſinus: multo frequentiora fuerunt in Gallia ſub ſtirpe Carolingica; cujus temporis ſcriptores & monumenta, quæ extant, Imperium quoddam Sacerdotale, & Sacerdotium Regale exhibent, cum ſumma Sacerdotii & Imperii vigeret concordia, & velut amicitia. Quæ res cum nec antea eſſet inſtituta, nec poſt obſervata, legem facere non poteſt, niſi eodem jure, quo poteſtas etiam profana & imperialis de rebus Eccleſiaſticis diſpoſuit, aſſeras, Eccleſiaſticam de rebus imperii poſſe decernere (*e*).

(*e*) Conf. Benedict. XIV. de Synod. Diœceſ. l. 1. c. 1. n. 2. Conf. etiam auctor. de finibus utriusque poteſtatis C. X.

§. CIII.

Valde ampla eſt, & late patet tractatio *juris ſynodalis*, nec ea fixam ſedem, certumve *titulum* in Decretalibus Gregorii IX. habet. Eſt illius juris *Theoria* quædam, eſt etiam *Hiſtoria*; nempe Conciliorum varii generis, quæ ſupra recenſui, inde a naſcente Eccleſia celebratorum. Auctores a rebus theoreticis in hoc genere ad hiſtoricas ſæpe pervolant, ab his ad illas, non tantum ut illuſtrent argumentum ſuum, ſed ut probent, ac confirment. Dein duplici modo in jure ſacro ſpectari debent Concilia; *primo* uti *ſubjectum* poteſtatis ſacræ, quatenus cœtus Epiſcoporum, tanquam perſona moralis, pote-

poteſtatem habet judicandi de negotiis fidei, communionis, & diſciplinæ, eumque in finem jure inſpiciendi, ferendi leges, exercendi jurisdictionem quaſi civilem, & criminalem pollet. *Secundo* ut *objectum* jurium, quæ in cauſa ſynodi celebrandæ competunt Summo Pontifici, dein Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, Epiſcopis, atque etiam Principibus ſecularibus, qui poteſtate ſua & munificentia tot Præſulum ex remotis regionibus convenientium labores & difficultates ſublevant, contumaces ſynodo ſiſtunt, ordinem in conſeſſibus conſervant, decretorum executionem promovent. Multum ſane in cognitione juris ſynodalis profecit, qui plurima capita, variasque quæſtiones eo pertinentes accurate diſtinguere, & unamquamque diſtincte & ordine quodam mente concipere didicit. Atque id maxime hoc loco propoſitum mihi eſt: rei enim totius doctrina & ſingulorum capitum perfecta expoſitio & pertractatio neque propria eſt libelli iſagogici, neque intra ejusdem anguſtias conſtringi poteſt.

§. CIV.

Quando ſynodi tanquam *ſubjectum* poteſtatis ſacræ conſiderantur; prima eſt veluti quæſtio ſtatus, an *legitima* ſit hæc perſona moralis, ſive an rationem Concilii Eccleſiaſtici reipſa habeat. Sunt enim ſynodi *ſpuriæ*, tum quæ ſe œcumenicas jactitarunt, tum quæ plenarias ſeu nationales, tum aliæ ordinis inferioris. Sæpe enim pro legitimis conventibus exiſtunt turbæ, illicita conventicula, conjurationes, ſynagogæ ſatanæ (*f*). Fieri etiam poteſt, ut legitimi conventus degenerent in ſpurios & illicitos, ſive

ſive legitimi eſſe ceſſent, uti ſi poſt diſſolutionem legitima auctoritate factam, animo ſchismatico continuentur. Sunt alia, quorum vitia ac præcedentes defectus ſanari quaqua ratione poſſunt, nempe per confirmationem rerum illegitime geſtarum, poſtea auctoritate legitima ſupervenientem. Pro diverſa iſtiusmodi confirmatione & approbatione ſynodi quadam *partim approbatæ*, *partim reprobatæ* cenſentur. Sunt denique ſynodi *ſimpliciter approbatæ*, quarum ſtatus a nemine Catholicorum vocatur in dubium, tum univerſales & œcumenicæ, tum etiam particulares, quarum non paucæ antiquis habitæ temporibus ſingularem Romani Pontificis confirmationem, & Catholicæ Eccleſiæ approbationem meruerunt ſæpe poſt intervallum, aut ipſo uſu ac receptione.

(*f*) Apoc. II. 9. & III. 9.

§. CV.

Status legitimus ſynodorum, de quo primo omnium quærendum dixi, pendet ex eo, quod in ea celebranda ſatisfactum ſit juribus eorum, qui poteſtate quadam circa ſynodos, tanquam objectum, gaudent. Ea jura revocantur ad convocationem, ipſam celebrationem, confirmationem ſaltem tacitam in ſynodis particularibus, ut a ſummo Pontifice non reprobentur. Hæc quidem ex principiis Hierarchiæ divinæ & jure Eccleſiaſtico, publico, quod eandem exponit, maxime definienda ſunt; generatim tamen eadem hic indicari neceſſe eſt.

§. CVI.

§. CVI.

I. Primum eſt *convocatio ſynodi.* In omni regimine ſacro & profano, in quo cœtus plurium fieri ſolent, ceu ipſius populi, optimatum, ſtatuum provincialium, judicum, ſenatorum &c. ſpectatur jus convocandi, ſeu conventum indicendi. Iſthoc jus uſurpari ab alio, cui non competit, ſine injuria & ſuſpicione turbarum, ac factionum haud poteſt. Dein juri convocationis reſpondere debet obligatio veniendi, conveniendique, imo & permanendi, donec cœtus legitime ſolvatur. Synodi Eccleſiaſticæ ſine Capite ſuo eſſe non poſſunt, cui fere & jus colligendi membra ſua aut convocationem ratam habendi competit; atque id ipſum Caput arbitrari, ac definire debet, expediatne certis temporibus coire ſynodum, ne unitas Eccleſiarum, quæ in ſynodis maxime ſpectatur, acerbitate temporum diſſolvatur magis, quam conſervetur & conſtringatur: Capitis igitur eſt, judicare de cauſa convocationis, ſatisne gravis & juſta ſit, ut paſtores avocentur a gregibus, & longas itineris & peregrinationis moleſtias ſuſcipiant. Huc etiam pertinet, quis *vocari* jure debeat, nequis de contemtu agere aut expoſtulare poſſit: quæ convocationis legitima forma ſit: quæ excuſatio abſentiæ admitti queat: delegati ab abſente anne & quatenus recipiendi ſint. Denique principio ſynodi diſpiciendum eſt, ſatisne competens præſentium Patrum numerus ſit, ut deliberationibus initium dari, eaque ſynodus œcumenica, nationalis aut provincialis cenſeri queat.

§. CVII.

II. *Celebratio* ipſa continet ſequentia capita. Obſervantur ſolitæ aut præſcriptæ ſolemnitates, ac jus cæremoniale, cujus principia exponuntur tit. de *majoritate & obedientia* : jus præſidendi: ordo ſedendi: facultas proponendi, interloquendi, reſpondendi, habita diligente cautione, ne in tumultum abeat concio, cui Spiritus Sanctus intereſt, & inviſibiliter præeſt : libertas ſuffragiorum, modus eadem numerandi & colligendi, nempe *viritim*, id eſt, per ſingula capita, an *curiatim* ſecundum claſſes & ordines, in quos præſentes redacti ſunt, ceu curias, centurias, nationes : diſtinctio fit inter vocem definitivam, & conſultivam ſeu approbativam : dein utrum qui jure ſuffragii de cetero gaudet, tempore quodam, ut judex, ſedere queat, an potius judicandus comparere debeat. Cura habetur, ut rerum, quæ proponendæ & expediendæ ſunt, teneatur rectus ordo, atque ut acta in ſynodo, geſta, concluſa & definita fideli excipiantur calamo & mandentur ſcriptis authenticis. Quo loco *canones & decreta* a Conciliis edita diſtingui oportet a *geſtis ſynodalibus* eorundem Conciliorum: illa fere extant in memoriis temporum præteritorum; non item hæc.

§. CVIII.

III. *Confirmatio* hoc loco eſt corroboratio actus in ſynodo geſti, vel juris ab ea editi facta, per legitimum Superiorem. Vim Pontificiæ confirmationis, quæ actis ſynodorum accedit, diſtincte declarat S. Gelaſius P. in *Tomo de anathematis vinculo*, agens de rejecto a Sede Apoſtolica canone Concilii

Chalcedonenſis circa prærogativam Sedis Conſtantinopolitanæ: *Totumque ut dictum eſt, in Sedis Apoſtolicæ poſitum eſt poteſtate. Ita, quod firmavit in ſynodo Sedes Apoſtolica, hoc robur obtinuit; quod refutavit, habere non potuit firmitatem* (g). Ex his inferes:

I. Concilia œcumenica, & quæ ab iis definita, judicata & ſancita ſunt, ut vim habeant, neceſſario confirmari debent a Sede Apoſtolica. Secus enim univerſalem Chriſti Eccleſiam, uti deberent, non repræſentant; cum ea non ſit acephala.

II. Confirmatio Pontificia ſanat defectus, ſi qui contigiſſent in convocatione aut celebratione ſynodi generalis, eo ſaltem modo, ut ea, quæ confirmata ſunt, non minorem vim habeant, quam definita & ſancita a Pontifice extra Concilium, aut conſtituta in ſynodis particularibus, a Romano Pontifice confirmatis.

III. Synodi quæcunque particulares integrarum etiam nationum ſi poſitive reprobentur ab Apoſtolica Sede, nullam penitus vim habere poſſunt. Id concedere debent etiam ii, qui poteſtatem œcumenicarum ſynodorum ſupra RR. Pontifices extollunt. Nam de eccleſiis quibuscunque particularibus exponunt propoſitionem 41. Joannis Wicleffi, in Concilio Conſtantienſi damnatam: *Non eſt de neceſſitate ſalutis, credere, Romanam Eccleſiam eſſe ſupremam inter alias Eccleſias.*

IV. Si ea, quæ a Sede Apoſtolica ante ſynodum præſcripta, vel definita ſunt, a ſynodis, ut oportet, recipiantur, vel pari forma præſcribantur, aut defi-

definiantur, non cenſetur deeſſe confirmatio Pontificia, etſi nullus ſubſequatur actus.

(g) T. VIII. Concil. edit. Manſi col. 92.

§. CIX.

Ex juribus hactenus indicatis pendet ſtatus ſynodorum, ut *legitimæ* cenſeri, & pro *ſubjecto poteſtatis ſacræ* haberi queant. De hoc ſubjecto quæri ſolet, quatenus neceſſarium ſit, ita nempe, ut negotia Eccleſiaſtica ſine Concilio generali, aut particulari quodam exitum per ſe habere non poſſint. Auctor Princip. juris E. P. Catholicorum, acturus de Conciliis ſic orditur: *Quod in regnis comitia, hoc in Eccleſia ſunt Concilia.* Id perquam confuſe dictum eſt. Pro varia forma Statuum & Regnorum neceſſaria, aut ſecus, comitia eſſe poſſunt, ceu in ſyſtemate Civitatum, in ſtatu Ariſtocratico conſeſſus optimatum, in Democratico comitia populi, uti apud Romanos ante introductam paulatim monarchiam; in ipſa monarchia lex fundamentalis neceſſitatem imponere poteſt, ut pro certis negotiis congregentur ſtatus regni, aut ſtatus provinciales. Quando ergo de neceſſitate Conciliorum in Eccleſia quæritur, ſpectanda eſt primo forma ipſa ſacri Imperii divinitus inſtituta: dein lex ab ipſa Eccleſia lata: tertio cauſæ ipſæ emergentes ac tempora, quæ moralem quandam Conciliorum neceſſitatem parere poſſunt.

§. CX.

I. Ex forma ſacri Imperii divinitus inſtituta non deducitur aliqua neceſſitas Conciliorum. Neque enim

Chriſtus in univerſa Eccleſia, neque in eccleſiis particularibus inſtituit formam Ariſtocraticam aut Democraticam, quæ neceſſitatem ſacrorum comitiorum imponeret. Eccleſiæ univerſæ ſumma cum poteſtate præeſt Succeſſor divi Petri, eccleſiis particularibus cum poteſtate, ſoli ſucceſſori Petri ſubordinata, præſunt Epiſcopi. Gradus intermedii Patriarcharum, primatum, Archiepiſcoporum ex jure divino non promanant. Temperamentum Ariſtocraticum, quod Monarchiæ Eccleſiaſticæ adjunctum eſt, in eo conſiſtit, quod Epiſcopi ex divina inſtitutione veri ſint Rectores Eccleſiarum, Legislatores, & Judices cauſarum, ſed adſtricti ad Unitatem cum Capite Eccleſiæ conſervandam (*h*); ex quo nulla Conciliorum neceſſitas dimanat; quia conſenſus Eccleſiæ diſperſæ cum ſupremo Capite parem vim & auctoritatem habet, ac ſi Epiſcopi cum Papa uno loco conſiderent.

(*h*) Quale ſit hoc temperamentum Ariſtocraticum, diſtincte expoſui in J. E. P. C. V. §. 362. pag. 741.

§. CXI.

II. Ferri poteſt lex Eccleſiæ, conſentiente in primis ſupremo ejus Capite, ut certis temporibus habeantur generalia Concilia; quamquam executio ejus legis innumeris ſubjacet difficultatibus ob varias principum, rerumque publicarum exceptiones, ob moleſtias & longinquitatem itinerum, & ob longam paſtorum a ſuis gregibus abſentiam. Sine ejusmodi incommodis ex lege Eccleſiaſtica impoſita eſt neceſſitas ſtatis temporibus celebrandi ſynodos provinciales & diœceſanas.

§. CXII.

§. CXII.

III. Contumacia novatorum & perturbatio temporum aliquando ſynodos moraliter neceſſarias facere poteſt, ut nempe unanimis Eccleſiæ totius ſenſus manifeſtius appareat, & homines turbulenti acriore poteſtatis & dignitatis fulgore perſtringantur, & revocentur ad officium, aut pertinaces graviore auctoritatis pondere opprimantur, atque univerſæ Eccleſiæ, aut inſignioris ejusdem partis conſentiente judicio & ſententia mactentur.

§. CXIII.

Dictum eſt, ex natura & forma ſacri Imperii atque ex divino jure, nullam habendarum ſynodorum *neceſſitatem* poſſe colligi. At jus & facultas moralis conveniendi in ſynodos divinitus conceſſum fuiſſe patet *primo* ex ipſa libertate & indepedentia Eccleſiæ a ſtatu politico; ut proin ad finem conſervandæ fidei, unitatis & integræ diſciplinæ adhiberi poſſint media opportuna, & pro temporum ratione quaſi neceſſaria. *Secundo* Chriſtus Prælatis in ſuo nomine legitime congregatis ſingularem adpromiſit gratiam, & aſſiſtentiam ſuam; quo ipſo ad ejusmodi congregationes celebrandas eos invitavit, adeoque & jus & facultatem dedit. Huc omnino pertinent verba Chriſti: *Ubi enim ſunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.* Particula *enim* indicat, ad præcedentia verba referendum eſſe hoc dictum. Sermo erat divino Magiſtro de homine, qui privatam correctionem ab uno vel coram uno primum, dein coram duobus aut tribus teſtibus factam reſpuit. De

hoc Chriſtus inquit: *Quodſi non audierit, dic Eccleſiæ. Si autem Eccleſiam non audierit; ſit tibi, ſicut ethnicus & publicanus.* Nequis autem Prælatorum Eccleſiæ congregationem parvi faceret, addit: *Amen dico vobis: Quæcunque alligaveritis ſuper terram: erunt ligata & in cœlo, & quæcunque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cœlo.* Id dictum maxime fuiſſe de Eccleſiaſtico conventu, indicant verba adnexa: *Iterum dico vobis; quia ſi duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re, quamcunque petierint, fiet illis a Patre meo, qui in cœlis eſt.* Utque oſtenderet, quo loco habendæ eſſent Prælatorum congregationes, ſemetipſum in medio eorum adſtiturum promiſit: *Ubi enim ſunt duo vel tres congregati in nomine meo; ibi ſum in medio eorum* (*i*). Genuinus hic verborum Chriſti ſenſus comprobatur teſtimoniis Conciliorum & Patrum. S. Cyrillus de Patribus Nicææ congregatis ait: *Quibus ſane Chriſtus adſedit; qui dixit: Ubi fuerint duo, vel tres congregati* (*k*). S. Cœleſtinus P. in Epiſt. ad Concilium Epheſinum ex iisdem verbis a minori ad majus ducens argumentum: *Quodſi numero tam exiguo*, inquit, *Spiritus Sanctus non deeſt; quanto magis par eſt credere, illum minime defuturum, ubi tanta Sanctorum multitudo convenerit?* Iisdem verbis uſum eſt Concilium Chalcedonenſe Act. VI. & Concilium VI. actione XVII. S. Gregorius eundem ſenſum iisdem pene verbis expreſſit: *Si ergo adeſſe dignabitur, ubi duo vel tres fuerint; quando magis non deerit, ubi plures convenerint Sacerdotes* (*l*). Ipſi Apoſtoli, etſi repleti eſſent ſinguli divino Spiritu, tamen jure ſynodorum uſi ſunt, ac de Chriſti promiſſo nihil ambigentes in ſynodo Hieroſolymi-

tana

ſana pronuntiarunt: *Viſum eſt Spiritui Sancto, & nobis* (*m*).

(*i*) Matth. XVIII. v. 17 --- 21.

(*k*) In expoſitione ſymboli Nicæni.

(*l*) L. 7. Epiſt. 106. (*m*) Act. XV. 28.

§. CXIV.

De uſu hujus juris, conveniendi in ſynodos, ſtatuenda ſunt ſequentia: I. Cum illud divinitus conceſſum ſit Eccleſiæ, poteſtas politica ei derogare, vel obſiſtere non poteſt. Valentinianus, rogatus ab Epiſcopis orthodoxis, ut contra Arianos congregari in ſynodum liceret, reſpondit, *ſibi, qui unus e laicorum numero eſſet, non licere ſe ejusmodi negotiis interponere: & ideo Sacerdotes & Epiſcopi, quibus hæc curæ ſunt, ſeorſum per ſe, ubicunque ipſis libitum fuerit, in unum conveniant* (*n*). Cum autem iſtud jus poſitivum ſit, quod opportunitatem, multaque ſubſidia pro ſecuritate & receptione convenientium poſcit, fieri poteſt, ut conventus hic & nunc fieri omnino non poſſe juſte cenſeatur. Dubium ergo non eſt, quin cum Principibus ea de re conferendum ſit.

(*n*) Sozomenus l. VI. c. 7.

§. CXV.

II. In caſu plurium de Papatu contendentium Eccleſia pollet jure, iis etiam invitis habendi ſynodum, certumque ſibi eligendi Caput, aliaque ſtatuendi, quæ ad extinguendum ſchisma neceſſaria

 ſunt.

ſunt. III. Extra caſum ſchismatis, invito Romano Pontifice, legitimas ſynodos fieri non poſſe, antiquiſſimis canonibus & exemplis proditum eſt. IV. Synodis particularibus, atque iis præſertim, quæ ex præſcripto canonum ſtatis temporibus celebrandæ ſunt, non repugnabunt Romani Pontifices, ſi rem ex ordine & ſecundum canones agendam prænoſcant. Coitioni ſchismaticorum conventiculorum & poſſunt & debent refragari, invocato etiam brachio ſeculari.

§. CXVI.

Synodos legitime congregatas *ſubjectum activum poteſtatis ſacræ* dixi; ſi quæritur, quæ & quanta ſit ea poteſtas & quam late pateat, diſtinguendum eſt inter *generales* ſynodos, utique Capite ſuo non deſtitutas, & inter *particulares*. Poteſtas ſynodi œcumenicæ legitime in Spiritu Sancto congregatæ apud omnes catholicos indubitato ſumma habetur in declaranda fide, ferendis legibus, dirimendis cauſis Epiſcoporum, Archiepiſcoporum, Primatum, Patriarcharum. Solet autem poteſtas & auctoritas Conciliorum generalium duplici modo conſiderari

I. Abſolute, & in ſe,

II. Comparate ad alia præcedentia Concilia generalia, vel ad Papam: ac quærunt primo, an Conciliis prioribus derogari per Concilia poſteriora valeat? ℞ Quæ ad fidem & jus divinum ſpectant, immutabilia ſunt, ut patet. In cauſis facti & legibus diſciplinæ priora emendari, veritate patefacta, a poſterioribus poſſunt. Sunt tamen etiam diſciplinæ canones quidam velut immobiles, qui perpe-

tuam

tuam decentiam & cum religione convenientiam habent. Manente ergo religione, eodemque ſemper Spritu Sancto Eccleſiam regente, manebunt perpetuo ejusmodi canones, etſi jure tantum humano nitantur; uti in celebratione præcipuorum feſtorum manifeſtum eſt. Obſervamus autem, poſteriora Concilia, quantum fieri omnino poteſt, ſemper inhærere prioribus, & antiquorum canonum normam in ferendis legibus & extirpandis abuſibus ſibi proponere.

§. CXVII.

Fit etiam comparatio poteſtatis & auctoritatis Conciliorum generalium cum poteſtate & auctoritate Papæ. In quo genere perquam odioſæ excogitatæ ſunt ab hominibus malevolis diſputationes, ad imminuendam nempe Apoſtolicæ Sedis auctoritatem, & eccleſiarum pacem & unitatem infringendam. Opponunt Papam Concilio generali, & Concilium generale Papæ; quaſi vero, cum certum Eccleſiæ Caput præſto eſt, Concilium generale ſine Capite intelligi omnino queat (a). Petrum *ſingulis Apoſtolis* prælatum fuiſſe a Chriſto, fatentur. Oſtendant ergo ex Verbo divino, ſcripto vel tradito, locum quemdam, in quo *Collegium Apoſtolorum* fuit prælatum Petro. Sed ſatis nunc quidem eſt, indicare præcipuas quæſtiones, quas facta illa comparatione movent; ac

I. Quærunt generatim, utrum Papa ſupra Concilium generale, an contra ſit.

II. Si ante congregatum generale Concilium edita eſt a ſummo Pontifice authentica definitio fidei

& divini juris; utrum hæc definitio poſtea novo examini a Concilio ſubjici, & quatenus poſſit.

III. Utrum a ſententia Papæ in cauſis doctrinæ, aliisve litibus locum habeat appellatio ad futurum Concilium generale?

IV. Utrum extra caſum ſchismatis Concilium generale jurisdictionem exercere in Papam poſſit, eum corrigendo ob pravos mores, deponendo &c.

V. Legibus a Concilio generali latis an & quatenus ligetur ſummus Pontifex? utrum eas mutare, in iis *jure proprio* diſpenſare poſſit. Memorabilis eſt textus c. ſignificaſti. 4. de Elect.: *Quaſi Romanæ Eccleſiæ legem Concilia ulla præfixerint; cum omnia Concilia per Romanæ Eccleſiæ auctoritatem & facta ſint, & robur acceperint, & in eorum ſtatutis Romani Pontificis patenter excipiatur auctoritas.*

(*o*) Conf. J. E. P. §. 358. pag. 725.

§. CXVIII.

Particulares ſynodi habent limites tum *cauſarum*, tum *locorum*; neque enim I. cauſas majores, ad univerſam Eccleſiam pertinentes, aut reſervatas ſummo Pontifici, regulariter cognoſcere, & quamdiu vere controverſæ ſunt, decidere valent. II. Synodus nationalis ultra nationem, provincialis ultra provinciam, diœceſana ultra diœceſin, ſe ſola vim & auctoritatem habere non poteſt. Quæ cum ita ſint confeſſione omnium, ſæpe ego, vehementerque mirari ſoleo, a germanis ſcriptoribus non paucis

cis quatuor propoſitiones a Clero Gallicano editas in Comitiis anni 1682. tanto in pretio haberi, ut plus ſæpe auctoritatis illis tribuere videantur, quam deciſionibus & legibus generalium Conciliorum, atque in primis Sacroſanctæ Tridentinæ Synodi: agunt autem propoſitiones illæ potiſſimum de jure ac poteſtate Conciliorum generalium & Romani Pontificis. Quid ergo? ſiquod dubium, ſi lis & controverſia de illo jure ac poteſtate exiſtit; id ſcilicet a natione unica cognoſci & finiri poterit, & inauditis etiam partibus poterit? Non poterant ſane Galli præſumere conſenſum Epiſcoporum orbis univerſi, ea fortaſſis ex cauſa, quod illi articuli auctoritati Epiſcoporum, & Conciliorum generalium a Capite ſejunctorum faveant: neque enim Epiſcopi univerſi orbis regiis mandatis urgebantur, uti Galli tempeſtate illa; neque veriſimile erat ullo modo, Epiſcopos omnes poteſtatem ſibi non competentem, certe ſchismati faventem arrogaturos, cujus poteſtatis nullum exemplum præbebat antiquitas; ac docuit eventus, Epiſcopos Hungariæ Gallicanis articulis ſolemniter contradixiſſe. Si Decreta Conſtantienſia obtendunt Galli, ignorare non poterant, ea a viris ſummis, maximoque numero, ad caſum ſchismatis unice referri, nec ſe ejus litis, quæ inter ſummos viros diverſarum nationum agitabatur, & etiam nunc agitatur, legitimos diſceptatores & judices eſſe. Fac, in comitiis Galliæ de Eccleſia Germaniæ, de Archiepiſcopis noſtris aut Epiſcopis judicatum fuiſſe, & contradicente ſummo Pontifice judicatum fuiſſe, Epiſcopis per orbem reliquis minime cum Gallis conſpirantibus: quis Germanus id Gallorum judicium magnopere attendendum cenſeret? quis non rejiceret cum indignatione? quis

quis Apoſtolicæ Sedis non anteferret Oraculum? Nunc vero cum Gallicana ſententia non membrum Eccleſiæ, ſed ipſum Caput, atque adeo univerſum Corpus invadit; eam ſcilicet admirabimur, & magnopere vim quandam aut pondus habere credemus? Opinione quidem mea nihil turpius eſt viris doctis gravibusque, quam ignorare limites poteſtatis ſuæ, aut cognitos ſtudioſe perrumpere. Hanc labem a Gallis ævi illius nemo abſterget. Novi ego, quam multa erudite, acriterque contra articulos illos quatuor ſcripta, dictaque ſint: ſed duo ſunt, ni fallor, quæ illorum auctoritatem maxime imminuunt, atque infringunt. Primum eſt, quod Galli mandato regio, non Chriſti nomine coacti, cauſam totius Eccleſiæ communem, contemto judicio catholicæ unitatis, ſibi ſolis definiendam ſumſerint, contradicente illico, iterumque Apoſtolica Sede. Alterum eſt, quod inde ab eo tempore, quotquot, retenta larva catholici nominis, auctoritati Romanorum Pontificum adverſari pacemque Eccleſiarum perturbare aggreſſi ſunt, primo omnium ad partes Gallorum tranſire, articulos illos adamare & amplexari, & modis omnibus prædicare, aliisque velut indubitata dogmata obtrudere cœperint.

§. CIX.

Qui in cauſis divinæ Religionis ſcepticiſmum tacite invehunt, ſic rem aggrediuntur hoc loco. I. Romanum Pontificem ex Cathedra loquentem negant infallibilem, ejusque judicium ultimum eſſe & irreformabile, niſi conſenſus univerſalis Eccleſiæ acceſſerit.

II De

II. De hoc conſenſu univerſali Eccleſiæ vix ac ne vix quidem certo conſtare poſſe affirmant ſine Concilio œcumenico. Nam, ut auctor Principiorum C. IV. ait: *Quæſtio facti eſt, an omnes in dogmate vel ritu concordent.* Addit: *Hoc opus, hic labor eſt. Eccleſia eſt perſona ficta & moralis, conflata ex innumeris pæne individuis. Quis hominum deprehendet ſenſum tantæ multitudinis* (*p*)?

III. Ob hanc cauſam inferunt, neceſſitatem quandam Conciliorum œcumenicorum, eorumque auctoritatem unice extollunt.

IV. Sed mox deſtruunt, quod ædificarant. Conciliorum generalium auctoritas, inquiunt, ſubjacet examini, eo ipſo, quia dari poſſunt Concilia illegitima & reproba. Addunt etiam: Nulla natio tenetur acceptare Concilium, niſi perſuaſum habeat, illud nullo vitio laborare. (Si examen poſcerent ejus, qui Concilia confirmare debet, nempe ſummi Pontificis, res ſalva eſſet; tota retro antiquitas poſt cognitam confirmationem Pontificiam Concilii, penitiſſime acquievit, & nihil ultra requirendum vel examinandum cenſuit).

V. Sed Critici vel Sceptici hodierni aliter cenſent. *Concilii elogium*, ajunt, non eſt abſolute infallibile, ſed tantum *conditionate*, *ſi nimirum Patres legitime convocati ita in eo ſe geſſerint, ut dici poſſint, repræſentaſſe totam Eccleſiam.* Atque hoc æſtimabunt *periti*; 1. *ex integritate Patrum, qui Concilio interfuerunt*; 2. *ex hiſtoria colloquiorum & actis ſeſſionum*; 3. *ex comparatione Concilii recentioris cum primis quatuor œcumenicis*; 4. *ex*

appro-

approbatione ſummi Pontificis ; 5. *nec non acceptatione Eccleſiæ univerſalis* (q).

(p) Quaſi conſenſus, non tantum Paſtorum, ac majoris duntaxat eorum partis requireretur, ſed etiam ovium ſingularum. Hæc Richerismum olent.

(q) Auctor Princip. J. E. P. Cathol. c. VI. §. XL. Similia fere Calvinus ſcripſit l. IV. Inſt. c. 9. §. 8. „Quoties Concilii alicujus Decretum profertur, ex„pendi primum diligenter velim, quo tempore ha„bitum ſit, qua de cauſa habitum, & quo conſilio, „quales homines interfuerint. &c.

§. CXX.

Quis non videt, auctoritatem generalium Conciliorum hoc quidem modo penitus eludi poſſe? Itane unquam tota retro antiquitate cogitatum, actumve eſt ab hominibus orthodoxis? Nam Sectariis & contumacibus contra quasvis ſynodos maxime generales & ſolemnes vani obtentus, & frivolæ exceptiones nunquam defuerunt. Quid? in civili ſtatu leges latæ a Principe vel Optimatibus, ſententiæ pronuntiatæ a ſupremis Judicibus, comitia habita ab Ordinibus ejusmodi examini privatorum ſubjacebunt ſcilicet, ea ex cauſa, quia non omnes leges, non omnes ſententiæ, non omnia concluſa ſunt juſta?

§. CXXI.

Excutienda ſunt breviter quinque criteria Conciliorum ſupra enumerata. Requiritur

I. *Integritas Patrum.* Patres igitur Concilii teſtimonium vitæ, morum & doctrinæ afferre debebunt.

bebunt peritis, nempe paſtores ovibus, rectores ſubditis? Ita olim ipſa fides Nicæna reprehenſa fuit a Sabino quodam, *tanquam ab ignaris & imperitis hominibus conſcripta.* Eodem ſcilicet jure partibus litigantibus, quarum cauſa in judicio agitur, teſtimonium integritatis & doctrinæ afferre debebunt judices, aſſeſſores, conſultores.

II. *Hiſtoria colloquiorum & acta ſeſſionum.* Quid ſi hiſtoria authentica & acta ſeſſionum non habeantur? Et quam hiſtoriam habebunt pro authentica? Nempe conſcriptam ab hoſtibus Eccleſiæ, qui a ſynodis profligati, mentiri & calumniari nunquam ceſſant?

III. *Comparatio Concilii recentioris cum primis quatuor œcumenicis.* Et prima quatuor Concilia, quibuscum præcedentibus poterant vel debebant comparari? Quam multa definiuntur in poſterioribus, quorum nulla in prioribus facta eſt mentio, quia nullæ circumſtrepebant hæreſes? An Chriſtus primis tantum Conciliis Spiritum Sanctum adpromiſit? poſterioribus non æque adpromiſit?

IV. *Approbatio ſummi Pontificis.* At hunc negant infallibilem, ac plus fere *peritorum* examini, quam Pontificio Oraculo tribuunt.

V. *Acceptatio univerſalis Eccleſiæ.* En! quomodo in circulo ambulent pleni vertigine. De conſenſu univerſali Eccleſiæ vix ac ne vix quidem conſtare poteſt: igitur, ajunt, neceſſaria ſunt Concilia œcumenica; ſed hæc acceptare nemo tenetur, niſi conſtet, eſſe legitima: legitima eſſe non conſtat, niſi ex acceptatione & conſenſu Eccleſiæ. Dein ſingulas

gulæ eccleſiæ ſuſpendere poterunt acceptationem Concilii, donec conſtet, univerſam Eccleſiam id approbaſſe & acceptaſſe. Quæ igitur acceptare tenebitur; cum acceptatio & natura & tempore prior ac poſterior, hoc modo eſſet?

§. CXXII.

Aliam habent viam eludendi deciſiones & auctoritatem generalium Conciliorum illi ipſi, qui ad Concilium generale antea provocarunt. Talem nempe Concilio formam, ac tales conditiones præſcribunt, quas nullum unquam Concilium habuit, nullum in Catholica Eccleſia habere poteſt: perinde, ac ſi is, qui ad ſupremum tribunal provocat, jus ſibi ſnmeret, novam tribunali formam, novas leges præſcribendi. *Via nobis facta eſt*, inquiebat Lutherus, *enervandi auctoritatem Conciliorum, & libere contradicendi eorum geſtis, & judicandi eorum Decreta, & confidenter confitendi, quidquid verum videtur, ſive probatum fuerit, ſive reprobatum a quocunque Concilio.*

(*r*) Propoſitio 29. Lutheri a Leone X. damnata.

CAPUT

CAPUT VIII.

DE SCRIPTIS SANCTORUM PATRUM, EORUMQUE IN JURE ECCLESIASTICO AUCTORITATE ET USU.

§. CXXIII.

Sunt auctores nonnulli, qui principia omnia juris ſacri ad duo revocant capita, nempe ad *Dei Verbum*, traditum vel ſcriptum, & ad *regulas Patrum*, quo nomine comprehendunt Decreta ſummorum Pontificum, canones Conciliorum, & ſententias eorum Scriptorum, qui antiquitate, doctrina & ſanctitate vitæ præcelluerunt. Hoc ſenſu regulas Patrum accepit S. Leo IV. dum ait: *Sanctorum Patrum ſtatuta, quæ apud nos Canonum nomine prætitulantur* (*a*). Decreta quidem RR. Pontificum ſua propria pollent auctoritate. Canones Conciliorum tum ex poteſtate convenientium Patrum, tum ex ſynodali conſenſione vim habent. Reſtat igitur, ut de ſententiis venerabilium Patrum, earumque auctoritate ſeorſim agatur, & quaſi ſegregata Pontificia vel ſynodali poteſtate.

(*a*) Can. 1. diſt. 20.

§. CXXIV.

Patrum nomine veniunt ii, qui poſt Apoſtolos & Evangeliſtas Eccleſiam illuſtrarunt ſanctitate & doctrina. In qua notione involvuntur tria:

I. *Antiquitas*; quam ipſa *Patrum Eccleſiæ* vox denotat. Tam remota autem deſiderari non ſolet antiquitas, ut non etiam S. Bernardus, qui obiit medio ſeculo XII. nempe an. 1153. annos natus 63., in cenſum Patrum fuerit admiſſus.

II. *Doctrinæ præſtantia*, qua non vivæ tantum vocis officio, quemadmodum innumeri alii ſanctarum plebium paſtores præſentibus ſibi populis conſuluerunt, ſed peculiari Sapientiæ lumine doctiſſimis conſcriptis libris univerſam Eccleſiam inſtruere, atque omnium ſeculorum poſteritatem in ſacroſanctæ Religionis cauſis erudire feliciter adlaborarunt.

III. *Vitæ Sanctitas*, quæ ſingularem venerationem, cultumque dudum in Eccleſia ipſis comparavit. Hæc tria ſunt, quæ plurimum auctoritatis conciliant ſcriptis ac ſententiis venerabilium Patrum; quia ob vitæ ſanctitatem Deo cari, & divina affluentes gratia, quid divinæ fidei conforme, quid Deo gratum eſſet, præ aliis videre debuerunt. Doctrina a periculo ignorantiæ & fatuitatis eos removit. Antiquitas e fontibus Apoſtolicæ prædicationis & primævæ ſimplicitatis fidei ac religionis propius & uberius hauriendi, copiam ipſis fecit.

§. CXXV.

Ob librorum copiam atque excellentiam quidam e Patrum numero ſortiti ſunt honorificum *Doctorum Eccleſiæ* nomen: ex Græcis SS. Baſilius, Athanaſius, Gregorius Nazianzenus & Joannes Chryſoſtomus; e Latinis SS. Gregorius M., Ambroſius, Auguſtiuns, & Hieronymus (*b*). Eandem honoris prærogativam in divinis officiis & precibus Eccle-

Eccleſiæ nacti ſunt, S. Petrus Chryſologus, qui obiit circa an. 450., S. Leo M. defunctus an. 461. (*c*), S. Iſidorus Hiſpalenſis mortuus an. 636. & S. Anſelmus defunctus an. 1109. Benedictus XIV. tres conditiones ad conſtituendum *Eccleſiæ Doctorem* neceſſarias deſignavit, *eminentem doctrinam*, *inſignem vitæ ſanctitatem*, & prætèrea Summi Pontificis aut Concilii generalis legitime congregati *declarationem* (*d*).

(*b*) De Doctoribus lectu digniſſima eſt Decretalis Bonifacii VIII. quæ extat c. unic. de reliquiis & venerat. SS. in 6.

(*c*) Ex Conſtitut. Benedicti XIV. quæ incipit: Militanti Eccleſiæ, data an. 1754. die 15. Oct.

(*d*) De Beatificat. & Canoniz. l. 4. part. 2. c. 11. n. 13.

§. CXXVI.

Poſt Patrum antiquorum ætatem Doctoribus Eccleſiæ annumerati ſunt S. Thomas de Aquino, *Doctoris Angelici*, & S. Bonaventura, *Doctoris Seraphici* titulo inſignis: uterque objit an. 1274. tempore Concilii Lugdunenſis II.; ille 7. Martii, cum ad Concilium accederet, hic 14. Julii paucis poſt primam Seſſionem diebus. Videntur mihi uterque velut communis limes inter ætatem Patrum, & Scholaſticorum, quorum Decora & Coryphæi ſunt, ne velut per abruptionem & ſaltum ab una ad alteram ætatem tranſiretur. Nempe, ut animadvertit Benedictus XIV. in cit. conſt.: *Militantis Eccleſiæ Auctor, Rectorque Deus, quum eam ſuper fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum ædificaverit, ſummoque angulari lapide Chriſto Jeſu innixam voluerit,*

rit, tum provido cavit conſilio, ut ad illius cuſtodiam atque præſidium usque in ſeculorum finem advigilarent egregii, ſanctique Doctores, qui nedum ſublimioris virtutis exemplo fidelium mores ad ſanctitatem, juſtitiamque componerent, ſed etiam doctrinæ vi & excellentia eosdem in fidei ſinceritate, & ſalutaris ſcientiæ veritate continerent.

§. CXXVII.

In numero Patrum, vel Doctorum Eccleſiæ habendi non ſunt, quibus prærogativa antiquitatis, vel ſanctitatis, vel doctrinæ judicio Eccleſiæ adjudicata non eſt, etſi ceteroquin fama ſanctitatis vel doctrinæ floreant. Multo etiam minus eo honoris gradu cenſentur, quorum vita & doctrina improbata eſt ab Eccleſia. In his memorandi in primis Origines & Tertullianus, magni uterque nominis inter veteres Eccleſiæ, non Patres, non Doctores, ſed Scriptores. De utroque eleganter diſſerit S. Vincentius Lirinenſis c. 23 & 24. commonitorii, in quo ad conſtantiam tenendæ fidei ac veteris doctrinæ contra novatores adhortans, verba Moyſis Deut. XIII. profert: *Si ſurrexerit in medio tui Propheta, — & dixerit tibi: Eamus, & ſequamur Deos alienos; — — non audies verba Prophetæ illius; quia tentat vos Dominus Deus Veſter, ut palam fiat, utrum diligatis eum, an non, in toto corde, & in tota anima Veſtra* (e). Hos falſos Prophetas cum comparaſſet vir ſanctus cum novatoribus & adverſariis antiquæ doctrinæ, docuiſſetque, *quod in Eccleſia Dei tentatio eſſet populi, error Magiſtri, & tanto major tentatio, quantum ipſe eſſet doctior, qui erraret;* id dein confirmat triſti exemplo

emplo Origenis & Tertulliani. Ac de Origine enumeratis ejus laudibus ſubjungit: *Hic Origenes tantus ac talis, dum gratia Dei inſolentius abutitur, dum ingenio ſuo nimium indulget, ſibique ſatis credit; dum parvi pendit antiquam Chriſtianæ Religionis ſimplicitatem, dum ſe plus cunctis ſapere præſumit, dum Eccleſiaſticas traditiones & veterum magiſteria contemnens, quædam Scripturarum capitula novo more interpretatur; meruit, ut de ſe quoque Eccleſiæ Dei diceretur: Si ſurrexerit in medio tui Propheta, — & dixerit tibi: Eamus & ſequamur Deos alienos; — — non audies verba Prophetæ illius; quia tentat vos Dominus.* Tertulliani quoque ingenium, doctrinam, labores & libros cum prædicaſſet, ita proſequitur: *Et tamen hic quoque poſt hæc omnia, hic, inquam, Tertullianus catholici dogmatis, id eſt, univerſalis ac vetuſtæ fidei parum tenax, ac diſertior multo, quam felicior, mutata deinceps ſententia fecit ad extremum, quod de eo beatus Hilarius quodam loco ſcripſit: Sequenti, inquit, errore detraxit ſcriptis probabilibus authoritatem, & fuit ipſe in Eccleſia magna tentatio.*

(*e*) In eundem ſenſum & applicationem cadunt verba Pauli I. Cor. XI. 19. „Oportet & hæreſes eſſe: ut & qui probati ſunt, manifeſti fiant in vobis.„

§. CXXVIII.

Præmiſſa Patrum, Doctorum, & Scriptorum Eccleſiaſticorum notione, de ipſis jam ſanctis Eccleſiæ Patribus generatim dicendum, eos extitiſſe prædicatores fidei, traditionis cuſtodes ac teſtes, Scripturarum interpretes, præceptores morum, ca-

 nonum

nonum magiſtros, eccleſiarum defenſores, inſignes Dei amicos, hæreticorum, ſchismaticorum ac novatorum omnium acerrimos hoſtes, adeoque eodem tempore theologos dogmaticos, polemicos, moraliſtas, canoniſtas, aſcetas. Nondum enim tum quidem ſacrarum diſciplinarum ea, quæ nunc obtinet, diviſio facta erat, quemadmodum C. I. animadverti. Quantum in jurisprudentia uſum habeant eorum ſcripta, patet tum ex pluribus Decretalium capitulis, tum ex Decreto Gratiani maxime, quod is ex ſententiis venerabilium Patrum magnam partem contexuit, exemplo quodam Triboniani, qui in digeſtis reſponſa VV. Jurisconſultorum Imperatoris Juſtiniani juſſu digeſſit. Hinc elogium, quo Severus Sulpitius l. 2. Jurisconſultum appellavit S. Athanaſium, in ſingulos antiquos Patres cadere cito intelliget, qui in volumine juris ſacri, aut ipſis Patrum operibus majore verſatur ſtudio, quam in perlegendis opuſculis minutorum ſcriptorum ætatis noſtræ (*f*).

(*f*) Id Sulpitii de S. Athanaſio elogium, inquit Daniel Papebrochius ad diem 2. Maji pag. 189. de ſola canonum Eccleſiaſticorum ſcientia velim accipere, non autem in ea latitudine, qua ad finem anni 311. dixit Baronius, quod non tantum valde imbutus fuit theologicis facultatibus, ſed etiam jurisprudentiam optime calluit.

§. CXXIX.

Cum in jure ſacro maximus ſit uſus Verbi divini traditi & ſcripti, in memoriam revocanda lex Concilii Tridentini, quæ Seſſ. IV. vetat, Sacras Scripturas contra *unanimem conſenſum Patrum* interpretari, uti dein in publica fidei profeſſione quis-

que

que jurato ſpondet, easdem *juxta unanimem conſenſum Patrum* accipere & interpretari. Neque dicas: *Singuli* Patres poſſunt falli in Scripturis interpretandis: ergo *univerſi.* ℞. 1. Id perinde eſt, ac ſi dicerem: Singuli Patres in Concilio œcumenico congregati falli poſſunt in declaranda fide & divino jure: ergo univerſi, ſive totum Concilium œcumenicum falli poteſt. Nempe omnes Patres in hiſce cauſis errare non poſſent, quin ſimul erraret Eccleſia univerſa, quæ ex illis conflatur, & cum illis conſentit; id quod repugnat Chriſti promiſſo ac providentiæ divinæ. 2. Ipſa Concilia generalia doctrinæ Patrum inhærent, & ex illa errores condemnant. „Mentis aciem, inquit Pallavicinus in Hiſt. „Concil. Tridentini, ad veterem Eccleſiæ conſuetudinem curſim convertamus. Nonne ſynodus „Epheſina opinionem Neſtorii, ut hæreticam, Patrum „auctoritate damnavit? Hæreſin Helvidii S. Hieronymus? S. Baſilius eadem auctoritate S. Spiritus „divinitatem, uti fidei dogma, Amphilochio comprobavit? Eadem Auguſtinus tanquam hæreticos „modo Pelagianos, modo Donatiſtas rejecit? Eadem S. Leo palam fecit apud Leonem Auguſtum, „Eutychetem a fide deerraſſe? Idem fecere Agatho „Pontifex Max. in ſexta ſynodo Act. IV. contra „Monothelitas, & poſtremis temporibus Concilium „Florentinum adverſus Græcorum errores. Neque „ſolum hoc tanquam urgente argumento uſi ſunt in „hæreſi proſcribenda, ſed etiam diſerte affirmarunt, „illud efficax eſſe. Ecce verba Epheſini Concilii: „*Invecti ſumus in Neſtorii ſceleratam præſumtionem, quod ſacram Scripturam ſe primum & ſolum intelligere, & omnes eos ignoraſſe jactaret, „quicunque ante ſe magiſterii munere præditi divi-*

„*na eloquia tractaviſſent ; & præterea univerſam*
„*Eccleſiam erraſſe , quæ ex illius ſententia Docto-*
„*res ignorantes ſectabatur.* Majore perſpicuitate
„idem explicavit S. Auguſtinus libro ſecundo in Ju-
„lianum : *Qui Sanctos rejicit, fatetur ſe univerſam*
„*Chriſti Eccleſiam rejicere.* In eandem ſententiam
„differunt S. Hieronymus ac reliqui Patres ; ſed iis,
„ne longum faciam, omiſſis, ita ſcribit decima quin-
„ta ſynodus Toletana : *Quidquid creditur contra*
„*SS. Patres, intelligitur aberrare a recta regula*
„*fidei* „ (g).

(g) Pallavin. Hiſt. Conc. Trid. l. 6. c. 18. n. 3. Conf. S. Vincentii Lirinenſ. Commonitor. c. 42.

§. CXXX.

Si de lege primum conſtituenda agitur, nec doctrina eminens, nec vitæ ſanctitas ſufficit, ſed nimirum poteſtate publica & legislatoria opus eſt : id quod dudum animadvertit Gratianus princip. diſt. 20. Sententiæ igitur venerabilium Patrum legem & canonem per ſe non efficiunt, niſi in ſubjectis caſibus :

I. Si ſententiæ Patrum, qua rectorum eccleſiæ, cui præerant, in vim legis conceptæ, aut inter canones Conciliorum adnumeratæ fuerint. Tum auctoritatem habent eandem, quam illorum Conciliorum canones.

II. Si auctoritate Romani Pontificis in vim legis, aut in publicum canonum codicem aſſumtæ ſint. Tunc enim locum habet principium Juſtiniani : *Omnia enim merito noſtra facimus ; quia ex nobis omnis eis impertiatur auctoritas* (*h*).

III. S. Leo

III. S. Leo P. IV. cum in epiſtola ad Epiſcopos Brittaniæ enumeraſſet Concilia, & Decretales Pontificum, quæ in eccleſiaſticis judiciis uſui eſſe debeant, addit demum: *Si tale emerſerit vel contigerit inuſitatum negotium, quod minime poſſet per iſtos (canones) finiri; tunc ſi illorum, quorum meminiſtis, dicta, Hieronymi, Auguſtini, Iſidori & ceterorum ſimiliter ſanctorum Doctorum ſimilium reperta fuerint, magnanimiter ſunt retinenda, ac promulganda; vel ad Apoſtolicam Sedem referendum de talibus* (*i*).

(*h*) L. I. §. 6. C. de veteri jure enucleando. Eodem principio nititur deciſio Pontificis c. 22. de præb. in 6. ibi: cum proviſio ipſius legati (Pontificii) poſt impertitam a nobis auctoritatem noſtra cenſeatur effecta.

(*i*) Can. I. diſt. 20.

§. CXXXI.

Sed noſtra quidem ætate nec dogmata fidei, nec leges Eccleſiæ recta impetunt homines maligni, ſed fere per anfractus, aut cuniculis oppugnant, fallaci ſpecie humanarum rationum, aut Scripturæ verbis prave intellectis tendentes in oppoſitos errores: uti cum exaggerantes præceptum Chriſtianæ caritatis, tolerantiam prædicant: cum Principum poteſtatem ad cauſas religionis provehunt: cum internæ religionis commendantes ſtudium, cultum externum deſtruunt: cum poteſtatem Epiſcoporum extollunt, ut Pontificiam deprimant. Idem faciunt agentes de votis religioſis, de jejuniis & caſtigationibus carnis, de bonis eccleſiaſticis, de ſacris ritibus & cæremoniis, de pſalmodia ſacra; quæque ſunt alia generis iſtius

 plu-

plurima, ac prope omnia; quæ longe aliter olim exponebantur in ſancta Dei Eccleſia. Atque his omnibus locis plurimum valet SS. Patrum auctoritas. Nam, ut S. Vincentius Lirinenſis ait: *Cum primum mali cujusdam erroris putredo erumpere cœperit, & ad defenſionem ſui quædam ſacræ Legis verba furari; ſtatim interpretando canoni Majorum ſententiæ congregandæ ſunt, quibus illud, quodcunque exurget novitium dogma, ideoque profanum, & absque ulla ambage prodatur, & ſine ulla retractatione damnetur* (*k*). Cupidi novitatum homines ævi noſtri defenſores ſacræ antiquitatis contemnere, deridere, accuſare non poſſunt, quin una ſanctos Eccleſiæ Patres contemnant, derideant, accuſent. Quæ res bonis omnibus magno ſolatio & incitamento tuendæ conſtanter priſtinæ conſuetudinis ac ſententiæ eſſe debet.

(*k*) In Commonitorio c. 39. Secundum hanc Vincentii regulam Primatum RR. Pontificum, & neceſſitatem omnibus eccleſiis impoſitam in negotiis fidei & divini juris ſentiendi, & conſentiendi cum Cathedra Petri & Doctrina Patrum luculente probavit Petrus Ballerinius. De independentia & libertate Eccleſiæ in cauſis Religionis & Sacramentorum graviſſime diſſeruit illuſtr. Archiep. Pariſinus Chriſtoph. de Beaumont. De peculio Clericorum ac bonis eorum ab Eccleſia acquiſitis ex doctrina Patrum tum ſingulorum, tum in ſynodis congregatorum erudiſſime diſſeruit ante annos aliquot Franſc. Carol. Mainone Collegiatæ ad S. Mauritium Auguſtæ Can. cap. & cuſtos.

§. CXXXII.

Utuntur auctoritate Patrum etiam hoſtes Eccleſiæ & antiquæ traditionis non ad corrigendos, ſed compro-

probandos aut tegendos errores ſuos: nec mirum; cum homines indocti & inſtabiles etiam *Sacras Scripturas depravent ad ſuam ipſorum perditionem*, uti Apoſtolorum Princeps dudum conqueſtus eſt (*l*). Dici non poteſt, quoties adverſarii Pontificiæ auctoritatis jactitent, atque ad ſuos ſenſus contorqueant verba illa S. Cypriani: *Unus eſt epiſcopatus, cujus a ſingulis in ſolidum pars tenetur*. Quæ cum absque dubio ambigue ſcripta ſint, atque ab aliis aliter atque aliter explicentur; quam, obſecro, vim habere poſſunt? Ut pondus habeant auctoritates Patrum, ante omnia neceſſe eſt, ut de mente ac ſententia ipſorum certo conſtet. Qui diſciplinam Eccleſiæ de juribus peculii clericalis penitus enervare contendunt, S. Thomam obtrudunt, quem diverſis locis diverſe loquutum eſſe, nec ſibi conſtitiſſe in hac re, ſtudioſiſſimi operum ejus lectores teſtantur, comprobantque productis verbis S. Doctoris. Nempe, ut appoſite hoc iterum loco de iſtiusmodi hominibus ſcripſit S. Vincentius Lirinenſis. *Captant plerumque veteris cujuspiam viri ſcripta paulo involutius edita, quæ pro ipſa ſui obſcuritate dogmati ſuo quaſi congruant* (*m*).

(*l*) II. Petr. III. 16. (*m*) In Commonit. c. 11.

§. CXXXIII.

Multo pejus eſt, auctoritatem Patrum quorundam a reliquis diſſentientium afferre in cauſa, in qua humanitus quidquam ipſos fuiſſe paſſos judicio poſteriore Eccleſiæ conſtitit. A S. Victore P. in cauſa paſchatis diſſenſit Polycrates, Epheſiorum Epiſcopus, cum provincia Aſiæ proconſularis; in cauſa baptismi ab hæreticis collati a S. Stephano P. diſſenſit B. Cypria-

prianus cum pluribus Afris & cum Firmiliano, Epiſcopo Iconienſi: diſſenſit in eadem cauſa frequens Concilium Carthaginenſe; ſed quod reprobat Catholica Eccleſia. Ad Aſianos provocarunt quartodecimani; ad Afros Donatiſtæ. *O mira rerum converſio!* inquit S. Vincentius Lir. cit. c. 11. *auctores ejusdem opinionis catholici: conſectatores vero hæretici judicantur; abſolvuntur magiſtri: condemnantur diſcipuli; conſcriptores librorum filii regni erunt: aſſertores vero gehenna ſuſcipiet. Nam quis illud Sanctorum omnium & Epiſcoporum & Martyrum lumen, beatiſſimum Cyprianum, cum ceteris collegis ſuis in æternum dubitet regnaturum eſſe cum Chriſto? Aut quis contra tam ſacrilegus, qui Donatiſtas & ceteras peſtes, qui illius auctoritate concilii rebaptizare ſe jactitant, in ſempiternum neget arſuros eſſe cum diabolo?*

§. CXXXIV.

Si errores Patrum, de quibus mox dixi, non amplectuntur hodierni novatores; at illud, exemplum eorundem obtendentes, recte concludere ſe poſſe opinautur, Apoſtolicæ Sedi a paſtoribus inferioribus jure reſiſti poſſe, atque impune: hinc quæ in æſtu contentionis incautius atque acerbius contra Apoſtolicam Sedem effuſa ſunt a viris ſanctis, ea in publicam lucem proferunt, tanquam inſultantes Cathedræ Petri, tantaque auctoritate gloriantes; cum longe potiore ratione colligere deberent, toties a veritate ipſa diſſenſiſſe viros cæteroquin probos, quoties a ſententia Romani Præſulis diſſenſere. Sed proſequamur S. Vincentii elegantem locum: *Quorum ego nequitiam dupl ci odio dignam judico: vel*

ex eo, quod hæreſeos venenum aliis propinare non pertimeſcunt, vel eo etiam, quod ſancti cujusque viri memoriam, tanquam ſopitos jam cineres, profana manu ventilant, & quæ ſilentio ſepeliri oportebat, rediviva opinione diffamant: ſequentes omnino veſtigia auctoris ſui Cham, qui nuditatem venerandi Noe non modo operire neglexit, verum quoque irridendam ceteris enuntiavit. Unde tantam læſæ pietatis meruit offenſam, ut ejus poſteri ipſius peccati ſui maledictis obligarentur (*n*). Quanto rectius egit, ſcripſitque S. Auguſtinus: *Jam illa,* inquiens, *quæ in Stephanum irritatus effudit* (B. Cyprianus) *retractare nolo; quia & non opus eſt, — & ea præterire melius eſt, quæ periculum pernicioſæ diſſenſionis habuerunt* (*o*).

(*n*) Ivo carnotenſis ſimili in cauſa appoſite uſus eſt exemplo Chami. apud Natal. Alexandr. T. VII. diſſ. IV. Art. 11.

(*o*) L. 5. contra Donatiſtas c. 25.

§. CXXXV.

Non verentur quidam ignorantiam Philoſophiæ & maxime Juris publici univerſalis ſanctis Eccleſiæ Patribus objectare. Miror, quod non majorem etiam illarum rerum inſcitiam & ſtupiditatem exprobrent piſcatoribus, quos in Apoſtolos elegit Dominus. Quaſi vero ab humana ratione penderent res divinæ, & religionis cauſæ. Jus illud hodiernum, quod publicum univerſale appellant, quatenus ad negotia Religionis & Eccleſiæ referri ſolet, utique ignorarunt SS. Eccleſiæ Patres & Doctores; ignorarunt artificia juris illius, res ſacras connectendi cum profanis, & connexas profanandi; ignora-

norarunt illos dolos, ſpecie communis boni captandi gratiam laicorum, captamque inſtigandi contra libertatem ſacroſanctæ Eccleſiæ; ignorarunt vias ſubvertendi eccleſiaſticam diſciplinam, ſubverſamque arbitrio politicorum ſubjiciendi. Sed hac de re alius ſuppetit tractandi locus.

§. CXXXVI.

De perverſo uſu auctoritatis, qua ſancti Eccleſiæ Patres in diſciplina ſacri juris pollent, dici de quibusdam ſcriptoribus poteſt: Dum vitant ſtulti vitia, in contraria currunt. Quidam penitus eandem conculcant & explodunt more veterum ſectariorum. Sane de auctoritate S. Auguſtini arroganter reſpondiſſe fertur Pelagius: *Ecquis eſt mihi Auguſtinus?* Itemque Julianus, qui tanti nominis virum *Scriptorem Pœnum & Numidam præfrictæ frontis vocitavit.* E contrario juſte ab Alexandro P. VIII. damnata eſt propoſitio Janſeniſtarum n. 30. *Ubi quis invenerit doctrinam in S. Auguſtino clare fundatam, illam abſolute poteſt tenere & docere, non reſpiciendo ad ullam Pontificis Bullam.* Ita ad Auguſtinum, qui omnes hæreticos & ſchismaticos ſui temporis unus omnium maxime exagitavit, perpetuoque inſectatus eſt, poſterioris ævi ſectarii non pauci, nec raro provocarunt, non quod ab eorum partibus ſtet; ſed quoniam tam multa & tam varie ſcripſit, ut facile fuerit omnibus poſt illum hæreticis, aliquid de ipſo contorquere, atque aliorſum, quam ipſe dixerit, vertere; quemadmodum a viris eruditiſſimis dudum animadverſum eſt. Quam modeſte de ſe ſcriptisque ſuis ſenſerit Auguſtinus, docet apud Gratianum canon 4. diſt. 9. ex ejus

opere

opere quodam excerptus: *Negare non poſſum, nec debeo, ſicut in ipſis moribus; ita multa eſſe in tam multis opuſculis meis, quæ poſſunt juſto judicio & nulla temeritate damnari* (*p*).

(*p*) Pro caſu, quo PP. conſenſus in cauſa fidei vel divini juris non habetur, adde ex Gratiano eadem diſt. 9. can. 5. 8. 9. 10.

CAPUT IX.

DE AUCTORITATE ET ALLEGATIONE DOCTORUM, ET INTERPRETUM JURIS SACRI.

§. CXXXVII.

In jurisprudentia ſæpe nominatur *auctoritas* Imperantium, Judicum, Magiſtratuum, Patrum, Præſidum; dein auctoritas rerum ex præſcripto legum vel publicis auſpiciis geſtarum, ceu auctoritas inſtrumenti, contractus, decreti, rei judicatæ, Senatus Conſulti; quæ, unde vim habeant, obſcurum non eſt. Tribuitur vero *auctoritas* etiam peritis in arte ſua, etſi poteſtate non polleant ferendi leges, aut controverſias decidendi, ita, ut obtemperare & acquieſcere neceſſe ſit; ſic nominatur *auctoritas doctiſſimi viri Hyppocratis* (*a*). Et Juriſconſultus Celſus ait: *Magnopere me Tuberonis & ratio & auctoritas movet* (*b*). Sumitur ergo hoc loco auctoritas pro vi illa, quam hominum privatorum quidem, ſed in arte ſua peritorum ſententiæ ad per-

perſuadendum, & ſimiliter judicandum habent. Atque hæ ſententiæ tum in libris poſteriorum Scriptorum, tum in Scriptis Jurisconſultorum ſæpiſſime atque adeo profuſe indicari, laudarique, ſeu *allegari* ſolent. De qua re videntur quædam regulæ ſtatuendæ.

(*a*) L. 12. D. de ſtatu hominum.

(*b*) L. 7. D. de ſuppellectili legata.

§. CXXXVIII.

Inprimis diſtinguendum, resne dogmatica ſit & quæſtio juris, an hiſtorica, de qua teſtimonium auctoris affertur. De hoc poſteriore genere, quantam fidem mereantur teſtes, ſingulares ſunt regulæ critices, quarum præcipuæ extant in utroque jure titulis de teſtibus & atteſtationibus: item de vi inſtrumentorum. Hoc loco agitur de momento ac pondere, quod ad perſuadendum atque aſſenſum obtinendum habent aliorum Scriptorum, in quæſtione juris aut interpretatione vel applicatione legum ſimiliter ſentientium, judicia & pronuntiata. Alia eſt ergo allegatio auctorum, qua velut digito indicantur loci, in quibus argumentum quoddam diſtincte & pro dignitate expoſitum, tractatumque inveniri poteſt: alia vero, qua ad confirmandam propoſitam ſententiam auctorum nomina recitantur, quos in ſimili cauſa vel controverſia ſimiliter judicaſſe aſſeritur; quamquam contrarium reperiatur ſæpiſſime, certe admodum diſpar, ſiquis inveſtigandi citatos locos copiam habeat vel otium.

§. CXXXIX.

Si laborem judicandi de propoſita quæſtione ipſi ſuſcipimus, eamque ex genuinis propriisque principiis

cipiis definire conamur, tum certe in ſententia, quam ferimus tandem, conſpirante aliorum opinione magnopere *confirmari* nos experimur, atque adeo delectamur, & prope exultamus, ſi in re difficili, diuque expenſa forte offendimus quosdam, qui ſimiliter cogitarint. At plerique omnes tanti faciunt auctores, ad quos tanquam tempeſtate delati adhæreſcunt, ut omnem cogitandi judicandique laborem ſibi præreptum putent, nec relictum aliud, niſi ut ingentem in eandem opinionem convenientium Scriptorum catalogum texant. Quo fit, ut ſæpe nec vim propoſitæ quæſtionis nec ſententiæ ipſorum Auctorum aſſequantur, quos laudant, & a partibus ſuis ſtare autumant.

§. CXL.

Siqua in re, ad jura divinæ Religionis, Eccleſiæ, ac Sedis Apoſtolicæ pertinente communiter vereque conſentiant veteres auctores, id ſine dubio maximi ponderis eſt ad perſuadendum, eo etiam ex capite, quod aliis locis plurimis diſſentiant inter ſe, ac ſiqua ratione poterant, alter alteri ſæpe ſtudio contradixiſſe videantur, ut proin ſola explorata veritas conſenſum extorquere, & adverſarios conciliare potuerit. Sed Scholaſticorum quidem tractatibus & diſputationibus vehementer infenſi ſunt belli homines ætatis noſtræ, exemplo ſcilicet animoque ducti Sectariorum prioris & noſtri ævi, qui, ut ſapienter animadvertit Melchior Canus, Scholaſticos vehementer aſpernantur, *eoquod intelligunt, Catholicam fidem, quam expugnare moliuntur, horum ſtudio, doctrinaque muniri. Agnoſcunt ſane lupi canes, eosque odio perſequuntur; & ſcholæ nomen*

iſtis inviſum eſt, quæ lupos arcet a gregibus, & eorum inſidias porro cavet. — — Connexæ quippe ſunt ſemper poſt natam ſcholam, ſcholæ contemtio, & hæreſum peſtis (c).

(c) De locis Theolog. l. VIII. Addenda hic eſt propoſitio 29. Wicleſi in Conc. Conſtantienſi damnata: Univerſitates, ſtudia, collegia, graduationes, & magiſteria in eisdem ſunt vana gentilitate introducta; tantum proſunt Eccleſiæ, ſicut diabolus.

§. CXLI.

Non id ago, ut Scholaſticorum quorundam, aut etiam veterum juris interpretum barbariem, aut doctas nugas, aut longas contentiones de rebus obviis, aut frequentes digreſſiones a propoſito argumento defendam. Sed hoc ajo, propter quorundam, atque adeo multorum vitia non eſſe univerſam Scholaſticorum coronam traducendam, multo etiam minus ipſam Scholam contemnendam. Addo etiam, minus nocuiſſe ſacroſanctæ Eccleſiæ, hominumque ſaluti obſcuras veterum de divinis rebus quæſtiones, quam jactatas falſo recentiorum errorum demonſtrationes: tolerabiliorem fuiſſe apud antiquos Scriptores hiſtoricarum rerum ignorantiam, quam hodiernam earundem depravationem: plus etiam commodi attuliſſe Religioni atque Eccleſiæ veteres Scholaſticos & ſacri juris interpretes horridulo ſcribendi genere, quam ævi noſtri Scriptores polito ſuo, mollique ſermone rationis & religionis propemodum experte: optabiliorem fuiſſe medio ævo integritatem fidei, quam literatam noſtrorum temporum perfidiam. Ornantur haud dubie divinæ veritates eruditionis etiam humanæ ſplendore; ſed eodem

eodem minime nituntur; neque hominum doctrina & ſapientia conſtant res Eccleſiæ ſanctæ Dei. Hinc Agatho P. cum legatos mitteret ad Concilium generale VI. ſeu Conſtantinopolitanum III., parum doctos ſcilicet, atque eruditos pro temporum illorum ratione, in hanc ſententiam ſcripſit ad Conſtantinum Imperatorem, & Heraclium ac Tiberium Auguſtos: *Apud homines in medio gentium poſitos, & de labore corporis quotidianum victum cum ſumma hæſitatione conquirentes, quomodo ad plenum poterit inveniri Scripturarum ſcientia; niſi quod, quæ regulariter a Sanctis atque Apoſtolicis Prædeceſſoribus, & venerabilibus quinque Conciliis definita ſunt, cum ſimplicitate cordis, & ſine ambiguitate a patribus traditæ fidei, conſervamus.* — Addit, ſe præcepiſſe legatis, ut, quid de propoſita controverſia ſentiat Romana & Apoſtolica Eccleſia, ac ſpiritualis mater; id Imperatori & Auguſtis ſuggererent, *non per eloquentiam ſecularem, quæ nec ſuppetit idiotis hominibus; ſed per ſinceritatem Apoſtolicæ fidei* (*d*).

(*d*) Concil. edit. Manſi. T. XI. col. 235.

§. CXLII.

Hactenus dicta pertinent ad hypotheſin, qua Auctores catholici in cauſa divinæ Religionis, Eccleſiæ ac Sedis Apoſtolicæ communiter, *vereque* conſentiunt; ac tum quidem illis refragari, temerarium cenſet Melchior Canus, qui ſub finem ejusdem Libri VIII. addit: *In canonum interpretatione Eccleſiæ judices & adminiſtri concordem omnium Juriſconſultorum ſententiam amplectuntur. Qui enim in actionibus vel judiciis eccleſiaſticis ſuo ſenſu, &*

non communi omnium juriſperitorum duceretur, ſine dubio ſuo illum judicio Eccleſia coerceret. Hæc graviſſimi viri verba laudat eruditiſſimus Pontifex Benedictus XIV. in Conſt. 113. T. I. Bullarii, miſſa ad Archiepiſcopum S. Dominici in Hiſpaniola, qui rationibus ex Boehmero Proteſtantico ſurreptis contra communem Canoniſtarum ſententiam liberos ex adulterio procreatos per ſubſequens matrimonium legitimari aſſerebat. Reſpondet inter alia Sapientiſſimus Pontifex §. 9. in hunc modum: „Profecto ut „ingenue loquamur, Venerabilis Frater, diſplicet „Nobis tua hæc ingenioſa ratiocinatio, in qua ne-„ſcio, quid arrogantius & audacius, quam par eſt, „introſpicere videmur. Nobis etenim perſuaſum „manet, opiniones Doctorum communes non ita „facile parvi pendendas eſſe; idque didicimus ex „Cel. Veſtrate Melchiore Cano, qui in ſuo tracta-„tu de locis Theol. l. VIII. c. 7. ita de communi-„bus Canoniſtarum ſententiis, in his, quæ pertinent „ad doctrinam canonum, loquitur. „ Subnectit dein verba paulo ante ex Cano exſcripta.

§. CXLIII.

Si in unam ſententiam communiter non conveniunt Auctores, ſed alii contra alios pugnant viri docti; dici ſolet, eorum teſtimonium non plus probare, quam vel ratio ipſorum, vel gravior etiam auctoritas comprobarit At unde hæc *gravior* auctoritas æſtimanda eſt? Sine dubio ea pendet ex ampla eruditione, profunda cogitandi vi & ſolertia judicandi & acumine ingenii, caſus varios, qui ſimiles apparent, adcurate diſtinguentis, aut diſſimilium analogiam inſpicientis, ex longa item re-

rum

rum tractatione, maturitate ætatis, ex integritate animi, & ſtudio veritatis, variisque iſtarum laudum gradibus. At enim hæc omnia explorare de auctoribus, qui magno numero allegari ſolent, eaque inter ſe comparare, multo difficilius plerumque eſt, quam ipſam propoſitæ quæſtionis veritatem inveſtigare ſuo marte, quidque ſtatui ac definiri *certo* queat, invenire; neque enim ingens etiam Auctorum turba opinioni, quam tenet, veram ſemper probabilitatem conciliat. Siquid ex diſpoſitione & cognitione ſacrorum canonum, aut ex ſubſidiariis juris Romani principiis decidendum eſt, eaque in re Doctores dogmaticæ vel ſcholaſticæ Theologiæ diſcedant a ſententia Canoniſtarum; horum auctoritas tanquam peritorum in arte ſua ſine dubio præferenda eſt; quia, ut Melchior Canus animadvertit, cujusque rei notitia non aliis certius meliusque contingit, quam ejusdem rei peritis hominibus. Prope ridiculum eſt, quod de ſe ipſe ſcribit Anacletus Reiffenſtuel. Is, cum Theologiam tractans de jure peculii clericalis cum Theologis benigne ſeu laxe ſcripſiſſet, ad ſacros legendos atque exponendos canones poſtmodum aggreſſus, a ſe ipſo, ac priore ſententia diſceſſit, quodque SS. canonibus omnino conformius reperit, cordate ſtatuit, mutata illa, inquiens, ſententia, quam in Theologia *pro Theologis potius, quam Juriſtis* dedimus (*e*).

(*e*) Ad tit. de peculio Clericorum n. 50. & 55. in fin.

§. CXLIV.

Sola *doctrinæ* laus & præſtantia in cauſa divinæ Religionis ſufficere haud poteſt ad perſuadendum, & faciendam fidem. Faciunt id Scriptores ætatis

 noſtræ,

noſtræ, ut, cum de poteſtate Eccleſiæ ac ſpeciatim de juribus Apoſtolicæ Sedis agunt, Auctores nominent, quorum doctrinam vaſtamque eruditionem mirifice prædicant, & laudibus in cœlum ferunt. Quid ergo conficiunt? Id reor, fuiſſe homines doctos, qui Religioni, qui Eccleſiæ, qui Apoſtolicæ Sedi adverſati ſunt: quis hoc negat? Quis Origeni, quis Tertulliano, quis Neſtorio, Photino, Apollinari doctrinæ, præſtantiumque librorum laudem ademit? Legant ſcribentem de iis S. Vincentium Lirinenſem, atque eo propoſito ſcribentem, ut omnes catholici *intelligant, ſe cum Eccleſia Doctores recipere, non cum doctoribus Eccleſiæ fidem deſerere debere* (*f*).

(*f*) In Commonitorio c. 23. De Origene ibid.; de Tertulliano c. 24. De Neſtorio c. 16. ait: „Qui, ut uni hæreſi ſuæ aditum patefaceret, cunctarum hæreſum blasphemias inſectabatur.„ De Photino ib. „Erat & ingenii viribus valens, & doctrinæ opibus excellens, & eloquio præpotens; quippe qui utroque ſermone copioſe & graviter diſputaret, & ſcriberet; quod monumentis librorum ſuorum manifeſtatur, quos idem partim græco, partim latino ſermone compoſuit.„ De Appollinari eod. c. 16. „Quid illo præſtantius acumine, exercitatione, doctrina? Quam multas ille hæreſes multis voluminibus oppreſſerit, quot inimicos fidei confutaverit errores, indicio eſt opus illud triginta non minus librorum nobiliſſimum ac maximum, quo inſanas Porphyrii calumnias magna probationum mole confudit.„

§. CXLV.

Ex dictis patet, cauſæ Religionis, Eccleſiæ & Sedis Apoſtolicæ non officere ullum præjudicium doctrinæ

ctrinæ humanæ, qua adverſarii Religionis, Eccleſiæ, & Sedis Apoſtolicæ pollent. Nam alia eſt rerum humanarum, alia divinarum ſcientia. Contra ſi adverſarius teſtimonium fert pro adverſario, cenſetur fateri, ac plene probat; quemadmodum in utroque jure exponitur titulo *de Confeſſis.* Ex hoc principio fit aliquando, ut pro confirmanda doctrina vel praxi canonica adverſariorum Eccleſiæ dicta & facta utiliter afferantur. Exempla ſunt hujusmodi:

§. CXLVI.

I. Petrus Ballerinius perpetuam contexens atque exhibens traditionem de neceſſitate ſeu obligatione eccleſiarum particularium, & ſingulorum fidelium in fide conſentiendi cum fide Romanæ Eccleſiæ affert præter cetera teſtimonium Pelagii & Cæleſtii hæreticorum, atque ita diſſerit: „Mirum cuipiam videbitur, me ob ſtatuendam neceſſitatem unitatis „fidei cum fide Romanorum Pontificum allegare ea „teſtimonia hæreticorum ante condemnationem producta, quibus iidem poſt condemnationem & facto & ſcriptis contradixerunt. At ne hoc teſtimoniorum genus imbecille credatur, illud animadvertendum eſt, quod ea, quæ ipſi ante condemnationem & antequam de Eccleſia pellerentur, confeſſi ſunt, & traditione & communi catholicorum „ſenſu fuerunt expreſſa, dum catholicam illi mentem gererent, catholicosque ſe exhibere, & probare catholicis vellent. Itaque ejusmodi ipſorum „teſtimonia, Catholicorum ſenſum & praxin præferentia, maximi facienda ſunt; quibus ſane non „contradixere, niſi poſtquam a Romana Sede condemnati, mentem & veritatem catholicam exue-

„runt, atque deſeruere. Neque enim exiſtimandum „eſt, Luthero e. g. magis deferendum, cum poſt „condemnationem Romani Pontificis primatum ſibi „infenſum negavit, quam cum illum ante condem„nationem ex communi Catholicorum ſenſu profeſ„ſus eſt. Id quidem nec ipſos adverſarios judicare, „ſuadent illa cujusdam Anonymi, nobis in hac cauſa „(de neceſſitate conſentiendi in fide cum Romana „Eccleſia) contrarii, verba: *Methodus priorum re„formatorum eſt argumentum magni ponderis adver„ſus ipſos. Diſputationis initio confeſſi ſunt, Pa„pam eſſe ſupremum Chriſti Vicarium; nec ejus „auctoritatem in dubium vocare cœperunt, niſi cum „contra ipſos definivit; perinde ac ſi judex deſinat „eſſe judex, cum adverſus aliquam partem ſenten„tiam pronuntiat, vel ac ſi veritas, cum incommo„da eſſe incipit, veritas amplius non ſit.* (Traite de „l'Autorite du Pape. Haye 1720. l. 1. c. 3. n. 8. „pag. 92). Quæ pleræque in rem noſtram faciunt, „ut teſtimonia pro unitate fidei ab hæreticis initio „producta, maximi habenda eſſe credantur, nec ex „ipſis, quæ poſt derelictam Eccleſiæ unitatem edi„dere, infirmentur (g).

(g) Petr. Ballerin. de vi ac ratione primatus RR. Pontificum C. XIII. §. X. Similiter ſi jus poſt ſententias Præſulum inferiorum vel particularium Conciliorum appellandi ad Apoſtolicam Sedem oſtenditur ex perpetua traditione, nihil iſti argumento officit, quod ii, qui appellarunt aliquando, hæretici fuerint tum, vel poſtea declarati.

§. CXLVII.

II. Exemplum elegans ejusdem rei peti poteſt ex iis, quæ Couſtantius contra S. Cyprianum differit de

de argumento illo, quo S. Stephanus P. contra Afros rebaptizantes uſus erat his verbis: *Cum ipſi hæretici proprie alterutrum ad ſe venientes non baptizent, ſed communicent tantum*; „ rideat licet Cy„prianus, inquit Conſtantius, ac prorſus abſurdam „cenſeat rationem, qua traditionem iſtam Stepha„nus confirmabat; de illa tamen longe aliter judi„cabunt, qui eam attentius expenderint. Cum enim „ab Eccleſia receſſerint omnes hæretici, mirum non „eſt, eos de doctrina illius non nihil retinere: imo „nullus reipſa eſt, qui non aliqiud ex ea retineat. „Cum igitur quantumvis inter ſe diſſidentes in ali„quo cum Eccleſia conſentiunt, hoc ab Eccleſia ſibi „traditum retinuiſſe merito affirmantur. Quocirca „& hæretici, qui verum Chriſti corpus in Eucha„riſtia negant, ab antiqua & conſtanti Eccleſiæ fide „diſceſſiſſe hinc convincuntur, quod variæ ſectæ, „quæ a multis jam ſeculis, aliis in rebus a Catho„lica diſcordant Eccleſia, hoc in dogmate cum illa „concordent. Non igitur, ut ſcribebat Cyprianus, „tunc ad hoc malorum devoluta eſt Eccleſia Dei, „& Sponſa Chriſti, ut hæreticorum exempla ſecta„retur; ſed ipſi potius hæretici, cum ad ſe ab „aliis ſectis venientes non baptizabant, id, quod „in Eccleſia, antequam ſepararentur ab ea, uſita„tum & receptum viderant, ſectabantur. „ (*h*).

(*h*) Conſtant. in Epiſt. RR. PP. col. 227.

CAPUT X.

DE RATIONIS ET PHILOSOPHIÆ USU IN JURE SACRO.

§. CXLVIII.

Ratio eſt facultas mentis perſpiciendi nexum rerum, ſeu ab una cognita veritate perveniendi ad aliam cum priore connexam. Quotiescunque ergo ex propoſita auctoritate divina, vel divinitus inſtituta, aut ex præmiſſis traditionum regulis, Scripturæ verbis, conſtitutionibus RR. Pontificum, canonibus Conciliorum, ſententiis VV. Patrum, ſuffragiis Doctorum & Jurisconſultorum progreſſio fit ad ſolvendam quæſtionem dubiam, aut facti ſpeciem decidendam; ratio uſum habet, & appellari poteſt *principium, per quod* ex genuinis fontibus ſacri juris veritas deducitur, aut ſpecies facti deciditur. Atque hoc modo ratio per omnes vagatur locos juris noſtri, & ab eorum uſu, applicationeque abeſſe nunquam poteſt.

§. CXLIX.

Ut autem omnis tollatur ambiguitas, alio præterea ſignificatu *ratio* ſumitur, ipſaque in numero principiorum ponitur, ſive appellatur *principium, ex quo* dictata & regulæ vi naturali cognitæ de juſto & injuſto promanant, quæ dein normam præbent particulares quæſtiones reſolvendi, aut ſingulares

lares definiendi cauſas. Qualia ſunt placita juris naturalis privati, ſocialis, univerſalis publici ac gentium, ratione adinventa & excogitata, ratione nixa ac demonſtrata.

§. CL.

Exemplum utriusque ſignificatus, quem *rationi* dedimus, iſtiusmodi eſt. Præcones hodierni tolerantiæ nemini facile de religione litem movendam eſſe, ex ipſo ſacro codice confirmare ſtudent. S. Paulus, inquiunt, Rom. XIV. 3. præcipit: *Is, qui manducat, non manducantem non ſpernat: & qui non manducat, manducantem non judicet*; ergo, inferunt, hæretici tolerandi ſunt. Sed obſecro; ratione utere, & nexum antecedentis cum conſequente inquire: quæ eſt enim conſequentia, quæ connexio inter eſum ciborum, eo tempore, ſublato jam per Evangelium diſcrimine ciborum, omnibus permiſſum, & inter hæreſes divinæ Religioni repugnantes, graviſſime vetitas, & aperte damnatas? De cibis ait Paulus: *Scio & confido in Domino Jeſu, quia nihil commune per ipſum, niſi ei, qui exiſtimat, quid commune eſſe, illi commune eſt* (hoc eſt, immundum & vetitum). De hæreticis vero ait: *Siquis vobis evangelizaverit præter id, quod accepiſtis, anathema ſit.* Gal. I. 9. *Rogo vos, ut obſervetis eos, qui diſſenſiones & offendicula præter doctrinam, quam vos didiciſtis, faciunt, & declinate ab illis*; in eadem Epiſtola ad Romanos C. XVI. 17. *Hæreticum hominem poſt unam & ſecundam correptionem devita: ſciens, quia ſubverſus eſt, qui ejusmodi eſt, & delinquit, cum ſit proprio judicio condemnatus.* Tit. III. 10. 11. Quæ igi-

igitur inter cibos & hæreſes conſecutio, quæ rationis concluſio eſt? Innumera iſtius generis hodie occurrunt apud eosdem ſcilicet, qui rationis vim & perſpicaciam maxime jactitant, & in numero philoſophorum cenſeri volunt. Alterum exemplum præbent ii, qui dictata juris publici univerſalis ex ratione unice promenda ſtatuunt, & ita inquiunt: Principis eſt, invigilare, nequid respublica ex Religione detrimenti capiat: negotia Eccleſiæ nexum habent cum civilibus negotiis: multa ſunt pietatis exercitia adiaphora, quæ ſine ſalutis diſpendio abeſſe poſſunt. His, & ejusdem generis aliis præmiſſis tanquam indubitatis principiis ratione cognitis, mirum eſt, quæ jura Principum circa ſacra inde concludant: Eccleſiæ poteſtatam quomodo conſtringant: Religionis actus quantopere imminuant. Quam juſte autem id faciant, ſequenti capite exponam.

§. CLI.

Duplex igitur rationis eſt functio: *Primo* inveſtigare nexum inter concluſiones vel deciſiones, & principia concludendi vel decidendi alio ex fonte, quam ab ipſa ratione, petita. *Secundo* vi rationis exquirere & conſtruere ipſa principia concluſionibus & deciſionibus apta, & quaſi fœcunda. De prima functione præcipue adnotanda videntur hæc capita:

I. Solerter expendi debet, quid & ex quo fonte, quo argumento, qua cauſa deducatur id, quod quæritur. Sæpe enim tanta copia & loquacitate congeruntur verba, ut longa opus ſit meditatione, donec aſſequaris, quid primo ponatur, & quid dein conſequi deberet.

II. Co-

II. Eorum, quæ primo ponuntur, vis & veritas & diverſa ſignificatio perquirenda eſt; fit enim ſæpe ob ambiguas ſeu indeterminatas poſitiones & ancipites ſenſus, ut uno ſenſu id, quod antecedit, cum eo, quod conſequitur, nexum habeat, alio ſenſu non habeat.

III. Cognita antecedentium vi & ſignificatione primum quæri debet, quanta neceſſitate cum iis connexa ſit concluſio; ſæpe enim non major datur connexio, quam inter hæc duo, ut dialectici vulgo ajunt: Turca ſaltat: ergo baculus eſt in angulo. Verum hæc non tam præceptis perdiſcuntur, ſed cogitandi vi & ſolertia, ipſa tractatione diſciplinarum, atque eorum inprimis, qui illis præſunt, profunda rerum cognitione, explicandique arte & diligentia.

§. CLII.

De altera rationis noſtræ functione, nempe de inventione, ac conſtructione principiorum, quæ ſola ratione fit, pluribus verbis differendi neceſſitatem imponit falſiſſime præjudicata ſeu jactitata opinio ætatis noſtræ, quam *philoſophicam* haberi volunt, & ſingulari rationis luce effulgentem. Ita minuti ſcriptores ex incredibili temeritate, atque impudentia ſcribendi, judicandique de rebus omnibus, ingenii, rationisque & ſcientiæ laudem ſibi arrogant; quorum chartulas, & foliola, atque opuſcula ſi in manus ſumat vir gravis, rerumque peritus, ſæpe ingemiſcere cogitur, & indignari, projectisque paginulis auctori inclamare: *Dicis, quod dives ſum, & locupletatus, & nullius egeo: et neſcis, quia tu es miſer, & miſerabilis, & pauper, & cæcus,*

&

& nudus (*a*). Quid enim, ſi humanæ mentis imbecillitatem quis novit, tam repugnans rationi excogitari poteſt, quam divinam Religionem humano ingenio metiri velle? Atqui cæci homuli & myſteria divinæ Religionis ſeu theoreticas veritates, & religionis præcepta, ritus ac cæremonias, quæ divina auctoritate vel divinitus inſtituta nituntur, ratione ſua examinare, & diſcutere audent; de fide & neceſſitate fidei ad ſalutem, de unitate & communione catholica, de gravitate contrariarum hæreſum ac ſciſſionum, de eccleſiaſtica Hierarchia, de Sacramentorum vi, aliisque id genus inconcuſſis veritatibus non ex doctrina Eccleſiæ, non ex traditionis præſcripto, non ex antiquitatis orthodoxæ ſenſu, ſed ex deliramentis ſuæ imaginationis potius, quam rationis ſtatuunt, definiuntque. Huic præfidentiæ, vel potius cæcitati & inſaniæ Theologi ex præſcripto S. Vincentii Lirinenſis (§. CXXXI.) opponent ſententias Venerabilium Patrum, qui luculente, uberrimeque locis ac temporibus plurimis explicarunt, quantopere humana ratio in divinis rebus cæcutiat, & ſubjici majori auctoritati debeat.

(*a*) Apocal. III. 17.

§. CLIII.

Si contra præcepta, ritus, & canones Eccleſiæ commentis ingenii, rationisque ſuæ pugnare velint homines ſuperbi ſuarumque opinionum, quas *Philoſophiam* ipſi vocant, nimium amantes; reddemus rationes, ob quas non multum ſane tribuamus rationi, ſi auctoritate deſtituta ſit: ſi vero ſacræ auctoritati omnino repugnet, nihil plane; ac

I. Re-

I. Reſpondebimus, divinum Spiritum vetuiſſe, nequis ſuæ prudentiæ innitatur. Addemus cum Hieronymo: *Prudentiæ ſuæ innititur, qui ea, quæ ſibi agenda vel dicenda videntur, Patrum Decretis præponit.* Item capitulum illud: *Canonum ſtatuta cuſtodiantur ab omnibus, & nemo in actionibus vel judiciis eccleſiaſticis, ſuo ſenſu, ſed eorum auctoritate ducatur* (*b*). Dicemus cum Leone & univerſa antiquitate: *Canones Spiritu Dei conditos eſſe, & mundi reverentia conſecratos*; quos, ſi revereri ipſi nolint, alia cauſa non eſt, quam quia *animalis homo*, ut D. Paulus ait, *non percipit ea, quæ ſunt Spiritus Dei* (*c*).

II. Exhibebimus exempla Veterum Philoſophorum, *qui, cum cognoviſſent Deum, non ſicut Deum glorificaverunt, ſed evanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum; dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt* (*d*). Unde eos in execranda ſcelera, turpiſſimaque flagitia, naturæ rationique repugnantia, prolapſos conſtat, *repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia, plenos invidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, ſuſurrones, detractores, Deo odibiles, contumelioſos, ſuperbos, elatos, inventores malorum, parentibus non obedientes, inſipientes, incompoſitos, ſine affectione, absque fœdere, ſine miſericordia.* Hac propoſita VV. philoſophorum effigie, addemus, meliora de hodiernis philoſophis, quales ſe vocitant, exſpectari haud poſſe, imo graviora exſpectari debere; cum Deo, divinæque luci magis reſiſtentes, multoque magis ingrati majoribus etiam turpitudinum ac cæcitatis pœnis a Deo caſtigari mereantur.

III. Com-

III. Commemorabimus pravas errorum reliquias, qui ex doctrina illorum ſapientum in jus ac leges Juſtiniani irrepſerunt, ceu de occiſione uxoris in adulterio deprehenſæ, de præſcriptione cum mala fide, de tranſitu ad novas nuptias ob abſentiam conjugis alterius, de alimentis proli ſpuriæ negandis; aliisque iſtius generis, quibus jus ſacrum interpretando vel corrigendo mederi debuit.

VI. Nec ſilentio tegemus pravas doctrinas, in quas viri cæteroquin docti & probi, at ingenio & rationi præfidentes, tanquam in ſcopulos, infeliciter incurrerunt; id quod palam faciunt theſes a SS. Eccleſia damnatæ & pro damnatis ab univerſo orbe catholico agnitæ, theſes *impiæ & ſacrilegæ* contra cultum Summo Deo & Cælitibus impendendum: contra ſanctitatem myſteriorum Dei & ſacrarum rerum: theſes *ſeditioſæ & ſchismaticæ*, utrique regimini tam ſacro, quam civili infeſtæ: theſes *ſanguinariæ* de homicidio & duello: theſes *injuſtæ* de furtis & uſuris: theſes *flagitioſæ* in genere luxuriæ.

V. Triſtibus hisce lapſuum exemplis adjungemus recentiorum errores temporum, eorum ſcilicet, quibus rationis ac naturæ jura & leges maxime coluntur & prædicantur. Vir Cl. P. Xav. Zech de iis, qui in exponendis jurium vitæ præceptis omnia rationi, nihil ſacræ auctoritati tribuendum ſtatuunt, in hunc modum ſcribit: Ut ſuſpecta nobis reddantur hominum iſtorum placita, alio opus non eſt, quam ut doctrinas, in quas infelici ratiocinio prolabuntur, obiter referamus. Aliqui polygamiam pro calculo alterutrius ſexus, alicubi jure naturali præceptam, paſſim autem etiam muliebrem

per-

permiſſam putant, nec indulgendum dicunt, ut in regione, in qua polygamia in uſu eſt, amplectatur quis religionem, quæ polygamiam prohibet: alii divortia paſſim licita defendunt; alii falſiloquii & ſimulationis non ſolum honeſtatem, ſed etiam neceſſitatem propugnant: juramenta promiſſoria peculiarem obligationem producere negant: alii uſuram ab omni injuſtitia abſolvunt: alii concubinatum laudant: apud alios ratio humana ignorat, an Deus externo cultu coli voluerit: alii ex ſolo ſuæ rationis lumine non agnoſcunt, occiſionem ſui ipſius univerſim eſſe prohibitam: aliis ratio dictat, matrimonium iniri poſſe ad certum tempus: aliorum ratio, omnibus licet diſputandi regulis, omnibus ratiocinandi principiis ſuffulta, ſuccumbit, quando agitur de damnanda libidine, adeo, ut ex naturali ratione concludere neſciant, beſtialitatem, aliaque libidinis monſtroſæ genera eſſe prohibita: alii aſſerunt, connubia parentum & liberorum non eſſe objectum legis naturalis. Contra ex acumine ingenii ſui deprehendunt, quod juri naturali repugnet, ſepeliri mortuos in templis: quod concubitus cum uxore menſtruata æque horrendum crimen ſit, ac ſodomia (*d*).

(*b*) C. 1. & 5. de conſtitut.

(*c*) I. Cor. II. 14. I. Rom. I. a. v. 21. & a. v. 29.

(*d*) In diſſertat. politico - legali de ambitu. c. 3.

§. CLIV.

Eſt hæc de rationis humanæ vi vel potius infirmitate disquiſitio hoc ævo fortaſſis magis neceſſaria, ac ullo alio fuit; quia rationis jura in con-

temtum divinæ Religionis omniſque pietatis nunc maxime jactantur; reipſa autem nova non eſt hæc diſputatio. S. Thomas, Vir nempe, ſiquis alius, acuto ingenio, & præſtante pollens intellectu, idemque veritatis indagandæ ſtudioſiſſimus ac patientiſſimus laboris, I. Parte Summæ Q. 1. a. 1. quærit, *utrum ſit neceſſarium, præter philoſophicas diſciplinas, aliam doctrinam haberi*; idque affirmans ait, in primis neceſſariam eſſe revelationem ob finem homini præſtitutum, *qui comprehenſionem rationis excedit*; addit dein: *Ad ea etiam, quæ de Deo ratione humana inveſtigari poſſunt, neceſſarium fuit, hominem inſtrui revelatione divina; quia veritas de Deo per rationem inveſtigata a paucis, & per longum tempus, & cum admiſſione multorum errorum homini proveniret: a cujus tamen veritatis cognitione dependet tota hominis ſalus, quæ in Deo eſt.* Qui ſpreta revelatione & Eccleſiæ auctoritate de Deo diſputant, de providentia divina, de actionibus Deo gratis, de permiſſis, de vetitis, de præmiis & ſuppliciis, homini paratis poſt hanc vitam, & diſſentiunt ipſi alter ab altero, nec quiſquam fere ſecum ipſe conſentit: affirmant, negant, dubitant, deſtruunt, quæ exſtruxerant, ipſaque religionis naturalis principia pro exploratis non habent. Ita vitam quærendo, ac dubitando traducunt, & fere deſperando finiunt, ex eorum nempe numero, *qui dixerunt Deo: Recede a nobis; &: Scientiam viarum tuarum nolumus* (e). Quid ergo de multo maxima hominum parte fieret, ſi divino revelationis lumine careret?

(e) Job. XXI. 14.

§. CLV.

§. CLV.

Eandem quæſtionem S. Doctor pertractat alio loco his verbis diſſerens : *Neceſſarium eſt homini accipere per modum fidei non ſolum ea , quæ ſunt ſupra rationem , ſed etiam ea , quæ per rationem cognoſci poſſunt , & hoc propter tria : Primo quidem , ut citius homo ad veritatis divinæ cognitionem perveniat. — — Secundo , ut cognitio Dei ſit communior ; multi enim in ſtudio ſcientiæ proficere non poſſunt vel propter hebetudinem ingenii , vel propter alias occupationes & neceſſitates temporalis vitæ, vel etiam propter torporem addiſcendi. Tertio propter certitudinem ; ratio enim in divinis rebus eſt multum deficiens* (*f*). Enimvero cognitio veritatum moralium ac momentorum easdem ſequendi , firmiſſima eſſe debet , ac clare propoſita ; ſecus quovis contrariæ commotionis impulſu exploditur : at vero id ſola obtinetur revelatione.

(*f*) 2. 2. q. 2. a. 4. & l. I. contra Gentes c. 4. Adde , quæ in Jure Nat. priv. §. LXIV. per tot. ſcripſi de cognitione Dei , rerumqne divinarum. Ex inſtituto iſta tractantur a Theologis , cum de Naturalismo & neceſſitate divinæ revelationis agunt.

§. CLVI.

Philoſophia recte expoſita perceptaque ingentes affert commoditates iis , qui ad ſeveriores diſciplinas atque in primis ad jurisprudentiam ſacram progreſſuri ſunt : nam acumine ingenii , & ſolertia cogitandi opus eſt ad perſpiciendas rationes legum, ad comparandos ſimiles ac diſſimiles caſus, caſuumque deciſiones , ad ſophismata tum litigantium , tum

tum recentium juris ſacri adverſariorum detegenda, demonſtranda, confutanda. Genuinis principiis jurisprudentiæ ecdeſiaſticæ non modo tinctum, ſed imbutum eſſe oportet, qui a ludibriis, & captiunculis, perverſisque doctrinis Scriptorum ætatis noſtræ in hoc genere libertatem ſuam & integritatem, religionemque ac ſalutem tueri avet. Atqui niſi philoſophicis inſtitutionibus exercitatæ ſint mentes teneræ, & cogitandi ſtudio corroboratæ, & longiore ſerie connectendis ideis aſſuefactæ, operam fere perdent, ſæpe animum quoque; ac in plena prælectionum luce caligabunt. Utinam non id quotidiana teſtaretur experientia hoc ævo, in quo id agitur a parentibus ac tutoribus, ut adoleſcentes quam breviſſimo tempore, minimisque ſumtibus, quaſi ex cunis in ludum & pueritiæ diſciplinam, inde in Gymnaſia, Lycea, Academias, ex his cruda ſtudia deferentes in ſenatum, ad tribunalia, ad cathedras, in dicaſteria provehantur. Hinc illæ lacrymæ proborum omnium, hinc reipublicæ utriusque calamitas exiſtit non modica ſane parte.

§. CLVII.

Si de ſingulis philoſophiæ partibus, quam utilitatem derivent in diſciplinam juris, ſpeciatim agendum eſt; in primis dialectica & philoſophia prima non modo rectas definiendi, dividendi atque argumentandi regulas artemque tradunt, ſed, ſi, ut oportet, tractatæ ſint, ipſas notiones vocibus ſubjectas inveſtigare docent, prima idearum noſtrarum veluti ſtamina, id eſt, ideas ſimplices inquirunt, earumque complexiones diſtincte examinant. Quæ res detegendis cavillationibus Scriptorum per-

quam

quam utilis & neceſſaria eſt. Invaluit enim novum illuſionis genus, ut turpitudo rerum, honeſtate vocum tegatur, & quæ bona, quæ laudabilia, quæ plena religionis ac pietatis ſunt, nominum & vocabulorum afficiantur ignominia, & imperitorum atque imprudentium contemtui objiciantur. Exempla ſunt hujusmodi: ipſa *Philoſophiæ* vox, quæ amorem, ſtudiumque ſapientiæ reipſa exprimit, eo jam ſenſu accipitur, ut Religionis revelatæ, omnisque Auctoritatis ſacræ comtemtum, neglectumque denotare debeat; contra exercitia pietatis, & fidei divinæ cultum ac firmitatem dedecore vocabulorum *ſuperſtitionis*, *abuſuum*, *mechanicæ pietatis*, *cæcæ fatuitatis* publicis in ſcriptis afficiunt. *Perfectionis* vox honeſtiſſima eſt; at qui in diſciplina naturalis juris ea perpetuo utuntur, fere non aliud eadem voce denotant, niſi commoda præſentis vitæ, oblectamenta ſenſuum, copiam divitiarum, fucum humanæ gloriæ. Si graviſſima errorum, hæreſum, & ſciſſionum delicta negligenter ac ſolute ferantur, & impunita diſſimulentur, id ad laudem *clementiæ* & *caritatis* vertunt. *Felicitatem* & *beatitatem* perpetuo in ore ac ſtilo habent; at quæ eſt illa beatitas, quæ felicitas, quam doctrinis ſuis ſpondent? Expoſui iſtuc in J. P. Univerſali C. VI. §. 224. Sic obtentu *boni publici* rapinam ſuadent bonorum ſacrorum: turpitudinem *fornicationis* ut tegant, eam matrimonium vocant temporarium. Qui voces a notionibus diſtinguere non didicit, nec artem ſcit ideas vocabulis ſubjectas ex verborum copia ac volubilitate eruendi, colligendique, ægre ex his fallaciarum laqueis evadet.

§. CLVIII.

Hi quidem, quos ante commemoravi, pravitate animi doctrinæque, vocabulorum vim & notiones, rerumque ipſarum naturam corrumpere attentant. Alii bene ſe de diſciplinis meritos arbitrantur, ſi novandis, & poliendis veterum definitionibus dent operam. Obſervavi dudum, cum philoſophicas ederem inſtitutiones, hunc irrepſiſſe morbum quorundam, qui, cum impares ſe videant rebus præclaris, quæque momenti alicujus eſſent, excogitandis, proferendisque in lucem, omnem operam ſuam ad emendandas novandasque vocabulorum definitiones conferunt, dictatorium jus uſurpantes, ac præſcribentes, quid literati viri per voces, quarum notio dudum fixa eſt, receptaque, deſignare deinceps & intelligere debeant. Examinavi loco eodem, anne & quatenus *arbitrariæ* ſint notiones. In jure quidem nominum definitiones ex ipſis legibus, aut recepto jam ſenſu definitæ ſunt, uti fit e. g. de variis contractibus, delictis item, ac criminibus. De illis extant certa jura; de his conſtitutæ ſunt certæ pœnæ; ſi notiones immutentur, non poteſt non jurium, legumque confuſio provenire. Uti valor nummorum publicus eſt, ita ſignificatio vocabulorum; conſuetudo vim legis hac etiam in re habet; cui derogare non poteſt privata auctoritas, quam ſibi notionum opifices arrogant, juſta cum indignatione rejiciendi a viris gravibus, veritatisque ac juſtitiæ amantibus.

§. CLIX.

Aliud invaluit fallaciæ genus, quo ad opprimenda vel eludenda jura antiqua novæ intruduntur divi-

diviſiones antiquis incognitæ: ſic negotia Eccleſiæ eſſentialia, accidentalia, mixta; jura ſummi Paſtoris originaria, adventitia, devoluta nominant: duellum aliud eſſe vindex honoris volunt, aliud vindex fortunarum: dogmata alia ajunt primaria & fundamentalia, alia ſecundaria: actiones religionis alias neceſſarias vocant, alias adiaphoras, etſi maximam vim ad pietatem habeant. His captionibus invigilare docet dialectica, quæ earum fundamentum inquirit, atque expendit. Vulgata regula eſt: *Ubi jus non diſtinguit, neque nos diſtinguere debemus.*

§. CLX.

Philoſophiæ quoque naturalis ſeu Phyſices ſtudium multo majora, ac vulgo creditur, commoda affert ad graviores diſciplinas accedentibus. Ac Chronographiæ quidem & Chronologiæ cognitio, qua penitus carere non poteſt ſtudioſus juris ſacri, notitia rerum phyſicarum primo nititur. Cum de miraculis, de ſuperſtitione, aliiſque id genus lis oritur; cognitio naturæ, ejusque virium ac legum facem præferre ad eam decidendam debet. Qui deinde in contemplando mundi ordine, rerumque creatarum motibus, viribus ac legibus diligenter verſati ſunt, ſane mentem adferunt ad ſeveriores diſciplinas, longasque nectendas idearum ac veritatum ſeries ſatis præparatam, aptamque. Eſt enim, quod ſupra attigi, uti humanæ vitæ, ſic rationis atque intelligentiæ infantia quædam & imbecillitas; & quemadmodum teneri infantes, cum ſuis inſiſtendi pedibus, gradiendique experimenta primo capiunt, poſteaquam bis, terve promoverunt pe-

 dem,

dem, illico fatigari & concidere ſolent: ſic adoleſcentes, qui nullo rerum philoſophicarum ſtudio exercuerunt mentem, & cogitandi vim acuerunt, quando ad ſubtiliora gravioraque juris capita perveniunt, pluriumque idearum inter ſe nexarum veluti gradus conficere cogitando deberent, cito ſuccumbunt, animumque deſpondent, rei difficultatem, vel inſtitutionis obſcuritatem accuſantes.

§. CLXI.

Eſt alius inſignis fructus, quem ex diſciplina Phyſices rete pertractata capere debemus, ut vires humanæ mentis, arctosque intellectus noſtri in mortali hoc ſtatu limites indubitato perſpiciamus, atque adeo ſentiamus. Quo fit, ut facillime ſibi quisque perſuadeat, in divinis rebus, quæ longe ſupra naturam ſunt, plurima ineſſe, quæ non comprehendi a nobis in hac vita poſſunt, ſed, affirmante divina auctoritate, lubentiſſime accipi & pro veris haberi debent. Perſpicuitatis quidem ſeu evidentiæ mathematicæ ſenſum rerum mathematicarum periti habent, iidemque cum in cognoſcenda rerum creatarum natura verſantur, quid & quatenus perſpicue cognoſci, quid abditum ſit, atque ab humana intelligentia remotum, perſentiſcunt. Res Geometricæ, in quibus evidentia mathematica elucet maxime, ſimpliciſſimæ ſunt, & trinam duntaxat dimenſionem menti exhibent, remota quavis alia corporearum qualitatum idea. Quamdiu binas tantum ideas, id eſt, extenſionem in longum, & latum, ſive figuras comparamus, ſatis perſpicuus eſt eorum nexus, & demonſtrationum lux clara in rectilineis ſaltem figuris; nam in curvilineis longior eſt demon-

demonſtrandi, nexumque veritatum quoad ſingulos numeros uno velut intuitu mentis contuendi labor, & intenſio difficilior. Si tres conjunguntur ideæ, in longum, latum & profundum, demonſtrationes evadunt magis complicatæ, minusque diſtinctæ. In Algebra quanti circuitus, & quam difficiles evadant demonſtrationum, ſi quantitates indeterminatæ, & potentiæ creſcant, peritis notum eſt. His ſpectatis, quæ, obſecro, geometrica & mathematica methodus in re morali locum habet; in qua tot diverſæ ideæ, tot diverſi hominis nexus, tot relationes, tam multiplex finis, tot indeterminati finium, & neceſſitatum gradus concurrunt? Quæſo, expendat lector vel primum caput juris naturæ privati, in quo hominis, humanique ſtatus analyſin & velut anatomiam exhibui: ac ſi dein idearum geometricarum paucitatem, ac ſimplicitatem cum tam multiplici, ac diſpari idearum concurſu, quæ in definiendis hominum juribus & obligationibus ſimul ſpectandæ ſunt; comparaverit; videbit profecto, quantopere ineptiant ſcriptores novi juris publici univerſalis, qui identidem mathematicas demonſtrationes promittunt, ut nempe imperitis fucum faciant, & ſophismata pro veritate, nubem pro Junone obtrudant.

CAPUT XI.

DE CONSTITUTIONIBUS PRINCIPUM, EORUMQUE JURE CIRCA SACRA.

EXCUTIUNTUR PERNICIOSÆ RECENTIORUM SCRIPTORUM DE ILLO JURE DOCTRINÆ.

§. CLXII.

Poteſtas a Chriſto conceſſa Eccleſiæ eſt poteſtas publica & rectoria, veræ auctoritatis & jurisdictionis, ſegregata ab omni naturali, politica & civili poteſtate, in ſuo genere ſumma & independens, in Apoſtolos & Petrum maxime, Apoſtolorum Caput, & utrorumque ſucceſſores, non in totam communitatem fidelium collata. Eſt hoc dogma catholicæ fidei, adeoque fundatum in Verbo divino; nempe clare expreſſum in ſacris Scripturis, conſtanter aſſertum & comprobatum uſu & traditione RR. Pontificum, Conciliorum tam generalium, quam particularum, & Venerabilium Patrum Eccleſiæ, ſemper defenſum auctoritate catholicorum Scriptorum, a ſummis Principibus catholicis agnitum; quod fatentur Doctores Juris publici non modo catholici, ſed etiam proteſtantes (*a*). Atque ut nihil deſit ex omnibus theologicis & canonicis locis; ejusmodi id dogma eſt, pro quo ipſa pugnat ratio ex hypotheſi Eccleſiæ ſic inſtitutæ a Deo, ut ſit, maneatque Una, Sancta, Catholica & Apoſtolica,

lica, quæ præclaræ dotes notæque aperte ex ſacro pendent Imperio.

(*a*) Pütterus, vir inter Proteſtantes ſummi nominis, in Inſtit. Jur. publ. Germanici §. 431. In hunc modum ſcribit. „Ex principiis Eccleſiæ Romano-Ca„tholicæ, quidquid vi hierarchiæ in illa introductæ „ad jurisdictionem Eccleſiaſticam, & jus diœceſa„num pertinet, illud in Germania quoque catholica „in poteſtate Epiſcoporum eſt, in ſubordinatione „ſub metropolitica Archiepiſcoporum, & ſuprema „Pontificis Romani poteſtate; eaque Eccleſiaſtica „poteſtate ipſa Imperator non minus, quam ſinguli „catholici ſtatus, horumque ſubditi catholici conti„nentur; tantum abeſt, ut ſeu Imperator, ſeu ſe„cularium quispiam ſtatuum Catholicorum ſibi quid„quam iſtius poteſtatis Eccleſiaſticæ ſumere poſſit.„ Recte omnia expreſſit vir doctiſſimus, præterquam quod verbum *introductæ* Hierarchiæ anceps ſit, imo humanam potius inventionem, quam inſtitutionem divinam, qualis reipſa eſt, inde ab Apoſtolis accepta, indicare videatur. Eam Hierarchiæ inſtitutionem expoſui C. III. & IV. Juris Eccl. Publ. eamque ab objectis adverſariorum vindicant Polemici maximo numero.

§. CLXIII.

Secundum præmiſſum dogma, & receptam notionem *Status*, Eccleſiæ Catholicæ tribuenda eſt vera ratio *ſtatus ſacri, vel Eccleſiaſtici, vel Hierarchici.* Nam *ſtatum*, inquit Pufendorfius in libello de habitu Religionis Chriſtianæ ad vitam civilem (*b*), *intelligimus ejusmodi conjunctionem plurium hominum, quæ Imperio per homines adminiſtrato, ſibi proprio, & aliunde non dependente continetur.* Et ib. alio loco: *Ad ſtatum requiritur Imperium, ex quo promanat præeminentia unius præ altero.* Porro

ro Eccleſia Catholica ſecundnm præmiſſum dogma eſt talis hominum conjunctio, ac tali gaudet Imperio, in quo unus præ alio eminet, uti evidens eſt. Proteſtantes de poteſtate Eccleſiæ, quam ipſi nominant, coluntque, non unam excogitarunt hypotheſin. Moſerus, eoque teſte antiquiores omnes, ac plures etiam recentiores, *ſyſtema territoriale* nuncupant, quo Principi laico jus ſacrorum ex ſuperioritate territoriali adjudicatur. At Pufendorfius, Pfaffius, Boehmerus *ſyſtema collegiale* adſtruunt, ajuntque: Eccleſia non eſt ſtatus, ſed eſt collegium, ſeu ſocietas æqualis ſine ſupremo Imperio: Jura majeſtatica, quæ Princeps circa alia collegia, tribus & univerſitates in civitate degentes exercet, eadem, & eodem ex titulo exerit in Eccleſia: alia jura collegialia ei non competunt, niſi vi translationis ſeu delegationis tacite vel expreſſe a collegio factæ (*c*). *In formandis* eccleſiis, ait Pufendorfius, *non eſt opus decreto ſuper certa regiminis forma introducenda; abſurdæque adeo ſunt quæſtiones, monarchica, Ariſtocratica, an democratica forma competat Eccleſiæ. Hæ quippe formæ cadunt in ſtatum aliquem, ſeu civitatem; Eccleſia autem ſtatus non eſt* (*d*). Addit tamen: *Eſt autem ea natura collegiorum omnium, quæ libera hominum coitione conſtant, ut aliquid habeant democratiæ ſimile hactenus, ut, quæ eam in univerſum concernunt negotia, communi omnium conſenſu ſint expedienda.* Hæc idcirco commemoravi, ut quivis intelligeret, *primo* doctrinam catholicam de poteſtate hierarchica a civili ſegregata & independente toto cœlo diſtare ab hypotheſi Proteſtantium de ratione collegii & jurium collegialium: *ſecundo* cum principia tantopere differant, conſectaria ſeu conſecutiones non debere non differre plurimum:

rimum: *tertio* ſummam inconſiderantiam, aut imperitiam eſſe Scriptorum quorundam recentium, qui, cum catholicos ſe & catholicam de natura Eccleſiæ & hierarchicæ poteſtatis doctrinam profiteantur, eadem conſectaria & iisdem prope verbis ex auctoribus Proteſtanticis exſcribunt, quemadmodum mox infra oſtendam.

(*b*) §. 11. pag. 46. edit. Bremenſ. a. 1692. & ibid. §. 28. pag. 107.

(*c*) De Variis Proteſtantium hypotheſibus in re tanti momenti diffuſe agitur in Theſaur. Juris Eccleſ. T. III. n. XIV. diſſ. de Cenſura Principii.

(*d*) Puſendorf. l. c. §. 32. pag. 139. & §. 39. p. 183.

§. CLXIV.

Hæc diſtinctio utriusque poteſtatis, ſacræ nimirum & profanæ, præmittenda hoc loco fuit, antequam de uſu conſtitutionum, quæ Principum auctoritate emanant, ageretur. Diſtinctionem eandem ex primis juris principiis deduxi tum in jure publico naturali (*e*), tum in eccleſiaſtico (*f*). Ex hac autem poteſtatum diſtinctione multiplex etiam inter leges, quas utraque condit, provenire debet differentia ac diſſenſio; quæ adcurate expendenda eſt, ut regulæ ſtatui poſſint, qualis lex, ſacra, an profana, in caſu colliſionis tenenda ſit. Dixi in jure naturali publico, civilem poteſtatem ab eccleſiaſtica differre origine, fine, mediis ac fere etiam objectis; quæ omnia expendenda nunc ſunt.

(*e*) L. III. C. VI. pag. 454.

(*f*) L. V. §. CCCLV. & binis ſequentibus pag. 717.

§. CLXV.

§. CLXV.

Poteſtas ſacra a Deo, ut collatore gratiæ ſupernaturalis, data eſt Eccleſiæ, quæ in proponenda ac declaranda doctrina fidei & morum divino Spiritu regitur. Hoc ſingulari privilegio poteſtas civilis non gaudet. Si ergo de jure maxime naturali aut divino aliter ſtatuant leges civiles; aliter leges Eccleſiæ ſeu canones, ſine dubio canones tenendi ac præferendi ſunt civilibus legibus. Nam tales canones cenſentur eſſe pars juris divini; quia juris interpretationes, a legitima auctoritate profectæ, ad jus dilucidatum pertinent, & parem obtinent auctoritatem. Quemadmodum ergo juri civili jus divinum indubitato præferendum eſt: ita etiam jus canonicum in ea hypotheſi eidem anteponi debet, quod juris divini pars eſt. S. Hieronymus in epitaphio Fabiolæ eam proferens juris civilis diſpoſitionem, qua maritus cum femina ſoluta peccans adulterium committere non cenſetur, ſic inquit: *Aliæ ſunt leges Cæſarum; aliæ Chriſti: aliud Papinianus; aliud Paulus noſter præcipit. Apud illos viris impudicitiæ fræna laxantur; apud nos, quod non licet feminis, æque non licet viris; & eadem ſervitus pari conditione cenſetur.* Similiter diſſerendum eſt de legibus civilibus, quæ videntur approbare concubinatum, uſuras, præſcriptionem cum mala fide, viri, uxorem propter juſtas cauſas dimittentis, matrimonium cum alia, occiſionem uxoris adulteræ &c. (g). In his, quæ ad fidei morumque doctrinam ſpectant, Eccleſiæ ſubjecti ſunt fideles, eamque audire & revereri tenentur. Nec vero contra hanc ſuam obligationem & Eccleſiæ jura quidquam poteſtatis transferre in Principes potuerunt;

runt[f]: ipſi Principes in numero ovium ſunt, qui vel maxime paſci debent a paſtoribus divinitus inſtitutis.

(g) Conf. Fagnanum in C. cum eſſes 10. de Teſtam. n. 168. & ſeq.

§. CLXVI.

Sacri canones pro objecto maxime habent Religionem, & divinum cultum, tum res & perſonas Deo ſingulariter dicatas, de quibus inde a primis temporibus præcipua quadam cura diſpoſuerunt: conſulunt item maxime reverentiæ Sacramentorum, & matrimonii potiſſimum, cujus profanandi plura inſtant & graviora pericula. Leges civiles pluribus ex cauſis probare videntur diſſolutionem matrimonii, in quo magis ſpectant contractum, quam Sacramentum; canones vero dignitatem Sacramenti conſiderant & primævam inſtitutionem, propter quam illud diſſolvi non poteſt. Huc referendi maximo numero canones de decimis, alienatione bonorum Eccleſiæ, jure aſyli, aliisque immunitatibus Eccleſiarum.

§. CLXVII.

Finis Eccleſiæ præcipuus eſt, removere homines a peccato, & ſalutis perdendæ periculo: dein Chriſti manſuetudinem imitari, & in regimine adminiſtrando æquitatem potius, & humanitatem, quam rigorem, qui in civilibus legibus ſæpe dominatur, conſectari: hinc fere uſus etiam fori, ac Germaniæ in primis, quando Canones a jure civili Romano æquitatis cauſa diſcedunt, non jus iſtuc,

iſtuc, ſed canones pro norma tenet. In dubio de æquitate judicium Eccleſiæ privatorum opinationibus longiſſime anteferendum eſt.

§. CLXVIII.

Expoſitis jam cauſis, ob quas canonicæ leges a civilibus aliquando diſcrepant, regulæ de uſu utrarumque legum, quas ſacra agnovit antiquitas, hominumque proborum univerſi orbis reverentia conſecravit, proferendæ ſunt.

I. In iis, quæ poteſtatem exigunt divinitus inſtitutam, aut ab eadem, Religionis cauſa antiquitus conſtitutæ ſunt, rebus, ceu in materia ſpirituali de Sacramentis, de piis ritibus, de ſtatu clericali aut religioſo, de beneficiis eccleſiaſticis, aut quando de conſuetudine quadam agitur, aut civili lege, quæ ſine peccato obſervari non poteſt; cum item agnita æquitatis ratio differentiam juris canonici a civili induxit: jus canonicum in utroque foro obſervandum eſt.

§. CLIX.

II. Maximi tamen faciendæ ſunt Principum conſtitutiones, quæ in cauſis mox indicatis, & ad forum Eccleſiæ pertinentibus canones imitantur, auctoritate etiam politica Eccleſiæ leges promulgant, approbant, ſanctione pœnali corroborant: cujusmodi conſtitutionum inſignia & magno numero exempla extant in Codice Theodoſiano l. XVI., in Codice Juſtiniani l. I. titulis primis, in Capitularibus Regum Francicorum. Multi enim Eccleſiæ auctoritatem & ſanctitatem canonum parvi faciunt; quorum

rum proin temeritas, impietasque majeſtate Principum coerceri debet, ut in officio contineantur terrore gladii materialis, qui contemnunt ſpiritualem. Eccleſia iſtiusmodi leges a pietate Principum ſæpe expoſcit, ſemper laudat, & approbat (*h*).

(*h*) Fridericus II. Imp. conſtitutionem edidit de libertate Eccleſiæ, & immunitate locorum religioſorum, quæ extat in fine Cod. Juſtin. §. ult. additur: *Nos vero Honorius Epiſcopus, Servus Servorum Dei, has leges, a Friderico Rom. Imp. Filio Noſtro Chariſſimo pro utilitate omnium Chriſtianorum editas, laudamus, approbamus & confirmamus tanquam in æternum valituras; & ſiquis auſu temerario, inimico humani generis ſuadente, quocunque modo has infringere tentaverit, indignationem Dei omnipotentis & beatorum Petri & Pauli ſe noverit incurſurum.*

§. CLXX.

III. In materia profana vel adiaphora ſi jus alterutrum, ſacrum vel profanum, anceps aut obſcurum eſt, alterum ex altero clariore illuſtrari debet, aut ſiquid deciſum in uno, non item in altero reperitur; mutuo velut obſequio adjuvari & ſuppleri; quod factum in cauſa de novi operis nuntiatione a Lucio P. III., qui hanc effati ſui rationem reddit: *Sicut leges non dedignantur ſacros canones imitari; ita & ſacrorum ſtatuta canonum, Principum conſtitutionibus adjuvantur* (*i*). Atque ob hanc cauſam tum ad ipſos canones rite intelligendos, tum ad diſceptandas clericorum cauſas, quæ in foro eccleſiaſtico agitantur; plurimum ſubſidii affert accurata juris civilis Romani notitia.

(i) C. I. de N. O. N. Specimen ſubſidii ex jure canonico petiti pro cauſa civili affert Matth. Berlichius P. II. Concluſionum practicabil. n. V. quando agitur de præſcribenda quantitate vel qualitate præſtationum annuarum. De qua re ſatis clara deciſio extat in C. cum olim 20. de cenſib.

§. CLXXI.

IV. Siqua in cauſa profana, quæ ad ſpecies N. I. relatas reducenda non eſt, jus canonicum & civile ita diſcrepent, ut alterum cum altero conciliari nulla probabili ratione poſſit; tum quodvis in ſuo foro ſervandum vulgo ſtatuitur, civile nempe in tribunalibus laicis Imperii: canonicum in terris temporali dominio Papæ ſubjectis; apud tribunalia item eccleſiaſtica in cauſis clericorum, quando hi ſcilicet ſunt rei conventi, ſecundum genuinum ſenſum c. 9. de for. competent.

§. CLXXII.

Hæ quidem regulæ de uſu utriusque juris, ac de Principum conſtitutionibus in limine jurisprudentiæ ſufficere poſſent cupidæ ſacrarum legum juventuti, niſi recentiores Scriptores ipſis mox tyronibus obtruderent principia juris publici univerſalis ſeu naturalis, eaque tanquam feliciſſima temporum noſtrorum inventa, ſcituque neceſſaria imperitis adoleſcentibus, qui mali nil ſuſpicantur, nec judicare de re poſſunt, perpetuo occinerent, recinerentque. Duo addunt præterea, tanquam hederam vino vendibili, quo & incautos certius alliciant, citiusque intra retia captiuncularum conſtringant. *Primo* ea principia, ex ipſo rationis & naturæ jure de-

deprömta, mathematicam ac geometricam habere perſpicuitatem, firmitatemque, ut nec a ſummo Deo, qui ſibi ac naturis rerum contradicere ac repugnare neutiquam poſſit, aliter ſtatui omnino queat. *Secundo* diſciplinam juris ſacri, *moribus & uſibus Germaniæ* accommodatam, tradere ſe profitentur, ne nimirum ex Corpore juris communis, aut ex Romanis Decretalibus vel Conſtitutionibus aliter judicare aut meliora ſapere in animum quisquam inducat. Obſervavi ego in Jur. P. Eccleſ., hæc principia iſtiusmodi eſſe, ut ea ad omnes Eccleſiæ ac Religionis cauſas negotiaque adhibeant, & adhibere doceant novi Doctores, eorumque ope & obtentu omnem uſum ſacræ poteſtatis miſerrime conſtringant, & laicorum ſubjiciant arbitrio (*k*). Monendi igitur ſunt ſtudioſi juris ſacri, ne inanis atque adeo impiæ Philoſophiæ fallaciis illaqueari ſe, eoque induci ſinant, ut dogma Catholicum de divina origine ſacræ poteſtatis & eccleſiaſticæ libertatis, quod ore & animo profitentur, re & uſu judicandi de negotiis Eccleſiæ inficiari & ejurare diſcant.

(*k*) Juris Publ. Eccl. l. V. C. VI. §. CCCLXIV. pag. 746.

§. CLXXIII.

Nominavi *eccleſiaſticam libertatem*, eamque, ut omnis vitetur confuſio, duplicem diſtinguo; una, ad *cauſas Religionis & Eccleſiæ*, ad leges fidei, communionis, & diſciplinæ ſacræ pertinens, conſenſu omnium catholicorum *divinam* habet originem: altera *ad cauſas temporales clericorum*, *rerum & bonorum Eccleſiæ* referenda, humanæ inſtitutioni canonum vel imperialium legum tribui proxime ſo-

let. De libertate eccleſiaſtica, quæ divinæ originis eſt, in præſenti ago. Nec vero quemquam pravitate temporum, aut caducarum ſtudio rerum adeo obcæcatum puto, ut parum intereſſe publice aſſerat, id libertatis divinæ genus tueri; quaſi parum referret ſcilicet, cavere, ne fundamenta domus Domini ſuffodiantur: aut ne paſtor abigatur a cuſtodiendo grege; operamve dare, ut contra irruentes lupos ejus defendatur auctoritas. Putant nonnulli, de patria bene mereri ſe, quando incitata contra Eccleſiam Chriſti laicorum Principum poteſtate ſacrarum legum vim & auctoritatem imminuunt, ſummum Paſtorem univerſo gregi pro munere ſuo invigilantem eludunt, communionis catholicæ vinculum relaxant, atque ad libertatem ſcilicet hæreticalem homines aſpirare docent. Quo genere nullam magis exitialem patriæ perniciem afferre, neque ipſis Principibus, in quos indignationem ſummi Dei, & populorum aſſentationibus ſuis provocare ſatagunt, majorem importare calamitatem poſſent. Cum privatis ſcriptoribus mihi res eſt, non cum publicis edictis, quorum ego nec judex, nec arbiter ſum, perinde uti nec adverſarii mei. Non id mihi ſumerem profecto, ut tam fidenter commentarer de propoſito argumento, niſi re tota diu, multumque expenſa, & univerſo naturali jure inde a primis principiis excuſſo & ponderato inanitatem ac fallaciam novæ illius philoſophiæ, qua jus publicum ad negotia Religionis & Eccleſiæ adhibent, penitiſſime perſpexiſſem. Et quoniam naturalis rationis dictata maxime jactitant, ex iisdem refellendi a me ſunt, non multis verbis, ſed ſtrictim & conciſe, brevibusque veluti notulis, quas argumentis eorundem ſubjiciam.

§. CLXXIV.

§. CLXXIV.

Jus circa Sacra Imperanti civili primo tribuunt generatim; at quo ex fundamento? Videamus. *Societas ad Deum eodem modo colendum inita eſt Eccleſia*, inquiunt; *eaque vel univerſalis; vel particularis ſeu exiſtens in una provincia vel regno.* Inferunt: *Igitur aliqui actus pietatis ita pendent ab Imperio civili, ut, quamvis religio proprius civitatis finis haud ſit, tamen imperans jus quoddam, circa eccleſiæ ſuæ particularis & religionis negotia diſponendi, ſibi aſſerere valeat; quod vulgo jus circa ſacra nuncupatur.*

§. CLXXV.

Reſpondeo I. Aliud fundamentum juris circa ſacra ex his non apparet, niſi quod eccleſia particularis ſit in regno, vel in *territorio imperantis*. Dicitur enim: *Circa eccleſiæ* SUÆ PARTICULARIS, *& religionis negotia diſponere valet imperans.* Hæc ratio genuina non eſt; concipi poteſt, uti exercitus ambulans, ſic familia ambulans, civitas ambulans, uti apparuit in migratione populi Judaici ex Ægypto. Quovis caſu uti ductor exercitus, ſic paterfamilias, ſic Princeps habet jus circa ſacra minime fundatum in territorio. Neque id jus circa ſacra provenit ex *ſpeciali* conceſſione, ſeu *poſitiva inſtitutione* Dei: cum enim Chriſtus in terris verſaretur, ac plene fundaret Eccleſiam, nihil poteſtatis eccleſiaſticæ contulit in Tiberium Imperatorem, nihil in Præſides Romanos, nihil in Herodem, nihil in Magiſtratum judaicum, ſed totum in Petrum primo effudit, dein proportione quadam communica-

nicavit cum aliis Apoſtolis. Quamobrem aliud re ipſa fundamentum juris circa ſacra non eſt, quam *naturalia officia religionis, in ſtatu hypothetico ſactæ divinæ revelationis & fundatæ a Chriſto Eccleſiæ relate ad ſtatum perſonarum.* Quivis fidelis uti officia habet erga ſe ipſum, & proximos, id eſt, jus circa conſervationem & perfectionem ſui ipſius; jus circa ſocietatem aliorum hominum vel civium: ſic habet vel maxime officia erga Deum, id eſt, *jus circa ſacra*: accedit ſtatus perſonalis e. g. in parentibus, & in quovis patreſamilias, de quo Paulus ait: *Siquis ſuorum, & maxime domeſticorum curam non habet* (utique non de ſalute corporis tantum, ſed animæ quoque), *fidem negavit, & eſt infideli deterior* (*l*). Sic etiam ſtatus perſonalis imperantis ſpectari debet. Nam, ut Auguſtinus ait, aliter Deo ſervit Rex, *quia homo eſt; aliter, quia etiam rex eſt. Quia homo eſt, ei ſervit vivendo fideliter: quia etiam Rex eſt, ſervit leges juſta præcipientes, & contraria prohibentes conveniente rigore ſanciendo* (*m*). Si ergo jus circa ſacra vi rationis ex ipſa hypotheſi inſtitutæ Religionis & Eccleſiæ deducitur, aliter exerceri non poteſt, niſi ſecundum normam & naturam ejusdem Religionis & Eccleſiæ.

(*l*) I. Timoth. V. 8.

(*m*) Ep. 50, ad Bonifacium comitem.

§. CLXXVI.

Reſpondeo II. Vera Chriſti Eccleſia non ſatis apte dicitur *ſocietas ad Deum eodem modo colendum inita.* Nam fides Dei donum eſt: et Eccleſia a Chriſto fundata eſt, non aliorum more collegiorum pactis

pactis hominum conſtituta. *Ego*, inquit Chriſtus, *ædificabo Eccleſiam meam.* Et fideles *a Deo vocati ſunt in ſocietatem Filii ejus, Jeſu Chriſti, Domini noſtri.* De iisdem dicitur: *Dei agricultura eſtis: Dei ædificatio eſtis* (*n*). Expreſſiones, quibus utuntur ſcriptores quidam, utpote expertes rerum Theologicarum, errores Pelagianorum, vel Semipelagianorum olent.

(*n*) I. Corinth. I. 9. III. 9.

§. CLXXVII.

Reſpondeo III. Æque ineptum eſt, ſi Princeps eccleſiam in ſuo territorio exiſtentem *ſuam* vocet. Dici poteſt illud Paulinum: *Nunquid imperans civilis crucifixus eſt pro vobis? Aut in nomine Principis baptizati eſtis* (*o*)? Eccleſia eſt ſponſa Chriſti, quam Princeps opprimere non debet: eſt hæreditas, Chriſti ſanguine acquiſita, cujus petitio nemini alii competit.

(*o*) I. Cor. I. 13.

§. CLXXVIII.

Reſpondeo IV. Vox *diſponendi* circa religionis & Eccleſiæ negotia, valde anceps eſt, & generalis, pertinens ad actus publicos & privatos, inter vivos & mortis cauſa. Paterfamilias quoque imperat ſuis, ut Religionis ritus, & præcepta Eccleſiæ ſervent exacte: ac cavet additis minis, & inflictis pœnis, ne illa præcepta, & ritus violentur. Atque hoc modo *circa Religionis & Eccleſiæ negotia diſponit.* Sed plerique Scriptores in hoc genere

ſic ambigue loquuntur, ut verba catholicam interpretationem admittant, & ad uſum catholicæ interpretationi contrarium animos præparent. Dicunt item principio, *aliquos* pietatis actus ab Imperio civili pendere (CLXXIV.); ſed ita dein proſequuntur, ac provehunt philoſophicam de jure circa ſacra doctrinam, ut vix ac ne vix quidem externus aliquis religionis actus excogitari poſſit, in quo nihil juris imperanti civili afferant.

§. CLXXIX.

Reſpondeo V., interroganti fortaſſis, unde novi hi Scriptores didicerint jus circa ſacra, quod imperanti tribuunt *circa Eccleſiæ ſuæ particularis* negotia? Indubitate ex libris Proteſtantium. Nam primi quidem Proteſtantes, ut ſibi conciliarent gratiam Principum, quorum ope & armis tum indigebant maxime ad novum Evangelium prædicandum, arripuerunt ſyſtema territoriale, & inſtar axiomatis jactitarunt: *Cujus eſt regio, illius eſt religio.* Poſtmodum ſtabilita potentia excogitarunt ſyſtema *collegiale*, vi cujus Princeps in eccleſia eſt inſtar gregarii militis, quemadmodum Pufendorfius inquit; at ne omnem ei poteſtatem circa eccleſiæ negotia, qua potiebatur jam, viderentur adimere, recurrerunt tum ad jura generalia imperantis circa collegia in civitate exiſtentia, tum ad jura a collegio eidem delegata tacite vel expreſſe. *Manifeſtum videtur*, ait Pufendorfius, *cum per doctrinam Evangelii legitima vis Imperii civilis haud minuatur; & vero princeps eccleſiæ in ſua ditione ſedem concedat, eo ipſo ad eundem, etiam nondum ſacra chriſtiana profeſſum, ſpectare generalem*

lem quandam in hancce, non ſecus ac in reliqua collegia inſpectionem ſaltem hactenus, ut videat, ne quid in ſui præjudicium ibi agatur (*p*). Similiter Boehmerus: *Cum Eccleſia*, inquit, *collegium quoddam in republica repræſentet, non poteſt non, quatenus collegium, ſeu externa ſocietas in republica eſt, ſummæ majeſtatis Imperio eſſe ſubjecta* (*q*). Quodſi Proteſtantes veram jurisdictionem ac poteſtatem Eccleſiæ a Chriſto conceſſam, eamque a civili Imperio diſtinctam & independentem agnoſcerent, publiceque profiterentur, non ita ineptirent profecto, ut jura imperantium circa collegia civitatis ad ejusmodi Eccleſiam prorogarent. Atqui Scriptores novi, catholico gloriantes nomine, ejusmodi poteſtatem & jurisdictionem, & libertatem atque independentiam agnoſcunt, & profitentur publice; & tamen jura eadem, imo ſi res expendatur, majora etiam & plura tribuunt imperanti circa Eccleſiæ & Religionis negotia, ac fieri a Proteſtantibus ſolet; certe verba ex Proteſtantium libris deſcribunt ſæpe, & ad catholicum ſyſtema adhibent.

(*p*) Pufendorf. de Habitu relig. §. 44. pag. 205.

(*q*) Boehmer. de jure parochiali Sect. I. c. 2. §. 48.

§. CLXXX.

Qui pro fundamento juris circa ſacra illud perpetuo oggerunt, quia ***Eccleſia in ſtatu eſt, non ſtatus in Eccleſia***; nihil a prioribus diverſum afferunt; nam illud dictum revera id denotat: imperans civilis ***circa eccleſiæ ſuæ particularis*** negotia poteſt diſponere; totumque recidit in errores Proteſtantium: *Cujus eſt regio, illius eſt religio*; vel;

Princeps poteſt diſponere circa collegia civitatis, proinde etiam circa eccleſiam; quæ pariter collegium eſt. Ceterum de dicto illo verſatili diſſerui in Jur. Publ. Eccl. §. CCCLXV. pag. 747. Nunc illud animadverto, inepta eſſe Puſendorfii verba: *Princeps eccleſiæ in civitate ſua ſedem concedit;* neque enim Eccleſia aut inſtituta eſt, aut per orbem propagata jure, conceſſione, & gratia Principum, ſed obligatione & jure ſeu facultate Apoſtolis & ſucceſſoribus data a Chriſto, cui omnis poteſtas a Patre data eſt in cœlo & in terra: Ite: prædicate: baptizate (*r*). Apoſtoli autem, cum abſtinere juſſi eſſent a prædicando Evangelio, reſponderunt: *Obedire oportet Deo magis, quam hominibus* (*s*). Sed mira eſt quorundam contradictio; fatentur, Eccleſiam eſſe *ſocietatem divinitus inſtitutam, & independentem a politica.* Aſſumunt dein propoſitionem hanc, *Eccleſiam eſſe in ſtatu.* Cur non concludunt argumentum: *Ergo in ſtatu eſt ſocietas divinitus inſtituta, & independens a politica?* Atque hoc eſt, quod orthodoxa antiquitas docuit, & ſummi Principes agnoverunt, *duas* eſſe ſupremas in orbe poteſtates. Legati exterorum Principum, etſi in ſtatu verſentur, non continuo pro ſubditis habentur: & ii, qui legatione funguntur pro ſummo Deo, in his ipſis cauſis ſubjecti habebuntur?

(*r*) Matth. XXVIII. 18. (*s*) Act. V. 29.

§. CLXXXI.

Aliud fundamentum juris circa ſacra ex ipſis finibus rerum creatarum eruunt; ſic enim ajunt: *Res omnes eum demum ultimum habent finem, ut Dei gloria & hominum ſalus obtineatur: proinde ipſa*

etiam

etiam majeſtas id ſibi propoſitum habere debet, ut in ſubjectorum animis & virtutes excitet omnigenas, & qua fieri poteſt, foveat; & quoniam virtutes pietate erga ſummum Numen & religione maxime nitantur, hæc religio etiam maxime curanda eſt a Principe. Quo igitur jure gaudet Princeps contra hoſtes Eccleſiæ & Religionis, quam tantopere curare debet? Gaudet jure, inquiunt, in eos animadvertendi, vel eos ejiciendi, *ſi modo reipublicæ pariter hoſtes fiant.* Quid ergo? ſi reipublicæ hoſtes eſſe ſe negent, uti negant omnes? Scilicet tolerabit eos Princeps.

§. CLXXXII.

Reſpondeo I. Imperans tenetur quasvis virtutes excitare in ſubditis, & religionem maxime curare, nempe rationibus, modisque aptis, ſtatui ſuo conſentaneis, exemplo, executione legum Dei & Eccleſiæ, protectione, & conſervatione ordinis a Deo & Eccleſia præſcripti, *concedo.* Tenetur id facere uſurpando jus Imperii in rebus ſacris, judicando de Eccleſiæ cauſis & Religionis ritibus, & agendo contra ordinem a Deo & Eccleſia præſcriptum, *nego.* Sane tenentur & ſinguli patresfamilias virtutes quasvis & religionem maxime in ſuis promovere, & curare; at nempe videndum eſt, *quatenus id jure poſſint, debeantque.* Tenentur & ſinguli cives aliorum felicitatem etiam temporalem promovere; tenentur & ſinguli milites, quod ſuum eſt, conferre ad victoriam. Imperans civilis in Eccleſia eſt inſtar gregarii militis, ait Pufendorfius; & Ambroſius inquit: Princeps honori ſibi ducit, ſi filius Eccleſiæ ſit; non pater, non rector. Denique in quo-

quovis corpore ſingula membra conſulere debent incolumitati totius; at enim, ut Doctor gentium effatur, *omnia membra non eundem actum habent; ita multi unum corpus ſumus in Chriſto: ſinguli autem alter alterius membra* (*t*).

(*t*) Rom. XII. 4.

§. CLXXXIII.

Reſpondeo II. Duo conceduntur a probis omnibus; *primo* eſſe graviſſimas rationes, quæ Principem permoveant, ut divinam Religionem cordi curæque habeat. Id expoſui in Jure publico nat. §. VI. pag. 454. *Secundo* eſſe Principis officia quædam in protegenda divina fide, officia pro conſervanda Eccleſiæ unitate, officia in cauſis diſciplinæ; quæ ſeorſim indicata ſunt, cum de illis objectis religionis ſpeciatim tractarem in Jure Eccl. publico: ubi §. CCCLXVIII. pag. 753. cavendum eſſe monui, ne quis fine rerum creatarum ad perturbandum ordinem abutatur; & §. ſeq. ne, qui Principem defenſorem rerum Eccleſiæ eſſe dicunt, eundem faciat dominatorem. Suſtentet igitur Princeps dignitate ſua & potentia auctoritatem, laboresque eorum, qui res divinas ex Dei ordinatione curant: at caveat, ne ab aſſentatoribus in ipſum ſanctuarium intrudi ſe ſinat, & infelici exemplo Oziæ thus adoleat (*u*); id enim ſi attentet, non promovet religionem; ſed impedit, ſed turbat & conculcat.

(*u*) II. Paralip. XXVI. 16.

§. CLXXXIV.

§. CLXXXIV.

Reſpondeo III. ad obtentum, qui frequens eſt hodie, a Principe res Eccleſiæ, ritus Religionis, uſum bonorum eccleſiaſticorum mutari ſeu *reformari in melius*. Nemo, hoc quidem obtentu, ab alio, a quo minime pendet, in libertatem actionum ſuarum, in bona ſua, eorumque adminiſtrationem invadi ſinet, nec ipſi adverſarii quemque jure naturæ, quod jactitant, ad id cogi poſſe facile affirmamabunt. Sed de negotiis Eccleſiæ & Religionis ſimili in cauſa dudum ſcripſit beatus Hilarius: *Miſereri licet noſtræ ætatis laborem, & præſentium temporum ſtultas opiniones congemiſcere, quibus patrocinari Deo humana creduntur, & ad tuendam Chriſti Eccleſiam ambitione ſeculari laboratur &c.* (x). Juſtinianus quidem Imperator, etſi legibus ſuis, quas de ſacra publicaque diſciplina edidit, ſacras regulas ſequi ſe & imitari iterum iterumque profeſſus ſit, & Imperatores appellet *tutores ac vindices vetuſtatis*, tamen aliquando *canones in melius ſibi augendos* cenſuit. Duo ſunt ejus rei præcipua exempla. Primum extat l. 42. §. 1. C. de Epiſc. & Clericis; qua *præter & ultra* canones in Epiſcopos aſſumi vetuit eos, quibus liberi eſſent, aut nepotes ſuperſtites. Alterum continetur in Nov. 123. c. 13. ubi decernitur, ordinari non debere ſubdiaconum 25. annis minorem. Sed legatur, obſecro, de primo caſu conſtitutio II. Leonis Sapientis, de altero conſtitutio ejusdem LXXV. In priore quidem Leoni Imperatori adeo non auxiſſe canones in melius viſus eſt Juſtinianus, ut potius violaſſe putaverit; quo loco & cauſam redarguit, ob quam Juſtinianus legem tulerat, & ab ea *in audaciæ pœnam* perpe-

tuum

tuum in futurum indixit ſilentium. De altero caſu ait Leo Sapiens: *Sacra Decreta ſuis in rebus præ-valent civilibus legibus. Sexta ſynodus vicennarium hypodiaconum ordinari poſſe ſanxit; — — ſacram legem ſacer ordo ſequatur.* De hac eadem re conſtitutionem XVI. jam ediderat Leo, canonum diſciplinam contra Juſtiniani legem revocans ex naturali hac ratione: „Vetus verbum, *quod de rebus* „*ſuis dicenti aures eſſe aperiendas monet*, cum in „aliis omnibus perbelle ſeſe habeat, tum hic longe „eſſe pulcrius apparet. At quorſum hoc? Civilis „lex ſtatuit, ne minor 25. annis in divinis officiis „creetur hypodiaconus. Decretum ſacrum contra „ſtatuit, ut, qui ad iſtiusmodi miniſterium acce-„dit, hunc vigeſimus annus ad ordinationem per-„ducat. Dignum itaque, ſacram legem de rebus „ſuis præcipientem audire, Imperatoria noſtra Ma-„jeſtas rata, & in eandem cum illa ſententiam de-„ſcendit, & ſtatuit, ut qui ad vigeſimum annum „pervenit, modo anteactæ vitæ ratio obſtaculo non „ſit, quantum ad ætatem, hypodiaconi officium „ſuſcipere non impediatur „ (*y*).

(*x*) Num. 2. contra Auxentium.

(*y*) Quivis, me non monente, intelligit, paria de ætate ad profeſſionem religioſam requiſita dici poſſe.

§. CLXXXV.

Nonnulli jus Imperantis circa ſacra ex eo derivant principio, quod *ipſa religio ſit medium felicitatis civilis; quam cum princeps pro jure ſuo conſectetur modis omnibus*, de ipſa etiam Religione & Eccleſiæ negotiis valet diſponere; quia, in-

quiunt

quiunt iterum, iterumque, *jus ad finem dat jus ad media.*

Reſpondeo I. Religio eſt medium felicitatis civilis non tantum relate ad ſubditos, ut religionis metu obtemperent, ſed vel maxime etiam comparate ad Principem, ut Religionis ductu & reverentia juſta imperet: eſt medium ad felicitatem civilem, non ut perverſo finium ordine ad felicitatem caducam tanquam finem aptentur, & confingantur dogmata, præcepta, ritus Religionis, & Eccleſiæ negotia poſtponantur negotiis profanis; ſed eſt medium ea ratione, qua Dei Sapientia effata eſt: Quærite primum regnum Dei & juſtitiam ejus; *& hæc omnia adjicientur vobis* (z).

(z) Matth. VI. 33.

§. CLXXXVI.

Reſpondeo II. Quam lubricum ſit dictum illud: *Jus ad finem dat jus ad media*; adnotavi loco maxime proprio, nempe in Inſtit. Jur. nat. priv. §. XIII. pag. 34., niſi ſcilicet eo nixi principio bellum omnium in omnes velimus inferre. Exempla pravi uſus præbent theſes damnatæ, quas ibidem recenſui §. CV. pag. 223. Nempe diſtinguendus eſt finium homini propoſitorum ordo quidam; ſingulis ſui ſunt gradus: eſt enim modus in rebus omnibus. Ratio ipſa mediorum expendi debet, ne graviora malo ſint remedia. Quod honeſtati, quod legibus, ac in primis naturali juri repugnat, cenſetur *medium impoſſibile*, ad quod nemini jus competit. Sane & medicus, dum propoſitum habet finem leniendi dolores, quantam adhibere cogitur

circum-

circumſpectionem, ne, dum uni parti medetur aliquantum, alteri multum noceat. Siquis jure ſuo ad propoſitam metam tendit, non continuo per alienum fundum tranſire poteſt; & qui facultate potitur conſtruendi domum, non ob eam cauſam in aream alienam provehi debet.

§. CLXXXVII.

Adverſarii Eccleſiaſticæ poteſtatis, ut nihil omnino intentatum relinquant, quo eam conſtringant modis omnibus & arbitrio ſubjiciant laicorum, ad fictitiam hypotheſin ſtatus naturalis recurrunt, indeque & fundamentum juris circa ſacra, ejusque explicatam per ſingula religionis capita diductionem arceſſunt. Sic enim ajunt: *In ſtatu naturali poteſtas eccleſiaſtica per ſe & naturaliter cohæret majeſtati*; quia juris gubernandi civitatem pars longe præſtantiſſima ea eſt, quæ in pietate civium animis implantanda, cultuque divini Numinis ad rectæ rationis principia moderando occupatur; addunt: *Poſſunt tamen paciſcentes, qui primi in civitatem coeunt, alteri cuidam, quam imperanti civili deferre imperium eccleſiaſticum, aut permanere in ſocietate æquali.* Pro quovis horum caſuum explicate diducunt jura, quæ imperanti circa Eccleſiæ & Religionis negotia competunt. E. g.

I. *De cauſis fidei.* Dogmata quidem immutare, quæ vel rationis ope, vel per revelationem a Deo manifeſtata ſunt, non pendet a civili arbitrio; at imperantis eſt, cavere, ne dogmatum obtentu damnum inferatur civitati: in controverſiis fidei Princeps proviſorie decernit: Colloquia inſtituit.

II. In

II. *In cauſis unionis* tolerat diſſentientes, niſi etiam hoſtes civitatis fiant; & tuetur conſcientiæ libertatem.

III. *In cauſis Sacramentorum curat*, nequis abutatur piis exercitationibus: ne Simoniam committat: ne cui petenti officia Eccleſiæ, ſine cauſa, & cum detrimento publicæ tranquillitatis denegentur: antecedenter irritat vota, matrimonia, juramenta.

IV. *In cauſis diſciplinæ liturgicæ* circa dies feſtos, ceremonias, congregationes publicas, ritus arbitrarios, peregrinationes, imagines, templa;

V. *Circa Miniſtros & Doctores* conſtituendos; eorum numerum, ætatem, qualitates definiendo.

VI. *In cauſis exercendi regiminis eccleſiaſtici* circa ſynodos, leges, judicia eccleſiaſtica.

VII. *In cauſis bonorum temporalium* Eccleſiæ; quæ non deſinunt eſſe bona civitatis.

Hiſce juribus Imperantis circa ſacra pro ſtatu *naturali* expoſitis, auctores quidem, velut verſa repente acie contendunt, eadem ad præſentem ſtatum factæ revelationis, & inſtitutæ a Chriſto Eccleſiæ pertinere. Cur ita vero? Et quæ poteſt eſſe concluſio a ſtatu naturæ ad ſtatum gratiæ? *Quia*, inquiunt, *Chriſtus, qui quidem Eccleſiam ſuam unam fundavit, & univerſalem, ac ſacra poteſtate inſtruxit, attamen civili Imperio minime derogare intendit, ſed Cæſari dari juſſit, quæ ſunt Cæſaris, & quæ ſunt Dei, Deo.* Quod idem alii his exprimunt *verbis* inſtar Apophtegmatis: quia *Evangelium non abolet politiam.*

§. CLXXXVIII.

Reſpondeo I. Hæc hypotheſis de ſtatu naturali Religionis & Eccleſiæ eſt plena contradictionis & abſurditatis. Quomodo enim in ſtatu naturali locum habent dogmata & præcepta per ſpecialem revelationem humano generi propoſita? Quæ Sacramenta divinitus inſtituta? Quæ nundinatio rerum ſupernaturalium pro pretio temporali, id eſt, Simonia: *Donum Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri* (a)? Dein non quæritur, quid fieri omnino potuerit de ſtatu Religionis & Eccleſiæ, ſed quid factum divinitus ſit. Eccleſia, tanquam regnum Chriſti ſpirituale, dudum prædicta a prophetis, a Dei Filio fundata eſt cum Imperio ſacro, & ſupernaturali, & ſegregato ab omni politica poteſtate: ab hoc ſtatu recurrere velle ad ſtatum naturalem, quid eſt aliud, quam a veritate rerum ad ſomnia & fictiones, ab Evangelii luce ad tenebras hypotheſium velle recurrere?

(a) Act. VIII. 20.

§. CLXXXIX.

Reſpondeo II. Chriſtus non derogavit Imperio civili quoad ea, quæ naturalia & mere politica ſunt, *concedo*: non derogavit quoad ea, quæ ad Religionem ſupernaturalem, & poteſtatem divinitus inſtitutam in hoc ſtatu pertinent, & in alio ſtatu forte taſſis in Principem transferri poterant, *nego*. Omnis lex poſitiva libertatem naturalem reſtringit, eique derogat; igitur & lex poſitiva Evangelica. Nonne per Evangelium derogatum eſt juri Patrumfamilias, qui in ſtatu naturali poſſent definire ſacrificia

cia Deo offerenda, varioſque ritus divini cultus? Si autem per legem Evangelii reſtrictum eſt jus Patrumfamilias; quomodo reſtrictum non eſt jus civilis Imperantis, quod ex translatione juris a patribusfamilias facta concipitur provenire? Dicunt ipſi adverſarii, in hypotheſi ſtatus naturalis Imperium eccleſiaſticum alteri cuipiam, quam Imperanti civili a paciſcentibus, qui in civitatem coierunt, deferri potuiſſe. In præſenti ſtatu, nec ſi vellent patresfamilias, vel in imperantem civilem, vel in alium quemvis de Imperio Eccleſiaſtico transferre quidquam omnino poſſunt, in præjudicium poteſtatis divinitus inſtitutæ; id quod manifeſtum eſt conſideranti ſyſtema Catholicæ Religionis.

§. CXC.

Reſpondeo III. Chriſtus dixit: *Date Cæſari, quæ ſunt Cæſaris;* at nihil de iis, quæ ad poteſtatem, vel ad regimen Eccleſiæ pertinent. Cæſar unquam accepit: nihil ergo ei detrahi, vel derogari potuit; quia privatio ſupponit habitum: nihil Cæſaris unquam fuit: nihil ergo Cæſari reddi debet ex mente Chriſti. Eleganter ea de re Chryſoſtomus ſcripſit: *Poteſtis enim & hominibus ſua reddere, & quæ Dei, Deo debetis præſtare. Propterea Paulus quoque dicit: Reddite omnibus debita, cui vectigal, vectigal; cui tributum, tributum; cui timorem, timorem; cui honorem, honorem: tu vero cum audis, reddenda eſſe Cæſari, quæ ſua ſunt, illa ſolum dici non dubita, quæ pietati, ac religioni nihil officiunt; nam quod fidei ac virtuti obeſt, non cæſaris, ſed diaboli tributum & vectigal eſt* (b). Cauſæ religionis & Eccleſiæ ſunt *cauſæ Dei;* perſonæ religioni

gioni & Eccleſiæ dicatæ, ſunt *miniſtri Dei*, res divino cultui deſtinatæ, ſunt *res Dei.*

(*b*) Homil. 71. in cap. XXII. Matth.

§. CXCI.

Aliud præterea fundamentum juris circa ſacra, quale hoc ævo prolatum eſt ad opprimendam libertatem Eccleſiæ, ejusve auctoritatem eludendam, multi inveniſſe ſe putant in juribus connatis defenſionis, ſecuritatis, præcautionis & neceſſitatis; quæ quidem jura cum vel privatis contra privatos conceſſa ſint a natura ad ſuam quorumvis conſervationem & perfectionem; non poſſunt non Imperanti civili pro conſervatione ac perfectione civitatis tribui. *Præcavendum eſt Principi*, inquiunt, *ne civitas ex negotiis Eccleſiæ detrimentum capiat: ne publica tranquillitas turbetur; hinc examinare debet actiones Eccleſiæ etiam eſſentiales, ne dogmatum obtentu doctrinæ aliæ bono civili adverſantes propalentur.*

§. CXCII.

Reſpondeo I. Totum hoc reipſa depromtum eſt ex libris Proteſtantium, qui poteſtatem Eccleſiæ publicam & rectoriam, in ſuo genere ſummam & independentem ac ſegregatam a civili Imperio, non agnoſcunt. *Dubitare non licet*, inquit Pufendorfius, *quin etiam doctrinæ Chriſtianæ aliquid pravi admiſceri; ejusve obtentu noxii quid in rempublicam introduci queat* (*c*). Similia habet Boehmerus. *Cum*, inquiens, *Eccleſia ſit in republica, imperanti non minus, ac in cetera collegia competit*

jus

jus inſpectionis generalis, ut videat, ne quid in ſui & in reipublicæ præjudicium ibi agatur. Inde prima fundamenta juris circa ſacra. Explicat vero in notis, quale præjudicium maxime timendum ſit reipublicæ: *Non raro contingit, membra collegii, & in primis, qui illis præſunt, — — arrogare ſibi poteſtatem legislativam vel imperatoriam; ſicut id peſſimo romanæ Eccleſiæ exemplo conſtat. — — Quod cum metuendum ſit, ſalutis reipublicæ ratio poſtulat, ut, quantum fieri poteſt, præcaveat, ne ſacrum quoddam Imperium in Eccleſia oriatur. — Si imperans vigilantiam ſuam hic negligit, & præpoſiti ſacris ambitione trahuntur, prout facile contingere poteſt, omnino metuendum, ne jurisdictionem paulatim exercere, & hierarchiam ſtabilire incipiant* (*d*). Hoc igitur præjudicium & damnum reipublicæ ab eſſentialibus Eccleſiæ negotiis, niſi examinentur a Principe, timent Proteſtantes, ne jurisdictio Eccleſiæ & Hierarchia ſacra divinitus inſtituta, & in Germania inde ab introducta Chriſtiana fide usque ad Lutherum vigens, ac pacifica gaudens poſſeſſione, poſtea vero a Lutheri ſectatoribus vi & armis exturbata paulatim iterum reducatur. Quid vero catholici Scriptores, qui eandem Eccleſiæ Hierarchiam tanquam fidei dogma, publicis etiam legibus ſtabilitum, ab Eccleſia timeant, vel quo tendant, eadem ſenſa & pene verba exſcribendo ex Proteſtantibus, ſane non video, niſi ut eadem Hierarchia & jurisdictio modis omnibus impediatur, minuatur, ex laicorum arbitrio pendere cogatur, & paulatim evertatur. Sed nempe ii, qui ſacris præpoſiti ſunt, ambitione trahuntur, ut Boehmerus ait: ambitioſi igitur fuere Præpoſiti & Epiſcopi inde ab ævo Apoſtolorum; ambitioſi ipſi Apoſtoli;

 ambi-

ambitioſi Patres & Doctores Eccleſiæ; ambitioſi Romani Pontifices omnes, quantumvis ſanctitate & doctrina eminentes; ambitioſæ ſynodi Præſulum generales & particulares omnium ætatum ac locorum. Quid vero Principes, Reges, Imperatores catholici, qui eandem Eccleſiæ jurisdictionem & Hierarchiam agnoverunt, reveriti ipſi, & contra adverſarios tutati ſunt? Nempe incurii & negligentes jurium ſuorum, ut Boehmerus vult.

(*c*) Pufendorf. de Hahitu Rel. Chriſt. §. 44. pag. 205.

(*d*) Boehmer. Introd. in jus publ. univerſ. l. 2. cap. 5. §. XV.

§. CXCIII.

Reſpondeo II. Princeps pro conſervanda ac perficienda civitate gaudet jure defenſionis, ſecuritatis & præcautionis; at nempe ſalva libertate Eccleſiæ, ejusque jure independente, & cum ſubordinatione finium: quia ſummus eſt favor religionis; quod vel ethnici agnoverunt. Si neceſſitatem reipublicæ obtendunt, conſtat ex diſciplina juris naturalis, neceſſitatis varios gradus diſtingui oportere, & multiplicem adhiberi cautionem, ut in aliorum non ſubjectorum actiones & res juſte uti poſſimus *jure neceſſitatis.* Quomodo, obſecro, cenſeri poteſt Princeps *defendere*, quæ nullo modo poſſidet tunc, quando ad defenſionem accingitur? Quæ ipſius anteceſſores multis retro ſeculis non poſſederunt? Quæ defenſio cogitari poteſt, ubi nulla eſt aggreſſio? Ubi nihil fit ab Eccleſia, quam quod antea ſemper & tranquille facere potuit? Quæ defenſio contra inermes Eccleſiæ Præſules, Clericos, Monachos?

Si

Si is jurium connatorum uſus, quem Imperanti civili circa res ſacras tribuunt Scriptores nonnulli, applicari cogitetur ad perſonas phyſicas vel morales in libertate degentes, habebitur profecto bellum omnium in omnes, & valebit dictum illud: *Sit autem fortitudo noſtra lex juſtitiæ; quod enim infirmum eſt, inutile invenitur* (*e*).

(*e*) Sapientiæ II. 11.

§. CXCIV.

Unum ſupereſt fallaciæ genus, quo Scriptores plurimi hoc ævo in jure Imperantis circa ſacra ultra juſtos limites amplificando maxime utuntur. Ut jus illud ad diminutionem divini cultus, & neglectum antiquiſſimorum canonum, atque ad coanguſtandum uſum Eccleſiaſticæ poteſtatis penitus comparent, & confingant; id agunt, ut rem & negotia Eccleſiæ ac Religionis cum re & negotiis ſtatus civilis vafre & fraudulenter comparent. *Quidquid ad commodum quoddam, vel incommodum rei publicæ videtur pertinere poſſe, id augent modis omnibus: exaggerant neceſſitates publicas: multiplicant pericula detrimentorum: attollunt commoda mutatis Eccleſiæ & Religionis moribus proventura. Contra Religionis ritus mere adiaphoros dicunt: exercitia pietatis accidentaria: officia tantum affirmativa, quæ in caſu colliſionis cedere debeant officiis negativis erga rempublicam: jura Præſulum Eccleſiæ ſecundaria & adventitia maximam partem nuncupant: actus tantum externos attingi a Principe ajunt, qui ab eo cum publica felicitate conciliari debeant: denique ob multiplicem negotiorum civilium & eccleſiaſticorum connexionem impe-*

rantis civilis eſſe ajunt, alia ab aliis diſcernere, & juſtos utrinque limites conſtituere.

§. CXCV.

Reſpondeo I. Ita nimirum cum de divina Religione, de honore ſummi Dei, ac de ſempiterna hominum ſalute agitur, iſtiusmodi Scriptores & Doctores audiendi ſunt, ſcilicet ex conſilio Siracidis, quod memoravi § XVII. *Adiaphora* vocant, quæ maximam vim ad pietatem habent, & judicio venerandæ antiquitatis, hominumque ſanctiſſimorum maximo pretio haberi deberent; aut quæ certis temporibus præſentem perniciem integritati fidei, & communioni catholicæ afferre poſſunt: uti patet in coercendis hominibus pravis, condemnandis libris, prohibendis ſuſpectis conventiculis.

§. CXCVI.

Reſpondeo II. Officia *negativa* erga rempublicam in eo ſita ſunt, ne illi fiat injuria, id eſt, ne jura illius lædantur; ſed hi Scriptores non tam antiqua jura conſervari intacta volunt, quod ſanctiſſime obſervant Eccleſiæ Præſules, ſed eadem novis cupiunt augere incrementis, & ex re quidem eccleſiaſtica; idque propoſitione negante efferunt, *ne bono publico noceatur.* At hoc modo omnia Religionis officia, omnesque pietatis actus ad officia negativa detorqueri poterunt, dicendo: *Ne divinæ Religioni, ne ſupremi Numinis gloriæ, ne ſempiternæ hominum ſaluti noceatur, & detrimentum fiat.* Reipſa Eccleſia & Religio intruſo hoc jure agit de damno vitando: Reſpublica de lucro captando, ſi doctrinam

nam recentium Scriptorum recte expendimus. Accedit, quod Religionis & ſempiternæ ſalutis cauſa per ſe ſe infinitis prærogativis potior ſit caducis commodis.

§. CXCVII.

Reſpondeo III. Par ſophisma in ea latet diſtinctione, qua Præſulum Eccleſiæ, atque in primis Romanorum Pontificum jura alia vocant *originaria ac primaria*, alia *adventitia & ſecundaria.* Quæ primis Eccleſiæ ſeculis a Romanis quibusdam Pontificibus geſta, vel decreta non legunt, ea ad jura adventitia & ſecundaria rejiciunt. In quo dupliciter peccant. Nam ſiquid eo tempore geſtum, decretumve fuiſſe, non conſtet modo; num propterea geſtum, decretumve non fuit omnino? Peſſima eſt hæc conſecutio ſpectato miſerabili naufragio tot veterum monumentorum, ad rem eccleſiaſticam ſpectantium. Dein ſiquis tempore quodam nullum juris aut poteſtatis uſum faciat, eoquod occaſio nulla ſit, neque neceſſitas exigat; num ob eam cauſam ipſa poteſtas nulla eſt. Quam multa decernuntur hodie a civili Magiſtratu, quæ a majoribus decreta nunquam fuerunt; anne propterea majores decernendi poteſtate caruerant? An Magiſtratus præſens jure adventitio & ſecundario utitur? Memini, Doctores imperialium inſtitutionum, præeunte quodammodo Juſtiniano, duplex diſtinguere jus gentium, ſeu jus ratione cognitum; aliud *primarium*, quod *naturalis ratio inter omnes homines conſtituit*, quodque ſemper & ubique obſervandum eſt; qualia ſunt Deum colere, parentes revereri, neminem lædere: aliud *ſecundarium*, quod uſu exigente,

& humanis neceſſitatibus gentes humanæ conſtituerunt, ceu bella, captivitates, ſervitutes & contractus pœne omnes (*f*). At enim nonne & hæc naturalem rationem habent, nonne ex natura, tanquam fonte uberrimo, profluunt, & ad jura majeſtatica reſpectu Imperantium referuntur in diſciplina juris publici univerſalis? Inanis igitur eſt, & ad deprimendam auctoritatem Præſulum Eccleſiæ excogitata diſtinctio illa jurium primariorum, & ſecundariorum; cum omnia ex poteſtate a Deo conceſſa peræque dimanent.

(*f*) §. 1. & 2. Inſt. de jur. nat. Gent. & civil.

§. CXCVIII.

Reſpondeo IV., *ad* id, quod de multiplici nexu negotiorum eccleſiaſticorum & civilium, ac de limitibus utriusque poteſtatis conſtituendis dictum eſt ſupra. Si in dubiis caſibus & colliſione negotiorum Principi politico ſoli & privative tribuitur jus procedendi, manifeſte læditur jus Imperii ſacri, & civili Imperio adjudicatur prærogativa, quæ eidem nullo jure competit, imo quæ ordini rationis, finiumque naturæ repugnat; quia in omni ſtatu, tum naturali, tum adventitio politico, tum privato, tum publico potior eſt cauſa Religionis & ſempiternæ ſalutis, quam felicitatis caducæ & temporariæ. Cauſæ limitum & finium regundorum ab una tantum parte, altera inaudita, nullo jure terminari poſſunt. Sic idem de conflictu jurisdictionis dicendum eſt, quando pars utraque ſummo in genere ſuo gaudet imperio, neutra ab altera pendet, nec communi utraque ſubjacet imperio.

§. CXCIX.

§. CXCIX.

His velut cardinibus, quos adhuc expoſui, excuſſique, continetur nova philoſophia juris ſacri: hæ ſunt normæ ac regulæ, ſecundum quas jura Eccleſiæ ac ſtatuum politicorum dijudicari atque exerceri volunt Scriptores heri nati. Ipſi enim fatentur, atque adeo gloriantur, jus publicum univerſale antiquis doctoribus incognitum, ac luci temporum noſtrorum reſervatum fuiſſe. At quid eſt, obſecro, ſacra ſubjicere profanis, ſalutem æternam poſtponere temporali, & Chriſti ſponſam ſubjugare velle hominum politicorum, quibus Principes ſtipantur, pravis ſtudiis, aſtutis conſiliis, votisque impiis: quid eſt, inquam, conſtructo ſyſtemate, & excogitatis hypotheſibus, methodice, ut ajunt, opprimere, penitusque evertere velle Hierarchiam Eccleſiæ divinitus inſtitutam? Quamquam quæ poteſt eſſe, aut permanere libertas civilis, quæ bonorum, pactorum, fœderum ac legum fundamentalium ſecuritas introducto hoc jure? Nihil a me exaggerate dici, is perſpiciet ſane, qui jus naturale univerſum, nempe privatum, ſociale; univerſale civitatis, gentiumque inde a primis principiis perſcrutari, & jactitata novæ philoſophiæ hujus juris principia cum conſectariis conferre in animum induxerit. Ea me cauſa ante annos complures impulit, ut naturale jus diligenter perveſtigarem, exponeremque. Facile enim videbam, adverſarios Eccleſiæ & hierarchicæ poteſtatis iisdem armis, quæ arripuerant ipſi, repellendos eſſe, & contra falſo jactatum rationis jus ratione convincendos. Hinc ſcriptioni meæ identidem animadverſiones quasdam propoſito accommodatas, quantum operis, temporumque anguſtiæ permiſe-

miſerant, inſerere ſtudui, eam maxime ob cauſam, ut philoſophiam juris ſacri, quam novam eſſe ejus doctores non diffitentur, & ob ipſam novitatem in ſacris rebus vehementiſſime ſuſpectam habere deberent, inanem eſſe & fallacem, belloque Hobbeſiano excitando natam aptamque oſtenderem. Expende, ſi lubet, in Inſtitut. Juris natural. & Eccleſ. publici ſequentia capita, quæ ad hunc maxime locum pertinent:

I. In natura complicata hominis, ex qua facultates morales & obligationes profluunt, diſtingui in primis debet ordo finium, gradus eorum, & aptitudo mediorum. J. N. pr. §. IV. pag. 11. Adde dicta de principio ſocialitatis §. XXIV. pag. 61. & de bello Hobbeſiano §. XXIII. pag. 56.

II. Idea Religionis naturalis §. LXVIII. p. 152. Ubi diſcutitur, quonam evadat diſtinctio inter ſubſtantialia & accidentalia Religionis.

III. Segregatio utriusque poteſtatis, ſacræ & profanæ: differentia utriusque. Jur. Nat. publ. C. VI. §. CCXXIII. pag 455. & Jur. Eccleſ. publ. §. CCCLV., & CCCLVI. pag. 7. 17. Quæ ſit felicitas illa civilis, quam novi Scriptores promittunt. Jur. Nat. publ. §. CCXXIV. pag. 458.

IV. Varia relationum, nexuum ac reſpectuum genera, quæ inter actus & cauſas utriusque ſtatus & poteſtatis exaggerari hodie ſolent. Jur. Eccl. publ. C. VI. per totum, pag. 746. Item Jur. Nat. Gent. §. CCC. pag. 607.

V. Va-

V. Varii obtentus, & objecta contra præſentem Eccleſiæ diſciplinam. Jur. Ecclеſ. publ. C. X. §. CCCXCIII. pag. 808.

CAPUT XII.

DE HISTORIA ET CRITICA, TANQUAM NECESSARIIS ADMINICULIS JURIS SACRI.

§. CC.

Cum Hiſtoria conjunctam hic ſumi notitiam quandam Geopraphiæ & Chronologiæ, quivis intelliget, qui in luce Hiſtoriæ, cæcutientium more vagari & errare & labi non velit. *Neceſſarium* pro jure ſacro appellavi Hiſtoriæ adminiculum ob has maxime cauſas.

I. Principium juris ſacri, & fundamentum initio hujus libelli poſui in fide, & immota adhæſione ad fidem & Eccleſiam Romano-Catholicam, quæ Una eſt, Sancta, Catholica & Apoſtolica, quemadmodum univerſus orbis Chriſtianus in ſymbolis profitetur. Atqui in ea fide atque adhæſione maxime nos confirmat Hiſtoria rerum eccleſiaſticarum; quæ nobis perpetuam exhibet *unitatem* fidei, unitatem communionis, & unitatem Capitis, quocum conſentire omnes, qui undique fuerunt fideles, neceſſarium ſemper duxerunt. Huic unitati teſtimonium dant per omnes ætates vel ipſa membra ex corpore Eccleſiæ abſciſſa, amputati rami, & rivuli exſiccati, quip-

quippe ſegregari a perenni veritatis & ſalutis fonte. Exhibet dein Hiſtoria inde a temporibus Apoſtolorum Eccleſiam *catholicam*, per omnem orbem diffuſam; quæ, ſi locis quibusdam aliquando jacturam paſſa eſt ob hæreſes & ſchismata, uberem a providentiſſimo Deo compenſationem obtinuit ex meſſe Evangelica aliis in regionibus recenter collecta. *Sanctitatem eccleſiæ* omnium ſeculorum monumenta teſtantur, & prædicant in ſingularibus virtutum exemplis, gloria miraculorum, coronis martyrum, ordinum regularium utriusque ſexus inſtitutione, & conſervatione. *Apoſtolicæ originis* continuationem palam facit ſucceſſio Præſulum Eccleſiarum & Romanæ inprimis, a qua, tanquam matre, ceteræ deinceps poſt ævum Apoſtolorum prodierunt, derivatæque ſunt; qui iidem Præſules id ſemper curarunt maximo ſtudio, ut depoſitum fidei a majoribus acceptum illibate cuſtodirent, & profanis reſiſterent novitatibus. Eſt igitur hic præcipuus fructus Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ, & noſtris temporibus ſummopere neceſſarius, ut confirmetur fides noſtra, & veritas divinæ Religionis & Eccleſiæ evidentiſſime cognoſcatur. Eo reſpicit recepta diviſio capitum, in quæ hiſtoriam Eccleſiæ per certas ætates dividunt Scriptores ejusdem: agunt enim de continua ſucceſſione Præſulum Romanorum, de Synodis generalibus & particularibus, in quibus unitas fidei contra hæreſes, unitas Eccleſiæ contra ſchismata, ſanctitas Religionis contra irrepentes abuſus vindicata eſt: agunt dein de propagatione & incrementis fidei, de viris illuſtribus, ſanctitate, doctrina, gloria miraculorum claris; quæque ſunt alia iſtius generis, quæ divinas promiſſiones de vera Eccleſia manifeſtant, confirmantque (*a*).

(*a*) Hunc

(a) Hunc ipſum Hiſtoriæ fructum Claudius Fleurius in Præfatione commendat, ac de continua Præſulum præcipue Romanorum ſucceſſione agens, quam eadem Hiſtoria exhibet, ita inquit §. IV. „Hoc „profecto veræ Religionis fortiſſimum & convin„cens eſt argumentum: omnis eccleſia, quæ aſcen„dendo ad prima ſecula, paſtorum ſuorum ſeriem „ſemper in communione aliarum eccleſiarum, in „primis vero Eccleſiæ Romanæ viventium demon„ſtrare poteſt, omnis, inquam, eccleſia, quæ hoc „teſtimonio gaudet, catholica eſt. Contra ſocieta„tes hæreticorum ex eo dignoſcuntur, quod, ſi „ad prima tempora reducas, ſerius aut citius cer„tum tempus deprehendatur, quo ſe ab Eccleſia, „ex qua ortum traxerant, ſepararunt. Doctrina „nova, aut particularis falſa eſt. Vera autem, quæ „ſemper & per totam Eccleſiam tradita eſt.„

§. CCI.

Neceſſitatem rei hiſtoricæ pro jure ſacro ipſi iſtius fontes, quos hoc libello expoſui, oſtendunt. Nam ut nil dicam de ſacra hiſtoria utriusque teſtamenti, traditionum exempla ac teſtomonia ex memoria rerum præteritarum petenda ſunt. Geſta ſynodalia & canones in Conciliis editi ſine temporum rerumque notitia nec haberi, nec rite applicari poſſunt; ſimiliter differendum de Conſtitutionibus Pontificum, auctoritatibus Patrum & Doctorum, Principum edictis. Jus quidem publicum *particulare*, quantum quantum eſt, hiſtoria nititur. Deciſiones plurimæ, quæ in corpore juris communis extant, ſine cognitione hiſtorica explicatum non habent; & univerſe jurisprudentiam non modo in *ſcientia juſti & injuſti*, verum etiam *in notitia rerum divinarum atque humanarum* recte collocavit Juſtinianus (b).

(b) §. 1. Inſt. de J. & J.

§. CCII.

Maximam colendæ hiſtoriæ neceſſitatem bonis omnibus imponunt adverſarii juris ſacri & ſacroſanctæ Religionis, qui identidem ad veterum exempla, ad primitivam Eccleſiam & antiquos canones provocant; neque ſatis habent in factis ſingularibus mentiri, & calumniari, ſed univerſalia & quodam modo conferta mendacia uno halitu protrudunt. Iſtiusmodi ſunt: *Primis Eccleſiæ temporibus populus habuit jus eligendi Epiſcopos & miniſtros eccleſiæ. Jus Sacrorum olim exercuerunt principes, non reclamantibus Epiſcopis. Ante Conſtantinum nullum extat immunitatis clericorum veſtigium. Epiſcopi eccleſiarum independenter a Romana Sede ordinarunt diſciplinam. Synodi ſola Imperatorum auctoritate convocatæ ſunt. Jura Pontificia ex ſpuriis decretalibus Iſidori maximam partem prodierunt. Epiſcopi in legibus Eccleſiæ olim ſua auctoritate diſpenſarunt. Ante Iſidorum appellationes ad Sedem Apoſtolicam aut nullæ fuerunt, aut improbatæ ab Epiſcopis. Ejusdem Iſidori merces per auctoritatem Romanorum Pontificum invaluerunt, & vim nactæ ſunt* (*c*). De aliis generibus, in quibus re hiſtorica, & critica peſſime abutuntur Eccleſiæ hoſtes, infra dicam.

(*c*) Conf. §. 58.

§. CCIII.

Tractationi hiſtoricæ aſſocianda eſt *Critica*, quæ latiſſime patet, & per omnes vagatur artes, ita, ut appellari fortaſſis queat ars judicandi de operibus inge-

ingenii & manuum hominum. Hôc loco ad duo maxime reducitur capita:

I. Ad inquirendam auctoritatem, ſeu authentiam monumentorum, quacunque de re & quæſtione agant, juris ſeu facti, publica aut privata. Ea monumentorum auctoritate etiam comprehenditur inſcriptio auctoris, dein incorrupta eorum integritas, accurata verſio, genuina interpretatio. Huc ob analogiam quandam referendi ſunt tituli utriusque juris *de fide inſtrumentorum*, *de Reſcriptis*, *de crimine falſi*, ſeu *lege cornelia de falſis*.

II. *Ad examinandam fidem narrationis in factis hiſtoricis*; ad quem locum ex analogia pertinent tituli juris de *Teſtibus*, *& atteſtationibus*, *de confeſſis item*. Alia igitur eſt humana auctoritas ſeu vis permovendi ad aſſenſum, quando e. g. Sancti Patres ſententias ſuas promunt de eo, quid honeſtum, pium, Deo gratum, aut contra malum, vel perniciosum ſit: et alia rurſus, cum facta narrant e. g. prodigia, quæ ſenſibus ſuis, vel aliorum narratione acceperunt. In primo genere ſeu in quæſtionibus juris vel dogmatis explorata virtus & ſanctitas maximum momentum habent; quia Deus amicis ſuis notas facit res divinas & voluntatem ſuam (*d*), eisque impertitur Spiritum Sanctum; quia ipſi nos *ſufficientes non ſumus cogitare aliquid a nobis, quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt* (*e*). At in *quæſtionibus facti*, præter vitæ probitatem, quæ a mendaciis & deceptionibus tutos nos præſtat, alia præterea expendi debent, ut narranti fides haberi poſſit.

(d) Joan. XV. 14. 15. Vos amici mei eſtis, ſi feceritis, quæ ego præcipio vobis. Jam non dicam vos ſervos; quia ſervus neſcit, quid faciat Dominus ejus. Vos autem dixi amicos, quia omnia, quæcunque audivi a Patre meo, nota feci vobis. Et Luc. VIII. 10. Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei.

(e) II. Cor. III. 5.

§. CCIV.

Primum igitur Criticæ officium, ut ea ſumitur hoc loco, eſt, ut auctoritas ſeu authentia monumentorum, codicum, teſtimoniorum & inſtrumentorum exquiratur. Adnotavi §. LXV. Scripturis canonicis, ſive proto-canonicæ ſint, ſive deutero-canonicæ, opponi libros *apocryphos*, ſeu abſconditos, vel occultæ originis ac fidei, qui nullius aut dubiæ ſunt auctoritatis; ac propterea nec publice leguntur in Eccleſia, nec eccleſiaſtico canoni divinarum Scripturarum fuerunt inſerti. Cujusmodi ſunt oratio regis Manaſſis, bonorum quidem ſenſuum plena, & commemorata II. Paralip. XXXIII. 19. III. & IV. Liber Esdræ, III. item & IV. Machabæorum; Pſalmus 151. appendix ad librum Job continens ejusdem genealogiam.

§. CCV.

Præter apocryphas ſcripturas multi alii dicuntur libri & codices apocryphi, qui non omnes ſunt generis ejusdem, ita, ut notio apocryphorum minime conſtans ſit, & fixa, nam

I. Ali-

I. Aliquando *apocrypha* dicuntur opera, quæ damnata ſunt ab Eccleſia & a catholicis omnino vitari debent. Sic in Decreto S. Gelaſii P. I. de libris recipiendis vel non recipiendis §. 69. dicitur: *Opuſcula Montani, Priſcillæ & Maximillæ apocrypha.* & §. 70. *Opuſcula omnia Fauſti Manichæi apocrypha.* Quo ſenſu hic ſumatur apocryphum, indicatur ibidem præcedente jam §. 27. *Quæ ab hæreticis vel ſchismaticis conſcripta vel prædicata ſunt, nullatenus recipit Catholica & Apoſtolica Eccleſia Romana — — & a catholicis vitanda ſunt.*

II. Sæpius *apocrypha* appellantur eadem, ac ſpuria, ceu partus alteri auctori, tanquam parenti, ſuppoſiti, & alieno nomine inſcripti; quo ſenſu in eodem Decreto Gelaſii §. 64. dicitur: *Liber canonum Apoſtolorum apocryphus*; §. 65. *Liber Phyſiologus, qui ab hæreticis conſcriptus eſt, & B. Ambroſii nomine præſignatus, apocryphus; &* §. 29. *Itinerarium nomine Petri Apoſtoli, quod appellatur S. Clementis l. 8. apocryphum.*

III. Non raro *apocrypha* dicuntur, quæ ab Eccleſia tanquam legitima, & publice ſeu ad uſum publicum non ſunt approbata: quæ ab ignoto auctore prodierunt, vel a pravis hominibus corrupta aut interpolata ſunt, etſi forte pravam doctrinam non contineant, aut privatim legi poſſint. Quo modo Geſta quædam Sanctorum Martyrum (ut in Gelaſiano Decreto §. 17. dicitur) *ſecundum antiquam conſuetudinem ſingulari cautela in Sancta Romana Eccleſia non leguntur; quia & eorum, qui conſcripſere, nomina penitus ignorantur, & ab infidelibus aut idiotis ſuperflua, aut minus apta, quam rei ordo fuerit, ſcripta eſſe putantur* (*f*).

 (*f*) De-

(*f*) Decretum S. Gelaſii P. I. extat apud Gratianum can. Sancta Romana: 3. diſt. 15.

§. CCVI.

Expoſita notione apocryphorum pro indubitato habendum, plurimos inde a primis Eccleſiæ temporibus extitiſſe falſarios, qui divinas, & humanas Scripturas cujuscunque generis corruperunt addendo, detrahendo, prave vertendo; qui ſuis vel aliorum ſcriptis falſa nomina inſcripſerunt; qui Bullas Pontificias confinxerunt, oppreſſerunt, depravarunt; quæque ſunt alia falſi crimina in hoc genere. Patet id ex antiquiſſimorum Scriptorum teſtimoniis, ac vel ex ſolo Decreto Gelaſiano. Calmetus T. VII. in diſſ. *de Evangeliis apocryphis*, præter iſtiusmodi pſeudo-evangelia novem & triginta, commemorat etiam acta quædam Apoſtolorum, Epiſtolas Jeſu Chriſti, B. V. & Apoſtolorum, ac tandem apocalypſes nonnullas falſariorum fraudibus protruſas. A Marcione vitiatum fuiſſe Evangelium, teſtatur Tertullianus l. 4. contra eundem. c. 4. Marcionem ſecuti ſunt diſcipuli, de quibus Tertullianus ibid. c. 5. ait: *Quotidie reformant illud* (Evangelium Lucæ), *prout a nobis quotidie revincuntur.* Extat fragmentum Epiſtolæ, quam Dionyſius Corinthiorum Epiſcopus ad Soterem P. dedit poſt medium Sec. II. in qua ait: *Epiſtolas rogatu quorundam fratrum, qui me ad ſcribendum impellebant, conſcripſi; atque eas miniſtri diaboli Zizaniis referſerunt: nam quædam pro ſuo arbitratu exemerunt, alia adjecerunt. Quibus plane* VÆ *in extremum judicium repoſitum eſt. Nec mirum certe, ſi quidam Dominicas Scripturas dedita opera depravare*

aggreſſi

aggreſſi ſint; cum has meas, quæ non ſunt certe ejus generis, adulterare ſtuduerint (*g*). Innocentius P. I. in Epiſtola an. 405, data ad Exſuperium Toloſanum, enumeratis canonicis Scripturis plane iisdem, quas modo habemus, de apocryphis in eo genere operibus ea non ſolum *repudianda, verum etiam damnanda eſſe* ait. In Pontificias Literas fraudes falſariorum maxime incubuere ſæculo IX. Inter impoſtores eminuit Photius, qui in Literas Nicolai I., Hadriani II. & Joannis VIII. impudentiſſimas manus intulit (*h*). Sæculo XI. multa exemtionum privilegia a monachis conficta fuiſſe, teſtatur Petrus Pleſſenſis, nomine Archiepiſcopi Cantuarienſis in hunc modum ſcribens ad Alexandrum P. III. *Scimus equidem, quod ob quietem monaſteriorum & Epiſcoporum tyrannidem has exemtiones plerumque Romani Pontifices indulſerunt. Verum tamen in contrarium res verſa eſt. Monaſteria enim, quæ hoc beneficium damnatiſſimæ libertatis, ſive Apoſtolica auctoritate, ſive, quod frequentius eſt, bullis adulterinis adepta ſunt, plus inquietudinis, plus inobedientiæ, plus inopiæ incurrerunt.* Addit dein de Abbate Malmisburienſi, qui ſubjectioni Epiſcopi ſubtrahere ſe volebat prætenſo exemtionis privilegio: *Nec illius admittatis privilegia, donec manifeſte liqueat ex collatione Scripturæ & bullarum, quo tempore & a quibus Patribus ſint indulta: falſariorum enim præſtigioſa malitia ita in Epiſcoporum contumeliam ſe armavit, ut falſitas in omnium fere Monaſteriorum exemtione prævaleat, niſi in deciſionibus & examinationibus faciendis judex veritatis exactor diſtrictiſſimus intercedat* (*i*). Innocentius III. in Epiſtola, ad Epiſcopos Norwegiæ data initio Pontificiatus ſui, deprehendiſſe ſe ait, non exi-

exiguum eſſe numerum literarum, a falſariis Pontificum nomine confictarum (*k*).

(*g*) Euſeb. H. E. l. IV. c. 4. edit. Chriſtophorſoni.

(*h*) Concil. edit. Manſi T. XVII. col. 136 & 140. in notis Severini Binii.

(*i*) Epiſt. 68.

(*k*) Fleuri l. 75. §. 4. Simile exemplum extat ibid. l. 74. §. 53.

§. CCVII.

Quam certum eſt, frequens jam inde a primis temporibus extitiſſe iſtiusmodi impoſturæ & falſi crimen; tam exploratum habetur, Sanctam Eccleſiam omnibus ſemper modis eidem reſtitiſſe. Docent id Literæ Innocentii I. & ampliſſimum Decretum Gelaſii ſupra indicatum. Canon Apoſtolicus 59. Ita habet: *Siquis falſo inſcriptos impiorum libros, tanquam ſacros in Eccleſia ad populi & cleri corruptionem publicaverit, deponitor.* Sæculo V. Turribius Aſturicenſis Epiſcopus, Priſcillianiſtarum, hæreſes & impoſturas ſedecim capitulis comprehenſas ad Leonem P. miſit; addens, eos hæreticos, ut *mendaciornm ſuorum ſacrilegia bonis titulis colorarent, omnia pene divina eloquia ſenſuum nefandorum immiſſione violaſſe.* Reſpondit S. Pontifex: *Et Nos iſtud veracium teſtium relatione comperimus, & multos corruptiſſimos eorum codices, qui canonici titularentur, invenimus. Quomodo enim decipere ſimplices poſſent, niſi venenata pocula quodam melle prælinirentur? — — Curandum ergo eſt, & ſacerdotali diligentia maxime providendum, ut falſati codices, & a ſincera veritate maxime diſcor-*

diſcordes in nullo uſu lectionis habeantur (*l*). Memorabilis eſt canon XXX. Concilii Triburienſis anno 895. *In memoriam beati Petri Apoſtoli honoremus Sanctam Romanam & Apoſtolicam Sedem — ſi vero, quod non decet, quilibet ſive presbyter, ſive diaconus aliquam perturbationem machinando, & noſtro miniſterio inſidiando, redarguatur falſam ab Apoſtolico detuliſſe epiſtolam, vel aliud quid, quod inde non convenerit: ſalva fide & integra circa Apoſtolicum humilitate, penes Epiſcopum ſit poteſtas, utrum eum in carcerem aut in aliam detrudat cuſtodiam, usquequo per Epiſtolam aut per idoneos ſuæ partis legatos, Apoſtolicam interpellet ſublimitatem, ut potiſſimum ſua ſancta legatione dignetur decernere, quid de talibus juſto ordine lex Romana ſtatuat diffinire, ut & is corrigatur, & ceteris modus imponatur* (*m*). Sæculo dein XII. & XIII. pœnæ graviſſimæ & generales in falſarios conſtitutæ; atque in corpus juris Canonici ad titulum *de crimine falſi* relatæ ſunt. De ſpuriis Decretalibus ab Iſidoro confictis is erit differendi locus, quo hiſtoriam antiquorum canonum, collectionumque recenſebo. Illud hic addam, impium quoddam, & ſacrilegum calumniæ genus eſſe, quo Romani Pontifices tanquam fraudis conſcii ſpurias illas merces orbi catholico obtruſiſſe aut illas propugnaſſe dicuntur. *Eant procul a fidelium cœtu, qui in Eccleſiam non habentem maculam neque rugam ejusmodi conantur inferre quisquilias, longeque longius a catholico orbe, qui, quæ corruere videntur, mendaciis ſuffulicre nituntur. Nam ſuper ſolidum fundamentum, firmamque petram ſtructa eſt, ſemper manens, nunquam caſura ſincera fides.* Alio item loco ait: *Procul abſit ab eccle-*

ſiaſtico tractatore omnis turpis ſuſpicio fictionis & impoſturæ, qui pura luce tantummodo gaudeat veritatis; præſtat enim ingenue ignorantiam fateri magis, quam ex mendaciis emendicatam ſcientiam afferre. Cum dein eminentiſſimus Scriptor ipſo annalium ſcribendorum progreſſu certiora falſitatis indicia in iis Decretalibus detexiſſet, ingenue id faſſus eſt: *Ex multis*, inquiens, *eas reddi ſuſpectas epiſtolas, quæ dictæ ſunt ſecundo annalium tomo, dum de ſingulis mentio facta eſt, ſatis eſt demonſtratum, ſimulque oſtenſum, illis non indigere Romanam Eccleſiam, ut, ſi falſitatis arguantur, ſuis ipſa deſtituatur juribus & privilegiis; cum, etſi illis careat, ex legitimis germanisque aliorum Pontificum Epiſtolis decretalibus ſatis ſuperque corroborata conſiſtat* (*n*).

(*l*) Epiſt. XV. c. 15. S. Leonis edit. Ballerin.

(*m*) Concil. edit. Manſi. T. XVIII. col. 147.

(*n*) Baron. ad an. 530. n. 5. ad an. 336. n. 60. ad an. 865. n. 8.

§. CCVIII.

Plurima extant in Veterum monumentis apocrypha, & ſpuria; id concedimus Eccleſiæ & Religionis hoſtibus (§. CCVI.). Sancta Dei Eccleſia omnes ejusmodi impoſturas & fraudes vehementer improbat, atque adeo execratur, & auctores earundem graviſſime punit; id oſtendimus, atque adeo contendimus modis omnibus (§. CCVII.). Quid ergo? Qui Eccleſiæ Dei filii ſunt, ejusque cauſam agere contra innumerabiles adverſarios ſatagunt, ob eam cauſam omnia antiqua monumenta, quæ falſa ſunt,

ſunt, aut falſi ſuſpicionem movent, rejicere debebunt penitus? Haud ſane; nam hoc ipſum eſt, quod Eccleſiæ adverſarii maxime quærunt, & intemperantis critices ſtudio obtinere avent. Res tota certis theſibus conſtringenda, & explicanda eſt.

§. CCIX.

I. ***Eccleſiæ hoſtes omnia antiquitatis monumenta, quibus Apoſtolica fides, traditio, & diſciplina Eccleſiaſtica confirmari & illuſtrari ſolet, tanquam apocrypha aut ſuſpecta criminari & explodere conantur.*** Id ipſi profitentur verbis, & immoderato critices uſu manifeſtant factis; imo ſimulata pietatis ſpecie laudant & admirantur Dei providentiam, quæ curavit, ut ab Apoſtolorum diſcipulis, viriſque Apoſtolorum ſeculo proximis aut nihil ſcriberetur, aut nihil conſervaretur, integrum ſaltem, quod a blattis ac tineis mutilatum non eſſet, aut de quo dubitari jure non queat. Cur ita vero? *Ut ſoli Scripturæ tanto evidentius ſua conſtaret auctoritas;* ut ipſa ſcilicet Scriptura, traditionis adminiculo deſtituta, vocari in dubium, ejusque libri pro arbitrio ſectariorum rejici poſſent. Multo juſtius ſanctiusque viri catholici graves & docti ſingularem adorant, prædicantque divinam providentiam, quæ curavit, ut a diſcipulis Apoſtolorum, viriſque Apoſtolicis & Apoſtolorum ſeculo proximis plura & ſcriberentur, & conſervarentur ad hanc diem integra, atque extra dubitationem poſita, ut ſanctis Scripturis, earumque genuinæ interpretationi ſua conſtaret auctoritas, eorumque ope fidei ac diſciplinæ Apoſtolicæ traditio contra novatores vindicaretur (*o*).

(*o*) Conf. V. C. Gottfridi Lumper Hiſtoria Theologico-critica P. I. Sect. I. C. II.

§. CCX.

II. *Siqua Veterum monumenta interpolata videntur, aut falſis inſcriptionibus inſignita, non continuo doctrina, iis contenta, mala eſt & perniciosa, neque narratio falſa, præſertim ſi conſentiat cum doctrina aut narratione in legitimis monumentis conſignata, aut cum uſu & ſenſu Eccleſiæ.* Quia præſumi non poteſt, quod omnis interpolatio, depravatio, aut falſorum inſcriptio nominum præciſe erroris & mendacii divulgandi cauſa facta fuerit; imo ſi ex ea cauſa facta eſt corruptio, id tantum ex ea parte accidere potuit, quæ errantium opiniones attingebat: quæ vero nihil ad eos pertinebant, integra manſerunt; atque id cito deprehenditur. Hinc ex certis etiam hæreticorum libris factisque argumenta veritatis comprobandæ repeti juſte poſſe, exemplis docui §. CXLVI & CXLVII. Cur igitur, ſi homines mali, aut imprudentes veterum auctorum libris voculas quasdam injecerunt, per quas opinionis ſuæ pravitatem defenderent, protinus integros amittamus, & abjiciamus auctores? Num minima cicatrix totum obſcurabit corpus? aut quia nævum in corpore non probamus, egregiam atque omnibus numeris abſolutam ſpeciem contemnemus? Canon. 45 & 46. inter Apoſtolicos, uti hi extant in corpore juris Canonici, rebaptizantium errorem non obſcure præ ſe fert; canon 65. jejunium Sabbati, præterquam Sancti, improbat, ac punit; canon 65. de baptizatis & ordinatis ab hæreticis affirmat: *Hi neque fideles, neque clerici eſſe*

eſſe poſſunt; et in canone 84. plures cubant mendi. Atqui his non obſtantibus præſtantiſſimi quique auctores ſæpe laudant Apoſtolorum canones, & ſententias ſuas iisdem confirmant; cum veterem præ ſe ferant Eccleſiæ diſciplinam. Eccleſia rejecit nonnulla inter Apocrypha, *ne vel levis ſubſannandi oriretur occaſio*, ut dicitur in decr. Gelaſ. §. 17. Sed ibidem §. 19. additur: *Actus B. Sylveſtri Apoſtolicæ Sedis Præſulis, licet ejus, qui conſcripſit, nomen ignoremus, a multis tamen in urbe Roma catholicis legi cognovimus, & pro antiquo uſu multæ hoc imitantur Eccleſiæ. Item ſcripta de inventione S. Crucis dominicæ, & alia ſcripta de inventione capitis B. Joannis Baptiſtæ, novellæ quidem relationes ſunt, & non nulli eas catholici legunt. Sed cum hæc ad catholicorum manus pervenerint, B. Pauli Apoſtoli ſententia præcedat: Omnia probate; quod bonum eſt, tenete.* Similiter fere differit S. Hieronymus in Ep. ad Lætam: *Caveat omnia apocrypha. Et ſi quando ea non ad dogmatum veritatem, ſed ad ſignorum reverentiam* (p) *legere voluerit, ſciat, non eorum eſſe, quorum titulis prænotantur, multaque his admixta vitioſa; & grandis eſſe prudentiæ, aurum in luto quærere.*

(p) Id ego ſic intelligo: Siquis Apocrypha legere voluerit, eoquod prodigiis & inſolitis miraculis, quibus eadem fere abundant, multum afficiatur, Deumque timere & glorificare diſcat. Matth. IX. 8. Ejusmodi prodigium ex apocryphis Manichæorum recenſet S. Auguſtinus l. 22. contra Fauſtum c. 79. qui idem de apocryphis magna moderatione differit locis pluribus, ceu l. 15. c. 23. de civitate Dei: In his apocryphis, inquiens, etſi invenitur aliqua veritas, tamen propter multa falſa nulla eſt canonica

nica auctoritas. Et ib. l. 18. c. 38. De apocryphis, ut in auctoritate non eſſent, nimia fecit antiquitas, propter quam videbantur habenda eſſe ſuſpecta, ne proferrentur falſa pro veris. „ Non quaſi ſola obeſſet antiquitas, ſed talis nempe, cui deeſt traditio. Hinc priore loco cit. de apocryphis Scripturis ait: „ Earum occulta origo non claruit Patribus, a quibus usque ad nos auctoritas veracium Scripturarum certiſſima & notiſſima ſucceſſione pervenit. „

§. CCXI.

III. *Sacroſancta Chriſti Eccleſia quemadmodum falſis, hæreticorum, vel ſchismaticorum diſputationibus aut vi aperta vinci non potuit, nec poterit unquam; ita nec occultis eorum fraudibus, ſimulata pietatis ſpecie vel libris apocryphis aut ſpuriis in errorem, aut pravam diſciplinam induci poteſt.* Fraus enim perinde, ac vis aperta dæmonum arma ſunt, quæ ex Chriſti promiſſo contra Eccleſiam ſupra petram ædificatam non prævalebunt. In Synodo Nicæna II. anni 787. Quæ de cultu SS. Imaginum agebat, Seſſ. IV. lecta eſt ſpuria diſſertatio S. Athanaſio falſo attributa. In Concilio Lateranenſi S. Martini Papæ an. 649. Seſſ. 3. lecta fuit epiſtola S. Dionyſii de operatione theandrica. Eadem Dionyſii auctoritas (dubiæ ſane fidei) etiam prolata fuit in Concilio Conſtantinopolitano III. an. 680. Seſſ. 2. In Concilio Epheſino Act. 1. lecta fuit epiſtola Julio P. attributa, & a catholicis pro vera habita; quæ tamen occulta continebat apollinariani erroris ſemina, ut oſtendit P. Couſtant. in appendice pag. 17. Quid vero hæc omnia ſanctitati Eccleſiæ obfuerunt, quæ divino Numine regitur, & ipſa auctoritatem dat libris, non ab illis accipit? Symbolum Apo-

ſtolo-

ſtolorum & Athanaſii ab univerſa tenetur Eccleſia: quæ item auctoritatibus S. Cœleſtini de gratia adhæret; & tamen de auctoribus ſymbolorum, earumque auctoritatum diſceptant docti. *Omnia noſtra facimus*, ait Imperator Juſtinianus, *quibus noſtram auctoritatem impertimur* (*q*); ſic Eccleſia ſuam facit doctrinam, quam probat; quiscunque is fuerit, qui eam certis verbis ſententiisque primo conceperit. Nihil ergo per ſe obeſt, quod apocrypha citentur aliquando, quando eadem cum ſana doctrina conſentiunt, imo etiam antiquitatem doctrinæ ritusve probant. Huc referenda eſt memorabilis Decretalis Innocentii P. III. *Auctoritate præſentium duximus ſtatuendum, ut cum aliqua Decretalis, de qua judex merito dubitet, allegatur; ſi eadem juri communi ſit conſona, ſecundum eam non metuat judicare: cum non tam ipſius, quam juris communis auctoritate procedere videatur. Verum ſi juri communi ſit diſſona, ſecundum ipſam non judicet, ſed ſuperiorem conſulat ſuper ea* (*r*).

(*q*) Fleur. l. 44. §. 34.

(*r*) C. Paſtoralis. 8. De fide inſtrumentorum.

§. CCXII.

Quando in judiciis Eccleſiæ producuntur apocrypha, depravata, falſis nominibus inſcripta, quorum doctrina vel narratio a mente & ſenſu Eccleſiæ abhorret, tunc utique authentia eorundem adcurate examinari ſolet: idem fit, quando ſententia, inter litigantes ferenda, a veritate & fide inſtrumenti producti pendet. Exemplum extat in Seſſ. III. Concilii generalis VI. an. 680., in qua præſente etiam Imperatore Conſtantino Pogonato productus

&

& legi cœptus eſt liber, qui ita continebat: „Ser„mo ſanctæ memoriæ Mennæ Archiepiſcopi CPni „ad Vigilium beatiſſimum Papam Romanum *de eo,* „*quod una ſit Chriſti voluntas.* Et exurgentes le„gati Apoſtolicæ Sedis Romæ exclamaverunt: Piiſ„ſime Domine, falſatus eſt præſens liber quintæ „ſynodi. — — Non eſt tunc temporis poſitus in „exordio, cum fierent acta in ſancta quinta ſyno„do, iſte, qui dicitur ſermo Mennæ ad Vigilium; „ſed nuper appoſitus eſt in principiis præſentis libri; „eoquod *vigeſimo primo anno* Juſtiniani divinæ memo„riæ obiit Mennas; quinta autem ſynodus *vigeſimo* „*ſeptimo anno* Imperii ejus congregata eſt, Epiſco„patum tenente hujus regiæ urbis Eutychio vene„rabilis memoriæ. „ Rejecto ſuppoſititio hoc ſcripto, cum ex quinta ſynodo legeretur actio ſeptima, in ea reperti ſunt duo libri quaſi ex nomine Vigilii P. ſcripti, unus ad Juſtinianum Imp., alter ad Theodoram Auguſtam; „in quibus continebatur ita: Ana„thematizamus autem & Theodorum, qui fuit Epi„ſcopus Mopſueſtiæ; — — qui non confitetur, Chri„ſtum eſſe unam ſubſiſtentiam & unam perſonam, „*& unam operationem.* Et exurgentes iterum le„gati Apoſtolicæ Sedis antiquæ Romæ, unaque qui „cum eis erant, Deo amabiles viri exclamaverunt „dicentes: Non faciat Deus, Domine; non dixit „Vigilius unam operationem; non ſunt libelli Vi„gilii. Falſatus eſt hic liber, ſicut & exordium pri„mi libri præſentis quintæ ſynodi. „ Similiter in Seſſione IX. detecta eſt depravatio textuum, quos ex Patribus collegerat Macarius Antiochenus in errore Monothelitarum perſiſtens. In Seſſ. XIV. ab omnibus Concilii Patribus dictum eſt anathema in eos, qui acta Concilii V. corruperant, & in eos om-

omnes, qui unam voluntatem, & operationem unam & unicam in Chriſto docuerant. Non ergo iis etiam temporibus, quibus maxime ignorari ars critica videbatur, aut diligentia inquirendi in fraudes, aut felicitas eas detegendi defuit Eccleſiæ, quando ad conſervandam fidei integritatem id opus fuerat. In privatis autem litigantium cauſis de fide & veritate inſtrumentorum maxima ſemper cura fuit habita, ita, ut Gregorius Magnus aliquando reſcripſerit: *Si Scripturam authenticam non videmus, ad exemplaria nihil facere poſſumus* (s). Docet id totus titulus de fide inſtrumentorum. Extra caſus hic indicatos, ſi in actis Eccleſiaſticis vel canonibus Eccleſiæ ſcripta apocrypha aliquando allegentur, id indicio eſt, doctrinam iis contentam cum doctrina & mente Eccleſiæ conſentire; factis mere humanis, eorumque hiſtorica veritate per ſe non nititur doctrina fidei & morum, aut ſanctitas generalis diſciplinæ. Quando nova emergunt ſcripta quorumcunque auctorum, genuina aut ſpuria, Eccleſia non ex hisce ſcriptis de fide ſua judicat, ſed ex fide & doctrina ſua de ſcriptis. Ipſa Venerabilium Patrum opera ab Eccleſia præcedentium temporum auctoritatem habent, & pro utilitate poſterorum generalem nacta ſunt approbationem.

(s) C. 1. de fid. inſtr.

§. CCXIII.

Explorata authentia monumentorum, de qua adhuc egi, curandum eſt, ut recta eisdem interpretatio adhibeatur. Regula eſt hæc: ***Verba & nomina Veterum Scriptorum ſunt eo in ſenſu intelligenda, qui tempore, quo documenta ſunt confecta, communiter obtinuit.*** Multa in jure noſtro occur-

runt

runt vocabula tum obſoleta, tum quæ vigent nunc etiam, ſed alio nunc ſignificatu, ac olim. *Altare* ſæpe reditus Eccleſiæ denotat: *advocatio* vel *advocaticum* reditus advocatiæ: *beneficium* indicat feudum ab Eccleſia obtentum; quo modo ſumitur c. 1. de Eccleſiis ædificand. vel rep., nec tamen hæc ſignificatio eſt conſtans. Scripſerat Hadrianus P. IV. ad Fridericum I. Imperatorem his verbis de Eccleſia Romana: „Debes enim, glorioſiſſime Fili, ante oculos mentis reducere, — — quantam tibi dignitatis plenitudinem contulerit & honoris, & — — qualiter „Imperialis inſigne coronæ libentiſſime conferens, „benigniſſimo gremio ſuo Tuæ ſublimitatis apicem „ſtuduerit confovere. — — Neque tamen pœnitet „Nos deſideria tuæ voluntatis in omnibus impleviſſe; ſed ſi *majora beneficia* excellentia de manu „Noſtra ſuſcepiſſet, ſi fieri poſſet, — — non immerito gauderemus.„ His verbis, cum aulici ſtrictam interpretationem darent, & *beneficii* nomine *feudum* intelligerent, vehementer contra Papam, ejusque legatos, ac Rolandum maxime commoveri cœpit Imperator; quem dein Papa in hunc modum placare ſtuduit: „Occaſione cujusdam verbi, quod „eſt *beneficium*, tuus animus, ſicut dicitur, eſt „commotus; quod utique nedum tanti viri, ſed „nec cujuslibet minoris animum merito commoviſſet. Licet enim hoc nomen, quod eſt *beneficium*, „apud quosdam in alia ſignificatione, quam ex impoſitione habeat, aſſumatur; tunc tamen in ſignificatione accipiendum fuit, quam Nos ipſi poſuimus, & quam ex inſtitutione ſua noſcitur retinere; hoc enim nomen ex *bono* & *facto* eſt editum: „dicitur beneficium apud nos non *feudum*, ſed „*bonum factum* (*t*).„ In celebri c. *de multa*. 28. de præb.

præb. & dignit. de prohibita beneficiorum pluralitate additur in fine: *Circa ſublimes tamen & literatas perſonas, quæ majoribus beneficiis ſunt honorandæ, cum ratio poſtulaverit, per Sedem Apoſtolicam poterit diſpenſari.* Neſcio, an ſecundum ſtilum eorum temporum & ex mente Concilii de an. 1216. hos favores, *ſublimibus & literatis perſonis* promiſſos, jure ſibi arroget turba nobilium noſtri ævi, quæ in devorandis Eccleſiæ reditibus nunquam dicit: Sufficit.

(*t*) Radevicus, continuator Ottonis Friſ. l. 1. De Geſtis Friderici I. Imp. c. 9. 10. 22.

§. CCXIV.

Auctor *commonitorii ad civilis & publici Jurisconſultos catholicos de rebus eccleſiaſticis tractantes*, aliam addit regulam criticam, quæ hujus eſt loci, in hanc ſententiam: *Vetera documenta & Geſta expendenda non ſunt juxta moderna de republica excogitata ſyſtemata, ſed ex inſtituto Veterum.* Atque his dein verbis commentatur: „Prætextu arrogati ſyſtematis jura quæſita aut ſupprimuntur, aut intra arctam fibulam coercentur. „Pacta conventa relaxantur. Fœdus civicum tollitur, & in arbitrium unius vel paucorum convertitur. Fit Colliſio capitis & membrorum reipublicæ; & ſecuritas, cujus gratia civitates coaluere, „in extremum diſcrimen adducitur, dum ad incognitas Veteribus vias cuncta detorquentur. Qui „enim ex recentioribus Publiciſtis admodum numeroſis ſuum cerebrum, non acceptis ſed excogitatis „ideis implevere, vix aliud ſcribunt, vix aliud ediſſerunt, quod non vel ex harum dictatu profectum,

„vel ad illas reductum deſiderant. Omnia metiun„tur ſuis inſtitutionibus politicis, antiqua novis, „vetera confictis. — — Quando e re ſua eſſe pu„tant, univerſa bona ſubjiciunt *dominio alto*, non „contenti ſupremo in homines Imperio: Eccleſiam „vero juri majeſtatico in Sacra. Si vero ſecus pla„cuerit, ſpoliant veteres Imperatores & Reges ab„ſoluto & monarchico Imperio, ſubjiciuntque præ„ſcriptis terminis & capitulationibus. Nunc liber„tatem ordinum in formanda republica, imo ali„cubi etiam jus gladii in Caput reipublicæ ſtatuunt: „jam vero ſummam poteſtatem a Deo immediate „delapſam, proptereaque nullis ab homine limitibus „circumſcribendam pronuntiant; ut adeo uterque „mundus horum Publiciſtarum arbitrio circumaga„tur „ (*u*). In hunc ſane modum hodierni Scriptores ad jus majeſtaticum circa ſacra, quod recenter procuderunt, detorquent ea, quæ a Conſtantino M., rei Chriſtianæ ſtudioſiſſimo, permittentibus facile Epiſcopis, circa Eccleſiæ & Religionis negotia aliquando actitata ſunt; aut quæ ſancita fuerunt a Juſtiniano Imp., qui fere conſeſſum Epiſcoporum penes ſe habebat, & de rebus eccleſiaſticis cum iis tractabat; aut ea denique, quæ ſub Imperatoribus Francicis per capitularia ſunt conſtituta, eo ſcilicet tempore, quo Epiſcopi & Abbates perinde ſecularibus negotiis, ac Imperatores ejusque comites eccleſiaſticis, mutua quadam utriusque poteſtatis conſociatione intererant. Dein omnia a Principe politico jure ſuo, & invita eccleſiaſtica poteſtate geri, & conſtitui, ac ſanciri poſſe affirmant.

(*u*) Auctor cit. commonitor. n. XLVII.

§. CCXV.

§. CCXV.

De illo apocryphorum genere, quod in falſis inſcriptionibus & velut ſuppoſitione alieni partus ſitum eſt, dudum obſervarunt viri eruditi, falſarios fere nomina virorum illuſtrium, quorum celebris erat auctoritas, ceu Auguſtini, Ambroſii, Cypriani &c. ſuis vel aliorum ignobilium ſcriptis præfixiſſe; non utique, ut iis viris auctoritatem conciliarent ipſi, ſed ut eam ſcriptis ſuis acceſſerent. Sic Caſſiodorus l. 8. divinar. Lectionum narrat, adnotationes in Epiſtolas S. Pauli, in quibus Pelagiani erroris venena erant ſeminata, S. Gelaſio Papæ fuiſſe adſcriptas; *quod ſolent facere, qui res vitioſas cupiunt glorioſi nominis auctoritate defendere.*

§. CCXVI.

Qui de arte Critica & diplomatica ſcribunt, varias congerunt regulas, corruptionem aut ſuppoſitionem monumentorum deprehendendi. Spectanda in primis eſt res ipſa, quæ in iis conſignata eſt, & cum temporibus conferenda, ad quæ pertinet: dein forma præſertim diplomatum: teſtes alii contrarii, aut varii, aut conſentientes: conjecturis etiam locus eſt, quæ fere ex cognitione hiſtorica temporum, perſonarum, locorum & eventuum pendent. Argumento negativo, quod ex ſilentio aliorum auctorum ſumitur, caute utendum eſſe, dudum monuerunt viri doctiſſimi; cum præſertim plurima VV. ſcripta temporum injuria, hominumque malitia interierint. Dionyſius exiguus maximam ſe operam collocaſſe teſtatur, ut VV. Pontificum Epiſtolas colligeret. Atqui plurimæ ipſius effugerunt ſolertiam;

quæ ob ejus ſilentium injuſte vocarentur in dubium. Quapropter pro recto uſu argumenti negativi neceſſe eſt, expendere omnia adjuncta rei ipſius, temporum, locorum, perſonarum. Si res ipſa magni momenti eſt, aut omnino ad ſtatum publicum pertinens; ſi ignorata & prætermiſſa ab iis, qui alia generis ejusdem diligentiſſime collegerunt; ſi poſt medium ævum contingere debuit, quando monumenta tot periculis expoſita non erant: tum profecto ſilentium coævorum, paucitas exemplarium vehementem Falſi præſumtionem facit (x).

(x) Exemplum præbent famoſa concordata Principum a Joanne Horix ex privato archivo eruta, orbique literato ad concitandos contra Apoſtolicam Sedem Germanos obtruſa.

§. CCXVII.

Ars Critica regulas ſuppeditat non modo pro exploranda monumentorum authentia, rectaque interpretatione facienda, ſed his jam præmonſtratis de *fide* adhibenda narrationi, ſcriptionique auctorum. Fides enim hiſtorica cujusvis hiſtoriæ velut caput eſt, imo inſtar mentis & animæ; in quo genere, uti in teſtibus forenſibus, ſic in hiſtoricis veritas; quæritur maxime, certaque veritatis depoſitio; in quem finem non ſola depoſitio vel atteſtatio, ſed perſona teſtis circumſpecte habetur præ oculis: quia *teſtibus creditur, non teſtimoniis*; nam *alia eſt auctoritas teſtium, alia teſtimoniorum*, ut Rufino & Gabinio reſcripſit Hadrianus Imperator (y). Teſtimonia quidem, ſi in alia referantur monumenta, aliena auctoritate ſubſiſtunt: teſtis ſemper ſua, etſi teſtetur de auditu (z).

(y) L.

(*y*) L. 3. §. 3 & 4. D. de Teſtibus.

(*z*) De eo, quod maxime eſſentiale eſt in hiſtoria, de fide nempe hiſtorica erudite, politeque, ut ſemper, ſcripſit Anton. Joſephus Weiſſenbach, Canonicus ad Aquas Duras opuſculo germanice edito apud Tigurinos an. 1789.

§. CCXVIII.

Præcipuæ in rem hanc regulæ ex conſenſu Criticorum ab auctore commonitorii ſupra laudato ſtatuuntur hæ:

Reg. I. *Scriptori, a tempore rerum geſtarum nimium remoto, non eſt fides adhibenda, niſi alleget alios geſtis ſatis propinquos, aut vetuſta nec improbata fulciatur traditione, quæ in loco rei geſtæ conſervata ſit.* Ex præſcripto hujus regulæ ab omnibus jam eruditis etiam acatholicis exploditur fabula de Joanna Papiſſa (*a*); conceſſio item privilegii, Romanum Pontificem eligendi, collati ab Hadriano P. I. in Carolum M. & a Leone VIII. in Ottonem M. (*b*).

(*a*) Concil. edit. Manſi T. XV. col. 35 & ſeq. Ubi exhibentur notæ Severini Binii de illa fabula; & Joannæ Papiſſæ cenotaphium everſum Demonſtratione Chronica ineluctabili a Phil. Labbe S. J.

(*b*) Gratian. c. 22 & 23. diſt. 63. conf. Petri Gallade S. J. diſſ. in c. Hadrianus 22. diſt. 63. in Theſ. Jur. Eccl. T. I. n. V.

§. CCXIX.

Reg. II. *Scriptor fidem meretur tanto majorem, quo propior tempori & loco rei geſtæ extiterit, ſi*

nempe cetera ſint paria. Ob hanc veritatis ex vicinia loci & temporis cognoſcendæ opportunitatem ſtabilitum eſt forum contractus, itemque geſtæ administrationis; quemadmodum tradunt DD. ad tit. de *foro competente.*

§. CCXX.

Reg. III. *Facta & acta publica ad memoriam poſterorum transmiſſa majorem merentur fidem, quam geſta & narrata privatorum, niſi acta hæc publica corrupta fuiſſe, aut plene conſtet, aut ex inſignibus indiciis conjiciatur.* Huc ergo, ſi de authentia conſtet, referenda ſunt acta conciliaria, conſularia, aliaque id genus judicialia, de quibus Imp. Honorius & Theodoſius ajunt: *Geſta, quæ ſunt translata in publica monumenta, habere volumus perpetuam firmitatem (c).* Huc etiam pertinent Hiſtoriæ geſtorum coram inſigni multitudine hominum, coram ſummo Imperante, Aula vel Magiſtratu, ſi a conſciis, aut coævis, vel propinquis in tabulas vel commentarios relata ſint.

(*c*) L. 6. c. de re judicata.

§. CCXXI.

Reg. IV. *Scriptori, quo majori auctoritate, probitate, judicio & induſtria prævalet, eo major eſt fides adhibenda: contra eo minor, quam magis in hiſce defecerit.* Unde facile colliges, quanta fides adhibenda ſit hominibus perditis, infamibus, apertis fidei hoſtibus, & ſchismaticis, contra Eccleſiam catholicam, ac Sedem Apoſtolicam, con-

contra quam enormiter furunt omnes, teſtantibus, factaque narrantibus; in quo genere de mendaciis & calumniis ſæpiſſime convicti jam ſunt. Hoc in numero ſunt Aventinus, Sarpius, Scioppius, Voltairius, aliique furfuris ejusdem, aut non multo quidem melioris. Qui ex iſtiusmodi fontibus notitias hauriunt rerum præteritarum, hi ſane ipſi decipi volunt, & laqueis implicari, quibus ipſi ſe expedire haud poſſunt; ut proinde univerſe verum non ſit, quod inter ſententias a Proſpero collectas n. 268. continetur: *Multos invenimus, qui fallere velint; qui autem falli, neminem.* Puto ego, multos reperiri, qui falli reipſa velint, quando ex pravitate animi errare, abjectoque veritatis ſtudio cupiditatibus obſequi volupe eſt. Quis eſt enim, qui a doctoribus appellatur, error *culpabilis*; quæ *craſſa* & *affectata* ignorantia, niſi voluntarius error, & voluntaria ignorantia? Aut rarus forte reperitur hodie, qui *noluit intelligere, ut bene ageret* (*d*)?

(*d*) Pſalm. XXXV. 4.

§. CCXXII.

Ut res hiſtorica adminiculum præſtet juri ſacro, ſatis non eſt, noſſe regulas explorandi auctoritatem monumentorum, & fidem teſtium, ſed ipſa *facta hiſtorica*, de quorum veritate dubium nullum eſt, recte adhiberi ad confirmandos vel illuſtrandos canones, non infringendos, obſcurandosve debent. Regulæ ſunt hujusmodi.

I. *Si ſalvam velimus jurisprudentiam ſacram vel profanam, aut ejus partem quamcunque, di-*

ſtingui neceſſe eſt inter jura & facta. Secus quævis attentata jure facti honeſtarentur, & perinde tyrannica facta Imperantium, ac ſeditioſi motus ſubditorum forent argumenta jurium. Qua de re & Juſtinianus Imperator, & Innocentius P. III. ambo celebres jurium conditores, ſapienter pronuntiarunt: *Non exemplis, ſed legibus judicandum* eſſe (*e*) &: *Non debemus attendere ſolummodo, quid factum ſit, ſed potius quid ſit faciendum* (*f*). Multa nullo non tempore attentata ſunt ex *malitia*, quæ nullo juris adminiculo erant ſuffulta: multa ex *imperitia* ſunt geſta, multa ex urgente *neceſſitate* extra ordinem; quæ hoc ipſo, quod exorbitantia fuerint, *non ſunt trahenda in conſequentiam* (g).

II. *Simplex factum antiquum ab uſu juris inde potiſſimum diſcernitur, quod judicio publico fuerit demum improbatum.*

III. *Juſtitiam vel injuſtitiam facti colligere neceſſe eſt ex legibus illius fori, ad cujus cognitionem factum pertinet* (*h*). Sumitur hic ſyſtema catholicum de vera poteſtate ac jurisdictione, in cauſis Eccleſiæ & Religionis a Deo conceſſa Apoſtolis, eorumque ſucceſſoribus, uti propoſui §. 162.

IV. *Jura, mores & diſciplinam Veteris Eccleſiæ, ſeu reipublicæ ſine diſcrimine & pro arbitrio applicare hodiernæ, aut pro libitu reducere velle, perquam vitioſum eſt*: quia pro temporum ratione ac neceſſitate aliæ atque aliæ leges ſacræ & profanæ conſtituendæ ſunt.

(*e*) L. 13. C. de ſententiis & interlocutionibus.

(*f*) C. 27. de elect.

(g) C.

(g) C. 28. de Reg. jur. in 6.

(h) has regulas elegantibus exemplis & commentariis illuſtrat Auctor commonitorii ad civilis & publ. Juriſconſultos catholicos N. XXV. XXVI. & ſeq. Item N. LXXXVIII.

§. CCXXIII.

Concludendus eſt hic locus, atque adeo libellus totus, admonendo lectores, & per fidem atque amorem Domini Noſtri Jeſu Chriſti obteſtando, ne artis criticæ fucata ſpecie & inani gloria ſeduci ſe & illaqueari ſinant ab impudentiſſima turba Scriptorum ætatis noſtræ, qui, uti contra externa Religionis opera & Eccleſiæ cauſas politicorum Magiſtratuum auctoritatem incitare atque armare conantur, & contra doctrinam Eccleſiæ, piaque fidelium ſenſa argutias humanæ rationis opponunt; ita affectato critices ſtudio quosvis juris eccleſiaſtici fontes turbare nituntur, certiſſimaque principia convellere, dubiave reddere, aut obſcura: nam

I. Ut *Traditionibus* detrahant divinis & eccleſiaſticis, venerandæ antiquitatis monumenta omnia in dubium vocare & tanquam apocrypha explodere ſtudent, uti animadverſum eſt ſupra §. CCIX. *Heterodoxos*, ait Fleurius in præf. §. XVI. *ad extrema nimiæ Criticæ ita delapſos fuiſſe, ut nihil penitus certi, ſed omnia dubia eſſe voluerint.* Addit: *Sed & nonnullos catholicorum maleſana ambitio, qua ceteris doctiores & ſagaciores haberi cupiebant, in idem extremum pertraxit. Sunt, qui nullum miraculum, nullam revelationem credere audent, ne ſimplicium numero accenſeantur.*

II. Ut *Scripturas divinas* pervertant, atque ad ſuos trahant errores, artis criticæ, & linguarum orientalium peritiæ eſſe ajunt, neglecta ſcilicet Eccleſiæ auctoritate, *ſiſtere genuinos textus cum propria vocobulorum ſignificatione*, uti Auctor Principiorum Jur. Publ. Eccl. Catholicorum docet C. XVI. §. XVII. Idem C. I. §. II. jam docuerat: Utriusque teſtamenti libros integros cum omnibus ſuis partibus acceptari jubet Synodus Tridentina Seſſ. 4. *quomodo vero hæc verba ſint intelligenda, non eſt ſatis expeditum.*

III. Ut *Decreta Sedis Apoſtolicæ* in configendis præſertim theſibus explodant, cum eodem Auctore C. V. §. XIII. De Romano Pontifice ita ſtatuunt: *In judiciis publicis, quæ videlicet redundant in totam Eccleſiam, vel inſignem ejus partem, an ſit infallibilis? nondum eſt expeditum.* Dein §. XII. ib. de propoſitionum damnatione: *Cum Papa*, inquiunt, *periculoſis Theologorum rixis obviat, propoſitiones approbat, tolerat vel proſcribit, magni intereſt, num Papa ipſemet ſit vir doctus, expertus, a præcipitantia alienus; num illi, qui damnationem, vel definitionem dogmatis alicujus urgent, ſuadentve, revera polleant zelo ſecundum prudentiam?* — — Refert quoque, *an unus ſolus dogma ediderit, & hoc bona vel mala fide? an vero integræ ſcholæ vel nationes eidem adhæreant?* — — Ib. §. XX. fatentur, ſtudium damnatarum theſium quam maxime decere Publiciſtam catholicum, ſed *magnis indigere ſubſidiis; nam ex Hiſtoria literaria ſciri debet auctor damnatæ, ejusque genuina hypotheſis: auctoris adverſarii ac delatores; nec non proceſſus ſacri officii.* Quis non videt, hoc modo

modo omnia devolvi ad inſtabiles incertasque opiniones & conjecturas Criticorum, atque ad ejusmodi inquiſitionem rerum, de quibus certitudo haberi vix ulla poteſt; cum auctores damnati omnia eludere & eccleſiaſticos judices iniquitatis accuſare ſoleant, uti pars litigans, quæ in judicio ſuccubuit.

IV. ***Conciliorum Auctoritatem***, quam, abjudicata RR. Pontificibus infallibilitate, totum deferunt, conſenſum item Epiſcoporum extra Concilium, his modis infirmare & infringere ſolent. ***Conciliorum legitimitas ſubjacet examini***; hoc ipſo, quod non omnes ſynodi ſint probæ, ſed dari ex ipſis poſſint reprobæ, nulla natio tenetur amplecti Concilium, niſi *perſuaſum habeat*, illud nullo vitio laborare; Concilii enim elogium non eſt abſolute infallibile — — ſed tantum *conditionate*, *ſi nimirum Patres legitime convocati ita in eo ſe geſſerint, ut dici poſſint repræſentaſſe totam Eccleſiam.* Hoc poſtremum æſtimabunt periti *ex integritate Patrum, qui Concilio interfuerunt, & hiſtoria colloquiorum & actis ſeſſionum, ex comparatione Concilii recentioris cum primis quatuor œcumenicis, ex approbatione ſummi Pontificis, nec non acceptatione Eccleſiæ univerſalis.* Sic præſcribit cit. Auctor Princip. C. VI. §. XXXIX. Ita nempe Patres vitæ morumque teſtimonium proferre ante debebunt, quam definita in Conciliis, aut ſancita recipiantur; & partes litigantes aut ſubditi non tenebuntur acquieſcere ſententiæ aut legi latæ, niſi ſciant, quid prævie in dicaſterio Principis tractatum & diſputatum ſit? Idem Auctor C. XVI. ubi de critica agit, ad §. III. hæc verba adnotat: *Vis ſententiam tuam probare ex*

Tri-

Tridentino; & neſcis hiſtoriam deliberationum, diſputationum, & ſeſſionum deſuper habitarum? Quid fiet? Docebis, quod tumet tibi ex ratione cerebrina imaginaberis, non quod Patres reipſa ſenſerunt. Trades multa pro definitis, quæ definita non ſunt. Paucis; divinator eris, non Theologus aut Canoniſta. Sed de acceptatione & conſenſu Eccleſiarum, a quo vis omnis & ultimata auctoritas non Pontificiarum tantum, verum ſynodalium quoque definitionum ſecundum novos Criticos pendet, videant, obſecro, lectores veri amantes, quomodo differat Auctor Princip. C. IV. §. IX. *Certo conſtare debet de conſenſu univerſali Eccleſiæ. Nam quæſtio facti eſt, an omnes in dogmate vel ritu concordent? Hoc opus, hic labor eſt. Eccleſia eſt perſona ficta & moralis, conflata ex innumeris pene individuis. Quis hominum deprehendet ſenſum tantæ multitudinis? Et quorumnam indagabitur conſenſus? An eorum, qui de jure ſunt controverſiarum judices? hi externo regimini intenti raro curant theologiam. An Doctorum & Profeſſorum? at hos, quis conſtituit judices? Scholaſticorum teſtimonia ac cenſuræ (quandoque præcipites) non ſatisfaciunt ſemper. Quis eorum legit omnes libros, ut conſtanter aſſeverare queat, diſſentire neminem? Et legerit omnes libros; an ſoli illi orthodoxi, qui libros edunt? Quot eruditi abſtinent ſcriptione? Quanta cohors velata mente juravit in prædefinitum Magiſtrum? — — Itaque pro nihilo videntur eſſe hanc in rem privatorum libri.*

V. Ut *SS. Patrum elevent auctoritatem*, ſic rem agunt; primo quidem theologos ac ſcholaſticos haud

haud magni faciendos putant multis ex cauſis, quemadmodum ſupra eſt indicatum; dein de Patribus ajunt: *Intuere illos tanquam theologos ſui ſeculi; plus enim non fuerunt. Jam vero conſenſus Theologorum non efficit illico jus publicum, niſi accedat altior poteſtas.* Ita Auctor Princip. C. XI. §. IX.

Ex his quidem ſatis intelligi opinor, quibus viis & dolis utantur homines maligni, ut omnia Religionis & juris ſacri principia obtentu artis criticæ ad captiunculas rationis ſuæ revocent; ac primo quidem res perſpicuas obſcurare, certas vero concutere ac dubias facere doceant, ut incauti lectores principio dubitare diſcant de omnibus; poſtmodum accedente cupiditatum æſtu, ſtudiorumque pravitate, generali ſe involvant Scepticiſmo ac demum Religionem exuant penitus. *Funeſtus hic laqueus eſt, quem Satan moderno ſeculo poſuit; omnia ad critici philoſophi ratiocinium revocare* (*i*).

(*i*) Ita docte non minus, quam vere animadvertit Illuſtr. Cameracenſis in Documento Paſtor. 2. de infallibilitate Eccl. c. 5. §. 6. Conf. animadverſiones editas a P. Joſ. Gautier S. J. contra auctorem Princip. J. P. E. C. VIII. Art. 3.